

Көлік құралдарын жүргізушілерді даярлау ережесін бекіту туралы

Күшін жойған

Ішкі істер министрінің 2006 жылғы 10 шілдедегі N 341 бұйрығы. Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2006 жылғы 14 тамызда тіркелді. Тіркеу N 4341. Күші жойылды - Қазақстан Республикасы Ішкі істер министрінің 2013 жылғы 2 сәуірдегі N 217 бұйрығымен

Ескерту. Күші жойылды - ҚР Ішкі істер министрінің 02.04.2013 N 217 (алғаш жарияланғаннан кейін он күнтізбелік күн өткен соң қолданысқа енеді) бұйрығымен.

"Жол жүрісі қауіпсіздігі туралы" Қазақстан Республикасы Заңының 7-бабын, сондай-ақ Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2005 жылғы 22 маусымдағы N 607 қаулысымен бекітілген Қазақстан Республикасы Ішкі істер министрлігі туралы ереженің 12-тармағын басшылыққа ала отырып, **БҰЙЫРАМЫН:**

1. Қоса беріліп отырған Көлік құралдарын жүргізушілерді даярлау ережесі бекітілсін.

2. Астана, Алматы қалаларының, облыстардың Ішкі істер департаменттерінің бастықтары осы бұйрықты жол полициясы қызметкерлерінің зерделеуін және орындауын қамтамасыз етсін.

3. Қазақстан Республикасы Ішкі істер министрлігінің Жол полициясы комитеті осы бұйрықты мемлекеттік тіркеуден өткізу үшін Қазақстан Республикасы Әділет министрлігіне жіберсін және мемлекеттік тіркеуден өткеннен кейін оның ресми жариялануын қамтамасыз етсін.

4. Осы бұйрықтың орындалуын бақылау Ішкі істер вице-министрі Қ.Б.Өскенбаевқа және Қазақстан Республикасы Ішкі істер министрлігінің Жол полициясы комитетіне жүктелсін.

5. Осы бұйрық ресми жарияланған күнінен бастап қолданысқа енгізіледі.

Министр

Қ а з а қ с т а н Р е с п у б л и қ а с ы
І ш к і і с т е р м и н и с т р і н і ң
2 0 0 6 ж ы л ғ ы 1 0 ш і л д е д е г і
N 341 бұйрығымен бекітілген

**Көлік құралдарын жүргізушілерді даярлау
ережелері**

Ескерту. Барлық мәтіндегі "білім беру ұйымдарында", "білім беру ұйымы", "білім беру ұйымдары", "білім беру ұйымының" сөздері сәйкес "оқу ұйымдарында", "оқу ұйымы", "оқу ұйымдары", "оқу ұйымының" сөздеріне ауыстырылды - ҚР Ішкі істер министрінің 2010.08.27 N 370 (алғаш ресми жарияланған күнінен бастап күнтізбелік он күн өткеннен соң қолданысқа енгізіледі) Бұйрығымен.

МАЗМҰНЫ

1. Жалпы ережелер

1. Осы Көлік құралдарын жүргізушілерді даярлау ережелері (бұдан әрі - Ережелер) "Жол жүрісі қауіпсіздігі туралы" Қазақстан Республикасының Заңына және "Қазақстан Республикасы Ішкі істер министрлігінің мәселелері" туралы Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2005 жылғы 22 маусымдағы N 607 қаулысына сәйкес әзірленді және көлік құралдарын жүргізушілерді даярлаудың тәртібі мен мерзімдерін айқындайды.

2. Ереже ұйымдастырушылық-құқықтық нысаны мен меншік (бұдан әрі - оқу ұйымы) түріне қарамастан, жүргізуші кадрлар даярлауды және қайта даярлауды жүзеге асыратын барлық жеке және заңды тұлғалар үшін орындауға міндетті болады.

Ескерту. 2-тармаққа өзгерту енгізілді - ҚР Ішкі істер министрінің 2010.08.27 N 370 (алғаш ресми жарияланған күнінен бастап күнтізбелік он күн өткеннен соң қолданысқа енгізіледі) Бұйрығымен.

2. Көлік құралдарын жүргізушілерді даярлауды және қайта даярлауды ұйымдастыру

3. Көлік құралдарын жүргізушілерді даярлау, сондай-ақ көлік құралының бір түрінен басқа түрін жүргізу құқығына қайта даярлау "А", "В", "С", "Д", "Е" санаттарындағы көлік құралдарын жүргізушілерді даярлау бағдарламасына (1-қосымша) сәйкес жүзеге асырылады. Көлік құралдарын жүргізушілерді даярлау және қайта даярлау мерзімі оқу бағдарламаларының көлеміне қарай екі айдан алты айға дейін бекітіледі.

Ескерту. 3-тармаққа өзгерту енгізілді - ҚР Ішкі істер министрінің 2010.08.27 N 370 (алғаш ресми жарияланған күнінен бастап күнтізбелік он күн өткеннен соң қолданысқа енгізіледі) Бұйрығымен.

4. "А", "В", "С", "Д" және "Е" санаттарындағы көлік құралдарын жүргізушілерді даярлау денсаулығы белгіленген медициналық көрсетімдерге сәйкес келетін адамдар қатарынан жүзеге асырылады.

5. Жүргізушілерді даярлау, сондай-ақ бір көлік түрінен басқа көлік құралының түрін жүргізу құқығына қайта даярлау күндізгі немесе кешкі оқыту

нысанында жүзеге асырылады. Оқыту бағдарламасын меңгерген адамдар оқу ұйымдарында толық оқыту курсы бойынша қорытынды аттестациядан өтеді және оқыту курсы бітіргені туралы куәлік (2-қосымша) алады.

3. Оқу процесін ұйымдастыру

6. Алынып тасталды - ҚР Ішкі істер министрінің 2010.08.27 N 370 (алғаш ресми жарияланған күнінен бастап күнтізбелік он күн өткеннен соң қолданысқа енгізіледі) Бұйрығымен.

7. Білім беру процесін ұйымдастыру оқу ұйымы дербес әзірлейтін және бекітетін әрбір пән бойынша оқу жоспарымен және бағдарламаларымен, сондай-ақ көлік құралдарын жүргізушілерді даярлаудың кесте-жоспарымен, сабақ кестелерімен және жүргізуге үйрету кезегінің кестесімен регламенттеледі. Оқыту ұйымы оқушылардың аралық аттестациясын бағалау, оның нысаны, тәртібі және мерзімділігі жүйесін таңдауды дербес жүзеге асырады.

8. О қ ы т у ұ й ы м ы :

өз құзыретіне жатқызылған функциялардың орындалуына;
көлік құралын жүргізушілерді даярлаудың оқу жоспарына және жоспар-кестесіне сәйкес оқу бағдарламаларының толық көлемде жүзеге асырылуына ;

оқушыларды даярлаудың жоғары сапасына;
білім беру процесі кезінде оқушылар мен оқу ұйымы қызметкерлерінің өмірі мен денсаулығына ;

оқушылар мен оқу ұйымы қызметкерлерінің құқықтары мен бостандықтарының бұзылуына жол берілмеуіне;
көлік құралдарының техникалық ақаусыз күйде ұсталуына және жүргізуге өндірістік үйрету шеберлерін рейс алдындағы медициналық тексерудің ұйымдастырылуына жауап береді.

9. Автомобильдердің техникалық жай-күйін тексеру және рейс алдындағы медициналық тексеруден өткізу жол парағында (3-қосымша) көрсетіледі, ол меншік нысанына қарамастан, оқыту процесінде пайдаланылатын барлық жаттығу көлік құралдарына күн сайын жазылады.

10. Оқу ұйымдарына Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы заңнамасымен қарастырылған тәртіпте оқу процесінің бұзылуына ықпал ету шаралары қолданылады.

Ескерту. 10-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Ішкі істер министрінің 2010.08.27 N 370 (алғаш ресми жарияланған күнінен бастап күнтізбелік он күн өткеннен соң қолданысқа енгізіледі) Бұйрығымен.

11. Оқушыларды қабылдау оқуға түсуші арызының (5-қосымша) және білім беру қызметін көрсету туралы шарттың негізінде оқыту ұйымы бойынша бұйрық (4-қосымша) бойынша жүзеге асырылады.

12. Азаматтарды оқуға қабылдау мынадай құжаттарды ұсынғаннан кейін жүргізіледі:

1) "А", "В", "С" және "Д" санаттарындағы көлік құралдарын жүргізу құқығына жүргізушілер даярлау үшін:

оқуға түсушінің арызы;

тиісті көлік құралын жүргізуге жарамдылығы туралы медициналық анықтама;

3,5 x 4,5 өлшеміндегі фотосуреті;

жеке басын куәландыратын құжаттың көшірмесі;

2) көлік құралын жүргізу құқығына жүргізушілерді қайта даярлау үшін, жоғарыда көрсетілген құжаттардан басқа - жүргізуші куәлігінің көшірмесі мен жүргізушінің жеке карточкасы;

3) "Е" санатындағы көлік құралын жүргізу құқығына жүргізушілерді қайта даярлау үшін жүргізушінің кемінде 12 ай жұмыс өтілін растайтын құжаты қажет;

4) "Д" санатындағы көлік құралдарын басқару құқығына жүргізушілерді даярлау үшін адам жиырма бір жасқа толу керек, кем дегенде үш жыл жүргізуші өтілі, оның ішінде "С" санатына жататын көлік құралдарын кем дегенде бір жыл басқару өтілі болу қажет.

Ескерту. 12-тармаққа өзгерту енгізілді - ҚР Ішкі істер министрінің 2010.08.27 N 370 (алғаш ресми жарияланған күнінен бастап күнтізбелік он күн өткеннен соң қолданысқа енгізіледі), 2011.05.08 № 393 (алғаш ресми жарияланғаннан кейін күнтізбелік он күн өткеннен соң қолданысқа енгізіледі) Бұйрықтарымен.

13. Оқушыларды даярлап шығару оқыту ұйымының бұйрығымен (6-қосымша) ресімделеді.

14. Көлік құралын жүргізушілерді даярлау және қайта даярлау жөніндегі оқу топтарындағы адамдар саны 15-тен 30-ға дейін болады.

15. Оқу жоспарлары мен оқыту бағдарламаларының орындалуын бақылауды ұйымдастыру мақсатында сабақ басталғаннан кейін 10 күннен кешіктірмей оқыту ұйымы бекітілген нысандағы оқушылар тізімін (7-қосымша) ұсына отырып, әрбір оқу тобын жол полициясының тіркеу-емтихан бөлімшесінде тіркейді.

16. Біліктілік емтихандарын қабылдауды ретке келтіру және жүргізуші құқығын алуға үміткерлерді көлік құралдарын жүргізу құқығынан айырылған жүргізушілердің деректер базалары бойынша алдын ала тексеру мақсатында оқу ұйымдары оқу аяқталуға кемінде 30 күн бұрын жол полициясының тіркеу-емтихан бөлімшесіне әрбір оқу тобындағы оқушылар тізімін және оқу

аяқталатын күнді көрсете отырып, біліктілік емтихандарын қабылдау туралы тапсырыс жібереді.

17. Теориялық, практикалық-зертханалық, практикалық және бақылау сабақтары оқытудың негізгі нысандары болып табылады.

Әрбір пән бойынша теориялық сабақтар әдетте, күніне екі сағаттан, ал практикалық-зертханалық сабақтар 4-6 сағаттан аспайтындай етіп жоспарлануы керек. Бір күн ішінде автомобиль жүргізуді үйренушіге автотренажерда - бір сағаттан аспайтын, "Колоннада жүру" жаттығуын, сондай-ақ төрт сағат ішінде көзделетін жүк тасымалдаумен байланысты жаттығуларды қоспағанда, жаттығу автомобилінде екі сағаттан аспайтын уақыт үйретуге рұқсат етіледі.

18. Теориялық және практикалық-зертханалық оқу сабағының ұзақтығы - 45 минут, тапсырма беру, қорытынды жасау, құжаттама ресімдеу және оқушылар ауысымы уақытын қоса алғанда, автомобиль жүргізу жөніндегі практикалық сабақтардың ұзақтығы - 60 минут. 90 минут ішінде үзіліссіз практикалық-зертханалық сабақ жүргізуге жол беріледі. Оқу уақытының ұзақтығы жұмыс күндері 4 сағаттан, демалыс алдындағы және демалыс күндері - 6 сағаттан аспауға тиіс.

19. Теориялық сабақтарды оқытушы, ал автомобиль құрылғылары мен оған техникалық қызмет көрсету бойынша практикалық-зертханалық сабақтарды - өндірістік үйрету шеберімен бірлесіп оқытушы жүргізеді, автомобильді жүргізу бойынша практикалық сабақтарды көлік жүргізуге өндірістік үйрету шебері әрбір оқушымен жеке жүргізеді. Автомобиль құрылғылары мен оған техникалық қызмет көрсету және жол-көлік оқиғасында зардап шеккендерге алғашқы көмек көрсету бойынша практикалық-зертханалық сабақтар бір немесе бірнеше тақырып бойынша тиісті теориялық материалды зерделегеннен кейін бригадалық тәсілмен жүргізіледі.

20. Жаңа материалды зерделеу мақсатында теориялық сабақтар оқу тобының құрамымен арнайы жабдықталған кластарда (кабинеттерде) жүргізіледі

22. Теориялық білімді бекіту және үйренетін техникада жұмыс істеудегі оқушылардың іскерлігі мен дағдыларын қалыптастыру мақсатында практикалық-зертханалық сабақтар автомобиль құрылғылары мен оған техникалық қызмет көрсету зертханаларында өткізіледі.

Практикалық-зертханалық сабақтар жалпы, жеке немесе аралас әдіспен өткізіледі.

Жалпы әдіс бойынша оқу тобының барлық оқушылары бірмезгілде бірдей материалдық бөлікпен біркелкі жұмыстар істейді.

Жеке әдіс бойынша әрбір оқу тобы сол уақытта басқа оқу топтары орындап жатқан жұмыстан басқа немесе дәл сондай, бірақ материалдық бөліктің басқа үлгілерде жұмыс істейді.

Аралас әдіс жалпы және жеке әдістердің түрлі үйлесімдерінен тұрады.

Практикалық-зертханалық сабақтарды өткізу әдістерін таңдау сабақ мақсаттары бойынша айқындалады.

Практикалық жүргізу сабақтары әрбір оқушымен жеке автотренажерларда (болған жағдайда), автодромдарда (жүргізіп үйренуге арналған алаңдарда) және осы аумаққа қызмет көрсететін жол полициясымен келісілген (кемінде 3 жылда бір рет) жаттығу бағыттарында өткізіледі.

23. Қазақстан Республикасы Үкіметінің 1997 жылғы 25 қарашадағы N 1650 қаулысымен бекітілген Қазақстан Республикасының Жол қозғалысы ережелері бойынша сабақтар өткізуді автомобиль жүргізу жөніндегі тиісті жаттығуларды орындау басталғанға дейін жоспарлау керек.

24. Әрбір сабақты өткізу үшін оқу ұйымы басшысының жанында сабақ өткізу жоспары болуға тиіс, онда тақырыптың атауы, мақсаттары, оқу сұрақтары, оқу уақытының есебі, көрнекі-оқу құралдары мен оқытудың техникалық құралдарын пайдаланудың тәртібі, оқытушының (өндірістік үйрету шеберінің) және оқушылардың іс-әрекеттері көзделеді.

25. Көлік жүргізуге өндірістік үйрету шеберінің сабақ өткізу кезінде жүргізуші куәлігі, көлік құралын тіркеу туралы куәлігі, жол парағы, жүргізу кезегінің кестесі, жол полициясымен келісілген жаттығу бағыттарының сызбасы, оқушыны жүргізуге үйретуді есепке алу туралы жеке кітапшасы (8-қосымша) болуға тиіс.

26. Өткен материалды меңгеру сапасын бақылауды оқытушы (өндірістік үйрету шебері) сабақ өткізу барысында сабақты есепке алу журналына (автокөлік құралдарын жүргізуге үйретуді есепке алу туралы жеке кітапшаға) баға қойып, жүзеге асырады. Теориялық сабақтар кезінде кемінде 3-4 адамнан сабақ сұралуға тиіс, ал практикалық-зертханалық сабақтар барысында әрбір оқушыға баға қойылады.

27. Оқытушылар мен өндірістік үйрету шеберлерінің сабақ өткізу сапасын бақылауды сабақтарды есепке алу журналдарына жазбалар жасай отырып, оқу ұйымының басшылығы жүзеге асырады.

28. Оқу материалын меңгеру сапасын анықтау және оқушылардың білімін бағалау үшін қорытынды сабақтар өткізіледі. Қорытынды сабақтар нәтижелері бойынша әрбір оқушының және жалпы оқу тобының қорытынды аттестацияға дайындығы айқындалады. Барлық пәндер бойынша жақсы бағалар алған адамдар қорытынды аттестацияға жіберіледі.

29. "А" және (немесе) "В" санатындағы көлік құралдары жүргізушілерін даярлау бағдарламаларын өздігінен меңгерген адамдар оқыту ұйымдарында оқудың толық курсы бойынша қорытынды аттестациядан өтеді және оқыту курстарын бітіргені туралы куәлік алады. Оқыту курстарын бітіргені туралы

куәлік алған адамдар жол полициясында біліктілік емтихандарын тапсыруға жіберіледі.

30. Қорытынды аттестацияның мақсаты мен мазмұны оқушыларды даярлаудың мәні мен сапасының оқу бағдарламасы талаптарына сәйкестігін анықтау болып табылады.

31. Қорытынды аттестация:

автомобиль құрылғылары мен оған техникалық қызмет көрсету;
Жол қозғалысы ережелері, қозғалыс қауіпсіздігі мен жол-көлік оқиғасында зардап шеккендерге алғашқы көмек көрсету негіздері;
іс жүзінде автомобиль жүргізу бойынша ішкі емтихандар түрінде өткізіледі.

32. Қорытынды аттестация өткізу үшін оқыту ұйымы басшысының бұйрығымен комиссия төрағасын қоса алғанда, құрамында кемінде үш адам болатын емтихандық комиссия құрылады. Комиссия құрамына келісім бойынша өзге де оқыту ұйымдарының өкілдері мен жол полициясы қызметкерлері енгізіледі. Комиссия төрағасы болып жоғары кәсіптік білімі, автокөлік құралын жүргізуде 2 жыл практикалық жұмыс өтілі бар адам тағайындалады.

Ескерту. 32-тармаққа өзгерту енгізілді - ҚР Ішкі істер министрінің 2010.08.27 N 370 (алғаш ресми жарияланған күнінен бастап күнтізбелік он күн өткеннен соң қолданысқа енгізіледі) Бұйрығымен.

33. Теориялық емтихандарды тапсыра алмаған оқушылар іс жүзінде көлік жүргізу емтиханын тапсыруға жіберілмейді.

34. Теориялық емтихан көлік құралын жүргізу құқығын алу үшін біліктілік емтиханын жүргізу сияқты өткізіледі, ал іс жүзінде автомобиль жүргізу емтиханы емтихан хаттамасы толтырылып және практикалық емтиханның бірінші сатысын өткізуге арналған сынақ жаттығуларының кешені жүргізіле отырып, Біліктілік емтихандарын өткізу әдістемесіне сәйкес жүргізіледі (9, 10, 11 -қосымшалар).

35. Дәйекті себептермен емтихан тапсыра алмаған адамдар оларды кезекті топтармен бірге тапсыруға, ал қанағаттанарлықсыз бағалар алған адамдар қосымша өзіндік дайындықтан кейін, бірақ емтихан өткізілген күннен бастап 5 күн өткен соң қайта емтихан тапсыруға жіберіледі.

36. Қорытынды аттестация нәтижелері хаттамамен (12-қосымша) ресімделеді, оған емтихандық комиссияның төрағасы, мүшелері, оқыту ұйымының басшысы қол қояды және мөрмен бекітіледі.

37. Аттестациядан өткен адамдарға белгіленген үлгідегі куәліктер беріледі.

38. Көлік құралдары жүргізушілерін даярлау және қайта даярлау бағдарламалары бойынша оқуды бітіргені туралы куәліктер осы көлік құралдарын жүргізуге құқық беретін құжат болып табылмайды, ол көлік құралдарының тиісті санаттарын жүргізу құқығына жүргізуші куәлігін алу үшін

біліктілік емтихандарын тапсыру кезінде жол полициясының тіркеу-емтихан бөлімшесіне ұсынылады.

39. Куәлік жоғалған жағдайда оқу ұйымы жеке арыз және емтихандық комиссияның хаттамасы негізінде "Дубликат" береді. Арыз берілген сәттен бастап бір жұмыс күні ішінде.

Ескерту. 39-тармаққа өзгерту енгізілді - ҚР Ішкі істер министрінің 2010.08.27 N 370 (алғаш ресми жарияланған күнінен бастап күнтізбелік он күн өткеннен соң қолданысқа енгізіледі) Бұйрығымен.

40. Оқуды бітіргені туралы куәліктер мен тыңдалған курс туралы анықтамалар қатаң есептегі құжаттар болып табылады, олардың сериясы және баспаханалық реттік нөмірі болады. Оқу бітіргені туралы куәліктің жарамдылық мерзімі жүргізуші куәлігін алған кезде аяқталады.

Ескерту. 40-тармаққа өзгерту енгізілді - ҚР Ішкі істер министрінің 2010.08.27 N 370 (алғаш ресми жарияланған күнінен бастап күнтізбелік он күн өткеннен соң қолданысқа енгізіледі) Бұйрығымен.

41. Оқу ұйымдарының құжаттарының сақталуы және жойылуы «Мемлекеттік және мемлекеттік емес ұйымдарда құжаттама жасаудың және құжаттаманы басқарудың үлгілік ережелерін, Мемлекеттік және мемлекеттік емес ұйымдардың қызметінде жасалатын үлгілік құжаттардың тізбесін сақтау мерзімдерін көрсете отырып бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Мәдениет және ақпарат министрінің міндетін атқарушының 2009 жылғы 25 қыркүйектегі № 128 бұйрығына (нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу реестрінде № 5834 тіркелген) сәйкес жүзеге асырылады.

Ескерту. 41-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Ішкі істер министрінің 2010.08.27 N 370 (алғаш ресми жарияланған күнінен бастап күнтізбелік он күн өткеннен соң қолданысқа енгізіледі) Бұйрығымен.

4. Көлік құралдарын жүргізушілерді даярлауға және қайта даярлауға басшылық жасау

42. Көлік құралдарын жүргізушілерді даярлаудың және қайта даярлаудың ұйымдастырылуын бақылауды аумақтық жол полициясы бөлімшелері жүзеге асырады.

43. Жол полициясы қызмет көрсететін аумағында көлік құралдарын жүргізушілерді даярлайтын және қайта даярлауды жүзеге асыратын оқыту мекемелерін есепке алады, біліктілік емтихандарын өткізу барысында даярлау мен қайта даярлау сапасын анықтайды. Оқушылардың нашар теориялық немесе практикалық даярлығы анықталған жағдайда оқыту ұйымының басшылығына қажетті шаралар қабылдау үшін ескерту жолдайды. Егер оқыту ұйымы жол

полициясының ескертуіне ден қоймай, емтихандарға теориялық білімі төмен және практикалық жүргізу машығы нашар оқушыларды жіберуді жалғастырса (біліктілік емтихандарын тапсыру проценті бастапқыда біліктілік емтиханына жіберілген адамдардың жалпы санының кемінде 20%-ін құрайды), онда осы оқыту ұйымы бойынша оқу топтарын тіркеуді тоқтата тұру жолымен бұл ұйымның қызметі шектеліп, осы ұйым туралы мәліметтер міндетті түрде бұқаралық ақпарат құралдарында жарияланады.

44. Оқыту ұйымына тікелей басшылық жасау басшыға (директорға, бастыққа) жүктеледі. Басшы оқыту ұйымының оқу жоспарлары мен бағдарламаларын орындауына, оқу-тәрбие процесін ұйымдастыруға, қаржы-шаруашылық қызметіне және еңбектің қорғалуына толық жауап береді.

5. Оқу-материалдық база

45. Оқу жоспарлары мен бағдарламаларын іске асыру, көлік құралдарын жүргізушілерді даярлау және қайта даярлаудың жоғары сапасын қамтамасыз ету мақсатында оқыту ұйымында:

қазіргі заманғы оқу-зертханалық жабдықтармен, оқытудың техникалық құралдарымен, оқу және көрнекі құралдармен жарақталған оқу кластары (кабинеттері) мен зертханалары;
автодромы (жүргізіп үйренуге арналған алаңы);
жаттығу көлік құралдары болуға тиіс.

46. Әртүрлі санаттағы жүргізушілер даярлауды жүзеге асыратын оқыту ұйымының жанында:

әдістемелік кабинет;
көлік құралдарының құрылғылары класы;
көлік құралдарын пайдалану класы;
Жол қозғалысы ережелері класы;
қозғалыс қауіпсіздігі класы;
медициналық дайындық класы;
еңбекті қорғау класы;
көлік құралдарының құрылғылары жөніндегі зертхана;
көлік құралдарына техникалық қызмет көрсету жөніндегі зертхана;
автотренажерлар класы;
автодром (жүргізіп үйренуге арналған алаң);
жаттығу көлік құралдары болуға тиіс.

47. Оқу кластарының, зертханалардың құрамы, саны және мазмұны тиісті оқу жоспарлары мен бағдарламаларының талаптарына сәйкес айқындалады.

48. Аудиториялық қор жеткілікті болған жағдайда көлік құралдарының санаттары бойынша да, бағдарламалардың жекелеген бөлімдері бойынша да мамандандырылған құрылғылар кластары мен техникалық қызмет көрсету кластары ашылуы мүмкін. Аудиториялық қор жеткіліксіз болған жағдайда құрылғылар класы көлік құралдарын пайдалану класымен және еңбекті қорғау класымен біріктірілуі, ал Жол қозғалысы ережелері класы қозғалыс қауіпсіздігі және медициналық дайындық класымен біріктірілуі мүмкін.

49. "А" және "В" санаттарындағы көлік құралдарын жүргізушілерді даярлау кезінде құрылғылар мен техникалық қызмет көрсету, Жол қозғалысы ережелері, қозғалыс қауіпсіздігі және медициналық дайындық кластарын біріктіруге жол беріледі.

50. Автомобиль құрылғылары және оған техникалық қызмет көрсету жөніндегі теориялық оқыту кластарын практикалық сабақтар зертханаларымен біріктіруге жол берілмейді.

51. Автотренажерлар болмаған жағдайда жүргізуге үйрету автомобильдерде ғана жүргізіледі.

52. Теориялық сабақ өткізуге арналған кластарда (кабинеттерде) оқытушының жұмыс орны (кафедра), класс тақтасы, бірмезгілде 30 адамға дейін отыра алатын үстелдер мен орындықтар және жекелеген бөлшектерді көрсетуге арналған шолу үстелі болуға тиіс.

53. Оқу жабдығының саны бағдарламалық материалды толық әрі сапалы меңгеруді қамтамасыз ететіндей болуға тиіс. Жабдықты, макеттерді, стендтер мен қалқандарды орналастыру техникалық эстетика талаптары сақтала отырып жүргізілуге және еңбектің қорғалуын қамтамасыз етуге тиіс. Орнатылатын оқу жабдығы толықтай жақсы көрінетін, пайдалану үшін ыңғайлы болуға және әзірлеуші зауыт белгілеген түспен боялуға тиіс.

54. Қалыпты жұмыс істеу үшін үй-жайдың желдету жүйесі әрбір оқушыны бір сағат ішінде 15-20 текше метр таза ауамен қамтамасыз етуі керек, күн сәулесі оқушылар отырған жағдайда сол жақтан түсуге тиіс. Жарық беру медициналық талаптарға сай болуы керек.

55. Зертханаларда пәндердің барлық тақырыптары мен бөлімдері бойынша жаттығулар пысықтауды қамтамасыз ететіндей жабдықталған оқу орындары болуға тиіс.

56. Әрбір оқу орны жұмыс үстелімен (верстакпен), оқу жабдығымен, құрал-сайман жинағымен, аспаптармен және құрылғылармен, оқу құжаттамасымен (тапсырманы орындау жоспарымен, еңбекті қорғау жөніндегі нұсқаулықпен, технологиялық нұсқау картасымен, оқу жабдығы мен құрал-саймандар тізбесімен) жабдықталуға тиіс.

57. Оқу орындары мен жабдықтар пайдалы алаңды ұтымды әрі толық пайдалану, сондай-ақ техникалық эстетика талаптарын, еңбекті қорғау және өрт қауіпсіздігі ережелері ескеріле отырып орналастырылуға тиіс. Ірі агрегаттар мен тетіктер тұғырға бекітіледі. Қолданыстағы автомобильдер (автобустар) және қозғалтқыштар орналастырылған жағдайда зертхана (класс) газдарды сыртқа шығару үшін желдету жүйесімен және құбырмен жабдықталуы керек. Жанармай құю үй-жайдан тыс орналастырылған бактардан берілуге тиіс.

Оқу құжаттамасы жұмыс үстелінде орналасқан рамаларға салынады.

58. Жаттығу көлік құралдарында "Жаттығу көлік құралы" деген таным белгісі, оқушыға арналған қосымша артқы көрініс айнасы мен қосымша үдеткіш және тежегіш басқыштары болуға тиіс.

Көлік құралдарын жүргізушілерді даярлау ережелеріне 1-қосымша

КӨЛК ҚҰРАЛДАРЫН ЖҮРГІЗУШІЛЕРДІ ДАЯРЛАУДЫҢ ҮЛГІЛК БАҒДАРЛАМАЛАР Түсіндірме жазба

Үлгілік оқу жоспарлары мен бағдарламалары Қазақстан Республикасының "Жол жүрісі қауіпсіздігі" Заңына сәйкес, Қазақстан Республикасы Үкіметінің 1997 жылғы 27 қарашадағы N 1650 қаулысымен бекітілген "Жол қозғалысының ережелері, көлік құралдарының іске қосылуы, қызметкерлердің міндеттері, жол қозғалысының қатысушылары және көлік құралдарының арнайы түспен, сигналмен жабдықталған арнайы және шұғыл қызметтердің тізімі туралы" ережелерге сәйкес әзірленді.

Үлгілік оқу жоспары - әрбір оқушының орындауын міндеттейтін құжат. Пәнді оқып білуге арнаған сағаттардың жалпы саны және емтихан мен сынаққа тапсыруға тиісті пәндер өзгертілмейді.

Жеке тақырыптық бағдарламаны оқып, білу реттілігі және тақырыпты оқып, білуге арналған сағаттар саны бағдарламаны толық орындаған жағдайда ғана өзгертіледі.

Сабақ өткізу үшін арнайы оқу кабинеттері жабдықталады.

"А" санатына - бір кешенді кабинет немесе дәрсіханалық қор жеткілікті болған жағдайда 2 арнайы кабинет: біреуі - құрылым және техникалық қызмет көрсету; екіншісі - жол қозғалысының Ережелері, транспорт құралын басқару негіздері және жол қозғалысының қауіпсіздігі, оқу кабинетіндегі жабдықтауға сәйкес алғашқы дәрігерлік көмек көрсетуді қамтиды.

Бұл бағдарлама мотоциклдердің кең тараған модельдерінің құрылысы мен техникалық қызмет көрсетуді, мотоциклдердің басқа түрлерін таныстырады.

Мотоциклдердің басқа да түрлерін жүргізуге үйретілетін топ дайындауда

мототранспорттық құрал оқылады.

"В" санаты үшін - 2 арнайы жабдықталған кабинет: біреуі жеңіл автокөлік құрылысы және техникалық қызмет көрсетілу жағынан, екіншісі- жол қозғалысы Ережелері, транспорт құралдарын басқару және қозғалыс қауіпсіздігі негіздері, оқу кабинеттерінің жабдықталуына қарай алғашқы дәрігерлік көмек көрсету негіздерін қамтиды.

Оқу орнында оқу алаңы жетіспеген жағдайда оқу құралдарымен жабдықталған бір кабинет болуы мүмкін.

Бағдарлама жеңіл автокөліктің бір маркасының құрылысын және басқа маркалық құрылымдық ерекшеліктерін оқып, білуді қарастырады.

"С" санаты үшін - 2 арнайы жабдықталған кабинет: біреуі автокөлік құрылысы және техникалық қызмет көрсету жағынан, екіншісі - жол қозғалысы Ережелері, транспорт құралдарын басқару және қозғалыс қауіпсіздігі негіздері, оқу кабинеттерінің жабдықталуына қарай алғашқы дәрігерлік көмек көрсету негіздерін қамтиды.

Бағдарлама жүк автокөлігінің 2 маркасының (дизельді және карбюраторлы) құрылысын оқып, білуді қарастырады.

"Д" санаты үшін - төмендегі оқу кабинеттері: құрылысы мен техникалық қызмет көрсету жағынан жол қозғалысы Ережелері, транспорт құралдарын басқару және қозғалыс қауіпсіздігі, жолаушылар тасымалдау барысында транспорт құралдарын пайдалану, алғашқы дәрігерлік көмек көрсету және құрылысы мен техникалық қызмет көрсету жағынан оқу кабинеттеріне сәйкес зертханалар болады.

Көлік құрылысының жұмысы, техникалық қызмет көрсету және пайдалану Павловск автозауыты, Львов автозауыты, Ликинск автозауыты,»"Икарус" автобусының базалық моделі негізінде жүргізіледі және оқу орнында анықталады.

"Е" санаты үшін - төмендегі оқу кабинеттері: құрылысы мен техникалық қызмет көрсету жағынан транспорт құралдарын басқару және оқу кабинеттерінің жабдықталуына сәйкес қозғалыс қауіпсіздігі негізі жағынан қамтылады.

Оқушының "В", "С", "Д" санатына байланысты жеңіл автокөлік тіркемесі, жартылай тіркемесі мен түрлі автобустар "Құрылым және техникалық қызмет көрсету" пәнінде оқылады. Осыған сәйкес оқытушылар пәннің бағдарламасына өзгертулер енгізеді.

Автокөлік жүргізу сабақтары автотренажерде (егер болса), оқу автодромы алаңында және жол полициясымен келісіліп жол маршруттарында өтеді.

Жүргізушілерді дайындау барысында оқу топтарында 30 адамға дейін болады.

Теориялық оқу сағатының ұзақтығы, зертханалық - практикалық сабақтың

ұзақтығы - 45 минут, жүргізуді үйретуге құжаттар дайындау, нәтижелерді талдау, оқушыларды алмастыруға кеткен уақытты қосып алғанда - 60 минут. Сабаққа қатысу, оқушылардың үлгірімі мен өткен тақырыптар есебін оқытушылар жүргізеді, ал көлік жүргізуге өндірістік үйретуші нұсқаушылар арнайы сабақ журналында жүргізеді.

Оқушылардың құрылым мен техникалық жабдық жөнінде оқып, білуі келесі кезекте болуы тиіс: атауы (жүйенің, механизмнің, аспаптың), қолданылуы, жұмыс істеу принципі, негізгі сипаттамалары, құрылымы, бақылау өлшемдері, кейбір ақалар.

"Д" санаты үшін: техникалық ақауларды дала жағдайында техникалық көмексіз жөндеу есебінен оқылады.

"А" санаты үшін техникалық қызмет көрсету және жеңіл-желпі жөндеулер мотоцикл жүргізу сабағында үйретіледі.

Жеңіл жөндеулер жасау жұмыстары жүргізу сабағының өндірістік шеберінің басшылығымен жүргізіледі.

Осы мақсат арқылы әрбір оқушы көлік жүргізу графигімен келісе отырып бақылау (сабақ басында) және күнделікті қызмет көрсетуге (сабақ аяғында) тиіс.

Пәнді оқып, білу материалдық бөлім, стенд, плакат, оқу диафильмдерінің үзінділерін көрсету арқылы жүргізіледі. Ал практикалық сабақтар оқу автокөлігінде жүргізіледі.

"Алғашқы дәрігерлік көмек" пәні бойынша сабақты орта білімі бар дәрігер немесе медициналық қызметкер өткізеді.

"Д" санаты үшін "Транспорт құрылысының пайдалануы және жолаушылар тасымалын ұйымдастыру" пәнінен сынақ қабылданады.

Көлік құралын жүргізу бойынша сабақ өту уақытынан тыс өндірістік шебер, яғни нұсқаушы көмегімен автотренажер және автокөлікте өткізіледі.

Мұнда шебер автотренажерде 4 адамға, ал автокөлікте 1 адамға үйретеді.

Практикалық сабақта шеберде көлік жүргізу куәлігі, жүргізу сабағын үйретуге арналған құжаттар, жүргізуді үйрету графигі, сабақты жүргізу жоспары, оқу маршрутының схемасы болуы тиіс.

Оқу орнындағы типтік бағдарламаға сәйкес арнайы жаттығулар әрбір оқушымен жеке жүргізіледі.

Жаттығуларды толық игеруге нақты жағдайлары болмаса (мысалы, елді мекенде теміржол қиылысы, бағдаршам болмаса) онда жаттығулар автодромда өткізіледі.

Оқушылардың сабақ үстінде орындаған жаттығуларының есебі арнайы жеке есеп карточкасында жүргізіледі.

Оқу сапасын тексеру мақсатында оқу жоспарында бақылау жұмыстарын өткізу қарастырылған.

Оқу алаңындағы алғашқы сабақ N 1 және N 2 тақырыптардан кейін өтеді. Сабақ барысында жаттығуларды меңгеру арқылы оқушының автокөлік жүргізуге дайындығы анықталады. Ал екінші сабақ N3 тақырыптан кейін өткізіледі.

Жаттығу сабағында автокөлікті бақылау және күнделікті қызмет көрсету қ а р а с т ы р ы л а д ы .

"А" санаты үшін автокөлік жүргізу сабағы қосымша қорабы жоқ мотоциклде, ал нақты үйретуде арнайы мототранспорт құралында жүргізіледі.

Мотоцикл жүргізуді үйрету бойынша жаттығулар қатаң әрі арнайы белгіленген және тиісті құрал-жабдықпен қамтылған алаңда орындалады. " Жолдарда жүргізу" тақырыбы арнайы жабдықпен қамтылған (транспорт құралдарының макеті, "стоп" сызығы, жол белгілері т.б.) оқу алаңында айналмалы маршрутпен өткізіледі. Сабақты үйрету барысында шебер оқушыдан жол қозғалысы Ережелерін қатаң сақтауды талап етуі тиіс.

"В" және "С" санатын меңгеру уақытын жеңіл және жүк көлігін жүргізуге бөлу оқу орнындағы әдістемелік комиссия арқылы анықталады.

"Д" санаты үшін тренажерде және автодромда қиын учаскелерде және қараңғы уақытта автобус жүргізуде жоғары сапаны қамтамасыз етуге тиіс. Тренажерде және автодромда оқушылар жол қозғалысы Ережелерін сақтауға, апаттық сәттерден шығуды меңгереді. Автобусты қауіпсіз жағдайда жүргізуді қайталау сабағы көшеде, нақты транспорт құралдары мен жаяу адамдар арасында ө т е д і .

Педагогикалық ұжымның негізгі міндеті ең алдымен шеберлер оқушыларға жол тәртібін дұрыс сақтамау үлкен қауіп төндіретіндігін, әсіресе жолаушылар тасымалында үлкен жауапкершілікті қажет ететінін түсіндіру болып табылады.

Практикалық сабақты оқушылар автобустың жалпы құрылысымен танысқаннан соң бастау керек, сондай-ақ оқушылар жол қозғалысы Ережелерін және басқару негіздерін үйренуге тиіс. Сондай-ақ теориялық сабақ практикалық сабақтың алдында өтеді. Ең алдымен бақылау және тексеру сапасын арттыру өте маңызды б о л ы п т а б ы л а д ы .

Күнделікті жүргізуді үйрену сабағының алғашқы сағатында автобустың жалпы құрылысын жүргізу алдында көру, ал соңғы сағатында күнделікті қызмет көрсету бойынша жұмыстар жүргізіледі. Көрсетілген жұмыстар шебердің бастап б е р у і а р қ ы л ы ж ү р е д і .

Бөлінген уақытта көлік құралдарын игере алмаған оқушылардың қосымша ақы төлеу арқылы сабақ өткізу уақытын создыруға мүмкіндіктері бар.

Бітіру емтихандары техникалық қызмет көрсету және көлік құрылымы жөнінде, жол қозғалысының Ережелері, автокөлік жүргізудің практикалық жа қ т а р ы н қ а м т и д ы .

Емтиханға типтік бағдарламада қарастырылған жүргізушілерді даярлау және

қайта даярлау курсынан толық өткен адамдар жіберіледі. Емтихандар типтік бағдарлама негізінде билеттер бойынша немесе компьютерлік кешенді тест арқылы өткізіледі. Тәжірибе жүзінде автокөлік жүргізу емтиханы екі кезеңнен тұрады: бірінші кезең автодромда немесе оқу-жаттығу алаңында; ал екінші кезең - көше жолдарында, бақылау жолдарында өтеді.

"А" санаты үшін іштей алынатын емтихан тәжірибе жүзінде оқу-жаттығу алаңында өткізіледі. Емтихандарды өткізу үшін сол оқу орнында қызмет ететін қызметкер және жол полициясының қызметкері болатын құрамында бір комиссия төрағасы және екі мүшесі бар емтихан комиссиясы құрылады. Іштей алынатын емтихандардың нәтижелері хаттамамен бекітіледі.

Емтихан тапсырған адамдарға оқу курсынан өтті деген куәлік беріледі. Бұл құжат арқылы жол полициясында жүргізуші куәлігі беріледі. Куәлік формасын ҚР Ішкі істер министрлігі бекіткен.

Біліктілік бойынша жүргізу куәлігін ішкі істер органы атынан жол полициясы береді.

"А", "В", "С", "В,С", "Д", "Е" санатты біліктілік талаптары .

"А" санатты көлік құралының жүргізушісіне қойылатын талаптар:

- әр түрлі жолдарда және метеорологиялық жағдайларда мотоциклді жүргізе білу ;
- жол қозғалысы Ережелерін сақтау және жол-көлік оқиғаларын болдырмау;
- жолға шығар алдында мотоциклдің техникалық жағдайын тексеру және рейстен келген соң техникалық қызмет көрсетуден өту;
- жол үстінде болатын ақауларды қолда бар құрал-саймандар арқылы жөндеу;
- жол-көлік оқиғасы болған жағдайда өзіне және басқа адамдарға алғашқы дәрігерлік көмек көрсете білу, сондай-ақ оларды жеткізуде ережелерді қатаң сақтау.

"А" санатты көлік құралдарының жүргізушісі төмендегілерді білуге тиіс:

- жол қозғалысы Ережелерін, көлік құралдарын пайдалану негіздерін;
- негізгі механизмдерді, аспаптарды, мотоцикл детальдарының атауын, құрылысы, жұмыс істеу принциптерін;
- жол үстінде болатын ақаулардың болу себептерін және оларды жою ж о л д а р ы н ;
- жол қозғалысы қауіпсіздігіне ауа райының (жаңбыр, тұман, көк тайғақ және т . б .) ә с е р е т у і н ;
- жол-көлік оқиғасы болғанда алғашқы дәрігерлік көмек көрсетудің дұрыс

р е т т і л і г і н ;

- мотоциклдің техникалық жағдайын тексеруде еңбек қауіпсіздігі ережелерін;

- жол қозғалысы Ережелерін, мотоциклді пайдалану ережелерін және қоршаған ортаны ластағаны үшін әкімшілік, қылмыстық жауапкершілікті;

"В" санатты көлік құралының жүргізушісіне қойылатын талаптар:

- әр түрлі жолдарда және метеорологиялық жағдайларда жеңіл автокөлікті жүргізе білу ;

- жол қозғалысы Ережесін сақтау, жолдағы қиын жағдайда сабырлылық сақтау және жол-көлік оқиғасын болдырмау;

- жолға шығар алдында жеңіл автокөліктің техникалық жағдайын тексеру және күнделікті техникалық қызмет көрсету;

- жолда болатын кішігірім ақауларды жою;

- жол-көлік оқиғасы болған жағдайда өзіне-өзі және басқаларға алғашқы дәрігерлік көмек көрсете білу, сондай-ақ оларды жеткізуде ережелерді сақтау.

"В" санатты көлік құралдарының жүргізушісі төмендегілерді білуге тиіс:

- негізгі механизмдерді, аспаптарды, автокөліктің орналасуын, қызметін, құрылысын, жұмыс істеу принциптерін;

- жол қозғалысының Ережелерін, көлік құралы мен қозғалыс қауіпсіздігінің негізін ;

- жол үстінде болатын ақаулардың себептерін және көлік құралының пайдалануға жол берілмейтін ақаулар түрлерін;

- жол апаты болған жағдайда алғашқы дәрігерлік көмек көрсетудің дұрыс р е т т і л і г і н ;

- жолға шығар алдында күнделікті техникалық қызмет көрсету жұмыстарын;

- автокөліктің техникалық жағдайын тексеруде еңбек қауіпсіздігі ережелерін;

- жол қозғалысы Ережелерін, автокөлікті пайдалану Ережелерін және қоршаған ортаны ластағаны үшін әкімшілік, қылмыстық жауапкершілікті.

"С" санатты көлік құралының жүргізушісіне қойылатын талаптар:

- әр түрлі жолдарда және метеорологиялық жағдайда жүк автокөлігін жүргізе білу ;

- жол қозғалысы Ережелерін сақтау және жол апатын болдырмау;

- жолға шығар алдында автокөліктің техникалық жағдайын тексеру;

- жұмыс уақытында болатын ақауларды жою;

- жол апаты болған жағдайда өзіне-өзі және басқаларға алғашқы дәрігерлік көмек көрсете білу, сондай-ақ оларды жеткізуде ережелерді сақтау.

"С" санатты көлік құралының жүргізушісі төмендегілерді білуге тиіс:

- жүк автокөлігінің негізгі механизмдердің, аспаптардың жұмыс істеу принциптерін ;

- жол қозғалысы ережелерін, көлік құралымен жұмыс жасау негіздерін;
- жол үстінде болатын ақаулардың себептерін және оларды қолда бар құрал-саймандармен жоюды;

- жол қозғалысы қауіпсіздігіне ауа-райының (жаңбыр, тұман, көк тайғақ және т.б.) әсер етуін;

- жол апаты болған жағдайда алғашқы дәрігерлік көмек көрсетудің дұрыс реттілігін;

- автокөліктің техникалық жағдайын тексеруде еңбек қауіпсіздігі ережелерін;
- жол қозғалысы ережесіне және қоршаған ортаны ластағаны үшін жауапкершілікті.

"В, С" санатты көлік құралының жүргізушісіне қойылатын талаптар:

- әр түрлі жолдарда және метеорологиялық жағдайда жеңіл және жүк автокөліктерін жүргізе білу;

- жол қозғалысы Ережелерін, көлік құралдарымен жұмыс жасау;
- жолға шығар алдында автокөліктің техникалық жағдайын тексеру;
- жұмыс уақытында кішігірім ақауларды механизмді бұзусыз жою;
- жол апаты болған жағдайда өзіне-өзі және басқаларға алғашқы дәрігерлік көмек көрсете білу, сондай-ақ оларды жеткізуде ережелерді сақтау.

"В, С" категориялы көлік құралының жүргізушісі төмендегілерді білуге тиіс:

- жеңіл және жүк автокөлігінің негізгі механизмдерінің қызметін, құрылысын, жұмыс істеу принциптерін, орналасуын;

- жол қозғалысы Ережелерін, көлік құралымен жұмыс жасау негіздерін;
- жол үстінде болатын ақаулардың себептерін білу, оларды қолда бар құрал-саймандармен жоюды;

- жол қозғалысы қауіпсіздігіне ауа-райының (жаңбыр, тұман, көк тайғақ және т.б.) әсері және жол-көлік апаттарының алдын алуды;

- жол апаты болған жағдайда алғашқы дәрігерлік көмек көрсетудің дұрыс реттілігін;

- автокөліктің техникалық жағдайын тексеруде еңбек қауіпсіздігі ережелерін және бензин, электролит, майлар сияқты материалдармен жұмыс жасауды;

- жол қозғалысы Ережесін бұзғаны үшін және қоршаған ортаны ластағаны үшін жауапкершілікті.

"Д" санатты көлік құралының жүргізушісіне қойылатын талаптар:

- "Д" санатына жататын көлік құралдарымен жұмыс жасау;
- жол қозғалысы Ережелерін сақтау және жол-көлік апаттарын болдырмау;
- жолға шығар алдында автобустың техникалық жағдайын тексеру;
- жұмыс уақытында болатын механизмді бұзуды қажет ететін ақауларды жою

;

- техникалық көмексіз дала жағдайында қалпына келтіру жұмыстарын

ж ү р г і з у ;

- жол апаты болған жағдайда өзін-өзі және басқаларға алғашқы дәрігерлік көмек көрсете білу, сондай-ақ оларды жеткізуде ережелерді сақтау;
- кондуктор болмаған жағдайда радио арқылы тоқтайтын пункттерді, жолақы төлеу тәртібін және билеттерді алу тәртібін хабарлап отыру;
- тоқтайтын пункттерде абонемент кітапшаларының сатылымын және билет есебін жүргізу.

"Д" санатты көлік құралының жүргізушісі төмендегілерді білуге тиіс:

- "Д" санатына жататын көлік құралының механизмдерінің, аспаптарының қызметін, құрылысын, жұмыс істеу принциптерін, болатын ақау себептерін, белгілерін, қауіптілігін және жою жолдарын;
- техникалық қызмет көрсету жұмыстарының көлемін, қайталануын және ережелерін; техникалық қызмет көрсету жұмыстары мен дала жағдайындағы жөндеу жұмыстарын ұйымдастырудың ерекшеліктерін;
- жол қозғалысы Ережелерін, көлік құралдарын пайдалану негіздерін және қозғалыс қауіпсіздігін;
- қалааралық тасымалдауды ұйымдастырудың ерекшеліктерін, жүргізушілердің жұмыс кестесін;
- автобустарды пайдалану ережелерін және осы ережелерге бақылау жасауды;
- билет жүйесі және автокөліктің негізгі түсініктерін, тасымалдаудың диспетчерлік басқару негіздерін;
- қозғалысқа бақылау жасау және диспетчерлік байланыстың техникалық құралдарын;
- қозғалыс құрамының жұмысын, пайдалануды жақсарту жолдарын, тәжірибелі жүргізушілердің жұмыс істеу тәсілдерін;
- жұмыс жоспары мен есебінің негізгі ережелерін;
- радиобайланысты дұрыс пайдалану ережелерін;
- жол элементтері және олардың қозғалысқа деген қауіпсіздігін;
- қозғалыс теориясының негізгі түсініктерін;
- негізгі пайдалану материалдарының сақталуын, тасымалдау, қолдану, қасиеттері, оларды үнемдеуде шығын нормасын;
- автокөлік дөңгелегі мен аккумуляторлы батареяның қызмет көрсету ұзақтығын созу жолдарын;
- қозғалыс қауіпсіздігіне ауа-райының (жаңбыр, тұман, көктайғақ және т.б.) әсері және жол-көлік апаттарының алдын алуды;
- жол апаты болған жағдайда жолаушыларды жедел көшіру ережелерін;
- жол апаты болған жағдайда алғашқы дәрігерлік көмек көрсетудің дұрыс реттілігін;

- автобустың техникалық жағдайын тексеруде еңбек қауіпсіздігін сақтау е р е ж е л е р і н ;

- қоршаған ортаны қорғау және автобусты дұрыс пайдалану ережелерін;
- жолаушыларға қызмет көрсету мәдениетін, тәртібін, этикасын, еңбек пен демалыс тәртібін.

"Е" санатты көлік құралының жүргізушісіне қойылатын талаптар:

- "В", "С", "Д" санатына жататын көлік құралдарымен жұмыс істеу;
- жол қозғалысы Ережелерін сақтау және жол-көлік апаттарын болдырмау;
- 750 кг-нан жоғары салмақты тіркемелерді алып өту;
- жұмыс уақытында болатын ақауларды жою;
- жол апаты болған жағдайда өзіне-өзі және басқаларға алғашқы дәрігерлік көмек көрсете білу, сондай-ақ оларды жеткізуде ережелерді сақтау;
- техникалық көмексіз қалпына келтіру жұмыстарын орындау.

"Е" санатты көлік құралының жүргізушісі төмендегілерді білуге тиіс:

- автопойыздар мен сүйрету қабілеті бар автокөліктердің техникалық қызмет көрсету ережелерін және автокөлік құрылысы мен қызметін;
- жол қозғалысы Ережелерін, көлік құралдарын пайдалану негіздерін;
- автопойыздардың жөндеу аралық қызметін ұзарту жолдарын;
- негізгі материалдық заттардың қолданылуын, оларды үнемдеудің жолдарын, ш ы ғ ы н н о р м а л а р ы н ;

- автокөліктер мен автопоездар қозғалысы теориясының негіздерін;
- жол элементтері және олардың қозғалысқа қауіпсіздігін;
- қозғалатын құралды пайдаланудың жоғары өндірісін қамтамасыз ету ж о л д а р ы н ;

- автокөлік тарифтері туралы негізгі түсініктерді;
- қалааралық тасымалдауды ұйымдастырудың ерекшеліктерін, жүргізушілердің жұмыс кестесін;
- тасымалдаудың диспетчерлік басқару негіздерін, диспетчерлік байланыс және автокөлік қозғалысын бақылаудың көліктік құралдарын;
- жол апаты болған жағдайда алғашқы дәрігерлік көмек көрсетудің дұрыс р е т т і л і г і н ;

- көлік құралдарының техникалық жағдайын тексеруде қауіпсіздік ережелерін және бензин, электролит, майлармен дұрыс жұмыс жасауды;
- жол қауіпсіздігі Ережелерін бұзғаны, қоршаған ортаны ластағаны үшін ж а у а п к е р ш і л і к т і ;
- автопойыз жұмысының есебі мен жоспарлаудың негізгі ережелерін.

"А" САНАТТЫ КӨЛІК ҚҰРАЛЫНЫҢ ЖҮРГІЗУШІЛЕРІН ДАЙЫНДАУҒА АРНАЛҒАН ҮЛГІЛІК БАҒДАРЛАМА.

Үлгілік оқу жоспары

№№	Пәндер	Сағаттар саны		
		Барлығы	Оның ішінде	
			Теориялық	Практикалық
1	Құрылым және техникалық қызмет көрсету.	15	14	1
2	Жол қозғалысы ережелері.	90	62	28
3	Көлікті пайдалану негіздері.	34	34	
	Алғашқы дәрігерлік көмек көрсету.	24	8	16
	Барлығы:	163	118	45
	Кеңестер	4	4	
	Емтихандар			
1	"Құрылым және техникалық қызмет көрсету"	12	12	
2	"Жол қозғалысы Ережелері, көлік құралдарын негіздері және жол қозғалысы қауіпсіздігі"	12	12	
3	Мотоцикл жүргізу			
	Сынақ			
1	"Алғашқы дәрігерлік көмек көрсету"	1	1	
	Барлығы:	192	147	45
	Мотоцикл жүргізу **	16		

* Оқу орнында мотоциклді жүргізу жөнінен емтихан мотоцикл жүргізуге бөлінген сағаттар уақытында өткізіледі.

** Жүргізу оқу уақытынан тыс жүргізіледі.

"ҚҰРЫЛЫМ МЕН ТЕХНИКАЛЫҚ ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТУ" пәні бойынша тақырыптық жоспар мен үлгілік бағдарлама.

Тақырыптық жоспар

№N	Бөлімдер мен тақырыптар атауы	Сағаттар саны
1.	Мотокөліктік құралдардың жіктелуі және мотоциклдің жалпы құрылымы.	1
1-бөлім. Двигатель.		
2.	Двигательдің жалпы құрылысы және двигатель жұмысы.	1
3.	Жанар-жағар майлар. Механизмдер мен двигатель жүйесіне қызмет көрсету.	1
4		1
5		1
2-бөлім. Электр қондырғылары		
6	Тоқ көздері. Оталу жүйесі. Жарық беру және сигнализация қондырғылары.	
7	Электр қондырғыларының қызмет көрсетуі.	1
8		1
3-бөлім. Трансмиссия.		

9	Трансмиссияның құрылымы мен жұмысы. Трансмиссияның қызмет көрсетуі.	1
10		
4-бөлім. Басқару органдары, жүргізетін бөлім.		
11	Мотоцикл рамасының құрылымы, арбаша кузовының рамасы.	1
12	Жүргізу бөлімінің жұмысы және құрылымы.	1
13	Басқару органының жұмысы мен құрылымы.	1
14	Жүргізу бөліміне және басқару органына қызмет көрсету.	1
15	Мотоциклді қыста, жазда пайдалану ерекшеліктері.	1
	Барлығы:	15

* Тақырыпты талдау практикалық сабақта жүреді.

Бағдарлама

№ 1 Тақырып. Мотокөлік құралының жіктелуі және мотоциклдің жалпы құрылымы .

Мотокөлік құралының әр түрлілігі: мотоциклдер, мотороллерлер, мотокарттар .

Мотоциклдер жіктелуі: өте жеңіл, жеңіл, орташа, ауыр (жұмыс жасау көлемі бойынша); екі актілі және төрт актілі (жұмыс процесі бойынша). Мотоциклдің жалпы құрылымы.

1-Бөлім. ДВИГАТЕЛЬ.

№2 Тақырып. Двигательдің жұмысы және жалпы құрылымы.

Двигательдің жүйесі механизмінің жалпы құрылымы. Кришипті-шатунды механизм жұмысы, қызметі, құрылымы.

Газ бөлу механизмінің жұмысы, атқаратын қызметі және құрылымы. Бір цилиндрлі екі актілі двигательдің жұмыс істеу процесі және төрт актілі бір немесе екі цилиндрлі двигательдің жұмыс істеу процесі.

№3 Тақырып. Двигательдің салқындату және майлау жүйесі.

Двигательдің майлау жүйесінің атқаратын қызметі, құрылымы.

Двигательді салқындату жолдары. Двигательдің қатты қызып кету себептері, оның алдын-алу.

№4 Тақырып. Жанар-жағар майлар. Қоректендіру жүйесі.

Мотоцикл двигателі үшін бензиннің түрлері мен сапалық көрсеткіштері. Екі актілі мотоцикл двигателі үшін жанар майлар және оларды дайындау.

Жанармаймен қоректендіру жүйесінің атқаратын қызметі, жалпы құрылымы.

Қоректену жүйесінің қондырғылары.

Карбюратор жұмысы: орташа және толық ауырлықта двигательдің жұмыс жасауы. Карбюратордың ақаулары және оларды жою жолдары.

N5 Тақырып. Механизмдер мен двигатель жүйесіне қызмет көрсету.

Двигатель механизміне қызмет көрсету. Цилиндр картерін шаңнан тазалау.

Картер қақпағын қатайту, подсосағы ауа қалдығын шығару және май тамуды
т е к с е р у .

Төрт актілі двигательде клапан арасын қалпына келтіру, май деңгейін тексеру,
м а й д ы а у ы с т ы р у .

Жанармай беру жүйесіне қызмет көрсету. Карбюраторды тексеру, оны шаңнан тазарту.

2-Бөлім. ЭЛЕКТР ҚОНДЫРҒЫЛАРЫ.

N6.Тақырып. Тоқ көздері. Оталу жүйесі.

Аккумулятор батареясының атқаратын қызметі. Генератор мен
р е н е - р е т т е у ш і н і ң қ ы з м е т і .

Жалпы құрылымы және жұмысы. Оталу жүйесі. Батареядан оталудың принциптік схемасы. Батареяны оталдырудың қондырғылары, атқаратын қызметі және мотоциклде орналасуы. Генератордан оталу жүйесінің схемасы. Оталудың электрондық жүйесі. Оталудың ерте немесе кеш жүзеге асуы, олардың белгілері.

Оталу сәтінің двигатель қуатына жылу режиміне және детальдарының
т о з у ы н а ә с е р і . О т а л у д ы қ ұ р у .

Оталу жүйесі аспаптарының ақаулары және оларды жою жолдары.

N7 Тақырып. Жарық және сигнализация қондырғылары.

Фарларды, артқы фонарлардың, жарық және алыс-жақын жарықтың кнопкаларының, бұрылу белгісінің жұмысы, атқаратын қызметі, құрылымы. Дыбыс сигналы, оның құрылымы және жұмысы.

Жарық және сигнализация аспаптарының ақаулары және оларды жою жолдары.

N8 Тақырып. Электр қондырғыларының қызмет көрсетуі.

Аккумуляторлық батарея: мастик пен клемді ластанудан тазарту, электролиттің тығыздығы және оның деңгейін тексеру.

Генератор, генератордың қатаюын тексеру, коллектор щеткаларын, сымдар
б а й л а н ы с ы н т е к с е р у .

Айналымы тоқтың релесі. Ластанудан және шаңнан тазарту, реле-реттеушінің қатаюын тексеру.

Оталу жүйесі, оталу жүйесі қондырғыларының жағдайы мен қатаюын тексеру,
электрод свечаларын тексеру және тазарту.

Электронды тиристорлық коммутатор, шаң мен ылғалдан тазартуға коммутатордың "салмақпен" электрлік байланысын тексеру.

3-Бөлім. ТРАНСМИССИЯ.

№9 Тақырып. Трансмиссия құрылымы мен жұмысы.

Сцепление түрлері мен атқаратын қызметі. Сцеплениенің қондырғысы және жұмысы. Ауысу механизмі мен ауыстыру қорабының жұмысы, құрылымы және атқаратын қызметі.

Жіберу механизмінің жұмысы. Құрылымы және атқаратын қызметі. Кардонды және цепті ауыстырудың жұмысы, оның қондырғысы және атқаратын қызметі.

Трансмиссияның ақаулары және оларды жою жолдары.

№10 Тақырып. Трансмиссияға қызмет көрсету.

Сцеплениенің жұмысқа икемділігін тексеру. Механизмнің сөнуін тексеру. Сцепление қондырғыларына қарау.

Ауыстыру қорабының сырт пішінін тексеру. Ауыстыру механизмінің жұмысқа қабілеттілігін тексеру. Ауыстыру қорабындағы майды ауыстыру және толықтырып тұру.

Шынжырды ауыстыру, шынжырды ауыстыруды оқып, білу және шынжырдың, жұлдызшаның техникалық жағдайын анықтау. Шынжырды дұрыс тартуды қадағалау. Шынжырлық ауыстыруға қарау.

Кардонды ауыстыру. Кардонды ауыстыруды қадағалау және оның техникалық жағдайын анықтау. Крестовинаны майлау. Негізгі ауыстырудың жұмыс қабілеттілігі. Негізі ауыстыру қартерінде май деңгейін тексеру. Негізгі ауыстыру қартеріндегі май ауыстыру тәртібі.

4-Бөлім. НЕГІЗГІ ЖҮЙЕНІҢ ЖҮРГІЗУ БӨЛІМІ. БАЙЛАНЫСТЫРУ МҮШЕЛЕРІ.

№ 11 Тақырып. Мотоцикл рамасының құрылымы, жанындағы арбашаның рамасы мен кузовы және атқаратын қызметі.

№ 12 Тақырып. Жүргізу бөлімінің жұмысы мен құрылымы.

Артқы қатаюдың, алдыңғы вилканың, алдындағы және соңындағы тежеуіштердің жалпы құрылымы, жұмысы, атқаратын қызметі. Дөңгелектер мен баллондар.

№13 Тақырып. Басқару органының жұмысы және қондырғылары.

Байланыстыру органының жұмысы, жалпы қондырғылары, атқаратын қызметі. (Рульдік колонкалар, рульдік амортизатор, алдыңғы тежегіш,

декомпрессор, аяқ тежегіші). Жарық, сигнализация және бақылаудың кнопкалық түрлері.

№14 Тақырып. Негізгі жүйенің қызмет көрсетуі, жүргізу бөлімі және байланыстыру органы.

Негізгі жүйесі: мотоциклді, жанындағы тіркеменің рамасы мен кузовы.

Жүретін бөлімі, дөңгелектер мен баллондардың (ступица, дөңгелектегі қысым) техникалық жағдайын анықтау және көру. Мотоцикл мен жанындағы тіркеменің дөңгелектері арақашықтығын сақтау.

Басқару органдары, рульдік колонка мен рульдік амортизациялаудың техникалық жағдайын анықтау, депмферді қадағалау, алдыңғы және артқы тежеуіштердің байланыстыру органдарын тексеру. Алдыңғы және артқы тежеуіштерді қадағалау жұмыстарының орындалу барысы.

№15 Тақырып. Мотоциклді қыста, жазда пайдалану ерекшеліктері.

Төменгі температура жағдайында байланыстыру органдарының жұмысын дайындау. Аккумулятор батареясын қыста пайдалануға дайындау.

Дөңгелек қақпаларының тозу деңгейін анықтау және оларды алмастыру. Арнайы "браслет" атты шынжырды пайдалану.

Жанар-жағар май жүйесін жазда пайдалануға дайындау. Двигательді ластанудан және майлардан тазарту.

"ЖОЛ ҚОЗҒАЛЫСЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ" пәнінің үлгілік тақырыптық жоспары мен бағдарламасы.

Тақырыптық жоспар.

№N	Бөлім және тақырып атаулары	Барлығы	Сағат саны	
			Теориялық сабақ	Практикалық сабақ
1-Бөлім. Жол қозғалысы Ережелері.				
1	Жалпы ережелер. Негізгі түсініктер мен терминдер. Жүргізушілердің, жаяу адамдардың және жолаушылардың міндеттері.	4	4	
2	Жол белгілері.	10	10	
3	Жол белгілері және оның сипаттамасы. 1-3 тақырыптар бойынша практикалық сабақтар.	2 6	2 -	- 6
4	Қозғалыс тәртібі. Көлік құралының аялдауы және тұрақтауы.	8	8	
5	Жол қозғалысын қадағалау. 4-5 тақырыптар бойынша практикалық сабақтар.	4 8	4 -	- 8
6	Жол қиылысынан өту.	8	8	-

7	Жаяу адамдар өтетін жерден өту, маршрутты көлік құралдарының тоқтауы және темір жол пойызы. 6-7 тақырыптар бойынша практикалық сабақтар.	4 14	4 14	-
8	Қозғалыстың ерекше жағдайлары .	4	4	
9	Жолаушылар мен жүк тасымалдану.	2	2	-
10	Көлік құралдарының жабдықтары мен техникалық жағдайы.	4	4	
11	Нөмірлік, алдын-ала хабар беретін белгілер, жазулар және белгіленулер.	2	2	
2-Бөлім. Жүргізушінің құқықтық жауапкершілігі				
12	Әкімшілік жауапкершілік.	2	2	-
13	Қылмыстық жауапкершілік.	2	2	-
14	Азаматтық жауапкершілік.	2	2	-
15	Табиғатты қорғаудың құқықтық негіздері.	2	2	-
16	Көлік құралына деген меншік құқығы.	1	1	-
17	Көлік құралын және жүргізушіні сақтандыру .	1	1	-
Барлығы:		90	62	28

Бағдарлама 1-Бөлім. ЖОЛ ҚОЗҒАЛЫСЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ.

№1 Тақырып. Жалпы ережелер. Негізгі түсініктер мен терминдер.

Жүргізушілердің, жаяу адамдардың, жолаушылардың міндеттері.

Жол қозғалысы қауіпсіздігін және тәртібін сақтауды қажет ететін ережелер. Ережелердің жалпы құрылымы. Ережедегі негізгі түсініктер мен терминдер. Жол қозғалысына қатысатын тұлғалардың және жол қозғалысын реттейтін тұлғалардың міндеттері. Жол қозғалысындағы тыйым салу тәртібі.

Механикалық көлік құралының жүргізушісінде болуға міндетті және полиция қызметкерлеріне көрсететін құжаттар.

Жолға шығар алдындағы жүргізушінің міндеттері. Лауазымды тұлғаларға көлік құралын пайдалануға беру тәртібі. Мүгедек-жүргізушілердің міндеттері. Көлік құралын пайдалануға және басқаға беруге жол берілмейтін жағдайлар.

Арнайы сигналы бар көлік құралының жүргізушілерінің құқықтары мен міндеттері. Арнайы көлік құралының қауіпсіздігін қамтамасыз ететін басқа жүргізушілердің міндеттері. Арнайы көлік құралының қозғалыс қауіпсіздігін

қамтамасыз ететін басқа міндеттер. Жол апатына ұшыраған жүргізушінің міндеттері. Жол қозғалысы қауіпсіздігін қамтамасыз ететін жаяу адамдар мен жолаушылардың міндеттері.

№2 Тақырып. Жол белгілері.

Жалпы жол қозғалысын ұйымдастыруда жол белгілерінің алатын орны. Белгілерді орналастыруға арналған талаптар. Маусымдық, уақытша және негізгі белгілер.

Ескертетін белгілер. Атқаратын қызметі. Ескертудің жалпы белгілері. Әрбір жол белгісінің атауы мен атқаратын қызметі. Ескертуші жол белгісі бар жолдың қауіпті учаскесінде жүргізушінің іс-әрекеті.

Тыйым салатын жол белгілері. Атқаратын қызметі. Тыйым салудың жалпы белгілері. Әрбір жол белгісінің орналасатын жері, атауы, атқаратын қызметі. Тыйым салатын жол белгілерінің талаптарына сай жүргізушілердің іс-әрекеті.

Алдын-ала жазылатын жол белгілері. Атқаратын қызметі. Алдын-ала жазудың жалпы белгілері талаптарына сай жүргізушілердің іс-әрекеттері.

Ақпаратты-сілтеу жол белгілері. Атқаратын қызметі. Ақпаратты-сілтеу жол белгілерінің жалпы белгілері. Әрбір жол белгісінің орналасқан жері, атауы, атқаратын қызметі.

Қозғалыстың белгілі кестесі енгізген жол белгілері талаптарына сай жүргізушілердің іс-әрекеті.

Қызмет көрсету жол белгілері. Атқаратын қызметі. Әрбір жол белгісінің атауы мен орналасуы.

Қосымша ақпарат белгілері. Атқаратын қызметі. Әрбір белгінің атауы мен орналасуы.

№3 Тақырып. Жол белгілері және оның сипаттамалары.

Таңбаның жалпы жол қозғалысы ережелеріндегі ұйымдастыру маңызы, жіктелуі. Көлденең таңба. Атқаратын қызметі. Көлденең таңбаның талаптарына сай жүргізушілердің іс-әрекеті.

Тік таңбалар. Атқаратын қызметі. Тік таңбаның әрқайсысының түсі мен қолдану шарты. Кешенді есептер шығару. Оқытудың техникалық құралдары, макеттер, стендтер қолдану арқылы жол-көлік оқиғасын талқылау. Жол белгілері және жол таңбаларын басқару іскерлігін қалыптастыру. Жол қозғалысының нақты жағдайларында жүргізушілердің іс-әрекеттерімен танысу.

№4 Тақырып. Көлік құралдарының қозғалысы, аялдауы мен тұрақтауы.

Ескерту сигналдары. Сигналдар түрлері. Атқаратын қызметі. Сигналдарды жарық нұсқауларымен және қолмен көрсету ережелері. Дыбыс сигналдарын қолданатын жағдайлар. Басып озуда ескерту сигналдарын беру тәртібі. Күндіз жақындату фарын пайдалану. Жол-көлік оқиғасы және оның алдын-алу. Ескерту сигналдарын дұрыс бермеудің зардаптары.

Қозғалыс басы, қозғалыс бағытының өзгеруі. Жол қиылысында бұрылу тәртібі және жол қиылысында айналу. Тежеуішпен жұмыс жасау. Айналуға тыйым салынатын жерлер. Кері қозғалыс тәртібі.

Оңтайландыру тәртібін сақтамау зардаптары. Жолдағы көлік құралдарының орналасуы. Жолдағы көлік құралдарының орналасуына қойылатын талаптар, қозғалыстың жылдамдыққа тәуелділігі.

Трамвай жолымен жүруге рұқсат етілетін жағдайлар.

Көліктің жолда дұрыс орналаспауының зардаптары.

Қозғалыс жылдамдығы және арақашықтық. Қозғалыс жылдамдығын таңдауға әсер ететін факторлар. Жылдамдық режимін таңдаудағы тыйым салулар. Арақашықтық пен үзілістер таңдау, жай жылжитын және ауыр жүк таситын көліктер жүргізушілеріне қойылатын талаптар.

Жылдамдық пен үзілістер тәртібін сақтамаудың зардаптары.

Басып озу және қарама-қарсы қозғалыс. Басып озу алдындағы жүргізушілердің міндеттері. Басып отудағы жүргізушілердің іс-әрекеті. Озуға тыйым салынатын жерлер.

Жолдың тар учаскелеріндегі қарама-қарсы қозғалыс тәртібін сақтамау зардаптары.

Аялдау және тұрақтау. Аялдау және тұрақтау тәртібі. Тұрақтамаға көлік құралын қою жолдары. Елді мекеннен тыс жерде ұзақ аялдау. Тұрақтамаға автокөлікті қоюда қауіпсіздік шаралары. Аялдау мен тұрақтауға тыйым салынатын жерлер. Аялдау мен тұрақтау тәртібін сақтамаудың зардаптары.

N5 Тақырып. Жол қозғалысын реттеу. Жол қозғалысын реттеу құралдары.

Бағдаршам дабылының мағынасы және осы дабылдарға сәйкес жүргізушілердің іс-әрекеттері. Қайтармалы (реверстік) бағдаршамдар. Трамвайлар және маршруттық көлік құралдарын реттеу.

Трамвайлар, жаяу жүргіншілер және рельссіз көлік құралдарын реттейтін тұлғаның дабылдарына қозғалуға тыйым салынатын аялдаулар тәртібі.

Реттейтін тұлғаның нұсқауларының бағдаршам, жол белгілері мен таңбаларына қарама-қайшы болған кездегі жүргізушілер мен жаяу жүргіншілердің іс-әрекеттері.

4-5 тақырыптар бойынша практикалық сабақтар.

Кешенді есептер шығару, техникалық құралдар, макеттер және стенділерді пайдаланып жол-көлік оқиғаларын талдау.

Қолмен жасалатын дабылдарды дұрыс беру, бейімделе білу, жағдайды бағалау және оның дамуын болжау.

Көлік құралдары жүргізушілерін жол қозғалысындағы нақты жағдайларды жасайтын іс-әрекеттерімен таныстыру.

№6 Тақырып. Жол қиылысынан өту.

Жол қиылысынан өтудің жалпы Ережелері. Трамвайдың кейбір жағдайдағы артықшылығы.

Реттелмейтін жол қиылыстары. Бірдей мәнді және әр түрлі мәнді жолдардың қиылысы.

Реттелетін жол қиылыстары. Бағдаршам дабылдары мен жол белгілерінің арақатынасы.

Негізгі жолдың бағыты ауысқандағы жол қиылысындағы кезектілік.

Жүргізушінің жол белгілері болмай жолдың бетінің жабуын ажырата алмаған кездегі іс-әрекеттері (мысалы қараңғы уақыт, батпақ, қар және т.б.)

№7 Тақырып. Жаяу жүргіншілер өтетін жерден көлік құралының өтуі және темір жолды қиып өту.

Жаяу жүргіншілер өтетін жер және маршрутты көлік құралының аялдауы. Жаяу жүргіншілер өтетін жерге, маршрутты көлік құралы аялдмасына және "Балалар" деген белгісі бар көлік құралына жақындағандағы жүргізушінің міндеттері.

Темір жолды қиып өту. Темір жол қиылыстарының әр түрлілігі. Темір жол қиылысындағы заманға сай дабылдардың құрылымы мен жұмыс ерекшеліктері.

Көлік құралдарының қозғалу тәртібі. Темір жол қиылысынан өтер алдындағы көлік құралының тоқтау ережелері.

Темір жол қиылысында лажсыз тоқтаған жағдайдағы жүргізуші міндеттері.

Темір жол қиылысындағы тыйым салулар.

Арақашықтық темір жол бастығымен көлік қозғалысы келісілетін жағдайлар.

Жаяу жүргіншілердің жүретін жері, маршрутты көлік құралдарының аялдмасы және темір жол қиылысында Ережелерді бұзудың зардаптары.

6-7 тақырыптар бойынша практикалық сабақтар.

Кешенді есептер шығару. Техникалық құралдар, макеттер және стенділер пайдалану арқылы ЖКО-ны талдау.

Болжауды жаттықтыру. Темір жол қиылысында лажсыз тоқтағанда жүргізушінің іс-әрекетіне жаттықтыру.

Көлік құралының жүргізушісін жол қозғалысындағы нақты жағдайлармен таныстыру.

№8 Тақырып. Қозғалыстың ерекше жағдайлары.

Автомагистраль қозғалысы. Автомагистральдағы тыйым салулар. Автомагистральда және жол шетінде лажсыз тоқтағандағы жүргізушілердің міндеттері.

Маршрутты көлік құралдарының басымдығы. Жол айырығын қиып өту.

Маршрутты көлік құралдарының бөлу сызығы бар жолдағы қозғалыс тәртібі.

Сыртқы жарық қондырғыларын пайдалану ережелері.

Жүргізушінің көзі көрмей қалған жағдайдағы іс-әрекеттері. Тұманға қарсы фарлар, прожектор-фарлар, тұманға қарсы артқы фарларды пайдалану тәртібі.

Механикалық көлік құралын тіркеуге алу. Механикалық көлік құралын осал, қатты тізбекпен тіркеуге алудың тәртіптері.

Тіркеуге алуға тыйым салынатын жағдайлар. Тіркеуге алынған және тіркеуге алушы көлік құралдарында жолаушыларды тасымалдау. Механикалық көлік құралдарын тіркеуге алудағы тәртіптердің сақталмауынан болатын зардаптар.

Оқу-жаттығу қозғалысы. Оқу-жаттығу қозғалысына тыйым салынатын жағдайлар.

№9 Тақырып. Жолаушылар және жүк тасымалдау.

Жүк автокөлігінде жолаушы тасымалдау талаптары. Қозғалыс басындағы жүргізушінің міндеттері. Жолаушылар тасымалдаудағы қозғалыс жылдамдығы. Балалар тасымалдаудағы қосымша талаптар. Жолаушылар тасымалдауға тыйым салынатын жағдайлар.

Көлік құралында жүкті орналастыру және бекіту ережелері.
Алып өтетін жүктің белгіленуі.

Жолаушылар және жүк тасымалдаудағы ережелерді сақтамаудың зардаптары.

№10 Тақырып. Көлік құралдарының техникалық жағдайы және жабдықтары.

Жалпы талаптар. Көлік құралдарын пайдалануға тыйым салынатын жағдайлар.

Жолда болатын ақауларды жоюдағы жүргізушінің іс-шаралары. Егер мүмкіндік болмаса автотұраққа немесе жөндеу орнына жету кезіндегі қауіпсіздік шаралары.

Қозғалысты жалғастыруға тыйым салынатын ақаулар.

Жол қозғалысына қауіп төндіретін көлік құралдары ақауларының зардаптары.

№11 Тақырып. Нөмірлік, айырым белгілері, ескерту қондырғылары, жазулар мен таңбалар.

Көлік құралының жол полициясында тіркелуі және қайта тіркелуі.

Көлік құралының жабдықтарын нөмірлік және айырым белгілерімен ескерту қондырғылары мен талаптары.

Айырым белгілері және ескерту қондырғыларын орнатудағы ережелерді сақтамаудың зардаптары.

2-Бөлім. ЖҮРГІЗУШІНІҢ ҚҰҚЫҚТЫҚ ЖАУАПКЕРШІЛІГІ.

№12 Тақырып. Әкімшілік жауапкершілік.

Әкімшілік жауапкершілік түсінігі.

Әкімшілік құқық бұзушылық. Әкімшілік құқық бұзушылықтың түрлері.

Әкімшілік іс-шараларының түрлері мен түсініктері: ескерту, айып, көлік

құралын басқару құқығынан айыру, әкімшілік жазалайтын орган, жазаның орындалу тәртібі.

№13 Тақырып. Қылмыстық жауапкершілік.

Қылмыстық жауапкершілік.

Автокөлік қылмысының түсінігі мен түрлері. Автокөлік қылмысының сипаттамасы.

Қылмыс құрамы.

Жауапкершілікті жеңілдететін және ауырлататын жағдайлар.

Айып түрлері.

Автокөлікпен жасалынған қылмысқа байланысты жауапкершілік. Қылмыстық жауапкершілікті қозғау шарттары.

№14 Тақырып. Азаматтық жауапкершілік.

Азаматтық жауапкершілік туралы түсінік. Азаматтық жауапкершілікке негіздер. Зиян, кінә, құқыққа қарсы іс-шаралар. Жол оқиғасындағы келтірілген зиян үшін жауапкершілік. Материалдық шығынның орнын толтыру.

Материалдық шығын жауапкершілігі туралы түсінік. Материалдық жауапкершіліктің шарттары мен түрлері, толық және шекті материалдық жауапкершілік.

№15 Тақырып. Табиғатты қорғаудың құқықтық негіздері.

Табиғатты қорғау түсінігі мен мазмұны. Табиғатты қорғау туралы заңдылық. Табиғатты қорғау жолдары, формалары, мақсаттары.

Құқықтық қорғауға алынатын табиғи объектілер.

Табиғатты қорғау заңын бұзғаны үшін жауапкершілік.

№16 Тақырып. Автокөлікті меншіктену құқығы.

Меншіктену құқығы, меншік құқығына ие субъектілер. Автокөлік құралын меншіктену құқығы.

Көлік құралының иесінен алынатын салық. Көлік құралына қажет құжаттар.

№17 Тақырып. Жүргізуші мен көлік құралын сақтандыру.

Сақтандыру тәртібі. Сақтандыру туралы келісім-шарт жасаудың тәртібі. Сақтандыратын оқиға. Сақтандыру сомасын төлеу тәртібі мен негіздері.

"КӨЛІК ҚҰРАЛЫН БАСҚАРУ НЕГІЗДЕРІ ЖӘНЕ ҚОЗҒАЛЫС ҚАУІПСІЗДІГІ"

пәні бойынша үлгілік тақырыптық

жоспар және бағдарлама.

Тақырыптық жоспар.

№N	Тақырыптардың атауы	Сағат саны
1	Көлік құралын басқару техникасы.	2
2	Жол қозғалысы. Оның әсері және қауіпсіздігі.	2

3	Жүргізушінің кәсіби сенімділігі.	2
4	Жүргізушінің психофизикалық және психикалық қасиеті.	2
5	Көлік құралдарының пайдалану көрсеткіштері.	2
6	Штатты және штатты емес қозғалыс тәртібінде жүргізушінің іс-әрекеттері.	12
7	Жол қозғалысы шарттары мен қауіпсіздігі	6
8	Жол-көлік оқиғалары	6
Барлығы:		34

Бағдарлама

№1 Тақырып. Көлік құралын басқару техникасы.

Рульге жүргізушіні отырғызу.

Ыңғайлы жұмыс қалпы. Ыңғайлы жұмыс қалпы үшін орындықтың реттеуіштері мен басқару органдарын пайдалану. Жұмыс қалпын пайдаланудағы қарапайым қателер. Басқару органдарының, аспаптардың және индикаторлардың атқаратын қызметі. Басқару органдармен жұмыс жасау. Рульді пайдалану т е х н и к а с ы .

Двигательді оталдыру. Двигательді орнында тұрып қыздыру. Қозғалыс басталған кездегі қызу процесі. Бір қалыпты қозғалыс жылдамдығын сақтау. Қозғалыстың әр түрлі режимінде акселератор педалімен әсер етулері. Орнынан қозғалу. Д в и г а т е л ь д і т е ж е у .

Штатты жағдайларда асықпай тежелуді, штатты емес жағдайларда максималды тежелуді қамтамасыз ететін тежеуіш педалінің әсерлері. Двигатель жұмысының ұтымды жылу режимін сақтау. Көлік құралының жүріп өткен жол көлемі және оған әсер ететін себептер.

Қиын өткелдерде және тайғақ учаскелерде қозғалу. Тайғақ жерде орнынан қозғалу. Сулы жерлерден, терең емес арықтардан, төмпешіктерден қараңғы у а қ ы т т а ж ү р і п ө т у .

Аялдау және тұрақтау.

Қозғалыс жылдамдығы және арақашықтық. Бұрылуда, айналуда жылдамдықтың өзгеруі. Қалалық жерлерде қозғалыста және автомагистральде ж ы л д а м д ы қ т а ң д а у .

Жай бірқалыпты қозғалыста басып озу және қарама-қарсы қозғалыс.

Темір жол қиылысынан өту.

№2 Тақырып. Жол қозғалысы, оның әсері мен қауіпсіздігі.

"Жүргізуші-автокөлік-жол" басқару жүйесінің түсінігі (ЖАЖ). ЖАЖ жүйесінің мақсаты мен міндеті. Көлік жүйесінде автокөліктің маңызы. Жол көлік процесінің әсері, қауіпсіздігі және экологиялық жағдайы. ЖКО-да көлік жүйесі жұмысының істен шығуы. Қазақстандағы және шетелдердегі жол қозғалысының

қауіпсіздік, әсерлік, экологиялық санағы. Қауіпсіздікке әсер ететін факторлар: жүргізуші-автокөлік-жол. Жол қозғалыс қауіпсіздігіне әсер ететін жүргізушінің кәсіби шеберлігі. Жүргізушінің кәсіби көрсеткіші болып саналатын еңбек өтілі. Көлік құралын басқарудың сапалық көрсеткішін анықтайтын сандық көрсеткіштер.

Жол қозғалысының қауіпсіздігі мен экологиялық жағдайын қамтамасыз ететін мемлекеттік жүйелер.

Қозғалыс қауіпсіздігін қамтамасыз ететін көлік құралына қойылатын талаптар.

N3 Тақырып. Жүргізушінің кәсіби сенімділігі.

Қажеттілік топтары. Еңбектік ынталандыру. Көлік құралын басқарудағы еңбектің мақсаты.

Көлік құралдарын басқару мақсатына жету үшін іс-әрекеттерін психикалық бейнелеу жоспары.

Көлік құралдарын басқарудағы әрекеттер мен еңбек операциялары. Басқару мақсатына жету үшін шығарылатын есептер. Басқару процесін ұтымды ету. Көлік құралдарын басқарудағы ұтымдылық критерийлері. Жүргізуші қабылдайтын ақпаратты талдау. Іс-әрекет жоспарымен өзінің ағымдағы жағдайын салыстыру. Штаттық және штаттық емес жағдайлар. Жүргізуші сенімділігін арттырудағы қажет етілетін техникалық ширығу.

Жүргізуші сенімділігін құраушылар: кәсіби біліктілік, моральдық қасиеттер. Жүргізушінің кәсіби біліктілігіне оның мамандығы, еңбек өтілі және жасының әсері. Моральдық қасиеттері: тәртіптілік, жол қозғалысындағы басқа қатысушыларды құрметтеу, қызмет көрсету мәдениеті мен өзін-өзі ұстау этикасы. Физикалық психикалық қасиеттер, жасы мен денсаулығы және оның жүргізушіге әсері.

Алкоголь, нашарлық, дәрілік заттардың жүргізуші жұмысына кері әсері, ойлану шапшаңдығының нашарлауы, назар аударудың нашарлауы, көру-есте сақтаудың нашарлауы, ұйқышыл болу.

N4 Тақырып. Жүргізушінің психофизиологиялық сапасы.

Көру-есте сақтау. Көлік құралы жылдамдығының арақашықтықты қабылдауы. Көңіл аудару бағыты. Көрмей қалу. Дыбыс дабылдарын қабылдау. Дыбыс дабылдарын шумен шатастыру.

Бұрылыста жылдамдық алу. Басқару органдарының орнынан өзгеруін және кедергісін қабылдау.

Ақпаратты өңдеу уақыты. Жүргізушінің психомоторлық реакциялары, реакция уақыты. ЖКО-ның ауырлық дәрежесіне сәйкес реакция уақытының өзгеруі.

Ойлау. Жол-көліктік жағдайының дамуын болжау.

Жүргізуші дайындығы: білімі, іскерлігі.

Көлік құралы жүргізушісіне басқару объектісі ретінде қойылатын талаптар. Жүргізуші жұмысының әсері мен қауіпсіздігі басқару объектісі ретінде көлік құралының қасиеттеріне ұтымды ықпал етуі. Қоғамдағы адамзаттың этика тәртібі компоненті болып табылатын жүргізуші этикасы. Жол қозғалысы Ережесін бұзған басқа қатысушылармен және ішкі істер органдарымен қатынас. ЖКО қайғылы жағдайындағы жүргізуші этикасы.

N5 Тақырып. Көлік құралдарының пайдалану көрсеткіштері.

Көлік жұмысының әсерлі және қауіпсіз мүмкіндіктерінің көрсеткіштері: габариттік размерлер, салмақ өлшемдері, ауыр жүк көтергіштігі (сыйымдылығы), жылдамдық алу және тежеуіштік қасиеттер, ауып кетуге немесе тайып кетуге қарсы тұру, жанармай үнемділігі, көлік құралын әртүрлі жағдайларда пайдалану шарттары, сенімділік. Бұлардың қозғалыс қауіпсіздігіне, жол қозғалысы қауіпсіздігіне әсері. Көлік құралының қозғалысына әсер ететін күштер: тарту, тежеу, көлденең және тік күштердің қосылуы. Ауып кетуге қарсы тұру. Көлік құралының тұрақты қосалқы мүмкіндіктері.

Көлік құралын реттеу жүйелері: тарту, тежеуіш, көлденең реттеу жүйелері. Басқару сипатамасы.

N6 Тақырып. Штаттық және штаттық емес қозғалыс тәртібіндегі жүргізушінің іс-әрекеттері.

Тіркеуге алуда, тайғақ жолдарда, жоғары және төмен түскенде, бұрылыстарда, қараңғы мезгілде және шектеулі көру жағдайында, көлік ағынында, бұрылыс пен жолаушылар өтетін жерлерде, шексіз кеңістікте мотоциклді жүргізу.

Жұмыс тежеуішінің бас тарту кезеңінде, қозғалыс кезінде шинаның жарылуында, ауытқу кезеңінде жүргізушінің іс-қимылдары.

Көлік құрал-жабдықтарының өртенген, суға батқан кезеңінде, жоғары кернеудегі электросымдардың көлік құрал-жабдықтарға үзіліп түскенінде, найзағай түскен кезеңде жүргізушінің іс-қимылдары.

Қауіпсіздік - көліктің нәтижелі жұмысының шарты. Көлікті жүргізушінің көлікті басқару мақсатын орындауда белгілі отын шығынында жоғарғы орта жылдамдыққа жету, белгілі орта жылдамдықта отынды ең жоғарғы дәрежеде үнемдеу, ең жоғарғы қамтамасыз ету.

Сапалы басқарудың көрсеткіштері: орташа жылдамдық, отын шығыны, бір қалыпты қозғалыстың коэффициенті, отын жұмсау көрсеткіші, тоқтатуды бір қ а л ы п т ы қ а л ы п т а с т ы р у .

Үнемді басқару, жүргізудегі жылдамдықты реттеуде үнемділік алгоритмін пайдалану, отын шығындау өлшеміндегі ең төменгі қарқынды қозғалыста ең жоғарғы жылдамдықты шектеу; отын шығындау өлшеміндегі ең жоғарғы

қарқынды қозғалыста - ағынның орта жылдамдыққа жақын қозғалуы (жүруі); асыру арқылы қозғалысты баяулатып, двигательді тоқтату.

Жылдамдықты басқару: жүргізудегі жылдамдықты реттеуде жылдамдылық алгоритмін пайдалану; еркін қозғалатын аймақта ең жоғарғы жылдамдықпен көлікті жүргізу, қарқынды тоқтату. Көлік құралдарының орта жылдамдығына қарқынды ағынның әсері. Көлік жол жағдайын алдын-ала болжау - негізгі жылдамдылық басқарудың кепілі.

Жылдамдылық басқаруда пайдаланатын алгоритмдердің көлік құралдарының қауіпсіздігіне, экологияға, ресурстарға әсерлері.

Көлік құралдарының оңтайлы алгоритмдерінің қозғалыс жылдамдықтарын реттеуге тахометр, спидометр, эконометр пайдаланылады.

N7 Тақырып. Жол қауіпсіздігі және жол жағдайлары.

Автокөлік жолдарының түрлері және жіктелуі. Жолдардың белсенді, белсенді емес және экологиялық қауіпсіздігінің негізгі бөлшектері.

Жолдың үстіңгі жақтарының түрлері, олардың сипаттамалары. Жол жағдайларының қозғалыс қауіпсіздігіне әсерлері.

Ауыл шаруашылығындағы жолдар. Автожолдар. Таулы жолдардың е р е к ш е л і г і .

Жол жағдайларының автокөлік қозғалысына әсері. Шинаның жолмен беттесу коэффициенті туралы түсінік.

Жол жағдайына, ауа мен гидрометеорологиялық жағдайларға байланысты коэффициенттің өзгеруі. Тұманды, таулы жолдардағы көлік жүргізу ерекшеліктері. Автокөлік жолдарының қауіпті учаскелері, жүру бөлігінің тарылуы, жол бетінің жаңадан салынуы; битум және гравий беті, ұзақ төмен қарай түсу жолдары, көпір жолдары, теміржол бойындағы өткелдер және қауіпті у ч а с к е л е р .

Көктемгі және күзгі кезеңдерде жолдарды пайдалану. Мұзды өткелдердегі к ө л і к т і ң ж ү р у і .

Жолдарға жөндеу жұмыстары жүргізіліп жатқан учаскелердегі көлік жүргізу қауіпсіздігінің алдын алу, бұл жағдайда қолданылатын қоршаулар, ескерту және жарық дабылдары.

N8 Тақырып. Жол-көлік оқиғалары .

Жол-көлік оқиғалары және жол-көлік оқиғаларының жіктелуі. Қалалы жердегі, қала сыртындағы, ауылдық жерлердегі апаттар.

Жол оқиғаларының болу себептері. Жолда жүру ережелерінің бұзылуы, көлік жүргізушілердің құқықтық ережелерді сақтамауы, көлік құралдарының техникалық жағдайлары ақуалының нормативке сай емес қалпы және басқа ж а ғ д а й л а р .

Көлік жүргізушілеріне байланысты туындайтын жол-көлік оқиғасының

себептері: төменгі біліктілік, шаршау, рульде ұйықтап кету.

Жол көлік оқиғаларының пайда болу жағдайлары: жол және көлік құралдарының жағдайы, жол қозғалыстарын (жүру) реттейтін құрал-жабдықтардың бар болуы.

Жол-көлік оқиғасының статистикасы. Апаттардың мезгіл, аптаның күндері, тәулік уақыты, жол категориясы, көлік жабдықтарының түрлеріне байланысты б ө л і н у і .

Көлік жабдықтарының белсенді емес және экологиялық қауіпсіздігі.

Жол көлік қозғалысын мемлекеттік бақылау.

"АЛҒАШҚЫ ДӘРІГЕРЛІК КӨМЕК КӨРСЕТУ" пәні бойынша үлгілік тақырыптық жоспар.

Тақырыптық жоспар

№N	Тақырып атауы	Сағат саны		
		Барлығы	Теориялық сабақтар	Практикалық сабақтар
1	Адам анатомиясы және физиологиясы.	1	1	-
2	Жол-көлік жарақат алуының құрылымы. Жол-көлік оқиғасында жиі кездесетін зиян шеккендер және оларды диагностикалау.	1	1	-
3	Адам өміріне қауіп төндіретін механикалық және термиялық зардаптар.	2	2	-
4	Апаттан болған психикалық реакциялар. Осы жағдайларда зардап шеккендерге көмек.	1	1	
5	Термиялық зардаптар.	1	1	
6	ЖКО апаттарындағы көрсетілген құқықтық-ұйымдастыру көмектері.	1	1	
7	Адам өміріне қауіп төндіретін терапиялық жағдайлар	1	1	
8	ЖКО-да зардап шеккендерге алғашқы дәрігерлік көмек.	3		3
9	Сыртқы қансырауды тоқтату	3	-	3
10	Көлік иммобилизациясы	3	-	3
11	Зардап шеккендерді сыртқа шығару, оларды көлікке орналастыру және тасымалдау.	2		2
12	Жарақатты тазарту, дәрілеу, десмургия.	3	-	3
13	Жеке аптечканы пайдалану.	2	-	2
	Барлығы:	24	8	16

Бағдарлама

N1 Тақырып. Адам анатомиясы және физиологиясы негіздері.

Ағза жүйелері мен олардың қызмет жасауы туралы негізгі түсініктер:

жүрек-қан тамыр жүйесі, тірек-қозғалу жүйесі. Тамыр соғу жиілігі, жиі демалуы, карашық қасиеттері, естен тану, терінің түстері, оның ең алғашқы белгілері.

№2 Тақырып. ЖКО құрылымы. ЖКО-да жиі кездесетін зардаптар және оларды диагностикалау.

ЖКО зардап шегуді болдырмайтын көлік жабдықтарының сипаттамалары. ЖКО зардап шеккен туралы статистика, олардың ауырлық дәрежесі және қоршау

Алғашқы көмек көрсетуде уақыт факторының әсері. Жолаушыны қағып кеткендігі, рульге ұрылғанда, көлікті қатты тоқтатқанда, аударылған кездегі зардаптар.

Ми-сүйек зардабы, сынық белгілері, омыртқаның, жамбастың зақымдануы, ашық пневмоторакс, оның анық белгілері.

№3 Тақырып. Өмірге қауіп төндіретін механикалық және термиялық зардаптар.

Түсініктемелер: предагопальдық жағдай, агония, клиникалық ажал, биологиялық ажал. Олардың белгілері. Алғашқы дәрігерлік көмек көрсету кезеңінде реанимациялық іс-шаралардың мазмұны.

Шок. Травмалық, геморагиялық, күйіктік, кардиогендік, аллергиялық шоктың түрлері. Шоктың клиникалық көрінісі. Алғашқы дәрігерлік көмек көрсетудегі шокқа қарсы іс-шаралардың кешені.

Тыныс алудың жетіспеушілігі. Дәрігерлік көмек көрсетуде тыныс алудың жетіспеушілігінің дәрежесін төмендету әдістері, клиникалық белгілері, себептері. Кеуде жасушалары зақымдалуының жіктелуі. Асфикция.

Естен тану синдромы. Кома. Себептері. Естен тану кезеңінде асфинсияны алдын-алу тәсілдері.

Балалардың, қариялардың, жүкті әйелдердің өмірлеріне қауіп төндіретін ерекшеліктер.

№4 Тақырып. Апаттағы психикалық әсерлер. Психикалық зардап шеккендерге көмек көрсету ерекшеліктері.

Психикалық және неврологиялық ауытқулар, олардың сипаттамалары және болу жиілігі. Шок-аффективалық белгілер, психомоторлық ояну. Психикалық әсерлі, алкогольдік және есірткілік мас жағдайларда зардап шеккендерге дәрігерлік көмек көрсету ерекшеліктері.

№5 Тақырып. Термиялық зардаптар.

Термиялық күйіктер. Күйіктен зардап шеккендерге иммобилизация өткізу, жарақатты таңу ерекшеліктері, күйіктен зардап шеккен адамның дәрежесін анықтау, клиникалық көрінісі.

Көз бен жоғарғы тыныс жолдары күйіктен зардап шеккен адамдарға алғашқы медициналық көмек көрсетудің ерекшеліктері.

Ыстықтан зардап шеккен жарақат. Алғашқы медициналық көмек берудің принциптері. Суықтан, аяздан зардап шеккен жарақат. Үсікке шалдығу және суық тигізу. Осы жағдайларда жылыту тәсілдері.

№6 Тақырып. ЖКО-да зардап шеккендерге ұйымдастыру құқықтық көмек көрсету аспектілері.

Зардап шеккендерге көмек көрсету немесе көмек көрсетпеу заңдылықтарға (әкімшілік және құқықтық) негізделген. Жол апатынан адам құрбан болған жағдайларындағы автокөлік жүргізушісінің, дәрігерлік қызметкердің, жол-көлік оқиғалары әкімшілік қызметінің міндеттері.

№7 Тақырып. Адам өміріне қауіп төндіретін терапиялық зардап шеккендер.

Диабеттік ком. Жүрек-қан тамыр жетіспеушілігі. Гипертониялық кризис. Астматикалық мәртебе. Улану. Алғашқы дәрігерлік көмек көрсетудің тәсілдері, клиникалық белгілер.

№8 Тақырып. Көлік жол оқиғаларынан зардап шеккендерге алғашқы дәрігерлік көмек көрсетуде жүргізілетін өкпе-жүрек реанимациясы, асфикцияны жою.

Зардап шеккен адамның жағдайының ауырлығын бағалау, өкпе-жүрек реанимациясын жүргізу үшін көрсеткіштерін анықтау.

Жоғарғы тыныстың жұмысын қалпына келтіру. Ауыз қуысын тампонмен тазарту, жоғарғы тыныс жолдарының өтуін қамтамасыз ету. "Ауыздан ауызға", "ауыздан мұрынға" жасанды тыныс беру. Ауа беруді пайдалану. Жүректің жабық массажының техникасы. Өкпе-жүрек реанимациясының бір немесе екі құтқарушымен жасаудың ерекшеліктері. Өкпе-жүрек реанимациясын бет, ашық кеуде клеткаларының зардап шеккендеріне жүргізудегі ерекшеліктер.

Өкпе-жүрек реанимациясын балаларға жасаудың ерекшеліктері. Балалардың механикалық асфиксиясын жою.

№9 Тақырып. Сыртқы қансырауды тоқтату.

Қансыраудың түрлері. Артериялық, тамырлық қансырау белгілері. Сыртқы қансырауды уақытша тоқтату тәсілдері: саусақтармен артерияны қысу, жіп немесе жгутпен байлау, қолды, аяқты қайыру.

Қан құсу, қан түкіру, қан ішекке кеткен жағдайларда алғашқы дәрігерлік көмек көрсету.

№10 Тақырып. Көлік иммобилизациясы.

Көлік иммобилизациясының жалпы принциптері. Бинтті таңу. Көлік иммобилизациясын жасау ережелері, бір үлгідегі қателер және асқынулар. Жамбас, омыртқа, бас, кеуде клеткалары зақымданған кездегі иммобилизацияның ерекшеліктері.

№11 Тақырып. Жаншылып қалғандарды босату, көліктен сыртқа шығару, оларды көлікке орналастыру және тасымалдау тәсілдері.

Көліктің жапырылып қалған есіктерін ашу, зардап шеккендерді әйнектері сынған терезе арқылы шығару тәсілдері. Ұзақ уақыт жаншылып қалған зардап шеккендерді (аяқ, қолдарын) шығару ерекшеліктері. Оларды зембілге орналастыру техникасы. Омыртқа және жамбас жарақатын алғандарды көліктен шығару, орналастыру ерекшеліктері. Жеңіл көліктерді (жеңіл машина, жүк таситын автокөлік, автобус) зардап шеккендерді орналастыру үшін пайдалану.

№12 Тақырып. Жарақат түскен жерлерін тазарту, дәрілеу. Десмургия.

Жарақат түскен жерлерін тазарту техникасы, дәрілеу және таңғышпен орау. Кеудені орайтын арнаулы жеке пакетпен орау немесе қолға тиген заттармен, тақтайшалармен түзу байлау. Қолда бар құралдарды барынша пайдалану.

№13 Тақырып. Жеке аптечканы қолдану.

Жеке аптечканы түгендеу. Ішіндегі дәрі-дәрмекті пайдалана білу.

ҚОСЫМША

1. Ауыз қуысын және жоғарғы тыныс жолдарының өтуін тазарту техникасы.
2. Өкпеге жасанды ауа жіберу.
- ауыздан ауызға (жасанды тыныс жасауға арналған жабдықтарды пайдалану және пайдалану жағдайлары)
 - мұрыннан ауызға
3. Жүректі жабық түрде массаждау:
 - екі қолмен
 - бір қолмен.
4. Бір құтқарушымен реанимациялық іс-шараларды өткізу.
5. Екі құтқарушымен реанимациялық іс-шараларды өткізу.
 - 6. Тамырды анықтау:
 - сәулелі артерияда
 - жамбас артерияда
 - ұйқы артерияда.
 - 7. Тыныс және пульс жиілігін анықтау.
 - 8. Көздің қарашық реакциясы.
 - 9. Қансырауды уақытша тоқтату техникасы:
 - иық, тізе арты, жамбас және ұйқы артерияларын қысу
 - жгутпен, қолда бар заттармен байлау
 - барынша тізені, шынтақты қайыру
 - резина жгутын қою
 - мұрынға тампон қою
 - "Статин" ұнтағын және Котекс "Тем" майлығын пайдалану.
10. Жарақат түскен жерлерін тазарту, дәрілеу.

11. Бинт таңғыштарын қою:

- аяқ, қолға циркулярлық
 - колостық
 - спиралдық
 - "гепец"
 - тасбақа
 - косынкалы
 - Дезо
 - Окклюзивтік
 - Басу, езу
 - контурлық.

12. Торлы бинтті пайдалану.

13. Аяқ, қолды эластикалық әдіспен бинттеу.

14. Бактерицидтік пластырьді, лейкопластырьді пайдалану.

15. Зардап шеккендерге қолданыстағы құралдарды және торлы шиналарды пайдаланып төмендегі жарақаттану кезінде көлікті иммобилизациялау:

- иықты
- иық астын
 - алақанды
 - жамбасты
 - тізені
 - табанды.

16. Төмендегі жарақаттануда зардап шеккендерді көлікті иммобилизациялау техникасы:

- омыртқаны
- қарынды
- көптеген қабырға сынықтарын
- бас (ми) жарақатын.

17. Төмендегі жарақаттануда зардап шеккендерді шығару және зембілге орналастыру техникасы:

- кеуде клеткаларын
- қарны (іш)
 - жамбасты
 - омыртқаны
 - басты.

18. Төмендегі жарақаттануда зардап шеккендерді тасымалдау техникасы:

- зембілмен
- жапқышпен
- щитпен

- қ о л м е н
- а р қ а д а
- и ы қ т а
- о р ы н д ы қ т а .

19. Зардап шеккендерді көлікке орналастыру
- жеңіл көлікке (жеңіл, жүк көлігі)
- санитарлық көлік.
20. Көзге дәрі тамызу, көзді сумен жуу.
21. Зардап шеккендердің киімін шешу.
22. Зардап шеккен адамның мотоцикл каскасын шешу.
23. Хлорэтилмен ауыртпай ем жасау техникасы.
24. Аэрозольды пайдалану.
25. Жеке таңу перевязка пакетін ашу.
26. Ауа жинауды ендіру техникасы.
27. Гипотермиялық пакет-контейнерді пайдалану.
28. Естен танған кезде нашатыр спиртті қолдану.
29. Асқазанды жуу техникасы.

**"МОТОЦИКЛДІ ЖҮРГІЗУ" пәні бойынша
үлгілік тақырыптық жоспар және бағдарлама.**

Тақырыптық жоспар

№№	Тақырып атауы	Сағат саны
1.	Бастауыш оқыту	6
2.	Шектеулі өткелдерде жүргізу	7
3.	Жолдармен жүргізу	2
	Емтихан	1
	Барлығы:	16

Бағдарлама N1 Тақырып. Бастауыш оқыту.

N1 Тапсырма. Бақылау-өлшеу құралдарымен, басқару мүшелерімен танысу
және оларды қолдану.

Мотоциклді жүргізуге оқушы адамды мотоциклге отырғызу, рульдегі жағдайда болу, мотоциклден түсу. Бақылау-өлшеу құралдарының, басқару мүшелерінің орналасуымен танысу. Олармен қолдану. Орнынан жылжу (қозғалу) ережелерін жаттықтыру.

двигательді қыздыру, бақылау-өлшеу құралдарының көрсеткіштеріне байқау жүргізу. Бір орнынан жылжыту, жұмыс істеп тұрған двигательді кілт тоқтату.

N2 Тапсырма. Орнынан жылжыту, түзу бойына жүргізу және мотоциклді тоқтату.

Бірінші кедергі мотоциклдің орнынан біркелкі қозғалуы, түзу жүруі. Тепе-теңдік сақталуы, мотоциклді кілт тоқтату. двигатель жұмысының режимін өзгерту жолымен қозғалысты жеделдету немесе баяулату. Тоқтайтын жерді таңдау. Тоқтау, двигательді сөндіру.

N3 Тапсырма. Жоғарылау тәртібімен өтілімді ауыстыру.

Орнынан қозғау, жылдамдық алу, бұрылыстар жасау және тоқтату. Бұрылыс және тоқтату сигналдарына үйрету.

N4 Тапсырма. Жоғарылау және төмендету тәртібімен өтілімді ауыстыру.

Орнынан қозғалу, жылдамдық алу, бұрылыстарда көлікті жүргізу және тоқтату. Бұрылыс және тоқтату сигналдарына үйрету.

N5 Тапсырма. Өтілімнің әр түрлі жағдайында мотоциклді жүргізу.

Орнынан қозғау, жылдамдық алу, оңға және солға қарай бұру. Орнынан қозғау, қысқа қашықтықта жылдамдық алу. Жедел тоқтату. Белгіленген жерде мотоциклді тоқтату. Двигательмен (қозғалғыш) және тежеумен тоқтату. Белгіленген жерде мотоциклді тоқтату.

N2 Тақырып. Шектеулі өткелдерде мотоциклді жүргізу

N6 Тапсырма. "Ирелең" және тақтайлы әдіспен жүргізу.

Түзу қозғалыста "Ирелең" әдіспен жүргізу. "Ирелең" әдіспен оң және солға қарай бұрылып жүру. Өтілімді бірден жоғары қарай қалыпты ауыстыру, дроссельдің ашылуымен жүрудің жылдамдығын реттеу. Жедел тежелу.

N7 Тапсырма. "Ирелең" және тақтайлы әдіспен жүргізуді жаттықтыру.

Түзу қозғалыста "Ирелең" және тақтайлы әдіспен жүргізу және оң мен солға қарай бұру.

N8 Тапсырма. Шеңбер және габаритті жерлермен жүргізу .

Габаритті жерлерге кіргізу және соның ішімен жүргізу. Габариттік жерлерге кіргізу, оңға және солға бұрылу. Шеңбер жасап сағат тілі бағытымен жүргізу. Шеңбермен сағат тіліне қарсы бағытымен жүргізу.

N9 Тапсырма . Шеңбер және габаритті жерлермен жүргізуге жаттықтыру.

Габаритті жерлерге кіргізу және жүргізу. Габариттік жерлерге қою және жүргізу, оңға және солға бұру. Шеңбер жасап сағат тілі бағытымен жүргізу.

N10 Тапсырма. Габаритті "сегіздік" тәсілмен жүргізу.

Сағат тілі бағытымен, сағат тіліне қарсы бағытымен габариттік сегіздік тәсілмен жүргізу.

N11 Тапсырма . Шектеулі өткелдерде кешенді жүргізу.

"Ирелең" және тақтайлы, габариттік жерлермен, габариттік "сегіздік" тәсілмен жүргізу, "Тоқта" деген жерлерге тоқтату.

№3 Тақырып. Жолдармен жүргізу.

Тұрған көлік құралдарын айналып өтіп, шеңберлі айналыммен жүргізу. Тар жерлерден озып өту кезектілігі.

Е м т и х а н .

Емтиханның мақсаты - білім алған азаматтың жол қозғалысы Ережесінің сақтай білуін және өз бетінше көлік құралдарын "А" біліктілігі бойынша басқара алу дайындығын анықтау.

"В" САНАТТЫ КӨЛІК ҚҰРАЛДАРЫН ЖҮРГІЗУШІЛЕРДІ ДАЙЫНДАУ БОЙЫНША ҮЛГІЛІК БАҒДАРЛАМА

Үлгілік оқу жоспары

№	Пәндер	Сағаттар саны		
		Барлығы	Оның ішінде	
			теориялық	Практика
1	Құрылғы техникалық қызмет және оны көрсету.	23	17	6
2	Жол қозғалысы ережелері.	90	62	28
3	Көлік құралдарын басқарудың негіздері және қозғалыс қауіпсіздігі.	60	60	-
4	Алғашқы дәрігерлік көмек көрсету	24	8	16
	Барлығы:	197	147	50
	Кеңестер	6	6	-
	Емтихандар:			
1	"Құрылғы техникалық қызмет және оны көрсету"	12	12	
2	"Жол қозғалысы ережелері көлік құралдарын басқарудың негіздері және қозғалыс қауіпсіздігі"	12	12	
3	Автокөлік жүргізу			
	Сынақ:			
1	Алғашқы дәрігерлік көмек көрсету	1	1	
	Барлығы:	228	178	50
	Автокөлік жүргізу	40		

* Автокөлік жүргізу бойынша емтихан автокөлікте жүргізуге бөлінген сағаттар есебінен жүргізіледі.

** Автокөлікті жүргізу оқу уақытынан тыс 34 сағат көлемінде жүргізіледі. Оның ішінде 6 сағат - автотренажерда. Автотренажер болмаған жағдайда 32 сағат - автокөлікте.

"ҚҰРЫЛҒЫЛАР ЖӘНЕ ТЕХНИКАЛЫҚ ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТУ" пәні бойынша тақырыптық жоспар мен бағдарлама.

Тақырыптық жоспар

№	Бөлімдер мен тақырыптар атауы	Сағаттар саны
N		

1	Кіріспе. Жеңіл автокөліктердің жалпы құрылымы	1	
1- Бөлім. двигатель			
2	двигательдің жалпы құрылымы мен жұмысы	1	
3	Салқындату жүйесі	1	
4	Майлау жүйесі	1	
5	Қоректендіру жүйесі	1	
2-Бөлім. Электр жабдығы.			
6	Электр энергиясының көздері және тұтынушылар двигательді оталдыру жүйесі	1	
7		1	
8		1	
3-Бөлім. Трансмиссия. Трансмиссияның жалпы құрылымы және қолданылуы.			
9	Т і с т е у і ш к о р а б ы	1	
10			Өтілім
11			Кардандық өтілім, негізгі өтілім, дифференциал
4-Бөлім.			
12	Жеңіл автокөлік кузовы жүйесі. Алдыңғы және артқы ілінбелер.		
13			
5-Бөлім. Автокөлікті басқару жүйесі.			
14	Тежегіш жүйесі	2	
15	Рульмен басқару жүйесі	1	
6-Бөлім. Техникалық қызмет көрсету негіздері.			
16	Автокөліктің техникалық қызмет көрсетуі бойынша жұмыстарды орындаудың түрлері, кезеңдері және тәртібі. Ұсақ эксплуатациялық ақаулардың белгілері, оларды болдырмау.	1	
17		6	
	Барлығы:	23	

* Берілген тақырып практикалық сабақта оқу автокөлігінде оқытылады

Бағдарлама

№1 Тақырып . Кіріспе .

Жеңіл автокөліктің жалпы құрылымы. Жеңіл автокөліктің қолданылуы және жіктелуі. Негізгі агрегаттардың, түйіндердің, механизмдердің және жүйелердің қолданылуы, орналасуы және өзара әрекет етуі. Автокөліктердің қысқаша техникалық сипаттамасы.

1-Бөлім. ДВИГАТЕЛЬ.

N2 Тақырып. двигательдің жалпы құрылымы және жұмысы.

Двигательдің және оның механизмдерінің қолданылуы және құрылымы.

Карбюраторлық двигательдің жұмыс істеу принципі. Двигательдің жұмыс процесі. Түсініктер: "өлі нүктелер", поршиннің жүрісі, жану камерасының көлемі, цилиндрдің жалпы және жұмыс көлемдері, қысқарту дәрежесі, двигатель маркасы. Двигательді қатайту. Кривошипті - шатунді механизмді тазарту механизмі.

N3 Тақырып. Салқындату жүйесі.

Двигательді салқындату жүйесінің қолданылуы. Жүйе жұмысының принципті схемасы. Двигательді салқындату жүйесінің құрылымы. Салқындату тәсілдері. Салқындатқыш сұйықтықтар және оларға қойылатын талаптар. Двигательдің жылытқыш режимі және салқындатқыш сұйықтықтың температурасын бақылау. Двигательдердің үздіксіз жылытқыш режимін ұстап тұру тәсілдері. Оқытылатын двигательдердің салқындатқыш жүйелері құралдарының қолданылуы және орналасуы.

Салқындатқыш жүйелердің ақау белгілері және оларды жою тәсілдері.

N4 Тақырып. Майлау жүйесі.

Двигательді майлау жүйесінің қолданылуы. Жүйе жұмысының принципті схемасы. Детальдің үйкелетін бөлігіне майдың берілу тәсілдері. Двигательдер үшін қолданылатын майлар, олардың негізгі қасиеттері және маркировкасы. Май сапасын анықтаудың қарапайым тәсілдері. Май қысымын бақылау. Двигательдегі майды тазартудың және салқындатудың тәсілдері.

Двигательдің майлау жүйесі құралдарының құрылымы және жұмысы, майлы насос, майлы сүзгіш, картер желдеткішінің жүйесі.

Майлау жүйесі ақауларының белгілері және оларды болдырмаудың тәсілдері.

N5 Тақырып. Қоректендіру жүйесі.

Карбюраторлы двигательдің қоректендіру жүйесінің принципті схемасы. Отынды және ауаны жеткізу және тазарту құралдарының қолданылуы, жалпы құрылымы мен жұмысы және олардың автомобильде орналасуы. Карбюратор жұмысының принципі. Әр түрлі режимдердегі карбюратордың жұмысы. Жіберу құбыр желісі және пайда болған газды шығару жүйесі. Бензинді двигательдердің себелегіш жүйесінің жұмысы мен құрылымының ерекшеліктері.

Двигательдің қоректендіру жүйесі ақауларының белгілері және оларды жою тәсілдері.

2-Бөлім. ЭЛЕКТР ЖАБДЫҒЫ

N6 Тақырып. Электр энергиясының көздері және тұтынушылар.

Аккумуляторлы батареяның қолданылуы, құрылымы және жұмысы.

Аккумуляторлы батареяның негізгі сипаттамалары, тәсілдері және маркировкасы .
Электролит және оларды қолданудағы алдын-алудың сақтық шаралары.

Негізгі ақаулар .

Аккумуляторлы батареялардың негізгі ақаулары, қызмет көрсетуі және сақталуы .

Стартердің қолданылуы, құрылымы және жұмысы. Генератордың қолданылуы, құрылымы және жұмысы. Жарық беру құралдарының, жарық және дыбыс сигналдарының бақылау-өлшегіш құралдарының, шыны тазалағыштардың, шыны жуғыштардың, қорабтың жылу және желдеткіш жүйелердің қолданылуы, құрылымы және жұмысы.

№7 Тақырып. Двигательді оталдыру жүйесі.

Оталдыру жүйесінің принципті схемасы. Контактілі және контактысыз оталдыру жүйесі құралдарының құрылымы және жұмысы.

Оталдыру жүйесінің негізгі ақаулары және оларды болдырмау тәсілдері.

3-Бөлім. ТРАНСМИССИЯ

№8 Тақырып. Трансмиссияның жалпы құрылымы және қолданылуы.

Алдыңғы және артқы жетекші көпірлі автомобильдердің трансмиссия схемасы. Трансмиссия агрегаттарының жиынтық бірлігі және детальдарын майлау тәсілдері. Трансмиссиялық майлар және пластикалық майлау, оларды пайдалану, негізгі тәсілдері және маркировка.

№9 Тақырып. Тістеуіш.

Тістеуіш, оның қолданылуы, жалпы құрылымы және әрекет ету принципі. Механикалық және гидравликалық тістеуішінің құрылымы және жұмысы, тістеуішті реттеу .

Тістеуіш ақауларының белгілері және оларды болдырмаудың тәсілдері.

№10 Тақырып. Өтілім қорабы.

Жіберу қорабының қолданылуы және жалпы құрылымы. Өтілім қорабының түрлері. Тісті жіберушінің жіберу қасиеті жөнінде түсінік.

Автоматты өтілім қорабының жұмысы және құрылым ерекшеліктері.

Ауысу қорабы механизмінің жұмысы, құрылымы, схемасы.

Ақаулардың белгілері және оларды жою жолдары.

№11 Тақырып. Карданды өтілім, негізі өтілім, дифференциал.

Ақаулардың белгілері және оларды жою жолдары.

4-Бөлім. НЕГІЗГІ ТІРЕУШІ ЖҮЙЕ.

№12 Тақырып. Жеңіл автокөлік кузовы.

Негізгі тіреуіш жүйесінің қоданылуы және жалпы құрылымы. Автокөлік кузовының құрылымы. Кузовтың лакталған және боялған қабатын күту және каррозияға қарсы қолдану шаралары.

№13 Тақырып. Алдыңғы және артқы ілінбелер.

Автокөліктің алдыңғы ілінбесінің құрылымы және атқаратын қызметі. Алдыңғы дөңгелектерде орналасқан құрылым.

Артқы ілінбенің құрылымы және жұмысы.

Амортизациялық тіреуіштер. Автокөлік дөңгелегі мен шиналарының құрылымы. Дөңгелектерді қатайту. Шиналар мен дискілерді таңдау. Ілінбе, дөңгелек пен шиналар ақау белгілері. Оларды жою тәсілдері.

5-Бөлім. АВТОКӨЛІКТІ БАСҚАРУ ЖҮЙЕСІ.

№14 Тақырып. Тежегіш жүйесі.

Автокөліктің тежегіш жүйесінің қолданылуы жүйенің принципті схемасы. Тежегіш сұйықтары.

Жұмысшы тежегіш жүйесінің жалпы құрылымы және іс-әрекет принципі.

Дискілі және барабанды дөңгелектердің тежегіш механизмдерінің құрылымы және жұмысы.

Аялдамалы тежегіш жүйенің қолданылуы, құрылымы және жұмысы. Тежегіш жүйесі ақауларының белгілері және оларды жою тәсілдері.

№15 Тақырып. Рульмен басқару жүйесі.

Рульмен басқарудың қолданылуы, орналасуы, жалпы құрылымы және жұмысы. Автокөлік құрылысының схемасы. Рульмен басқаруға қойылатын негізгі талаптар.

"Шестерня-рейка" және "червяк-ролик" сияқты рульдік механизмдердің қолданылуы, құрылымы және жұмысы.

Рульдік құрылымы.

Рульмен басқару ақауларының белгілері және оларды болдырмаудың тәсілдері.

6-Бөлім. ТЕХНИКАЛЫҚ ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТУ НЕГІЗДЕРІ.

№16 Тақырып. Автокөліктің техникалық қызмет көрсетуі бойынша жұмыстарды орындаудың түрлері, кезеңдері және тәртібі.

Жеңіл автомобильдердің техникалық қызмет көрсетуі бойынша жұмыстарды орындаудың түрлері, кезеңдері және тәртібі сервистік (қызмет көрсету) кітапшасына және пайдалану жөніндегі инструкцияға сәйкес болады.

Автомобильдердің күнделікті қызмет жасауы. Күнделікті қызмет көрсету жұмыстарын орындаудың тізбесі мен тәртібі. Жолға шығар алдындағы және жолда автокөліктің техникалық жағдайын тексеру.

Техникалық қызмет көсетуді жүргізудегі еңбек қауіпсіздігі.

№17 Тақырып. Ұсақ эксплуатациялық ақаулардың белгілері және оларды ж о ю .

Дөңгелек шиналарында қысымды тексеру. Дөңгелекті ауыстыру, дөңгелекті демонтаждау және монтаждау. Басқаратын дөңгелектердің подшипниктеріндегі люфттің бар екендігін тексеру.

Рульді механизмдегі майдың деңгейін тексеру және ондағы люфті анықтау.

Рульді тартқыштардың түбінің жағдайын тексеру.

Құрылғылардың шитінде сигналды лампалардың қосылуына немесе көрсеткіш бағыттардың қызыл зонаға ауысуына сәйкес ақауларды тексеру (май қысымы, тежегіш жүйедегі сұйықтық деңгейінің төмендеуі, двигательді салқындату жүйесіндегі температураның жоғарылауы)

"ЖОЛ ҚОЗҒАЛЫСЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ" пәні бойынша үлгілік тақырыптық жоспар мен бағдарлама.

Тақырыптық жоспар

№N	Бөлім және тақырып атаулары	Барлығы	Сағат саны	
			Теориялық сабақ	Практика. сабақ
1-Бөлім. Жол қозғалысы Ережелері				
1	Жалпы ережелер. Негізгі түсініктер мен терминдер. Жүргізушілердің, жаяу адамдардың және жолаушылардың міндеттері.	4	4	
2	Жол белгілері.	10	10	
3	Жол белгілері және оның сипаттамасы. 1-3 тақырыптар бойынша практикалық сабақтар.	2 6	2 -	- 6
4	Қозғалыс тәртібі. Көлік құралының аялдауы және тұрақтауы	8	8	
5	Жол қозғалысын қадағалау. 4-5 тақырыптар бойынша практикалық сабақтар	4 8	4 -	- 8
6	Жол қиылысынан өту.	8	8	-
7	Жаяу адамдар өтетін жерден өту, маршрутты көлік құралдарының тоқтауы және темір жол пойызы. 6-7 тақырыптар бойынша практикалық сабақтар	4 14	4 14	-
8	Қозғалыстың ерекше жағдайлары.	4	4	

9	Жолаушылар мен жүк тасымалдануы.	2	2	-
10	Көлік құралдарының жабдықтары мен техникалық жағдайы.	4	4	
11	Нөмірлік, алдын-ала хабар беретін белгілер, жазулар және белгіленулер	2	2	
2-Бөлім. Жүргізушінің құқықтық жауапкершілігі				
12	Әкімшілік жауапкершілік.	2	2	-
13	Қылмыстық жауапкершілік.	2	2	-
14	Азаматтық жауапкершілік.	2	2	-
15	Табиғатты қорғаудың құқықтық негіздері.	2	2	-
16	Көлік құралына деген меншік құқығы.	1	1	-
17	Көлік құралын және жүргізушіні сақтандыру	1	1	-
Барлығы:		90	62	28

Бағдарлама 1-Бөлім. ЖОЛ ҚОЗҒАЛЫСЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ

№1 Тақырып. Жалпы ережелер. Негізгі түсініктер мен терминдер.

Жүргізушілердің, жаяу адамдардың, жолаушылардың міндеттері.

Жол қозғалысы қауіпсіздігін және тәртібін сақтауды қажет ететін ережелер. Ережелердің жалпы құрылымы. Ережедегі негізгі түсініктер мен терминдер. Жол қозғалысына қатысатын тұлғалардың және жол қозғалысын реттейтін тұлғалардың міндеттері. Жол қозғалысында тыйым салу тәртібі.

Механикалық көлік құралының жүргізушісінде болуға міндетті және полиция қызметкерлеріне көрсететін құжаттар.

Жолға шығар алдында жүргізушінің міндеттері. Лауазымды тұлғаларға көлік құралын пайдалануға беру тәртібі. Мүгедек-жүргізушілердің міндеттері. Көлік құралын пайдалануға және басқаға беруге жол берілмейтін жағдайлар.

Арнайы сигналы бар көлік құралы жүргізушілерінің құқықтары мен міндеттері. Арнайы көлік құралының қауіпсіздігін қамтамасыз ететін басқа жүргізушілердің міндеттері. Арнайы көлік құралының қозғалыс қауіпсіздігін қамтамасыз ететін басқа міндеттер. Жол апатына ұшыраған жүргізушінің міндеттері. Жол қозғалысы қауіпсіздігін қамтамасыз ететін жаяу адамдар мен жолаушылардың міндеттері.

№2 Тақырып. Жол белгілері.

Жалпы жол қозғалысын ұйымдастыруда жол белгілерінің алатын орны. Белгілерді орналастыруға арналған талаптар. Маусымдық, уақытша және негізгі белгілер.

Ескертетін белгілер. Атқаратын қызметі. Ескертудің жалпы белгілері. Әрбір жол белгісінің атауы мен атқаратын қызметі. Ескерту жол белгісі бар жолдың қауіпті учаскесінде жүргізушінің іс-әрекеті.

Тыйым салатын жол белгілері. Атқаратын қызметі. Тыйым салудың жалпы белгілері. Әрбір жол белгісінің орналасатын жері, атауы, атқаратын қызметі. Тыйым салатын жол белгілерінің талаптарына сай жүргізушілердің іс-әрекеті.

Алдын-ала жазылатын жол белгілері. Атқаратын қызметі. Алдын-ала жазудың жалпы белгілері талаптарына сай жүргізушілердің іс-әрекеттері.

Ақпаратты-сілтеу жол белгілері. Атқаратын қызметі. Ақпаратты-сілтеу жол белгілерінің жалпы белгілері. Әрбір жол белгісінің орналасқан жері, атауы, а т қ а р а т ы н қ ы з м е т і .

Қозғалыстың белгілі кестесі енгізген жол белгілері талаптарына сай жүргізушілердің іс-әрекеті.

Қызмет көрсету жол белгілері. Атқаратын қызметі. Әрбір жол белгісінің а т а у ы м е н о р н а л а с у ы .

Қосымша ақпарат белгілері. Атқаратын қызметі. Әрбір белгінің атауы мен орналасуы.

№3 Тақырып. Жол белгілері және оның сипаттамалары.

Таңбаның жалпы жол қозғалысы ережелеріндегі ұйымдастыру маңызы, жіктелуі. Көлденең таңба. Атқаратын қызметі. Көлденең таңбаның талаптарына сай жүргізушілердің іс-әрекеті.

Тік таңбалар. Атқаратын қызметі. Тік таңбаның әрқайсысының түсі мен қолдану шарты. Кешенді есептер шығару. Оқытудың техникалық құралдары, макеттер, стендтер қолдану арқылы жол-көлік оқиғасын талқылау. Жол белгілері және жол таңбаларын басқару іскерлігін қалыптастыру. Жол қозғалысының нақты жағдайларында жүргізушілердің іс-әрекеттерімен танысу.

№4 Тақырып. Көлік құралдарының қозғалысы, аялдауы мен тұрақтауы.

Ескерту сигналдары. Сигналдардың түрлері. Атқаратын қызметі. Сигналдарды жарық нұсқауларымен және қолмен көрсету ережелері. Дыбыс сигналдарын қолданатын жағдайлар. Басып озғанда ескерту сигналдарын беру тәртібі. Күндіз жақындату фарын пайдалану. ЖКО және оның алдын-алу. Ескерту сигналдарын дұрыс бермеудің зардаптары.

Қозғалыстың басы, қозғалыс бағытының өзгеруі. Жол қиылысында бұрылу тәртібі және жол қиылысында айналу. Тежеуішпен жұмыс жасау. Айналуға тыйым салынатын жерлер. Кері қозғалыс тәртібі.

Оңтайландыру тәртібін сақтамаудың зардаптары. Жолдағы көлік құралдарының орналасуы. Жолдағы көлік құралдарының орналасуына қойылатын талаптар, қозғалыстың жылдамдыққа тәуелділігі.

Трамвай жолымен жүруге рұқсат етілетін жағдайлар.

Көліктің жолда дұрыс орналаспауының зардаптары.

Қозғалыс жылдамдығы және арақашықтық. Қозғалыс жылдамдығын таңдауға әсер ететін факторлар. Жылдамдық режимін таңдаудағы тыйым салулар. Арақашықтық пен үзілістерді таңдау. Жай жылжитын және ауыр жүк таситын көліктердің жүргізушілеріне қойылатын талаптар.

Жылдамдық пен үзілістер тәртібін сақтамаудың зардаптары.

Басып озу және қарама-қарсы қозғалыс. Басып озу алдындағы жүргізушілердің міндеттері. Басып озуда жүргізушілердің іс-әрекеті. Басып озуға тыйым салынатын жерлер.

Жолдың тар учаскелеріндегі қарама-қарсы қозғалыс тәртібін сақтамаудың зардаптары.

Аялдау және тұрақтау. Аялдау және тұрақтау тәртібі. Тұрақтайтын көлік құралын қою жолдары. Елді мекеннен тыс жерде ұзақ аялдау. Тұрақтамаға автокөлікті қоюдың қауіпсіздік шаралары. Аялдау мен тұрақтауға тыйым салынатын жерлер. Аялдау мен тұрақтау тәртібін сақтамаудың зардаптары.

№5 Тақырып. Жол қозғалысын реттеу. Жол қозғалысын реттеу құралдары.

Бағдаршам дабылының мағынасы және осы дабылдарға сәйкес жүргізушілердің іс-әрекеттері. Қайтармалы (реверстік) бағдаршамдар. Трамвайлар және маршруттық көлік құралдарын реттеу.

Трамвайлар, жаяу жүргіншілер және рельссіз көлік құралдарын реттейтін тұлғаның дабылдарына қозғалуға тыйым салынатын аялдаулар тәртібі.

Реттейтін тұлғаның нұсқауларының бағдаршам, жол белгілері мен таңбаларына қарама-қайшы болғандағы жүргізушілер мен жаяу жүргіншілердің іс-әрекеттері.

4-5 тақырыптар бойынша практикалық сабақтар.

Кешенді есептер шығару, техникалық құралдар, макеттер және стенділерді пайдаланып жол-көлік оқиғаларын талдау.

Қолмен жасалатын дабылдарды дұрыс беру, бейімделе білу, жағдайды бағалау және оның дамуын болжау.

Көлік құралдары жүргізушілерін жол қозғалысындағы нақты жағдайларды жасайтын іс-әрекеттерімен таныстыру.

№6 Тақырып. Жол қиылысынан өту.

Жол қиылысынан өтудің жалпы Ережелері. Трамвайдың кейбір жағдайдағы артықшылығы.

Реттелмейтін жол қиылыстары. Бірдей мәндік және әр түрлі мәндік жолдардың қиылысы.

Реттелетін жол қиылыстары. Бағдаршам дабылдары мен жол белгілерінің арақатынасы.

Негізгі жолдың бағыты ауысқандағы жол қиылысындағы кезектілік.

Жүргізушінің жол белгілері болмай жолдың бетінің жабуын ажырата алмаған кездегі іс-әрекеттері (мысалы қараңғы уақыт, батпақ, қар және т.б.)

№7 Тақырып. Жаяу жүргіншілер өтетін жерден көлік құралының өтуі және темір жолды қиып өту.

Жаяу жүргіншілер өтетін жер және маршрутты көлік құралының аялдауы. Жаяу жүргіншілер өтетін жерге, маршрутты көлік құралы аялдасуына және "Балалар" деген белгісі көлік құралына жақындағандағы жүргізушінің міндеттері.

Темір жолды қиып өту. Темір жол қиылыстарының әр түрлілігі. Темір жол қиылысындағы заманға сай дабылдардың құрылымы мен жұмыс ерекшеліктері.

Көлік құралдарының қозғалу тәртібі. Темір жол қиылысынан өтер алдындағы көлік құралының тоқтау ережелері.

Темір жол қиылысында лажсыз тоқтаған жағдайдағы жүргізушінің міндеттері

Темір жол қиылысындағы тыйым салулар.

Арақашықтық темір жол бастығымен көлік қозғалысы келісілетін жағдайлар.

Жаяу жүргіншілердің жүретін жері, маршрутты көлік құралдарының аялдасуы және темір жол қиылысында Ережелерді бұзудың зардаптары.

6-7 тақырыптар бойынша практикалық сабақтар.

Кешенді есептер шығару. Техникалық құралдар, макеттер және стенділер пайдалану арқылы ЖКО-ны талдау.

Болжауды жаттықтыру. Темір жол қиылысында лажсыз тоқтағанда жүргізушінің іс-әрекетіне жаттықтыру.

Көлік құралының жүргізушісін жол қозғалысындағы нақты жағдайлармен таныстыру.

№8 Тақырып. Қозғалыстың ерекше жағдайлары.

Автомагистраль қозғалысы. Автомагистральдағы тыйым салулар. Автомагистральда және жол шетінде лажсыз тоқтағандағы жүргізушілердің міндеттері.

Маршрутты көлік құралдарының басымдығы. Жол айырығын қиып өту.

Маршрутты көлік құралдарының бөлу сызығы бар жолдағы қозғалыс тәртібі.

Сыртқы жарық қондырғыларын пайдалану ережелері.

Жүргізушінің көзі көрмей қалған жағдайдағы іс-әрекеттері. Тұманға қарсы фарлар, прожектор-фарлар, тұманға қарсы артқы фарларды пайдалану тәртібі.

Механикалық көлік құралын тіркеуге алу. Механикалық көлік құралын осал, қатты тізбекпен тіркеуге алудың тәртіптері.

Тіркеуге алуға тыйым салынатын жағдайлар. Тіркеуге алынған және тіркеуге алушы көлік құралдарында жолаушылар тасымалдау. Механикалық көлік

құралдарын тіркеуге алудағы тәртіптердің сақталмауынан болатын зардаптар.

Оқу-жаттығу қозғалысы. Оқу-жаттығу қозғалысына тыйым салынатын жағдайлар.

№9 Тақырып. Жолаушылар және жүк тасымалдау .

Жүк автокөлігінде жолаушыларды тасымалдауға қойылатын талаптар. Қозғалыс басындағы жүргізушінің міндеттері. Жолаушылар тасымалдаудағы қозғалыс жылдамдығы. Балалар тасымалдаудағы қосымша талаптар. Жолаушылар тасымалдауға тыйым салынатын жағдайлар.

Көлік құралында жүкті орналастыру және бекіту ережелері.

Алып өтетін жүктің белгіленуі.

Жолаушылар және жүк тасымалдаудағы ережелерді сақтамау зардаптары.

№10 Тақырып. Көлік құралдарының техникалық жағдайы және жабдықтары.

Жалпы талаптар. Көлік құралдарын пайдалануға тыйым салынатын жағдайлар .

Жолда болатын ақауларды жоюдағы жүргізушінің іс-шаралары. Егер мүмкіндік болмаса автотұраққа немесе жөндеу орнына жету кезіндегі қауіпсіздік шаралары .

Қозғалысты жалғастыруға тыйым салынатын ақаулар.

Жол қозғалысына қауіп төндіретін көлік құралдары ақауларының зардаптары.

№11 Тақырып. Нөмірлік, айырым белгілері, ескерту қондырғылары, жазулар мен таңбалар .

Көлік құралының жол полициясында тіркелуі және қайта тіркелуі.

Көлік құралының жабдықтарын нөмірлік және айырым белгілері, ескерту қондырғылары мен талаптары .

Айырым белгілері және ескерту қондырғыларын орнатудағы ережелерді сақтамаудың зардаптары.

2-Бөлім. ЖҮРГІЗУШІНІҢ ҚҰҚЫҚТЫҚ ЖАУАПКЕРШІЛІГІ.

№12 Тақырып. Әкімшілік жауапкершілік.

Әкімшілік жауапкершілік түсінігі.

Әкімшілік құқық бұзушылық. Әкімшілік құқық бұзушылықтың түрлері.

Әкімшілік іс-шараларының түрлері мен түсініктері: ескерту, айып, көлік құралын басқару құқығынан айыру, әкімшілік жазалайтын орган, жазаның орындалу тәртібі.

№13 Тақырып. Қылмыстық жауапкершілік.

Қылмыстық жауапкершілік.

Автокөлік қылмысының түсінігі мен түрлері. Автокөлік қылмысының сипаттамасы .

Қ ы л м ы с к ұ р а м ы .

Жауапкершілікті жеңілдететін және ауырлататын жағдайлар.

А й ы п т ү р л е р і .

Автокөлікпен жасалынған қылмысқа деген жауапкершілік.
Қылмыстық жауапкершілікті қозғау шарттары.

№14 Тақырып. Азаматтық жауапкершілік.

Азаматтық жауапкершілік туралы түсінік. Азаматтық жауапкершілікке деген негіздер. Зиян, кінә, құқыққа қарсы іс-шаралар. Жол оқиғасындағы келтірілген зиян үшін жауапкершілік. Материалдық шығынның орнын толтыру.

Материалдық шығын жауапкершілігі жөнінде түсінік. Материалдық жауапкершіліктің шарттары мен түрлері, толық және шекті материалдық жауапкершілік.

№15 Тақырып. Табиғатты қорғаудың құқықтық негіздері.

Табиғатты қорғау түсінігі мен мазмұны. Табиғатты қорғау туралы заңдылық. Табиғатты қорғау жолдары, формалары, мақсаттары.

Құқықтық қорғауға алынатын табиғи объектілер.

Табиғатты қорғау заңын бұзғаны үшін жауапкершілік.

№16 Тақырып. Автокөлікті меншіктену құқығы.

Меншіктену құқығы, меншік құқығына ие субъектілер. Автокөлік құралын меншіктену құқығы.

Көлік құралының иесінен алынатын салық. Көлік құралына қажет құжаттар.

№17 Тақырып . Жүргізуші мен көлік құралын сақтандыру.

Сақтандыру тәртібі. Сақтандыру туралы келісім-шарт жасасудың тәртібі. Сақтандыратын оқиға. Сақтандыру сомасын төлеу тәртібі мен негіздері.

"КӨЛІК ҚҰРАЛЫН БАСҚАРУ НЕГІЗДЕРІ ЖӘНЕ ҚОЗҒАЛЫС

ҚАУІПСІЗДІГІ" пәні бойынша үлгілік тақырыптық

жоспар және бағдарлама.

Тақырыптық жоспар

№N	Тақырыптардың атауы	Сағат саны
1	Көлік құралын басқару техникасы.	8
2	Жол қозғалысы. Оның әсері және қауіпсіздігі.	6
3	Жүргізушінің кәсіби сенімділігі.	4
4	Жүргізушінің психофизикалық психикалық қасиеті.	6
5	Көлік құралдарын пайдалану көрсеткіштері.	4
6	Штатты және штатты емес қозғалыс тәртібінде жүргізушінің іс-әрекеттері.	16
7	Жол қозғалысы шарттары мен қауіпсіздігі.	8
8	Жол-көлік оқиғалары.	8
Барлығы:		60

Бағдарлама

N1 Тақырып. Көлік құралын басқару техникасы.

Рульге жүргізушіні отырғызу.

Ыңғайлы жұмыс қалпы. Ыңғайлы жұмыс қалпы үшін орындықтың реттеуіштері мен басқару органдарын пайдалану. Жұмыс қалпын пайдаланудағы қарапайым қателер. Басқару органдарының, аспаптар мен индикаторлардың атқаратын қызметі. Басқару органдармен жұмыс жасау. Рульді пайдалану т е х н и к а с ы .

Двигательді оталдыру. Двигательді орнында тұрып қыздыру. Қозғалыс басталғандағы қызу процесі. Бір қалыпты қозғалыс жылдамдығын сақтау. Қозғалыстың әр түрлі режимінде акселератор педалімен әсер етулер. Орнынан қозғалу. Д в и г а т е л ь д і т е ж е у .

Штатты жағдайларда асықпай тежелуді, штатты емес жағдайларда максималды тежелуді қамтамасыз ететін тежеуіш педалінің әсерлері. Двигатель жұмысының тиімді жылу режимін сақтау. Көлік құралының жүріп өткен жол көлемі және оған әсер ететін себептер.

Қиын өткелдерде және тайғақ учаскелерде қозғалу. Тайғақ жерде орнынан қозғалу. Сулы жерлерден, терең емес арықтардан, төмпешіктерден қараңғы у а қ ы т т а ж ү р і п ө т у .

А я л д а у ж ә н е т ұ р а қ т а у .

Қозғалыс жылдамдығы және арақашықтық. Бұрылуда, айналуда жылдамдықтың өзгеруі. Қалалық жердегі қозғалыста және автомагистральде ж ы л д а м д ы қ т а ң д а у .

Жай бірқалыпты қозғалыста басып озу және қарама-қарсы қозғалыс.

Темір жол қиылысынан өту.

N2 Тақырып. Жол қозғалысы, оның әсері мен қауіпсіздігі.

"Жүргізуші - автокөлік-жол" басқару жүйесінің түсінігі (ЖАЖ). ЖАЖ жүйесінің мақсаты мен міндеті. Көлік жүйесінде автокөліктің маңызы. Жол көлік процесінің әсері, қауіпсіздігі және экологиялық жағдайы. ЖКО-да көлік жүйесі жұмысының істен шығуы. Қазақстандағы және шетелдердегі жол қозғалысының қауіпсіздік, әсерлік, экологиялық санағы. Қауіпсіздікке әсер ететін факторлар: жүргізуші-автокөлік-жол. Жол қозғалыс қауіпсіздігіне әсер ететін жүргізушінің кәсібилігі. Жүргізушінің кәсібилік көрсеткіші болып саналатын еңбек өтілі. Көлік құралын басқарудың сапалық көрсеткішін анықтайтын сандық к ө р с е т к і ш т е р .

Жол қозғалысының қауіпсіздігі мен экологиялығын қамтамасыз ететін

м е м л е к е т т і к

ж ү й е л е р .

Қозғалыс қауіпсіздігін қамтамасыз ететін көлік құралына қойылатын талаптар.

№3 Тақырып. Жүргізушінің кәсіби сенімділігі.

Қажеттілік топтары. Еңбек ынталандыруы. Көлік құралын басқарудағы еңбектің мақсаты.

Көлік құралдарын басқару мақсатына жету үшін іс-әрекеттерінің психикалық бейнелеу жоспары.

Көлік құралдарын басқарудағы әрекеттер мен еңбек операциялары. Басқару мақсатына жету үшін шығарылатын есептер. Басқару процесін ұтымды ету. Көлік құралдарын басқарудағы ұтымдылық критерийлері. Жүргізуші қабылдайтын ақпаратты талдау. Іс-әрекет жоспарымен өзінің ағымдағы жағдайын салыстыру. Штаттық және штаттық емес жағдайлар. Жүргізуші сенімділігін жоғарылатуды қажет ететін техникалық шырғу.

Жүргізуші сенімділігін құраушылар: кәсіби біліктілік, моральдық қасиеттер. Жүргізушінің кәсіби біліктілігіне оның мамандығы, еңбек өтілі және жасының тигізетін әсері. Моральдық қасиеттер: тәртіптілік, жол қозғалысындағы басқа қатысушыларды құрметтеу, қызмет көрсету мәдениеті мен өзін-өзі ұстау этикасы. Физикалық психикалық қасиеттер, жасы мен денсаулығы және оның жүргізушіге әсері.

Алкоголь, нашакорлық, дәрілік заттардың жүргізуші жұмысына кері әсері: ойлану шапшаңдығының төмендеуі, назар аударудың төмендеуі, көру-есте сақтаудың нашарлауы, ұйқышыл болу.

№4 Тақырып. Жүргізушінің психофизиологиялық сапасы.

Көру-есте сақтау. Көлік құралы жылдамдығының арақашықтықты қабылдауы. Көңіл аудару бағыты. Көрмей қалу. Дыбыс дабылдарын қабылдау. Дыбыс дабылдарын шумен шатастыру.

Бұрылыста жылдамдық алу. Басқару органдарының орнынан өзгеруін және кедергісін қабылдау.

Ақпаратты өңдеу уақыты. Жүргізушінің психомоторлық реакциялары. Реакция уақыты. ЖКО-ның ауырлық дәрежесіне сәйкес реакция уақытының өзгеруі.

Ойлау. Жол-көліктік ситуацияның дамуын болжау.

Жүргізуші дайындығы: білімі, іскерлігі.

Көлік құралы жүргізушісіне басқару объектісі ретіндегі талаптар. Жүргізуші жұмысының әсері мен қауіпсіздігін басқару объектісі ретінде көлік құралының қасиеттеріне ұтымды ықпал ету. Қоғамдағы адамзаттың этика тәртібі компоненті

болып табылатын жүргізуші этикасы. Жол қозғалысының Ережесін бұзған басқа қатысушылармен және ішкі істер органдарымен қатынас. ЖКО қайғылы жағдайындағы жүргізуші этикасы.

N5 Тақырып. Көлік құралдарының пайдалану көрсеткіштері.

Көлік жұмысының әсерлі және қауіпсіз мүмкіндіктерінің көрсеткіштері: габариттік размерлер, салмақ өлшемдері, ауыр жүк көтергіштігі (сыйымдылығы), жылдамдық алу және тежеуіштік қасиеттер, ауып кетуге немесе тайып кетуге қарсы тұру, жанармай үнемділігі, көлік құралын әр түрлі жағдайларда пайдалану шарттары, сенімділік. Бұлардың қозғалыс қауіпсіздігіне, жол қозғалысы қауіпсіздігіне әсері. Көлік құралының қозғалысына әсер ететін күштер: тарту, тежеу, көлденең және тік күштердің қосылуы. Ауып кетуге қарсы тұру. Көлік құралының тұрақты қосалқы мүмкіндіктері.

Көлік құралын реттеу жүйелері: тарту, тежеуіш, көлденең реттеу жүйелері. Басқару сипаттамасы.

N6 Тақырып. Штаттық және штаттық емес қозғалыс тәртібіндегі жүргізушінің іс-әрекеттері.

Тіркеуге алуда, тайғақ жолдарда, жоғары және төмен түскенде, бұрылыстарда, қараңғы мезгілде және шектеулі көру жағдайында, көлік ағынында, бұрылыс және жолаушылар өтетін жерлерде, шексіз кеңістікте мотоциклді жүргізу.

Жұмыс тежеуішінің бас тарту кезеңінде, қозғалыстағы шинаның жарылуында, ауытқу кезеңінде жүргізушінің іс-қимылдары.

Көлік құрал-жабдықтарының өртенген, суға батқан кезеңінде, жоғары кернеудегі электросымдардың көлік құрал-жабдықтарға үзіліп түскенінде, найзағай түскен кезеңде жүргізушінің іс-қимылдары.

Қауіпсіздік - көліктің нәтижелі жұмысының шарты. Көлікті жүргізушінің көлікті басқару мақсатын орындауда: белгілі отын шығынында жоғарғы орта жылдамдыққа жету, белгілі орта жылдамдықта отынды ең жоғарғы дәрежеде үнемдеу, ең жоғарғы қамтамасыз ету.

Сапалы басқарудың көрсеткіштері: орташа жылдамдық, отын шығыны, бір қалыпты қозғалыстың коэффициенті, отын жұмсау көрсеткіші, тоқтатуды бір қалыпты қалыптастыру.

Үнемді басқару: жүргізудегі жылдамдықты реттеуде үнемділік алгоритмін пайдалану, отын шығындау өлшеміндегі ең төменгі қарқынды қозғалыста ең жоғарғы жылдамдықты шектеу, отын шығындау өлшеміндегі ең жоғарғы қарқынды қозғалыста - ағынның орта жылдамдыққа жақын қозғалуы (жүруі), асыру арқылы қозғалысты баяулатып, двигательді тоқтату.

Жылдамдықты басқару: жүргізудегі жылдамдықты реттеуде жылдамдылық алгоритмін пайдалану; еркін қозғалатын аймақта ең жоғарғы жылдамдықпен көлікті жүргізу, қарқынды тоқтату. Көлік құралдарының орта жылдамдығына

карқынды ағынның әсері. Көлік жол жағдайын алдын-ала болжау - негізгі жылдамдылықты басқарудың кепілі.

Жылдамдылықты басқаруда пайдаланатын алгоритмдердің көлік құралдарының қауіпсіздігіне, экологияға, ресурстарға әсерлері.

Көлік құралдарының оңтайлы алгоритмдерінің қозғалыс жылдамдықтарын реттеуге тахометр, спидометр, эконометр пайдаланылады.

№7 Тақырып. Жол қауіпсіздігі және жол жағдайлары.

Автокөлік жолдарының түрлері және жіктелуі. Жолдардың белсенді, белсенді емес және экологиялық қауіпсіздігінің негізгі бөлшектері.

Жолдың үстіңгі қабатының түрлері, олардың сипаттамалары. Жол жағдайларының қозғалыс қауіпсіздігіне әсерлері.

Ауыл шаруашылығындағы жолдар. Автожолдар. Таулы жолдардың ерекшелігі.

Жол жағдайларының автокөлік қозғалысына әсері. Шинаның жолмен беттесу коэффициенті туралы түсінік.

Жол жағдайына, ауа мен гидрометеорологиялық жағдайларға байланысты коэффициенттің өзгеруі. Тұманда, таулы жолдардағы көлік жүргізудің ерекшеліктері. Автокөлік жолдарының қауіпті учаскелері, жүру бөлігінің тарылуы, жолдың бетінің жаңадан салынуы, битум және гравий беті, ұзақ төменге түсу жолдары, көпірлі жолдар, теміржол бойындағы өткелдер және қауіпті учаскелер.

Көктемгі және күзгі кезеңдерде жолдарды пайдалану. Мұзды өткелдердегі көліктің жүруі.

Жолдардың жөндеу жұмыстары жүргізіліп жатқан учаскелердегі көлік жүргізудің қауіпсіздігін алдын алу, бұл жағдайда қолданылатын қоршаулар, ескерту және жарық дабылдары.

№8 Тақырып. Жол-көлік оқиғалары.

Жол-көлік оқиғалары мен жол-көлік оқиғаларының жіктелуі. Қалалардағы, қала сыртындағы, ауылдық жерлердегі апаттар.

Жол оқиғаларының болу себептері: жолда жүру ережелерінің бұзылуы, көлік жүргізушілердің құқықтық ережелерді сақтамауы, көлік құралдарының техникалық жағдайлары ақуалының нормативке сай емес жағдайлары және де басқа жайлар.

Көлік жүргізушілеріне байланысты ЖКО себептері: төменгі біліктілік, шаршау, рутьде ұйықтап кету.

Жол көлік оқиғаларының пайда болу жағдайлары: жол және көлік құралдарының жағдайы, жол қозғалыстарын (жүру) реттейтін құрал-жабдықтардың бар болуы.

Жол-көлік оқиғасы статистикасы. Апаттардың мезгіл, аптаның күндері,

тәулік уақыты, жол категориясы, көлік жабдықтарының түрлеріне байланысты
б ө л і н у і .

Көлік жабдықтарының белсенді емес және экологиялық қауіпсіздігі.
Жол көлік қозғалысын мемлекеттік бақылау.

**"АЛҒАШҚЫ ДӘРІГЕРЛІК КӨМЕК КӨРСЕТУ" пәні бойынша
үлгілік тақырыптық жоспар.**

Тақырыптық жоспар

№N	Тақырыптардың атауы	Сағат саны		
		Барлығы	Теориялық сабақтар	Практика. сабақтар
1	Адам анатомиясы және физиологиясы.	1	1	-
2	Көлік жол жарақатының құрылымы. Жол көлік оқиғасында жиі кездесетін зиян шеккендер және оларды диагностикалау.	1	1	-
3	Адам өміріне қауіп төндіретін механикалық және термиялық зардаптар.	2	2	-
4	Апаттан болған психикалық реакциялар. Осы жағдайларда зардап шеккендерге көмек.	1	1	
5	Термиялық зардаптар.	1	1	
6	ЖКО апаттарындағы көрсетілетін құқықтық-ұйымдастыру көмектері.	1	1	
7	Адам өміріне қауіп төндіретін терапиялық жағдайлар.	1	1	
8	ЖКО-да зардап шеккендерге алғашқы дәрігерлік көмек.	3		3
9	Сыртқы қансырауды тоқтату.	3	-	3
10	Көлік иммобилизациясы.	3	-	3
11	Зардап шеккендерді сыртқа шығару, оларды көлікке орналастыру және тасымалдау.	2		2
12	Жарақатты тазарту, дәрілеу, десмургия.	3	-	3
13	Жеке аптечканы пайдалану.	2	-	2
	Барлығы:	24	8	16

Бағдарлама

N1 Тақырып. Адам анатомиясы және физиологиясы негіздері.

Ағза жүйелері мен олардың қызмет жасауы туралы негізгі түсініктер:
жүрек-қан тамыр жүйесі, тірек-қозғалу жүйесі. Тамыр соғу жиілігі, жиі демалуы,
қарашық қасиеттері, естен тану, терінің түстері, оның ең алғашқы белгілері.

N2 Тақырып. ЖКО құрылымы. ЖКО-да жиі кездесетін зардаптар және оларды диагностикалау.

ЖКО зардап шегуді болдырмайтын көлік жабдықтарының сипаттамалары. ЖКО зардап шеккен туралы статистика, олардың ауырлық дәрежесі және қоршау.

Алғашқы көмек көрсетуде уақыт факторының әсері. Жолаушыны қағып кеткендігі, рульге ұрылғанда, көлікті қатты тоқтатқанда, аударылған кездегі зардаптар.

Ми-сүйек зардабы, сынық белгілері, омыртқаның, жамбастың зақымдануы, ашық пневмоторакс, оның анық белгілері.

N3 Тақырып. Өмірге қауіп төндіретін механикалық және термиялық зардаптар.

Түсініктемелер: преагопальдық жағдай, агония, клиникалық ажал, биологиялық ажал. Олардың белгілері. Алғашқы дәрігерлік көмек көрсету кезеңінде реанимациялық іс-шаралардың мазмұны.

Шок. Жарақаттық, геморагиялық, күйіктік, кардиогендік, аллергиялық шоктың түрлері. Шоктың клиникалық көрінісі. Алғашқы дәрігерлік көмек көрсетудегі шокқа қарсы іс-шаралардың кешені.

Тыныс жетіспеушілігі. Дәрігерлік көмек көрсетуде тыныс жетіспеушілігінің дәрежесін төмендету әдістері, клиникалық белгілері, себептері. Кеуде жасушалары зақымдалуының жіктелуі. Асфикция.

Естен тану синдромы. Кома. Себептері. Естен тану кезеңінде асфиксияны алдын-алу тәсілдері.

Балалардың, қариялардың, жүкті әйелдердің өмірлеріне қауіп төндіретін ерекшеліктер.

N4 Тақырып. Апаттағы психикалық әсерлер. Психикалық зардап шеккендерге көмек көрсету ерекшеліктері.

Психикалық және неврологиялық ауытқулар, олардың сипаттамалары және болу жиілігі. Шок-аффективалық белгілер, психомоторлық ояну. Психикалық әсерлі, алкогольдік және есірткілік мас жағдайларда зардап шеккендерге дәрігерлік көмек көрсету ерекшеліктері.

N5 Тақырып. Термиялық зардаптар.

Термиялық күйіктер. Күйіктен зардап шеккендерге иммобилизация өткізу, жарақатты таңу ерекшеліктері, күйіктен зардап шеккен адамның дәрежесін анықтау, клиникалық көрінісі.

Көз бен жоғарғы тыныс жолдары күйіктен зардап шеккен адамдарға алғашқы медициналық көмек көрсетудің ерекшеліктері.

Жылудан зардап шеккен жарақат. Алғашқы медициналық көмек берудің принциптері. Суықтан, аяздан зардап шеккен жарақат. Үсікке шалдығу және суық тигізу. Осы жағдайларда жылыту тәсілдері.

№6 Тақырып. ЖКО-да зардап шеккендерге ұйымдастыру - құқықтық көмек көрсету аспектілері.

Зардап шеккендерге көмек көрсету немесе көмек көрсетпеу заңдылықтарға (әкімшілік және құқықтық) негізделген. Жол апатынан адам құрбан болған жағдайларындағы автокөлік жүргізушісінің, дәрігерлік қызметкердің, жол-көлік оқиғалары әкімшілік қызметінің міндеттері.

№7 Тақырып. Адам өміріне қауіп төндіретін терапиялық зардап шеккендер.

Диабеттік ком. Жүрек-қан тамыр жетіспеушілігі. Гипертониялық кризис. Астматикалық статус. Улану. Алғашқы дәрігерлік көмек көрсетудің тәсілдері, клиникалық белгілер.

№8 Тақырып. Көлік жол оқиғаларынан зардап шеккендерге алғашқы дәрігерлік көмек көрсетуде жүргізілетін өкпе-жүрек реанимациясы, асфикцияны жою.

Зардап шеккеннің жағдайының ауырлығын бағалау, өкпе-жүрек реанимациясын жүргізу көрсеткіштерін анықтау.

Жоғарғы тыныстың жұмысын қалпына келтіру. Ауыз қуысын тампонмен тазарту, жоғарғы тыныс жолдарының өтуіне қамтамасыз ету. "Ауыздан ауызға", "ауыздан мұрынға" жасанды тыныс жүргізу. Ауа жүргізуді пайдалану. Жүректің жабық массажының техникасы. Өкпе-жүрек реанимациясының бір немесе екі құтқарушы жасауының ерекшеліктері. Өкпе-жүрек реанимациясын бет, ашық кеуде клеткаларының зардап шеккендерге жасаудың ерекшеліктері.

Өкпе-жүрек реанимациясының балаларға жасаудағы ерекшеліктері. Балалардың механикалық асфиксиясын жою.

№9 Тақырып. Сыртқы қансырауды тоқтату.

Қансыраудың түрлері. Артериялық, тамырлық қансырау белгілері. Сыртқы қансырауды уақытша тоқтату тәсілдері: саусақтармен артерияны қысу, жіп немесе жгутпен байлау, қолды, аяқты қайыру.

Қан құсу, қан түкіру, қан ішекке кеткен жағдайларда алғашқы дәрігерлік көмек көрсету.

№10 Тақырып. Көлік иммобилизациясы.

Көлік иммобилизациясының жалпы принциптері. Бинтті таңу. Көлік иммобилизациясын жасау ережелері, бір үлгідегі қателер және асқынулар. Жамбас, омыртқа, бас, кеуде клеткалары зақымданған кездегі иммобилизацияның ерекшеліктері.

№11 Тақырып. Жаншылып қалғандарды босату, көліктен сыртқа шығару, оларды көлікке орналастыру және тасымалдау тәсілдері.

Көліктің жапырылып қалған есіктерін ашу, зардап шеккендерді әйнектері сынған терезе арқылы шығару тәсілдері. Ұзақ уақыт жаншылып қалған зардап шеккендерді (аяқ, қолдарын) шығару ерекшеліктері. Оларды зембілге орналастыру техникасы. Омыртқа мен жамбасы жарақаттанған адамдарды көліктен шығару, орналастыру ерекшеліктері. Жеңіл көліктерді (жеңіл машина, жүк таситын автокөлік, автобус) зардап шеккендерді орналастыру үшін пайдалану.

№12 Тақырып. Жарақаттанған жерлерін тазарту, дәрілеу. Десмургия.

Жарақаттанған жерлерді тазарту техникасы, дәрілеу және таңғышпен орау. Кеудені орайтын арнаулы жеке пакетпен орау немесе қолға түскен заттармен, тақтайшалар салып түзу байлау. Қолда бар құралдарды барынша пайдалану.

№13 Тақырып. Жеке аптечканы қолдану.

Жеке аптечканы түгендеу. Ішіндегі дәрі-дәрмекті пайдалана білу.

ҚОСЫМША

1. Ауыз қуысын және жоғарғы тыныс жолдарының өтуін тазарту техникасы.

2. Өкпеге жасанды ауа жіберу.

- ауыздан ауызға (жасанды тыныс жасауға арналған жабдықтарды пайдалану және пайдалану жағдайлары)

- мұрыннан ауызға

3. Жүректі жабық түрде массаж жасау:

- екі қолмен

- бір қолмен

4. Бір құтқарушы адамның реанимациялық іс-шараларды өткізуі

5. Екі құтқарушы адамның реанимациялық іс-шараларды өткізуі.

6. Тамырды анықтау:

- сәулелі артерияда

- жамбас артерияда

- ұйқы артерияда

7. Тыныс және пульс жиілігін анықтау.

8. Көздің қарашық реакциясы.

9. Қансырауды уақытша тоқтату техникасы:

- иық, тізе арты, жамбас және ұйқы артерияларын қысу

- жгутпен, қолда бар заттармен байлау

- тізені, шынтакты барынша қайыру

- резина жгутын қою

- мұрынға тампон қою

- "Статин" ұнтағын және Котекс "Тем" майлығын пайдалану

10. Жарақаттанған жерлерді тазарту, дәрілеу

11. Бинт таңғыштарын қою:

- аяққа, қолға циркулярлық

- к о л о с т ы қ

- с п и р а л ь д ы қ

- " г е п е ц "

- т а с б а қ а

- к о с ы н к а л ы

- Д е з о

- О к к л ю з и в т і к

- Б а с у , е з у

- к о н т у р л ы қ

12. Торлы бинтті пайдалану

13. Аяқ, қолды эластикалық әдіспен бинттеу

14. Бактерицидтік пластырьді, лейкопластырьді пайдалану

15. Зардап шеккендерге қолданыстағы құралдарды және торлы шиналарды пайдаланып, төмендегі жарақаттану кезінде көлікті иммобилизациялау:

- и ы қ т ы

- и ы қ а с т ы н

- а л а қ а н

- ж а м б а с т ы

- т і з е н і

- т а б а н д ы

16. Төмендегі жарақаттануда зардап шеккендерді көлікті иммобилизациялау техникасы:

- о м ы р т қ а н ы

- қ а р ы н д ы

- көптеген қабырға сынықтарын

- б а с (м и) ж а р а қ а т ы н

17. Төмендегі жарақаттануда зардап шеккендерді шығару және зембілге орналастыру техникасы:

- к е у д е к л е т к а л а р ы

- қ а р н ы (і ш)

- ж а м б а с т ы

- о м ы р т қ а н ы

- б а с т ы

18. Төмендегі жарақаттануда зардап шеккендерді тасымалдау техникасы:

- з е м б і л м е н

- ж а п қ ы ш п е н

- қ а л қ а н м е н
- қ о л д а р м е н
- а р қ а д а
- и ы қ т а
- о р ы н д ы қ т а

19. Зардап шеккендерді көлікке орналастыру - жеңіл көлікке (жеңіл, жүк көлігі) санитарлық көлік

20. Көзге дәрі тамызу, көзді сумен жуу

21. Зардап шеккендердің киімін шешу

22. Зардап шеккендер адамның мотоцикл каскасын шешу

23. Хлорэтилмен ауыртпай ем жасау техникасы

24. Аэрозольды пайдалану

25. Жеке таңу перевязка пакетін ашу

26. Ауа жинауды ендіру техникасы

27. Гипотермиялық пакет-контейнерді пайдалану

28. Естен танғанда нашатыр спиртті қолдану

29. Асқазанды жуу техникасы

**"АВТОМОБИЛЬ ЖҮРГІЗУ" пәні бойынша бағдарлама
және үлгілік тақырыптық жоспар**

Тақырыптық жоспар

№№	Тақырыптар пен тапсырмалардың атауы	Сағат саны
№ N 1 тақырып. Бастапқы оқыту		
1	Отырғызу. Басқару органдарымен және сигнализация аспаптарымен әрекет ету тәсілдері.	1
2	Автомобильдерді басқару тәсілдері.	2
3	Берілісті қосу арқылы қозғалыс.	3
4	Көтерілу және төмен түсу тәртібіндегі қосу арқылы қозғалыс.	3
5	Бағытты өзгертумен қозғалыс.	3
	БАРЛЫҒЫ:	12
№ N 2 тақырып. Шектеулі жүріп өтулердегі жүргізу.		
6	"Тапсырылған" орынға тоқтау, бұрылу	2
7	Шектеулі жүріп өтудегі маневр жасау.	2
8	Қиын маневр жасау.	2
	БАРЛЫҒЫ:	6

	№N1 бақылау сабағы	0,5
№ N 3		
тақырып. Оқу бағыттары бойынша жүргізу.		
9	Аз қарқынды қозғалыстағы бағыттар бойынша жүргізу.	8
10	Үлкен қарқынды қозғалыстағы бағыттар бойынша жүргізу.	8
	БАРЛЫҒЫ:	16
	№N2 бақылау сабағы	1
№ N 4		
тақырып. Автомобильді басқару тәжірибесін жетілдіру		
11	Жолдың әртүрлі жағдайында автомобиль жүргізудің тәжірибелерін жетілдіру.	2
	Емтихандар	2,5
	БАРЛЫҒЫ:	40

"АВТОМОБИЛЬ ЖҮРГІЗУ" пәнінің бағдарламасы.

N1 тақырып. Бастапқы оқыту.

N1 Тапсырма. Отырғызу. Басқару органдарымен және сигнализация аспаптарымен әрекет жасау тәсілдері (жаттықтыру-автомобильдерінде немесе автожаттықтырушыларда үйрету).

Автомобильмен (автожаттықтырушымен), басқару органдарымен және сигнализация аспаптарымен жалпы таныстыру. Маршрутқа шықпас бұрын автомобильді тексеру үшін қарап шығу. Кабинаға отырғызу.

Орындық жағдайын реттеу, қауіпсіздік белдігін тағуға, двигательді қосуға, сигнал беруге, әйнек тазалаушыны, жарық беру жүйесін қосуға жаттығу жасау.

Бос жүрісте двигатель айналымының акселераторы педалін реттеу. Берілісті қосу схемасымен танысу. Бірінші берілісті қосу, қозғалту имитациясы.

Басқарылатын дөңгелектер жағдайы туралы кері байланысты сақтауды қамтамасыз ететін рульдеу техникасын игеру.

Рульдік дөңгелекті 120° , 130° , 240° , 360° бұрышына бұруға және нейтральды жағдайға дөңгелекті қайта әкелуге жаттығу.

Тахометр (егер бар болса) мен спидометр бойынша көлік құралының айналымы мен жылдамдығын реттеу.

N2 Тапсырма. Автомобильдерді басқару тәсілдері (жаттықтыру-автомобильдерінде немесе автожаттықтырушыларда үйрету).

Рульді ұстау тәжірибесін дамыту: рульдік дөңгелекке қолды қою, қарқындылықты біртіндеп арттыру арқылы екі қолмен рульдік дөңгелекті оң мен солға кезек бұру.

Орнынан қозғалу жағдайында басқару органдарының әрекеті.

Аз ғана жылдамдықпен қозғалу, берілісті тікелей қосу бойынша қозғалыс, орнынан қозғалу.

N3 Тапсырма. Берілісті қосу арқылы қозғалыс (жаттықтыру-автомобильдерінде немесе автожаттықтырушыларда үйрету).

Жоғары көтерілу тәртібімен берілісті тікелей қосу бойынша қозғалу, орнынан жылжыту. Тежелу және тоқтау тәсілдері. Тікелей артқы жүріспен қозғалу.

N4 Тапсырма. Көтерілу және төмен түсу тәртібіндегі қосу арқылы қозғалыс (жаттықтыру-автомобильдерінде немесе автожаттықтырушыларда үйрету).

Екпін. Жоғары көтерілетін және төмен түсетін берілісті қосумен қозғалу. Жағдайды реттеу жолымен жылдамдықты тікелей өзгерту бойынша қозғалыс. Төменгі беріліске өтудің деңгейлік әдісі (кезекті және кезектілікті сақтамай). Тежелудің әртүрлі әдістері.

N5 Тапсырма. Бағытты өзгертумен қозғалыс

Айналма бағыт бойынша алдыңғы жүріспен қозғалу. Стоп - бағытта аялдамалардағы екпін және тежеу. Қарама-қарсылық арасында оңға және солға бұрылу.

Жолды бақылаудың әртүрлі әдістерін тікелей пайдалану бойынша артқы жүріспен қозғалу.

Оңға және солға бұрылу арқылы артқы жүріспен қозғалу.

N2 Тақырып. Шектеулі жүріп өтулердегі жүргізу

N6 Тапсырма. Тапсырылған орынға тоқтау, бұрылу

Алдыңғы және артқы жүріспен қозғалуда, жол белгісінде, тротуарда автомобильдің аялдауы. Алдыңғы және артқы шектеуге келіп жету. Оңға және солға бұрылумен тікелей бағыттағы қиылыстардан өту. Артқы жүрісті қолданбай бұрылу.

N7 Тапсырма. Шектеулі жүріп өтуде маневр жасау.

Алдыңғы және артқы жүріспен тиісті және қарама қарсы жақтан қақпаға кіру. Оңға және солға бұрылумен, алдыңғы және артқы жүріспен қақпадан шығу. Алдыңғы жүріспен "ирелектетіп" өту. Артқы жүрісті қолдану арқылы шектеулі учаскеде бұрылу. Габаритті аулаға кіру, артқы жүрісті қолданумен бұрылу, алдыңғы жүріспен шығу.

N8 Тапсырма. Қиын маневр жасау.

Автомобильді қою. Габаритті тұраққа автомобильді қою. Оңға (солға) бұру жағдайымен артқы жүріспен габаритті тоннель ішінде қозғалыс.

№ 1 бақылау сабағы.

Автодромдағы (жаттығу алаңы) тексерулер: орынан қозғалту, тапсырылған бағдар мен стоп - бағытта аялдаумен айналма бағыт бойынша қозғалу, алдыңғы жүріспен "ирелектетіп" өту, габаритті аулаға кіру, артқы жүрісті қолданумен бұрылу, алдыңғы жүріспен шығу, габаритті тұраққа автомобильді қою. Оңға (солға) бұру жағдайымен артқы жүріспен габаритті тоннель ішінде қозғалыс.

№3 Тақырып. Оқу бағыттары бойынша жүргізу.

№9 тапсырма. Аз қарқынды қозғалыстағы бағыттар бойынша жүргізу.

Қала (елді мекен) көшелеріне шығу. Көлік ағымында қозғалу. Аялдау және қозғалыс басы. Шектеулі көріністегі бұрылыстардағы қозғалыс. Қоғамдық көлік аялдамаларынан, жаяу жүргіншілер өтетін жерлерден жүріп өту. Парковка тәсілдерін өңдеу. Тар өткелдердегі қарсы жүріс. Кедергілерден айналып өту. Жол желілері мен көпірлердегі қозғалыс. Темір жол тораптарынан өту.

Қиылыстан өту. Қиылыстан өту кезіндегі жүргізушінің әрекеті. Қиылысты (шолушылық, сызықтар саны, көліктердің болуы және тағы басқалары) бағалау. Қайта құру. Бағдаршам (реттеуші) сигналы бойынша әрекет. Қозғалыс траекториясын таңдау. Реттелмеген қиылыстардан өту. Қозғалыс жылдамдығын таңдау. Пилотажды аспаптарды пайдалану. Бағыт бойынша қозғалыстың орташа жылдамдығы мен жанар-жағар майдың пайдалану шығынын анықтау.

№10 Тапсырма. Үлкен қарқынды қозғалыстағы бағыттар бойынша жүргізу.

Қала (елді мекен) көшелеріне шығу. Көлік ағымында қозғалу. Аялдау және қозғалыс басы. Шектеулі көріністегі бұрылыстардағы қозғалыс. Қоғамдық көлік аялдамаларынан, жаяу жүргіншілер өтетін жерлерден жүріп өту. Парковка тәсілдерін өңдеу. Тар өткелдердегі қарсы жүріс. Кедергілерден айналып өту. Жол желілері мен көпірлердегі қозғалыс. Темір жол тораптарынан өту.

Қиылыстан өту. Қиылыстан өту кезіндегі жүргізушінің әрекеті. Жақын келген көлік құралының арақашықтығын анықтау. Жақын келген көлік құралының жылдамдығын анықтау. Қиылыстан өту үшін уақытын анықтау. Қиылысты (шолушылық, сызықтар саны, көліктердің болуы және тағы басқалары) бағалау. Қайта құру. Бағдаршам (реттеуші) сигналы бойынша әрекет. Қозғалыс траекториясын таңдау. Реттелмеген қиылыстардан өту. Қозғалыс жылдамдығын таңдау. Пилотажды аспаптарды пайдалану. Бағыт бойынша қозғалыстың орташа жылдамдығы мен жанаржағар майды пайдалану шығынын анықтау.

№ 2 бақылау сабағы.

Бақылау бағытында тексерілетіндер: қозғалыс басы, жүргінші бөлікте орналасу, бір қозғалыс сызығынан екіншісіне өту, оңға және солға бұрылулармен тікелей бағытта қиылыстан өту, көлік ағымындағы қозғалыс. Қоғамдық көлік

аялдамаларынан өту, көлік құралдарын басып озу, тежеу, темір жол тораптарынан өту, бағыт бойынша қозғалыстың орташа жылдамдығы мен 100 км-ге кететін литрдегі жанар-жағар майды пайдалану шығыны.

№4 Тақырып. Автомобильді басқару тәжірибесін жетілдіру.

№11 Тапсырма. Жолдың әртүрлі жағдайында автомобиль жүргізудің тәжірибелерін жетілдіру

Бұл тапсырма автомобильді басқарудағы кемшіліктерді жою және жол қатынасының әртүрлі жағдайында автомобильді басқару тәжірибесін жетілдіру үшін жүргізіледі.

Бірінші кезең, үйрену жүрісі үшін алаңда (автодром).

Екінші кезең, жол қозғалысы жағдайында бақылау бағытында.

Е м т и х а н н ы ң м а қ с а т ы :

- Жол қатынасының әртүрлі жағдайында үйренушіге автомобильді өз бетімен басқару дайындығын анықтау;

- Көлік құралдарын басқаруда меңгерген тәжірибелер мен үйренулердің деңгейін қалыптастыру;

- Жол қатынасының әртүрлі жағдайындағы көлік құралдарын басқаруда жол қозғалысы Ережесін қолдануды тексеру.

"С" санатты жүргізушілерді дайындаудағы бағдарламаның жобасы.

Үлгілік оқу жоспары.

№N	Пәндер	Сағат саны		
		Барлығы	Теориялық	Практика.
1.	Техникалық қызмет көрсету және құрылым.	100	86	14
2.	Жол қозғалысы Ережелері.	90	62	28
3.	Көлік құралын білу негіздері және қозғалыс қауіпсіздігі.	60	60	
4.	Алғашқы дәрігерлік көмек көрсету.	24	8	16
	Барлығы:	274	216	
	Кенестер	12	12	
	Емтихандар:			
1.	Құрылым және техникалық қызмет көрсету.	12	12	
2.	"Жол қозғалысы Ережелері Көлік құралын басқару негіздері және қозғалыс қауіпсіздігі"	12	12	
3.	Автокөлікті жүргізу.			
	Сынақ:			
1.	"Алғашқы дәрігерлік көмек көрсету"	1	1	
	Барлығы:	311	253	

Автокөлік жүргізу емтиханы автокөлік жүргізуге бөлінген уақытта өткізіледі

Автокөлік жүргізуге оқу уақыты кестесінен тыс 54 сағат беріледі, оның ішінде 6 сағат - автотренажерде. Ал автотренажер болмаған жағдайда 60 сағат автокөлікте өтеді.

"Құрылым және техникалық қызмет көрсету" пәні бойынша үлгілік тақырыптық жоспар және бағдарлама.

Тақырыптық жоспар.

№N	Бөлімдер мен тақырыптардың атауы	Сағат саны
1.	1-Бөлім. Кіріспе.	3
	Автокөліктің саралануы және жалпы құрылымы.	1
	2-Бөлім. Двигатель.	
2.1.	двигательдің жұмысы мен жалпы құрылымы.	2
2.2.	Кришипті-шатунді механизм.	2
2.3.	Газ бөліну механизмі.	2
2.4.	Суыту жүйесі.	2
2.5.	Майлау жүйесі.	2
2.6.	Қоректену жүйесі.	2
2.7.	Карбюратордегі двигательдің қоректену жүйесі.	8
2.8.	Дизельді двигательдің қоректену жүйесі.	6
2.9.	Газобалондегі автокөліктің двигательдің қоректену жүйесі	1 0
2.10	Төмен температурада двигательдің қосылуы.	2
	3-Бөлім. Электр жабдықтары.	
3.1.	Автокөліктің электр жабдығының кег. Мәліметтері	2
3.2.	Аккумулятор батареялары.	2
3.3.	Генератор және реле-реттеуші.	2
3.4.	Стартердің көмекші электр двигательдері.	2
3.5.	Жарықтандыру, жарық және дыбыстық дабыл.	2
3.6.	Оталу.	6
	4-Бөлім. Трансмиссия.	
4.1.	Трансмиссияның жалпы құрылымы және атқаратын қызметі.	1
4.2.	Сцепление.	2
4.3.	Ауыстыру қорабы, тарату қорабы, қуат жинау қорабы.	2
4.4.	Карданды ауысу және негізгі ауысу. Басты мостылар.	4
	5-Бөлім. Негізгі жүйе	
5.1.	Кузов. Автокөліктің жүріс бөлігі.	2
5.2.	Алдыңғы және артқы іліну бөлшектері.	2
	6-Бөлім. Автокөлікті басқару жүйесі.	
6.1.	Тежеуіш жүйесі.	7
6.2.	Рульдің басқару жүйесі.	4

7-Бөлім. Техникалық қызмет көрсету негіздері		
7.1.	Пайдалану материалдары және шығын нормасы.	1
7.2.	Автокөлік пайдаланудағы еңбек қауіпсіздігі. Қоршаған органы қорғау.	2
7.3.	Бақылап тексеру және күнделікті қызмет көрсету	2
7.4.	N1, N2 техникалық, маусымдық қызмет көрсету	2
7.5.	Ұсақ техникалық ақаулардың белгілері және оларды жою. Автокөлік жұмысының көрсеткіштері.	1 2
7.6.	Барлығы	2 100

Бұл тақырыптар оқу автокөлегінде практикалық сабақтар кезінде оқылады.

Бағдарлама 1-Бөлім Кіріспе.

1.1. Тақырып. Автокөліктердің саралануы және жалпы құрылымы.

Автокөліктердің атқаратын қызметі мен саралануы. Негізгі агрегаттардың, түйіндердің, механизмдердің және жүйесінің атқару қызметі, орналасуы, арақатынасы. Оқылатын автокөліктердің қысқаша техникалық сипаттамалары.

2-Бөлім. двигатель.

2.1. Тақырып. двигательдің жұмысы және құрылымы.

Карбюратордегі және дизельді двигательдердің атқаратын қызметі, құрылымы және жұмыс істеу принциптері.

Газ алмасу процестері, олардың атаулары және сипаттамалары. двигатель жұмысын сипаттайтын теминдер, олардың анықтамалары. "Қызмет істемейтін нүктелер", поршень жүрісі, жану камералар көлемі, цилиндрдің жұмыс істейтін және толық көлемдері, жану дәрежесі, двигатель метражы.

2.2. Тақырып. Кришипті-шатунды механизм.

Кришипті-шатунды механизмнің атқаратын қызметі, құрылымы және жұмысы. Кришипті-шатунді механизмнің негізгі детальдар құрылымының е р е к ш е л і к т е р і .

Белгілі ақаулар, олардың себептері мен жою тәсілдері.

2.3. Тақырып. Газ алмасу механизмі.

Газ алмасу механизмнің атқаратын қызметі және жұмысы. Клапандардың ашылуы және жабылуының ерте болуы мен кешігуі. Клапандардың жабылу түсінігі. Газ алмасу фазалары. Белгілі ақаулар, олардың себептері мен жою тәсілдері.

2.4. Тақырып. Салқындату жүйесі.

Салқындату жүйесінің атқаратын қызметі. Суыту тәсілдері. Салқындатқыш сұйықтар және оларға қойылатын талаптар. Двигательдің қызып кетуі және суып

калуы. двигательдің жылулық режимі және салқындатқыш сұйықтардың температурасын бақылау. двигательдің үнемі жылулық режимін сақтау тәсілдері.

двигательдің салқындату аспаптарының жұмысы және құрылымы. Оқылатын двигательдердің салқындату аспаптарының жұмысы, орналасуы, құрылымы және атқаратын қызметі.

Белгілі ақаулар, олардың себептері мен жою тәсілдері.

2.5. Тақырып. Майлау жүйесі.

Майлау жүйесінің атқаратын қызметі. двигательге қолданылатын майлар, олардың қасиеттері. Май қысымын бақылау. двигательдегі майды суыту және тазарту тәсілдері. Карбюратордегі және дизельді двигательдердің детальдарын майлау схемасы. Жоғары қысымнан сақтау мақсатында майлау жүйесінің құралдары. Картердің желдеткіш жұмысы құралы және атқаратын қызметі.

Белгілі ақаулар, олардың себептері мен жою тәсілдері.

2.6. Тақырып. Қоректену жүйесі.

Қоректенудің атқаратын қызметі. Автокөлік двигательдеріндегі отынның түрлері. Бензин, оның негізгі қасиеттері. Бензин маркалары. Дизельді отын, оның негізгі қасиеттері. Дизельді отын түрлері. Жанар-жағар майлар қоспалары. Жанар-жағар майлардың құрамы бойынша саралануы. Детонацияның двигатель жұмысына әсері. двигательдің жұмыс қатаңдығы түсінігі. Экономиканың қуатты қоспалар түсінігі.

Шығарылатын газдардың улылығына жанар май құрамының әсері.

2.7. Тақырып. Карбюратор двигательінің қоректену жүйесі.

Карбюраторлік двигательдің қоректенуінің принциптік схемасы. Карбюраторлік двигательдің қоректену аспаптарының орналасуы, жұмысы, құрылымы, атқаратын қызметі. Карбюратор жұмысының принципі, карбюратордың жұмысының әр түрлі режимдері газда жұмыс істейтін газ баллондық қондырғыларының принциптік схемасы. Газ баллон аспаптарының қондырғылары, олардың құрылымы және жұмысы. Газ баллон автокөліктерін пайдаланудың қауіпсіздік талаптары.

Карбюраторлық двигательдің қоректену ақаулары, оның белгілері, себептері және жою жолдары.

2.8. Тақырып. Дизельді двигательдің қоректену жүйесі.

Дизельді двигательдің қоректенуінің принциптік схемасы.

Дизельді двигательдің қоректену ақаулары, белгілері, себептері және жою жолдары.

2.9. Тақырып. Төменгі температурада двигательдің іске қосылуы.

Төменгі температурада двигательдің іске қосылуын қиындататын себептер.

Қысқы және барлық маусымдарға бөлген майлар мен отындар.

Төменгі температурада двигательді іске қосуды жеңілдетудің негізгі тәсілдері : электрофакельдік қондырғылар, бейімделу қондырғылары, двигательді қыздыру үшін ыстық суды пайдалану.

3-Бөлім. Электр қондырғылары.

3.1. Тақырып. Автокөліктердің электр қондырғылары.

Автокөліктердің электр қондырғылары мен оның элементтерінің атқаратын қызметі және жалпы мәліметтері. Электр энергиясының көздері мен тұтынушылары, көмекші аппаратура, бақылау-өлшеу аспаптары, сымдар, изоляторлар. Автокөлікте сымдардың орналасуы. Электр жабдығының жалпы схемасы.

3.2. Тақырып. Аккумулятор батареялары.

Аккумулятор батареясының қондырғысы, жұмысы және атқаратын қызметі. Аккумулятор батареясының түрлері, оларды бөлу. Электролит және онымен жұмыс істеудегі қауіпсіздік шаралары. Аккумулятор батареясын пайдаланудың к е п і л д і к м е р з і м і .

Аккумулятор батареясының ақаулары, оларды жою жолдары.

3.3. Тақырып. Генератор және реле реттеуіш.

Генератор ақаулары, олардың себептері, себептерін табу және жою. Реле-реттеуіштің жалпы құрылымы, жұмыс істеу принципі, атқаратын қызметі. Оқылып жатқан автокөлікте қолданылатын реле-реттеуіштер.

Реле-реттеуіштің мүмкін деген ақаулары, олардың себептері, белгілерін табу және жою.

3.4. Тақырып. Стартер көмекші электр двигателі.

Стартердің құрылымы, жұмыс істеу принципі, атқаратын қызметі. Стартердің мүмкін деген ақаулары, оның белгілері, себептері және жою ж о л д а р ы .

Көмекші электр двигателдері, олардың құрылымы, атқаратын қызметі мүмкін деген ақаулары, белгілері, себептері, жою жолдары.

3.5. Тақырып. Жарық жүйесі, жарық және дыбыс дабылы.

Жарық аспаптарының жалпы құрылымы, атқаратын қызметі. Жарық, дыбыс дабылын беретін аспаптарды пайдалану ережелері.

Жарық және дабыл аспаптарының ақаулары, себептері және жою жолдары.

3.6. Тақырып. Оталу жүйесі.

Батареялы оталу жүйесінің атқаратын қызметі және оның жалпы схемасы. Батареялы оталу аспаптарын қосу, орналастыру, оның атқаратын қызметі.

Оталу сәтінің двигатель қуатына, үнемділігіне, жылу режиміне әсері.

Вакуумдық және орталықтанған реттеуіштердің жұмыс істеу принципі мен атқаратын қызметі.

Транзисторлы-байланысты және транзисторлы байланыссыз оталу жүйесінің жалпы схемасы және жұмыс істеу принципі.

Транзисторлы-байланысты оталу жүйесінің ақаулары, себептері, белгілері және жою жолдары.

4-Бөлім. Трансмиссия.

4.1. Тақырып. Трансмиссияның жалпы құрылымы және атқаратын қызметі.

Трансмиссияның құрылымы мен атқаратын қызметі. Бір немесе бірнеше жетекші көптермен болатын трансмиссия схемасы. Агрегаттарды пайдалану.

4.2. Тақырып. Орнынан қозғалтқыш.

Орнынан қозғалтқыштың атқаратын қызметі және жұмыс істеу принципі, орнынан қозғалтқышты пайдалануды реттеу.

4.3. Тақырып. Ауысу қорабы, тарту қорабы, қуат алу қорабы.

Ауысу қорабының атқаратын қызметі. Ауысу қорабының түрлері. Ауысу қорабының жалпы құрылымы және жұмысы. Төрттік ауысу немесе бестік ауысу қорабы құрылымының ерекшеліктері және жұмысы.

Синхронизатор жұмысы, атқаратын қызметі, құрылымы, жұмыс істеу принципі. Ауысу қорабын бөлінгішпен басқару. Тарту қорабының жұмысы, атқаратын қызметі, құрылымы.

4.4. Тақырып. Карданды және негізгі өткізілімдер.

Жетекші көпірлер. Карданды және негізгі өткізілімдердің жұмысы, атқаратын қызметі, құрылымы. Ақаулары, оның белгілері, себептері, жою жолдары.

5-Бөлім. Негізгі жүйе.

5.1. Тақырып. Кузов. Автокөліктің жүріс бөлігі.

Кузовтың атқаратын қызметі, құрылымы және автокөлікте орналасуы. Амортизатордың атқаратын қызметі және жұмысы. Арнайы жабдықтар: лебедка, шинадан ауа қысымын реттеу жүйесі, көмекші механизмдер, олардың атқаратын қызметі және автокөлікте орналасуы. Арнайы жабдықтардың жұмысы.

5.2. Тақырып. Алдыңғы және артқы ілінгіштер.

Автокөліктің алдыңға ілінгіштерінің атқаратын қызметі, құрылымы. Алдыңғы ілінгіштер детальдарының жұмысы. Артқы ілінгіштің құрылымы және жұмысы. Дөңгелектердің орналасуы, оларды қондыру, оның жіктелуі. Пневматикалық шиналарды қондыру, оның жіктелуі. Ақаулар, оның белгілері, себептері, жою жолдары.

6-Бөлім. Автокөлікті басқару жүйесі.

6.1. Тақырып. Тежеуіш жүйесі.

Тежеуіш жүйесінің атқаратын қызметі, жіктелуі, тежеуіш механизмнің түрлері. Оқылатын автокөліктердің тежеуіш жүйесі аспаптарының орналасу с х е м а с ы .

Қолданыстағы тежеуіш сұйықтары, олардың қасиеттері. Гидровакуумдық тежеуіштің атқаратын қызметі, жұмыс істеу принципі, құрылымы және жұмысы.

Істегі тұрақты, көмекші, апатты тежеуіш жүйелерінің атқаратын қызметі. Ақаулар, олардың белгілері, себептері және жою жолдары. Рульдік басқарудың атқаратын қызметі. Рульдік басқарудың схемасы.

Рульдік механизм құрылымы, атқаратын қызметі, жұмыс істеу принципі. Рульдік механизм түрлері. Рульдік басқаруды күшейткіштің атқаратын қызметі мен жұмыс істеу принципі. Гидравликалық күшейткіштің атқаратын қызметі және жұмыс істеу принципі. Гидрокүшейткіш насосының құрылымы мен жұмысы. Рульдік басқару жүйесіндегі май радиаторының атқаратын қызметі және құрылымы. Қолданылатын майлар. Ақаулар, оның белгілері, себептері және жою жолдары.

7-Бөлім. Техникалық қызмет көрсетудің кездері.

7.1. Тақырып. Пайдаланылатын материалдар және олардың шығын нормасы.

Пайдаланатын материалдар және олардың атқаратын қызметі. Шиналар мен аккумулятор батареясының қызмет мезгілдері.

Автокөліктегі отын шығыны нормалары. Төмен температурада отын шығыны . Моторлы және трансмиссионды майлардың шығын нормасы. Шиналар және аккумулятор батареясының қызмет өтілін жоғарылату жолдары, отынды үнемдеу .

7.2. Тақырып. Автокөлікті пайдаланудағы еңбек қауіпсіздігі. Қоршаған ортаны қорғау .

Автокөлікті пайдалануда және техникалық қызмет көрсеткенде қауіпсіздік ережелерінің жалпы талаптары. Газдармен, этил бензинімен және улы сұйықтармен улану қауіптілігі.

Электр аспаптарды пайдалану кезіндегі қауіпсіздік ережелері. Жүкті тиеу және түсіру кезіндегі еңбек қауіпсіздігі. Өртке қарсы қауіпсіздік шаралары, автокөліктегі өртті өшіру ережелері. Қоршаған ортаны ластауды азайту бойынша шаралар.

7.3. Тақырып. Бақылап тексеру және күнделікті техникалық қызмет көрсету.

Автокөлікті бақылап тексеру жұмыстарын жүргізу тәртібі. Күнделікті техникалық қызмет көрсету жұмыстары.

7.4. Тақырып. N 1, N 2 және маусымдық техникалық қызмет көрсету.

(ТО-1 және ТО-2) номерлі және маусымдық техникалық қызмет көрсетудегі қайталану жұмыстарын, сонымен бірге жұмыс көлемін зерттеу.

Техникалық қызмет көрсету жұмыстары барысында қауіпсіздік шаралары.

7.5. Тақырып. Ұсақ ақаулар белгілері және оларды жою.

Дөңгелектен қысымды тексеру. Дөңгелек ауыстыру. Руль механизмде май деңгейін тексеру және ондағы люфтті анықтау.

Приборлардағы көрсеткіште қызыл лампаның жануы (май қысымы, тежеуіш жүйесінде сұйықтың азаюы, двигательдің қызуы).

Отын беру қызметін тексеру генератор белбеуін ауыстыру.

Аккумулятор батареясының зарядталу дәрежесі, ауыстыру.

Аккумулятор батареясының зарядталу дәрежесі, электролит деңгейін тексеру.

Оталу жүйесін от шашырауды тексеру. Свечалардың жұмысқа қабілетілігін тексеру және оларды ауыстыру.

Істен шыққан лампаларды ауыстыру.

Тежеуіш колодкалардың жағдайын тексеру көрсеткіштері.

Автокөлік жұмысы және оның көрсеткіштері тонно-километр; рейсте болу уақыты, жүкпен бірге жалпы және нольдік өтілім, жүксіз өтілім, өтілімді пайдалану коэффициенті, автокөлік қозғалысы жылдамдығының орташалығы, ауыр жүк көтергіштік коэффициенті.

Ауыр жүк көтергіштік коэффициентінің көлеміне әсер ететін факторлар.

"ЖОЛ ҚОЗҒАЛЫСЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ" пәні бойынша үлгілік тақырыптық жоспар және бағдарлама.

Тақырыптық жоспар

№N	Бөлім және тақырып атаулары	Барлығы	Сағат саны	
			Теориялық сабақ	Практикалық сабақ
1-Бөлім. Жол қозғалысы Ережелері				
1	Жалпы ережелер. Негізгі түсініктер мен терминдер. Жүргізушілердің, жаяу адамдардың және жолаушылардың міндеттері.	4	4	
2	Жол белгілері.	10	10	
		2	2	

3	Жол белгілері және оның сипаттамасы. 1-3 тақырыптары бойынша практикалық сабақтар.	6	-	-	6
4	Қозғалыс тәртібі. Көлік құралының аялдауы және тұрақтауы.	8	8		
5	Жол қозғалысын қадағалау 4-5 тақырыптар бойынша практикалық сабақтар	4 8	4 -	-	8
6	Жол қиылысынан өту	8	8		-
7	Жаяу адам өтетін жерден өту, маршрутты көлік құралдарының тоқтауы және темір жол пойызы 6-7 тақырыптар бойынша практикалық сабақтар	4 14	4 14		-
8	Қозғалыстың ерекше жағдайлары	4	4		
9	Жолаушылар мен жүк тасымалдануы.	2	2		-
10	Көлік құралдарының жабдықтары мен техникалық жағдайы.	4	4		
11	Нөмірлік, алдын-ала хабар беретін белгілер, жазулар және белгіленулер	2	2		
2-Бөлім. Жүргізушінің құқықтық жауапкершілігі					
12	Әкімшілік жауапкершілік.	2	2		-
13	Қылмыстық жауапкершілік.	2	2		-
14	Азаматтық жауапкершілік.	2	2		-
15	Табиғатты қорғаудың құқықтық негіздері	2	2		-
16	Көлік құралына деген меншік құқығы	1	1		-
17	Көлік құралын және жүргізушіні сақтандыру.	1	1		-
Барлығы:		90	62		28

Бағдарлама 1-Бөлім. ЖОЛ ҚОЗҒАЛЫСЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ.

№1 Тақырып. Жалпы ережелер. Негізгі түсініктер мен терминдер. Жүргізушілердің, жаяу адамдардың, жолаушылардың міндеттері.

Жол қозғалысы қауіпсіздігін және тәртібін сақтауды қажет ететін ережелер. Ережелердің жалпы құрылымы. Ережедегі негізгі түсініктер мен терминдер. Жол қозғалысына қатысатын тұлғалардың және жол қозғалысын реттейтін тұлғалардың міндеттері. Жол қозғалысында тыйым салу тәртібі.

Механикалық көлік құралының жүргізушісінде болуға міндетті және полиция қызметкерлеріне көрсететін құжаттар.

Жолға шығар алдындағы жүргізушінің міндеттері. Лауазымды тұлғаларға

көлік құралын пайдалануға беру тәртібі. Мүгедек-жүргізушілердің міндеттері. Көлік құралын пайдалануға және басқаға беруге жол берілмейтін жағдайлар.

Арнайы сигналы бар көлік құралы жүргізушілерінің құқықтары мен міндеттері. Арнайы көлік құралының қауіпсіздігін қамтамасыз ететін басқа жүргізушілердің міндеттері. Арнайы көлік құралының қозғалыс қауіпсіздігін қамтамасыз ететін басқа міндеттер. Жол апатына ұшыраған жүргізушінің міндеттері. Жол қозғалысы қауіпсіздігін қамтамасыз ететін жаяу адамдар мен жолаушылардың міндеттері.

№2 Тақырып. Жол белгілері.

Жалпы жол қозғалысын ұйымдастыруда жол белгілерінің алатын орны. Белгілерді орналастыруға арналған талаптар. Маусымдық, уақытша және негізгі белгілер.

Ескертетін белгілер. Атқаратын қызметі. Ескертудің жалпы белгілері. Әрбір жол белгісінің атауы мен атқаратын қызметі. Ескерту жол белгісі бар жолдың қауіпті учаскесінде жүргізушінің іс-әрекеті.

Тыйым салатын жол белгілері. Атқаратын қызметі. Тыйым салудың жалпы белгілері. Әрбір жол белгісінің орналасатын жері, атауы, атқаратын қызметі. Тыйым салатын жол белгілерінің талаптарына сай жүргізушілердің іс-әрекеті.

Алдын-ала жазылатын жол белгілері. Атқаратын қызметі. Алдын-ала жазудың жалпы белгілері талаптарына сай жүргізушілердің іс-әрекеттері.

Ақпаратты-сілтеу жол белгілері. Атқаратын қызметі. Ақпаратты-сілтеу жол белгілерінің жалпы белгілері. Әрбір жол белгісінің орналасқан жері, атауы, атқаратын қызметі.

Қозғалыстың белгілі кестесі енгізген жол белгілері талаптарына сай жүргізушілердің іс-әрекеті.

Қызмет көрсету жол белгілері. Атқаратын қызметі. Әрбір жол белгісінің атауы мен орналасуы.

Қосымша ақпарат белгілері. Атқаратын қызметі. Әрбір белгінің атауы мен орналасуы.

№3 Тақырып . Жол белгілері және оның сипаттамалары.

Таңбаның жалпы жол қозғалысы ережелеріндегі ұйымдастыру маңызы, жіктелуі. Көлденең таңба. Атқаратын қызметі. Көлденең таңбаның талаптарына сай жүргізушілердің іс-әрекеті.

Тік таңбалар. Атқаратын қызметі. Тік таңбаның әрқайсысының түсі мен қолдану шарты. Кешенді есептер шығару. Оқытудың техникалық құралдары, макеттер, стендтер қолдану арқылы жол-көлік оқиғасын талқылау. Жол белгілері және жол таңбаларын басқару іскерлігін қалыптастыру. Жол қозғалысының нақты жағдайларында жүргізушілердің іс-әрекеттерімен танысу.

N4 Тақырып. Көлік құралдарының қозғалысы, аялдауы мен тұрақтауы.

Ескерту сигналдары. Сигналдар түрлері. Атқаратын қызметі. Сигналдарды жарық нұсқауларымен және қолмен көрсету ережелері. Дыбыс сигналдарын қолданатын жағдайлар. Басып озуда ескерту сигналдарын беру тәртібі. Күндіз жақындату фарын пайдалану. ЖКО және оның алдын-алу. Ескерту сигналдарын, дұрыс бермеудің зардаптары.

Қозғалыс басы, қозғалыс бағытының өзгеруі. Жол қиылысында бұрылу тәртібі және жол қиылысында айналуы. Тежеуішпен жұмыс жасау. Айналуға тыйым салынатын жерлер. Кері қозғалыс тәртібі.

Оңтайландыру тәртібін сақтамаудың зардаптары. Жолдағы көлік құралдарының орналасуы. Жолдағы көлік құралдарының орналасуына қойылатын талаптар, қозғалыстың жылдамдыққа тәуелділігі.

Трамвай жолымен жүруге рұқсат етілетін жағдайлар.

Көліктің жолда дұрыс орналаспауының зардаптары.

Қозғалыс жылдамдығы және арақашықтық. Қозғалыс жылдамдығын таңдауға әсер ететін факторлар. Жылдамдық режимін таңдаудағы тыйым салулар. Арақашықтық пен үзілістерді таңдау. Жай жылжитын және ауыр жүк таситын көліктер жүргізушілеріне қойылатын талаптар.

Жылдамдық пен үзілістер тәртібін сақтамаудың зардаптары.

Басып озу және қарама-қарсы қозғалыс. Басып озу алдындағы жүргізушілердің міндеттері. Басып озу кезіндегі жүргізушілердің іс-әрекеті. Басып озуға тыйым салынатын жерлер.

Жолдың тар учаскелеріндегі қарама-қарсы қозғалыс тәртібін сақтамау зардаптары.

Аялдау және тұрақтау. Аялдау және тұрақтау тәртібі. Тұрақтамаға көлік құралын қою жолдары. Елді мекеннен тыс жерде ұзақ аялдау. Тұрақтамаға автокөлікті қоюдың қауіпсіздік шаралары. Аялдау мен тұрақтауға тыйым салынатын жерлер. Аялдау мен тұрақтау тәртібін сақтамаудың зардаптары.

N5 Тақырып. Жол қозғалысын реттеу. Жол қозғалысын реттеу құралдары.

Бағдаршам дабылының мағынасы және осы дабылдарға сәйкес жүргізушілердің іс-әрекеттері. Қайтармалы (реверстік) бағдаршамдар. Трамвайлар және маршруттық көлік құралдарын реттеу.

Трамвайлар, жаяу жүргіншілер және рельссіз көлік құралдарын реттейтін тұлғаның дабылдарына қозғалуға тыйым салынатын аялдаулар тәртібі.

Реттейтін тұлғаның нұсқауларының бағдаршам, жол белгілері мен таңбаларына қарама-қайшы болғандағы жүргізушілер мен жаяу жүргіншілердің іс-әрекеттері.

4-5 тақырыптар бойынша практикалық сабақтар

Кешенді есептер шығару, техникалық құралдар, макеттер және стенділерді

пайдаланып жол-көлік оқиғаларын талдау.

Қолмен жасалатын дабылдарды дұрыс беру, бейімделе білу, жағдайды бағалау және оның дамуын болжау.

Көлік құралдары жүргізушілерін жол қозғалысындағы нақты жағдайларды жасайтын іс-әрекеттерімен таныстыру.

№6 Тақырып. Жол қиылысынан өту.

Жол қиылысынан өтудің жалпы Ережелері. Трамвайдың кейбір жағдайдағы артықшылығы.

Реттелмейтін жол қиылыстары. Бірдей мәнді және әр түрлі мәнді жолдардың қиылысы.

Реттелетін жол қиылыстары. Бағдаршам дабылдары мен жол белгілерінің арақатынасы.

Негізгі жолдың бағыты ауысқандағы жол қиылысындағы кезектілік.

Жүргізушінің жол белгілері болмай жолдың бетінің жабуын ажырата алмағандағы іс-әрекеттері (мысалы қараңғы уақыт, батпақ, қар және т.б.)

№7 Тақырып. Жаяу жүргіншілер өтетін жерден көлік құралының өтуі және темір жолдан қиып өту.

Жаяу жүргіншілер өтетін жер және маршрутты көлік құралының аялдауы. Жаяу жүргіншілер өтетін жерге, маршрутты көлік құралы аялдамасына және "Балалар" деген белгісі бар көлік құралына жақындағандағы жүргізушінің міндеттері.

Темір жолды қиып өту. Темір жол қиылыстарының әр түрлілігі. Темір жол қиылысындағы заманға сай дабылдардың құрылымы мен жұмыс ерекшеліктері.

Көлік құралдарының қозғалу тәртібі. Темір жол қиылысынан өтер алдындағы көлік құралының тоқтау ережелері.

Темір жол қиылысында лажсыз тоқтаған жағдайдағы жүргізуші міндеттері.

Темір жол қиылысындағы тыйым салулар.

Арақашықтық темір жол бастығымен көлік қозғалысы келісілетін жағдайлар.

Жаяу жүргіншілердің жүретін жері, маршрутты көлік құралдарының аялдамасы және темір жол қиылысында Ережелерді бұзудың зардаптары.

6-7 тақырыптар бойынша практикалық сабақтар.

Кешенді есептер шығару. Техникалық құралдар, макеттер және стенділер пайдалану арқылы жол-көлік оқиғасын талдау.

Болжауды жаттықтыру. Темір жол қиылысында лажсыз тоқтағанда жүргізушінің іс-әрекетіне жаттықтыру.

Көлік құралының жүргізушісін жол қозғалысындағы нақты жағдайлармен таныстыру.

№8 Тақырып. Қозғалыстың ерекше жағдайлары.

Автомагистраль қозғалысы. Автомагистральдағы тыйым салулар.

Автомобильда және жол шетінде лажсыз тоқтағандағы жүргізушілердің міндеттері.

Маршрутты көлік құралдарының басымдығы. Жол айырығын қиып өту.

Маршрутты көлік құралдарының бөлу сызығы бар жолдағы қозғалыс тәртібі.

Сыртқы жарық қондырғыларын пайдалану ережелері.

Жүргізушінің көзі көрмей қалған жағдайдағы іс-әрекеттері. Тұманға қарсы фарлар, прожектор-фарлар, тұманға қарсы артқы фарларды пайдалану тәртібі.

Механикалық көлік құралын тіркеуге алу. Механикалық көлік құралын осал, қатты тізбекпен тіркеуге алудың тәртіптері.

Тіркеуге алуға тыйым салынатын жағдайлар. Тіркеуге алынған және тіркеуге алушы көлік құралдарында жолаушылар тасымалдау. Механикалық көлік құралдарын тіркеуге алудағы тәртіптердің сақталмауынан болатын зардаптар.

Оқу-жаттығу қозғалысы. Оқу-жаттығу қозғалысы тыйым салынатын жағдайлар.

№9 Тақырып. Жолаушылар және жүк тасымалдау.

Жүк автокөлігінде жолаушы тасымалдауға қойылатын талаптар. Қозғалыс басындағы жүргізуші міндеттері. Жолаушылар тасымалдаудағы қозғалыс жылдамдығы. Балалар тасымалдаудағы қосымша талаптар. Жолаушылар тасымалдауға тыйым салынатын жағдайлар.

Көлік құралында жүкті орналастыру және бекіту ережелері.

Алып өтетін жүктің белгіленуі.

Жолаушылар және жүк тасымалдаудағы ережелерді сақтамаудың зардаптары.

№10 Тақырып. Көлік құралдарының техникалық жағдайы және жабдықтары.

Жалпы талаптар. Көлік құралдарын пайдалануға тыйым салынатын жағдайлар.

Жолда болатын ақауларды жоюдағы жүргізушінің іс-шаралары. Егер мүмкіндік болмаса автотұраққа немесе жөндеу орнына жетуде қауіпсіздік шаралары.

Қозғалысты жалғастыруға тыйым салынатын ақаулар.

Жол қозғалысына қауіп төндіретін көлік құралдары ақауларының зардаптары.

№11 Тақырып. Нөмірлік, айырым белгілері, ескерту қондырғылары, жазулар мен таңбалар.

Көлік құралының жол полициясында тіркелуі және қайта тіркелуі.

Көлік құралының жабдықтарын нөмірлік және айырым белгілерімен, ескерту қондырғылары мен талаптары.

Айырым белгілері және ескерту қондырғыларын орнатудағы ережелерін сақтамау зардаптары.

2-Бөлім . ЖҮРГІЗУШІНІҢ ҚҰҚЫҚТЫҚ ЖАУАПКЕРШІЛІГІ .

№12 Тақырып. Әкімшілік жауапкершілік.

Әкімшілік жауапкершілік түсінігі.

Әкімшілік құқық бұзушылық. Әкімшілік құқық бұзушылықтың түрлері.

Әкімшілік іс-шараларының түрлері мен түсініктері: ескерту, айып, көлік құралын басқару құқығынан айыру, әкімшілік жазалайтын орган, жазаның орындалу тәртібі.

№13 Тақырып. Қылмыстық жауапкершілік.

Қылмыстық жауапкершілік.

Автокөлік қылмысының түсінігі мен түрлері. Автокөлік қылмысының с и п а т т а м а с ы .

Қ ы л м ы с қ ұ р а м ы .

Жауапкершілікті жеңілдететін және ауырлататын жағдайлар.

А й ы п т ү р л е р і .

Автокөлікпен жасалынған қылмысқа жауапкершілік.

Қылмыстық жауапкершілік қозғау шарттары.

№14 Тақырып. Азаматтық жауапкершілік.

Азаматтық жауапкершілік туралы түсінік. Азаматтық жауапкершілікке негіздер. Зиян, кінә, құқыққа қарсы іс-шаралар. Жол оқиғасындағы келтірілген зиян үшін жауапкершілік. Материалдық шығынның орнын толтыру.

Материалдық шығын жауапкершілігі жөнінде түсінік. Материалдық жауапкершіліктің шарттары мен түрлері, толық және шекті материалдық ж а у а п к е р ш і л і к .

№15 Тақырып. Табиғатты қорғаудың құқықтық негіздері.

Табиғатты қорғау түсінігі мен мазмұны. Табиғатты қорғау туралы заңдылық. Табиғатты қорғау жолдары, формалары, мақсаттары.

Құқық қорғауға алынатын табиғи объектілер.

Табиғат қорғау заңын бұзғаны үшін жауапкершілік.

№16 Тақырып. Автокөлік меншіктену құқығы.

Меншіктену құқығы, меншік құқығына ие субъектілер. Автокөлік құралын м е н ш і к т е н у қ ұ қ ы ғ ы .

Көлік құралының иесінен алынатын салық. Көлік құралына қажет құжаттар.

№17 Тақырып. Жүргізуші мен көлік құралын сақтандыру.

Сақтандыру тәртібі. Сақтандыру туралы келісімшарт жасаудың тәртібі. Сақтандыратын оқиға. Сақтандыру сомасын төлеу тәртібі мен негіздері.

"КӨЛІК ҚҰРАЛЫН БАСҚАРУ НЕГІЗДЕРІ ЖӘНЕ ҚОЗҒАЛЫС ҚАУІПСІЗДІГІ" пәні бойынша үлгілік тақырыптық

жоспар және бағдарлама.

Тақырыптық жоспар

№N	Тақырыптардың атауы	Сағат саны
1	Көлік құралын басқару техникасы.	8
2	Жол қозғалысы. Оның әсері және қауіпсіздігі.	6
3	Жүргізушінің кәсіби сенімділігі.	4
4	Жүргізушінің психофизикалық және психикалық қасиеті	6
5	Көлік құралдарының пайдалану көрсеткіштері.	4
6	Штатты және штатты емес қозғалыс тәртібінде жүргізушінің іс-әрекеттері.	16
7	Жол қозғалысы шарттары мен қауіпсіздігі.	8
8	Жол-көлік оқиғалары.	8
Барлығы		60

Бағдарлама

№1 Тақырып. Көлік құралын басқару техникасы.

Рульге жүргізушіні отырғызу.

Ыңғайлы жұмыс қалпы. Ыңғайлы жұмыс қалпы үшін орындықтың реттеуіштері мен басқару органдарын пайдалану. Жұмыс қалпын пайдаланудағы қарапайым қателер. Басқару органдарының, аспаптар мен индикаторлардың атқаратын қызметі. Басқару органдармен жұмыс жасау. Рульді пайдалану т е х н и к а с ы .

двигательді оталдыру. двигательді орнында тұрып қыздыру. Қозғалыс басталғандағы қызу процесі. Бір қалыпты қозғалыс жылдамдығын сақтау. Қозғалыстың әр түрлі режимінде акселератор педалімен әсер етулер. Орнынан қозғалу. д в и г а т е л ь д і т е ж е у .

Штатты жағдайларда асықпай тежелуді, штатты емес жағдайларда максимальды тежелуді қамтамасыз ететін тежеуіш педалінің әсерлері. двигатель жұмысының ұтымды жылу режимін сақтау. Көлік құралының жүріп өткен жол көлемі және оған әсер ететін себептер.

Қиын өткелдерде және тайғақ учаскелерде қозғалу. Тайғақ жерде орнынан қозғалу. Сулы жерлерден, терең емес арықтардан, төмпешіктерден қараңғы у а қ ы т т а ж ү р і п ө т у .

А я л д а у ж ә н е т ұ р а қ т а у .

Қозғалыс жылдамдығы және арақашықтық. Бұрылуда, айналуа жылдамдықтың өзгеруі. Қалалық жердегі қозғалыста және автомагистральда жылдамдық таңдау .

Жай бірқалыпты қозғалыста басып озу және қарама-қарсы қозғалыс.

Темір жол қиылысынан өту.

N2 Тақырып. Жол қозғалысы, оның әсері мен қауіпсіздігі.

"Жүргізуші-автокөлік-жол" басқару жүйесінің түсінігі (ЖАЖ). ЖАЖ жүйесінің мақсаты мен міндеті. Көлік жүйесінде автокөліктің маңызы. Жол көлік процесінің әсері, қауіпсіздігі және экологиялығы. ЖКО-да көлік жүйесі жұмысының істен шығуы. Қазақстандағы және шетелдердегі жол қозғалысының қауіпсіздік, әсерлік, экологиялық санағы. Қауіпсіздікке әсер ететін факторлар: жүргізуші-автокөлік-жол. Жол қозғалыс қауіпсіздігіне әсер ететін жүргізушінің кәсібилігі. Жүргізушінің кәсібилік көрсеткіші болып саналатын еңбек өтілі. Көлік құралын басқарудың сапалық көрсеткішін анықтайтын сандық көрсеткіштер .

Жол қозғалысының қауіпсіздігі мен экологиялығын қамтамасыз ететін мемлекеттік жүйелер .

Қозғалыс қауіпсіздігін қамтамасыз ететін көлік құралына қойылатын талаптар.

N3 Тақырып. Жүргізушінің кәсіби сенімділігі.

Қажеттілік топтары. Еңбек ынталандыруы. Көлік құралын басқарудағы еңбектің мақсаты .

Көлік құралдарын басқару мақсатына жету үшін іс-әрекеттерінің психикалық бейнелеу жоспары .

Көлік құралдарын басқарудағы әрекеттер мен еңбек операциялары. Басқару мақсатына жету үшін шығарылатын есептер. Басқару процесін ұтымды ету. Көлік құралдарын басқарудағы ұтымдылық критерийлері. Жүргізуші қабылдайтын ақпаратты талдау. Іс-әрекет жоспарымен өзінің ағымдағы жағдайын салыстыру. Штаттық және штаттық емес жағдайлар. Жүргізуші сенімділігін арттыруды қажет ететін техникалық шырығу.

Жүргізуші сенімділігін құраушылар: кәсіби біліктілік, моральдық қасиеттер. Жүргізушінің кәсіби біліктілігіне оның мамандығы, еңбек өтілі және жасы әсер етеді. Моральдық қасиеттер: тәртіптілік, жол қозғалысындағы басқа қатысушыларды құрметтеу, қызмет көрсету мәдениеті мен өзін-өзі ұстау этикасы . Физикалық психикалық қасиеттер, жасы мен денсаулығы және оның жүргізушіге әсері .

Алкоголь, нашакорлық, дәрілік заттардың жүргізуші жұмысына кері әсері: ойланудың шапшаңдығы төмендеуі, назар аударудың төмендеуі, көру-есте сақтаудың нашарлауы, ұйқышыл болу.

N4 Тақырып. Жүргізушінің психофизиологиялық сапасы.

Көру-есте сақтау. Көлік құралы жылдамдығының арақашықтықты қабылдауы . Көңіл аудару бағыты. Көрмей қалу. Дыбыс дабылдарын қабылдау. Дыбыс дабылдарын шумен шатастыру .

Бұрылыста жылдамдық алу. Басқару органдарының орнынан өзгеруін және кедергісін қабылдау .

Ақпаратты өңдеу уақыты. Жүргізушінің психомоторлық реакциялары. Реакция уақыты. ЖКО-ның ауырлық дәрежесіне сәйкес реакция уақытының өзгеруі .

Ойлау. Жол-көліктік ситуацияның дамуын болжау.

Жүргізуші дайындығы: білімі, іскерлігі.

Көлік құралы жүргізушісіне басқару объектісі ретіндегі қойылатын талаптар. Жүргізуші жұмысының әсері мен қауіпсіздігін басқару объектісі ретінде көлік құралының қасиеттеріне ұтымды ықпал ету. Қоғамдағы адамзаттың этика тәртібі компоненті болып табылатын жүргізуші этикасы. Жол қозғалысының Ережесін бұзған басқа қатысушылармен және ішкі істер органдарымен қатынас. ЖКО қайғылы жағдайындағы жүргізуші этикасы.

N5 Тақырып. Көлік құралдарының пайдалану көрсеткіштері.

Көлік жұмысының әсерлі және қауіпсіз мүмкіндіктерінің көрсеткіштері: габариттік размерлер, салмақ өлшемдері, ауыр жүк көтергіштігі (сыйымдылығы), жылдамдық алу және тежеуіштік қасиеттер, ауып кетуге немесе тайып кетуге қарсы тұру, жанармай үнемділігі, көлік құралын әр түрлі жағдайларда пайдалану шарттары, сенімділік. Осылардың қозғалыс қауіпсіздігіне, жол қозғалысы қауіпсіздігіне әсері. Көлік құралының қозғалысына әсер ететін күштер: тарту, тежеу, көлденең және тік күштердің қосылуы. Ауып кетуге қарсы тұру. Көлік құралының тұрақты қосалқы мүмкіндіктері.

Көлік құралын реттеу жүйелері: тарту, тежеуіш, көлденең реттеу жүйелері. Басқару сипаттамасы.

N6 Тақырып. Штаттық және штаттық емес қозғалыс тәртібіндегі жүргізушінің іс-әрекеттері.

Тіркеуге алуда, тайғақ жолдарда, жоғары және төмен түскенде, бұрылыстарда , қараңғы мезгілде және шектеулі көру жағдайында, көлік ағынында, бұрылыс және жолаушылар өтетін жерлерде, шексіз кеңістікте мотоциклді жүргізу.

Жұмыс тежеуішінің бас тарту кезеңінде, қозғалыстағы шинаның жарылуында , ауытқу кезеңінде жүргізушінің іс-қимылдары.

Көлік құрал-жабдықтарының өртенген, суға батқан кезеңінде, жоғары

кернеудегі электросымдардың көлік құрал-жабдықтарға үзіліп түскенінде, найзағай түскен кезеңде жүргізушінің іс-қимылдары.

Қауіпсіздік көліктің нәтижелі жұмысының шарты. Көлікті жүргізушінің көлікті басқару мақсатын орындауда: белгілі отын шығынында жоғарғы орта жылдамдыққа жету, белгілі орта жылдамдықта отынды ең жоғарғы дәрежеде үнемдеу, ең жоғарғы қамтамасыз ету.

Сапалы басқарудың көрсеткіштері: орташа жылдамдық, отын шығыны, бір қалыпты қозғалыстың коэффициенті, отын жұмсау көрсеткіші, тоқтатуды бір қалыпты қалыптастыру.

Үнемді басқару: жүргізудегі жылдамдықты реттеуде үнемділік алгоритмін пайдалану; отын шығындау өлшеміндегі ең төменгі қарқынды қозғалыста ең жоғарғы жылдамдықты шектеу, отын шығындау өлшеміндегі ең жоғарғы қарқынды қозғалыста - ағынның орта жылдамдыққа жақын қозғалуы (жүруі), асыру арқылы қозғалысты баяулатып, двигательді тоқтату.

Жылдамдықты басқару: жүргізудегі жылдамдықты реттеуде жылдамдылық алгоритмін пайдалану, еркін қозғалатын аймақта ең жоғарғы жылдамдықпен көлікті жүргізу, қарқынды тоқтату. Көлік құралдарының орта жылдамдығына қарқынды ағынның әсері. Көлік жол жағдайын алдын-ала болжау - негізгі жылдамдылықты басқарудың кепілі.

Жылдамдылықты басқаруда пайдаланатын алгоритмдердің көлік құралдарының қауіпсіздігіне, экологияға, ресурстарға әсерлері.

Көлік құралдарының оңтайлы алгоритмдерінің қозғалыс жылдамдықтарын реттеуге тахометр, спидометр, эконометр пайдаланылады.

№7 Тақырып. Жол қауіпсіздігі және жол жағдайлары.

Автокөлік жолдарының түрлері және жіктелуі. Жолдардың белсенді, белсенді емес және экологиялық қауіпсіздігінің негізгі бөлшектері.

Жол беттерінің түрлері, олардың сипаттамалары. Жол жағдайларының қозғалыс қауіпсіздігіне әсерлері.

Ауыл шаруашылығындағы жолдар. Автожолдар. Таулы жолдардың ерекшелігі.

Жол жағдайларының автокөлік қозғалысына әсері. Шинаның жолмен беттесу коэффициенті туралы түсінік.

Жол жағдайына, ауа мен гидрометеорологиялық жағдайларға байланысты коэффициенттің өзгеруі. Тұманда, таулы жолдардағы көлік жүргізудің ерекшеліктері. Автокөлік жолдарының қауіпті учаскелері, жүру бөлігінің тарылуы, жолдың бетінің жанадан салынуы; битум және гравий беті, ұзақ төменге түсу жолдары; көпірлі жолдар, теміржол бойындағы өткелдер және қауіпті учаскелер.

Көктемгі және күзгі кезеңдерде жолдарды пайдалану. Мұзды өткелдер

арқылы көліктің жүруі.

Жолдардың жөндеу жұмыстары жүргізіліп жатқан учаскелердегі көлік жүргізудің қауіпсіздігінің алдын алу, бұл жағдайда қолданылатын қоршаулар, ескерту және жарық дабылдары.

№8 Тақырып. Жол-көлік оқиғалары.

Жол-көлік оқиғалары мен жол-көлік оқиғаларының жіктелуі. Қалалардағы, қала сыртындағы, ауылдық жерлердегі апаттар.

Жол оқиғаларының болу себептері: жолда жүру ережелерінің бұзылуы, көлік жүргізушілердің құқықтық ережелерді сақтамауы, көлік құралдарының техникалық жағдайлары ақуалының нормативке сай емес болуы және т.б.

Көлік жүргізушілеріне байланысты ЖКО себептері: төменгі біліктілік, шаршау, рульде ұйықтап кету.

Жол көлік оқиғаларының пайда болу жағдайлары: жол және көлік құралдарының жағдайы, жол қозғалыстарын (жүру) реттейтін құрал-жабдықтардың бар болуы.

ЖКО статистикасы. Апаттардың мезгіл, аптаның күндері, тәулік уақыты, жол категориясы, көлік жабдықтарының түрлеріне байланысты бөлінуі.

Көлік жабдықтарының белсенді емес және экологиялық қауіпсіздігі.

Жол көлік қозғалысын мемлекеттік бақылау.

"АЛҒАШҚЫ ДӘРІГЕРЛІК КӨМЕК КӨРСЕТУ" пәні бойынша үлгілік тақырыптық жоспар.

Тақырыптық жоспар

№N	Тақырып атауы	Сағат саны		
		Барлығы	Теориялық сабақтар	Практикалық сабақтар
1	Адам анатомиясы және физиологиясы.	1	1	-
2	Көлік жол жарақатының құрылымы. Жол көлік оқиғасында жиі кездесетін зиян шеккендер және оларды диагностикалау.	1	1	-
3	Адам өміріне қауіп төндіретін механикалық және термиялық зардаптар.	2	2	-
4	Апаттан болған психикалық реакциялар. Осы жағдайларда зардап шеккендерге көмек.	1	1	
5	Термиялық зардаптар.	1	1	
6	ЖКО апаттарындағы көрсетілетін құқықтық-ұйымдастыру көмектері.	1	1	
7	Адам өміріне қауіп төндіретін терапиялық жағдайлар.	1	1	
8	ЖКО-да зардап шеккендерге алғашқы дәрігерлік көмек.	3		3
9	Сыртқы қансырауды тоқтату.	3	-	3

10	Көлік иммобилизациясы.	3	-	3
11	Зардап шеккендерді сыртқа шығару, оларды көлікке орналастыру және тасымалдау.	2		2
12	Жарақатты тазарту, дәрілеу, десмургия.	3	-	3
13	Жеке аптечканы пайдалану	2	-	2
	Барлығы:	24	8	16

Бағдарлама

№1 Тақырып. Адам анатомиясы және физиологиясының негіздері.

Ағза жүйелері мен олардың қызмет жасауы туралы негізгі түсініктер: жүрек-қан тамыр жүйесі, тірек-қозғалу жүйесі. Тамыр соғу жиілігі, жиі демалуы, қарашық қасиеттері, естен тану, терінің түстері, ең алғашқы белгілері.

№2 Тақырып. ЖКО құрылымы. ЖКО-да жиі кездесетін зардаптар және оларды диагностикалау.

ЖКО зардап шегуді болдырмайтын көлік жабдықтарының сипаттамасы. ЖКО зардап шеккен туралы статистика, олардың ауырлық дәрежесі және қорғау.

Алғашқы көмек көрсетуде уақыт факторының әсері. Жолаушыны қағып кеткендігі, рульге ұрғанда, көлікті қатты тоқтатқанда, аударылған кездегі зардаптар.

Ми-сүйек зардабы, сынық белгілері, омыртқаның, жамбастың зақымдануы, ашық пневмоторакс, оның анық белгілері.

№3 Тақырып. Өмірге қауіп төндіретін механикалық және термиялық зардаптар.

Түсініктемелер: предагопальдық жағдай, агония, клиникалық ажал, биологиялық ажал. Олардың белгілері. Алғашқы дәрігерлік көмек көрсету кезеңінде реанимациялық іс-шаралардың мазмұны.

Шок. Жарақаттық, геморагиялық, күйіктік, кардиогендік, аллергиялық шоктың түрлері. Шоктың клиникалық көрінісі. Алғашқы дәрігерлік көмек көрсетудегі шокқа қарсы іс-шаралардың кешені.

Тыныс жетіспеушілігі. Дәрігерлік көмек көрсетуде тыныс жетіспеушілігінің дәрежесін төмендету әдістері, клиникалық белгілері, себептері. Кеуде жасушаларының зақымдалуының жіктелуі. Асфикция.

Естен тану синдромы. Кома. Себептері. Естен тану кезеңінде асфикцияны алдын-алу тәсілдері.

Балалардың, қариялардың, жүкті әйелдердің өмірлеріне қауіп төндіретін ерекшеліктер.

№4 Тақырып. Апаттағы психикалық әсерлер. Психикалық зардап шеккендерге көмек көрсету ерекшеліктері.

Психикалық және неврологиялық ауытқулар, олардың сипаттамалары және болу жиілігі. Шок-аффективалық белгілер, психомоторлық ояну. Психикалық әсерлі, алкоголь және есірткілік мас жағдайда зардап шеккендерге дәрігерлік көмек көрсетудің ерекшеліктері.

№5 Тақырып. Термиялық зардаптар.

Термиялық күйіктер. Күйіктен зардап шеккендерге иммобилизация өткізу, жарақатты таңу ерекшеліктері, күйіктен зардап шеккеннің дәрежесін анықтау, клиникалық көрінісі.

Көздері және жоғарғы тыныс жолдары күйіктен зардап шеккендерге алғашқы медициналық көмек көрсетудің ерекшеліктері.

Жылудан зардап шеккен жарақат. Алғашқы медициналық көмек берудің принциптері. Суықтан, аяздан зардап шеккен жарақат. Үсікке шалдығу және суық тигізу. Осы жағдайларда жылыту тәсілдері.

№6 Тақырып. ЖКО-да зардап шеккендерге ұйымдастыру - құқықтық көмек көрсету аспектілері.

Зардап шеккендерге көмек көрсету немесе көмек көрсетпеу заңдылықтарға (әкімшілік және құқықтық) негізделген. Жол апатынан адам құрбан болған жағдайларындағы автокөлік жүргізушінің, дәрігер қызметкерінің, жол-көлік оқиғалардың әкімшілік қызметінің міндеттері.

№7 Тақырып. Адам өміріне қауіп төндіретін терапиялық зардап шеккендер.

Диабеттік ком. Жүрек-қан тамыр жетіспеушілігі. Гипертониялық кризис. Астматикалық статус. Улану. Алғашқы дәрігерлік көмек көрсетудің тәсілдері, клиникалық белгілер.

№8 Тақырып. Көлік жол оқиғаларынан зардап шеккендерге алғашқы дәрігерлік көмек көрсетуде жүргізілетін өкпе-жүрек реанимациясы, асфикцияны жою.

Зардап шеккеннің жағдайының ауырлығын бағалау, өкпе-жүрек реанимациясын жүргізу көрсеткіштерін анықтау.

Жоғарғы тыныстың жұмысын қалпына келтіру. Ауыз қуысын тампонмен тазарту, жоғарғы тыныс жолдарының өтуін қамтамасыз ету. "Ауыздан ауызға", "Ауыздан мұрынға" жасанды тыныс жүргізу. Ауа жүргізуді пайдалану. Жүректің жабық массажының техникасы. Өкпе-жүрек реанимациясын бір немесе екі құтқарушы жасауының ерекшеліктері. Өкпе-жүрек реанимациясының бет, ашық кеуде клеткалары зардап шеккендерге жасудың ерекшеліктері.

Өкпе-жүрек реанимациясының балаларға жасаудағы ерекшеліктері. Балалардың механикалық асфиксиясын жою.

№9 Тақырып. Сыртқы қансырауды тоқтату.

Қансыраудың түрлері. Артериялық, тамырлық қансырау белгілері. Сыртқы қансырауды уақытша тоқтату тәсілдері: саусақтармен артерияны қысу, жіп немесе жгутпен байлау, қолды, аяқты қайыру.

Қан құсу, қан түкіру, қан ішке кеткен жағдайларда алғашқы дәрігерлік көмек көрсету.

№10 Тақырып. Көлік иммобилизациясы.

Көлік иммобилизациясының жалпы принциптері. Бинтті таңу. Көлік иммобилизация жасау ережелері, бір үлгідегі қателер және асқынулар. Жамбас, омыртқа, бас, кеуде клеткалары зақымданған кездегі иммобилизацияның ерекшеліктері.

№11 Тақырып. Жаншылып қалғандарды босату, көліктен сыртқа шығару, оларды көлікке орналастыру және тасымалдау тәсілдері.

Көліктің жапырылып қалған есіктерін ашу, зардап шеккендерді әйнектері сынған терезе арқылы шығару тәсілдері. Ұзақ уақыт жаншылып қалған зардап шеккендерді (аяқ, қолдары) шығару ерекшеліктері. Оларды зембілге орналастыру техникасы. Омыртқа мен жамбасы жарақаттанған адамдарды көліктен шығару, орналастыру ерекшеліктері. Жеңіл көліктерді (жеңіл машина, жүк таситын автокөлік, автобус) зардап шеккендерді орналастыру үшін пайдалану.

№12 Тақырып. Жарақаттанған жерлерін тазарту, дәрілеу. Десмургия.

Жарақаттанған жерлерді тазарту техникасы, дәрілеу және таңғышпен орау. Кеудені орайтын арнаулы жеке пакетпен орау немесе қолға түскен заттармен, тақтайшалар салып түзу байлау. Қолда бар құралдарды барынша пайдалану.

№13 Тақырып. Жеке аптечканы қолдану.

Жеке аптечканы түгендеу. Ішіндегі дәрі-дәрмекті пайдалана білу.

ҚОСЫМША

1. Ауыз қуысын және жоғарғы тыныс жолдарының өтуін тазарту техникасы.
2. Өкпеге жасанды ауа жіберу.
- ауыздан ауызға (жасанды тыныс жасауға арналған жабдықтарды пайдалану және пайдалану жағдайлары)
- мұрыннан ауызға
3. Жүрекке жабық түрде массаж жасау:
- екі қолмен
- бір қолмен
4. Бір құтқарушы адамның реанимациялық іс-шараларды өткізуі
5. Екі құтқарушы адамның реанимациялық іс-шараларды өткізуі.
6. Тамырды анықтау:

- сәулелі артерияда
- жамбас артерияда
- ұйқы артерияда
- 7. Тыныс және пульс жиілігін анықтау.
- 8. Көздің қарашық реакциясы.
- 9. Қансырауды уақытша тоқтату техникасы
 - иық, тізе арты, жамбас және ұйқы артерияларын қысу
 - жгутпен, қолда бар заттармен байлау
 - тізені, шынтақты барынша қайыру
 - резина жгутын қою
 - мұрынға тампон қою
- "Статин" ұнтағын және котекс "Тем" майлығын пайдалану
- 10. Жарақаттанған жерлерді тазарту, дәрілеу
- 11. Бинт таңғыштарын қою:
 - аяққа, қолға циркулярлық
 - колостық
 - спиральдық
 - "гепец"
 - тасбақа
 - косынкалы
 - Дезо
 - Окклюзивтік
 - Басу, езу
 - контурлық
- 12. Торлы бинтті пайдалану
- 13. Аяқ, қолды эластикалық әдіспен бинттеу
- 14. Бактерицидтік пластырьді, лейкопластырьді пайдалану
- 15. Зардап шеккендерді қолданыстағы құралдарды және торлы шиналарды пайдаланып, төмендегі жарақаттану кезінде көлікті иммобилизациялау:
 - иықты
 - иық асты
 - алақан
 - жамбасты
 - тізені
 - табан
- 16. Төмендегі жарақаттануда зардап шеккендерді көлікті иммобилизациялау техникасы:
 - омыртқаны
 - қарынды

- көптеген қабырға сынықтарын

- бас (ми) жарақаты

17. Төмендегі жарақаттануда зардап шеккендерді шығару және зембілге орналастыру техникасы

- кеуде клеткалары

- қарны (іш)

- жамбасы

- омыртқаны

- басты

18. Төмендегі жарақаттануда зардап шеккендерді тасымалдау техникасы

- зембілмен

- жапқышпен

- қалқанмен

- қолдармен

- арқада

- иықта

- орындықта

19. Зардап шеккендерді көлікке орналастыру

- жеңіл көлікке (жеңіл, жүк көлігі)

- санитарлық көлік

20. Көзге дәрі тамызу, көзді сумен жуу

21. Зардап шеккендердің киімін шешу

22. Зардап шеккен адамның мотоцикл каскасын шешу

23. Хлорэтилмен ауыртпай ем жасау техникасы

24. Аэрозольды пайдалану

25. Жеке таңу перевязка пакетін ашу

26. Ауа жинауды ендіру техникасы

27. Гипотермиялық пакет-контейнерді пайдалану

28. Естен танғанда нашатыр спиртті қолдану

29. Асқазанды жуу техникасы.

"АВТОМОБИЛЬ ЖҮРГІЗУ" пәні бойынша бағдарлама және үлгілік тақырыптық жоспар

Тақырыптық жоспар

№N	Тақырыптар пен тапсырмалардың атауы	Сағат саны
N1 тақырып. Бастапқы оқыту		
1	Отырғызу. Басқару органдарымен және сигнализация аспаптарымен әрекет	1
2	ету тәсілдері.	1
3	Автомобильдерді басқару тәсілдері.	3

4	Берілісті қосу арқылы қозғалыс.	3
5	Көтерілу және төмен түсу тәртібіндегі қосу арқылы қозғалыс. Бағытты өзгертумен қозғалыс.	3
	БАРЛЫҒЫ:	11
№2 тақырып. Шектеулі жүріп өтулердегі жүргізу.		
6	"Тапсырылған" орынға тоқтау, бұрылу	2
7	Шектеулі жүріп өтудегі маневр жасау.	3
8	Қиын маневр жасау.	5
	БАРЛЫҒЫ:	10
	№1 бақылау сабағы	0,5
№3 тақырып. О қ у бағыттары бойынша жүргізу.		
9	Аз қарқынды қозғалыстағы бағыттар бойынша жүргізу.	1 4
10	Үлкен қарқынды қозғалыстағы бағыттар бойынша жүргізу.	18
	БАРЛЫҒЫ:	32
	2 бақылау сабағы	0,5
№4 тақырып. Автомобильді басқару тәжірибесін жетілдіру		
11	Жолдың әртүрлі жағдайында автомобиль жүргізудің тәжірибелерін жетілдіру.	5
	Емтихандар	2,5
	БАРЛЫҒЫ:	60

"АВТОМОБИЛЬ ЖҮРГІЗУ" пәнінің бағдарламасы.

№1 тақырып. Бастапқы оқыту.

№1 Тапсырма. Отырғызу. Басқару органдарымен және сигнализация аспаптарымен әрекет жасау тәсілдері (жаттықтыру-автомобильдерінде немесе автожаттықтырушыларда үйрету).

Автомобильмен (автожаттықтырушымен), басқару органдарымен және сигнализация аспаптарымен жалпы таныстыру. Маршрутқа шықпас бұрын автомобильді тексеру үшін қарап шығу. Кабинаға отырғызу.

Орындық жағдайын реттеу, қауіпсіздік белдігін тағуға, двигательді қосуға, сигнал беруге, әйнек тазалаушыны, жарық беру жүйесін қосуға жаттығу жасау.

Бос жүрісте двигатель айналымының акселераторы педальін реттеу. Берілісті қосу схемасымен танысу. Бірінші берілісті қосу, қозғалту имитациясы.

Басқарылатын дөңгелектер жағдайы туралы кері байланысты сақтауды қамтамасыз ететін рульдеу техникасын игеру.

Рульдік дөңгелекті 120° , 130° , 240° , 360° бұрышына бұруға және бейтарап жағдайға дөңгелекті қайта әкелуге жаттығу.

Тахометр (егер бар болса) мен спидометр бойынша көлік құралының айналымы мен жылдамдығын реттеу.

N2 Тапсырма. Автомобильдерді басқару тәсілдері (жаттықтыру-автомобильдерінде немесе автожаттықтырушыларда үйрету).

Рульді ұстау тәжірибесін дамыту: рульдік дөңгелекке қолды қою, қарқындылықты біртіндеп арттыру арқылы екі қолмен рульдік дөңгелекті оң мен солға кезек бұру.

Орнынан қозғалту жағдайында басқару органдарының әрекеті.

Аз ғана жылдамдықпен қозғалу, берілісті тікелей қосу бойынша қозғалыс, орнынан қозғалу.

N3 Тапсырма. Берілісті қосу арқылы қозғалыс (жаттықтыру-автомобильдерінде немесе автожаттықтырушыларда үйрету).

Жоғары көтерілу тәртібімен берілісті тікелей қосу бойынша қозғалу, орнынан жылжыту. Тежелу және тоқтау тәсілдері. Тікелей артқы жүріспен қозғалу.

N4 Тапсырма. Көтерілу және төмен түсу тәртібіндегі қосу арқылы қозғалыс (жаттықтыру-автомобильдерінде немесе автожаттықтырушыларда үйрету).

Екпін. Жоғары көтерілетін және төмен түсетін берілісті қосумен қозғалу. Жағдайды реттеу жолымен жылдамдықты тікелей өзгерту бойынша қозғалыс. Төменгі беріліске өтудің деңгейлік әдісі (кезекті және кезектілікті сақтамай). Тежелудің әртүрлі әдістері.

N5 Тапсырма. Бағытты өзгертумен қозғалыс

Айналма бағыт бойынша алдыңғы жүріспен қозғалу. Стоп - бағытта аялдамалардағы екпін және тежеу. Қарама-қарсылық арасында оңға және солға бұрылу.

Жолды бақылаудың әртүрлі әдістерін тікелей пайдалану бойынша артқы жүріспен қозғалу.

Оңға және солға бұрылу арқылы артқы жүріспен қозғалу.

N2 Тақырып. Шектеулі жүріп өтулердегі жүргізу

N6 Тапсырма. "Тапсырылған" орынға тоқтау, бұрылу

Алдыңғы және артқы жүріспен қозғалуда, жол белгісінде, тротуарда

автомобильдің аялдауы. Алдыңғы және артқы шектеуге келіп жету. Оңға және солға бұрылумен тікелей бағыттағы қиылыстардан өту. Артқы жүрісті қолданбай бұрылу.

№7 Тапсырма. Шектеулі жүріп өтуде маневр жасау.

Алдыңғы және артқы жүріспен тиісті және қарама қарсы жақтан қақпаға кіру. Оңға және солға бұрылумен, алдыңғы және артқы жүріспен қақпадан шығу. Алдыңғы жүріспен "ирелектетіп" өту. Артқы жүрісті қолдану арқылы шектеулі учаскеде бұрылу. Габаритті аулаға кіру, артқы жүрісті қолданумен бұрылу, алдыңғы жүріспен шығу.

№8 Тапсырма. Қиын маневр жасау.

Автомобильді қою. Габаритті тұраққа автомобильді қою. Оңға (солға) бұру жағдайымен артқы жүріспен габаритті тоннель ішінде қозғалыс.

№1 бақылау сабағы.

Автодромдағы (жаттығу алаңы) тексерулер: орнынан қозғалту, тапсырылған бағдар мен стоп бағытта аялдаумен айналма бағыт бойынша қозғалу, алдыңғы жүріспен "ирелектетіп" өту, габаритті аулаға кіру, артқы жүрісті қолданумен бұрылу, алдыңғы жүріспен шығу, габаритті тұраққа автомобильді қою. Оңға (солға) бұру жағдайымен артқы жүріспен габаритті тоннель ішінде қозғалыс.

№3 Тақырып. Оқу бағыттары бойынша жүргізу.

№9 тапсырма. Аз қарқынды қозғалыстағы бағыттар бойынша жүргізу.

Қала (елді мекен) көшелеріне шығу. Көлік ағымында қозғалу. Аялдау және қозғалыс басы. Шектеулі көріністегі бұрылыстардағы қозғалыс. Қоғамдық көлік аялдамаларынан, жаяу жүргіншілер өтетін жерлерден жүріп өту. Парковка тәсілдерін өңдеу. Тар өткелдердегі қарсы жүріс. Кедергілерден айналып өту. Жол желілері мен көпірлердегі қозғалыс. Темір жол тораптарынан өту.

Қиылыстан өту. Қиылыстан өту кезіндегі жүргізушінің әрекеті. Қиылысты (шолушылық, сызықтар саны, көліктердің болуы және тағы басқалары) бағалау. Қайта құру. Бағдаршам (реттеуші) сигналы бойынша әрекет. Қозғалыс траекториясын таңдау. Реттелмеген қиылыстардан өту. Қозғалыс жылдамдығын таңдау. Пилотажды аспаптарды пайдалану. Бағыт бойынша қозғалыстың орташа жылдамдығы мен жанар-жағар майдың пайдалану шығынын анықтау.

№10 Тапсырма. Үлкен қарқынды қозғалыстағы бағыттар бойынша жүргізу.

Қала (елді мекен) көшелеріне шығу. Көлік ағымында қозғалу. Аялдау және қозғалыс басы. Шектеулі көріністегі бұрылыстардағы қозғалыс. Қоғамдық көлік аялдамаларынан, жаяу жүргіншілер өтетін жерлерден жүріп өту. Парковка тәсілдерін өңдеу. Тар өткелдердегі қарсы жүріс. Кедергілерден айналып өту. Жол желілері мен көпірлердегі қозғалыс. Темір жол тораптарынан өту.

Қиылыстан өту. Қиылыстан өту кезіндегі жүргізушінің әрекеті. Жақын келген көлік құралының арақашықтығын анықтау. Жақын келген көлік құралының

жылдамдығын анықтау. Қиылыстан өту үшін уақытын анықтау. Қиылысты (шолушылық, сызықтар саны, көліктердің болуы және тағы басқалары) бағалау. Қайта құру. Бағдаршам (реттеуші) сигналы бойынша әрекет. Қозғалыс траекториясын таңдау. Реттелмеген қиылыстардан өту. Қозғалыс жылдамдығын таңдау. Пилотажды аспаптарды пайдалану. Бағыт бойынша қозғалыстың орташа жылдамдығы мен жанар-жағар майды пайдалану шығынын анықтау.

№ 2 бақылау сабағы.

Бақылау бағытында тексерілетіндер: қозғалыс басы, жүргінші бөлікте орналасу, бір қозғалыс сызығынан екіншісіне өту, оңға және солға бұрылулармен тікелей бағытта қиылыстан өту, көлік ағымындағы қозғалыс. Қоғамдық көлік аялдамаларынан өту, көлік құралдарын басып озу, тежеу, темір жол тораптарынан өту, бағыт бойынша қозғалыстың орташа жылдамдығы мен 100 км-ге кететін литрдегі жанар-жағар майды пайдалану шығыны.

№4 Тақырып. Автомобильді басқару тәжірибесін жетілдіру.

№№11 Тапсырма. Жолдың әртүрлі жағдайында автомобиль жүргізудің тәжірибелерін жетілдіру

Бұл тапсырма автомобильді басқарудағы кемшіліктерді жою және жол қатынасының әртүрлі жағдайында автомобильді басқару тәжірибесін жетілдіру үшін жүргізіледі.

Бірінші кезең, үйрену жүрісі үшін алаңда (автодром).

Екінші кезең, жол қозғалысы жағдайында бақылау бағытында.

Е м т и х а н н ы ң м а қ с а т ы :

- Жол қатынасының әртүрлі жағдайында үйренушіге автомобильді өз бетімен басқару дайындығын анықтау;
- Көлік құралдарын басқаруда меңгерген тәжірибелер мен үйренулердің деңгейін қалыптастыру;
- Жол қатынасының әртүрлі жағдайындағы көлік құралдарын басқаруда жол қозғалысы Ережесін қолдануды тексеру.

"В, С" санатты жүргізушілерді дайындаудағы бағдарламаның жобасы.

Үлгілік оқу жоспары.

№N	Пәндер	Сағат саны		
		Барлығы	Теориялық	Практикалық
1.	Техникалық қызмет көрсету және құрылым.	162	128	34
2.	Жол қозғалысы Ережелері.	90	62	28
3.	Көлік құралын басқарудың негіздері және қозғалыс қауіпсіздігі.	60	60	
4.	Алғашқы дәрігерлік көмек көрсету.	24	8	16
	Барлығы:	336	258	78

	Кеңестер	12	12	
	Емтихандар:			
1.	Құрылым және техникалық қызмет көрсету	12	12	
2.	"Жол қозғалысы Ережелері көлік құралдарын басқарудың негіздері және қозғалыс қауіпсіздігі"	12	12	
3.	Автокөлікті жүргізу.			
	Сынақ:			
1.	Алғашқы дәрігерлік көмек көрсету.	1	1	
	Барлығы:	373	295	78
	Автокөлікті жүргізу	70		

* Автокөлік жүргізу бойынша емтихан автокөлік жүргізуге бөлінген сағаттар есебінен өткізіледі.

** Автокөлік жүргізуге оқу уақытын 70 сағат көлемінде жүргізіледі. Оның ішінде 6 сағат - автотренажерда. Автотренажер болмаған жағдайда 70 сағат автокөлікте өтеді.

"Құрылым және техникалық қызмет көрсету" пәні бойынша үлгілік тақырыптық жоспар және бағдарлама.

Тақырыптық жоспар.

№N	Бөлімдер мен тақырыптардың атауы	Сағат саны
1.	1-Бөлім. Кіріспе.	3
	Автокөліктің саралануы және жалпы құрылымы.	1
	2-Бөлім. Двигатель.	
2.1.	двигательдің жұмысы мен жалпы құрылымы.	4
2.2.	Кришипті-шатунді механизм.	4
2.3.	Газ бөліну механизмі.	4
2.4.	Суыту жүйесі.	4
2.5.	Майлау жүйесі.	4
2.6.	Қоректену жүйесі.	4
2.7.	Карбюраторлі двигательдің қоректену жүйесі.	12
2.8.	Дизельді двигательдің қоректену жүйесі.	10
2.9.	Газобалондегі автокөліктің двигательдің қоректену жүйесі	1 2
2.10	Төмен температурада двигательдің қосылуы.	2
	3-Бөлім. Электр жабдықтары.	
3.1.	Автокөліктің электр жабдығының кег. Мәліметтері	4
3.2.	Аккумулятор батареялары.	2
3.3.	Генератор және реле-реттеуші.	4
3.4.	Стартердің көмекші электр двигательдері.	4
3.5.	Жарықтандыру, жарық және дыбыстық дабыл.	4
3.6.	Оталу.	6
	4-Бөлім. Трансмиссия.	
4.1.	Трансмиссияның жалпы құрылымы және атқаратын қызметі.	3

4.2.	Сцепление.	2
4.3.	Ауыстыру қорабы, тарату қорабы, қуат жинау қорабы.	4
4.4.	Карданды ауысу және негізгі ауысу. Жетекші көпірлер.	4
5-Бөлім. Негізгі жүйе.		
5.1.	Кузов. Автокөліктің жүріс бөлігі.	4
5.2.	Алдыңғы және артқы іліну бөлшектері.	4
6-Бөлім. Автокөлікті басқару жүйесі .		
6.1.	Тежеуіш жүйесі.	9
6.2.	Рульдің басқару жүйесі.	7
7-Бөлім. Техникалық қызмет көрсету негіздері.		
7.1.	Пайдалану материалдары және шығын нормасы.	2
7.2.	Автокөлік пайдаланудағы еңбек қауіпсіздігі. Қоршаған органы қорғау.	4
7.3.	Бақылап тексеру және күнделікті қызмет ету	6
7.4.	N1, N2 техникалық, маусымдық қызмет көрсету	6
7.5.	Ұсақ техникалық ақаулардың белгілері және оларды жою. Автокөлік жұмысының көрсеткіштері.	1 4
7.6.	Барлығы	8 162

Бағдарлама. 1-Бөлім. Кіріспе.

1.1. Тақырып. Автокөліктердің саралануы және жалпы құрылымы.

Автокөліктердің атқаратын қызметі мен саралануы. Негізгі агрегаттардың, түйіндердің, механизмдердің және жүйесінің атқару қызметі, орналасуы, арақатынасы. Оқылатын автокөліктердің қысқаша техникалық сипаттамалары.

2-Бөлім. двигатель.

2.1. Тақырып. двигательдің жұмысы және құрылымы.

Карбюратордегі және дизельді двигательдердің атқаратын қызметі, құрылымы және жұмыс істеу принциптері.

Газ алмасу процестері, олардың атаулары және сипаттамалары. двигатель жұмысын сипаттайтын терминдер, олардың анықтамалары. "Қызмет істемейтін нүктелер", поршень жүрісі, жану камералар көлемі, цилиндрдің жұмыс істейтін және толық көлемдері, жану дәрежесі, двигатель метражы.

2.2. Тақырып. Кришпті-шатунды механизм.

Кришпті-шатунды механизмнің атқаратын қызметі, құрылымы және жұмысы. Кришпті-шатунді механизмнің негізгі детальдар құрылымының е р е к ш е л і к т е р і .

Белгілі ақаулар, олардың себептері мен жою тәсілдері.

2.3. Тақырып. Газ алмасу механизмі.

Газ алмасу механизмнің атқаратын қызметі және жұмысы. Клапандардың ашылуы және жабылуының ерте болуы мен кешігуі. Клапандардың жабылу түсінігі. Газ алмасу фазалары. Белгілі ақаулар, олардың себептері мен жою тәсілдері.

2.4. Тақырып. Салқындату жүйесі.

Салқындату жүйесінің атқаратын қызметі. Суыту тәсілдері. Салқындатқыш сұйықтар және оларға қойылатын талаптар. Двигательдің қызып кетуі және суып қалуы. двигательдің жылулық режимі және салқындатқыш сұйықтардың температурасын бақылау. двигательдің үнемі жылулық режимін сақтау тәсілдері.

двигательдің салқындату аспаптарының жұмысы және құрылымы. Оқылатын двигательдердің салқындату аспаптарының жұмысы, орналасуы, құрылымы және атқаратын қызметі.

Белгілі ақаулар, олардың себептері мен жою тәсілдері.

2.5. Тақырып. Майлау жүйесі.

Майлау жүйесінің атқаратын қызметі. двигательге қолданылатын майлар, олардың қасиеттері. Май қысымын бақылау. двигательдегі майды суыту және тазарту тәсілдері. Карбюратордегі және дизельді двигательдердің детальдарын майлау схемасы. Жоғары қысымнан сақтау мақсатында майлау жүйесінің құралдары. Картердің желдеткіш жұмысы құралы және атқаратын қызметі.

Белгілі ақаулар, олардың себептері мен жою тәсілдері.

2.6. Тақырып. Қоректену жүйесі.

Қоректенудің атқаратын қызметі. Автокөлік двигательдеріндегі отынның түрлері. Бензин, оның негізгі қасиеттері. Бензин маркалары. Дизельді отын, оның негізгі қасиеттері. Дизельді отын түрлері. Жанар-жағар майлар қоспалары. Жанар-жағар майлардың құрамы бойынша саралануы. Детонацияның двигатель жұмысына әсері. двигательдің жұмыс қатандығы түсінігі. Экономиканың қуатты қоспалар түсінігі.

Шығарылатын газдардың улылығына жанар май құрамының әсері.

2.7. Тақырып. Карбюратор двигательінің қоректену жүйесі.

Карбюраторлік двигательдің қоректенуінің принциптік схемасы. Карбюраторлік двигательдің қоректену аспаптарының орналасуы, жұмысы, құрылымы, атқаратын қызметі. Карбюратор жұмысының принципі, карбюратордың жұмысының әр түрлі режимдері газда жұмыс істейтін газ баллондық қондырғыларының принциптік схемасы. Газ баллон аспаптарының қондырғылары, олардың құрылымы және жұмысы. Газ баллон автокөліктерін

пайдаланудың қауіпсіздік талаптары.

Карбюраторлық двигательдің қоректену ақаулары, оның белгілері, себептері және жою жолдары.

2.8. Тақырып. Дизельді двигательдің қоректену жүйесі.

Дизельді двигательдің қоректенуінің принциптік схемасы. Дизельді двигательдің қоректену ақаулары, белгілері, себептері және жою жолдары.

2.9. Тақырып. Төменгі температурада двигательдің іске қосылуы.

Төменгі температурада двигательдің іске қосылуын қиындататын себептер. Қысқы және барлық маусымдарға бөлген майлар мен отындар.

Төменгі температурада двигательді іске қосуды жеңілдетудің негізгі тәсілдері : электрофакельдік қондырғылар, бейімделу қондырғылары, двигательді қыздыру үшін ыстық суды пайдалану.

3-Бөлім. Электр қондырғылары.

3.1. Тақырып. Автокөліктердің электр қондырғылары.

Автокөліктердің электр қондырғылары мен оның элементтерінің атқаратын қызметі және жалпы мәліметтері. Электр энергиясының көздері мен тұтынушылары, көмекші аппаратура, бақылау-өлшеу аспаптары, сымдар, изоляторлар. Автокөлікте сымдардың орналасуы. Электр жабдығының жалпы схемасы.

3.2. Тақырып. Аккумулятор батареялары.

Аккумулятор батареясының қондырғысы, жұмысы және атқаратын қызметі. Аккумулятор батареясының түрлері, оларды бөлу. Электролит және онымен жұмыс істеудегі қауіпсіздік шаралары. Аккумулятор батареясын пайдаланудың к е п і л д і к м е р з і м і .

Аккумулятор батареясының ақаулары, оларды жою жолдары.

3.3. Тақырып. Генератор және реле реттеуіш.

Генератор ақаулары, олардың себептері, себептерін табу және жою. Реле-реттеуіштің жалпы құрылымы, жұмыс істеу принципі, атқаратын қызметі. Оқылып жатқан автокөлікте қолданылатын реле-реттеуіштер.

Реле-реттеуіштің мүмкін деген ақаулары, олардың себептері, белгілерін табу және жою.

3.4. Тақырып. Стартер көмекші электр двигателі.

Стартердің құрылымы, жұмыс істеу принципі, атқаратын қызметі. Стартердің мүмкін деген ақаулары, оның белгілері, себептері және жою ж о л д а р ы .

Көмекші электр двигательдері, олардың құрылымы, атқаратын қызметі мүмкін деген ақаулары, белгілері, себептері, жою жолдары.

3.5. Тақырып. Жарық жүйесі, жарық және дыбыс дабылы.

Жарық аспаптарының жалпы құрылымы, атқаратын қызметі. Жарық, дыбыс дабылын беретін аспаптарды пайдалану ережелері.

Жарық және дабыл аспаптарының ақаулары, себептері және жою жолдары.

3.6. Тақырып. Оталу жүйесі.

Батареялы оталу жүйесінің атқаратын қызметі және оның жалпы схемасы. Батареялы оталу аспаптарын қосу, орналастыру, оның атқаратын қызметі.

Оталу сәтінің двигатель қуатына, үнемділігіне, жылу режиміне әсері. Вакуумдық және орталықтанған реттеуіштердің жұмыс істеу принципі мен атқаратын қызметі.

Транзисторлы-байланысты және транзисторлы байланыссыз оталу жүйесінің жалпы схемасы және жұмыс істеу принципі.

Транзисторлы-байланысты оталу жүйесінің ақаулары, себептері, белгілері және жою жолдары.

4-Бөлім. Трансмиссия.

4.1. Тақырып. Трансмиссияның жалпы құрылымы және атқаратын қызметі.

Трансмиссияның құрылымы мен атқаратын қызметі. Бір немесе бірнеше жетекші **көптермен** болатын трансмиссия схемасы. Агрегаттарды майлау, оларды пайдалану.

4.2. Тақырып. Орнынан қозғалтқыш.

Орнынан қозғалтқыштың атқаратын қызметі және жұмыс істеу принципі, орнынан қозғалтқышты пайдалануды реттеу.

4.3. Тақырып. Ауысу қорабы, тарту қорабы, қуат алу қорабы.

Ауысу қорабының атқаратын қызметі. Ауысу қорабының түрлері. Ауысу қорабының жалпы құрылымы және жұмысы. Төрттік ауысу немесе бестік ауысу қорабының құрылымының ерекшеліктері және жұмысы.

Синхронизатор жұмысы, атқаратын қызметі, құрылымы, жұмыс істеу принципі. Ауысу қорабын бөлінгішпен басқару. Тарту қорабының жұмысы, атқаратын қызметі, құрылымы.

4.4. Тақырып. Карданды және негізгі өткізілімдер.

Басты мостылар. Карданды және негізгі өткізілімдердің жұмысы, атқаратын қызметі, құрылымы. Ақаулар, оның белгілері, себептері, жою жолдары.

5-Бөлім. Негізгі жүйе.

5.1. Тақырып. Кузов. Автокөліктің жүріс бөлігі.

Кузовтың атқаратын қызметі, құрылымы және автокөлікте орналасуы.

Амортизатордың атқаратын қызметі және жұмысы. Арнайы жабдықтар: лебедка, шинадан ауа қысымын реттеу жүйесі, көмекші механизмдер, олардың атқаратын қызметі және автокөлікте орналасуы. Арнайы жабдықтардың жұмысы.

5.2. Тақырып. Алдыңғы және артқы ілінгіштер.

Автокөліктің алдыңғы ілінгіштерінің атқаратын қызметі, құрылымы. Алдыңғы ілінгіштер детальдарының жұмысы. Артқы ілінгіштің құрылымы және жұмысы. Дөңгелектердің орналасуы, оларды қондыру, оның жіктелуі. Пневматикалық шиналарды қондыру, оның жіктелуі. Ақаулар, оның белгілері, себептері, жою жолдары.

6-Бөлім. Автокөлікті басқару жүйесі.

6.1. Тақырып. Тежеуіш жүйесі.

Тежеуіш жүйесінің атқаратын қызметі, жіктелуі, тежеуіш механизмнің түрлері. Оқылатын автокөліктердің тежеуіш жүйесі аспаптарының орналасу с х е м а с ы .

Қолданыстағы тежеуіш сұйықтары, олардың қасиеттері. Гидровакуумдық тежеуіштің атқаратын қызметі, жұмыс істеу принципі, құрылымы және жұмысы.

Істегі тұрақты, көмекші, апатты тежеуіш жүйелерінің атқаратын қызметі. Ақаулар, олардың белгілері, себептері және жою жолдары. Рульдік басқарудың атқаратын қызметі. Рульдік басқарудың схемасы.

Рульдік механизм құрылымы, атқаратын қызметі, жұмыс істеу принципі. Рульдік механизм түрлері. Рульдік басқаруды күшейткіштің атқаратын қызметі мен жұмыс істеу принципі. Гидравликалық күшейткіштің атқаратын қызметі және жұмыс істеу принципі. Гидроқүшейткіш насосының құрылымы мен жұмысы. Рульдік басқару жүйесіндегі май радиаторының атқаратын қызметі және құрылымы. Қолданылатын майлар. Ақаулар, оның белгілері, себептері және жою жолдары.

7-Бөлім. Техникалық қызмет көрсетудің кездері.

7.1. Тақырып. Пайдаланылатын материалдар және олардың шығын нормасы.

Пайдаланылатын материалдар және олардың атқаратын қызметі. Шиналар мен аккумулятор батареясының қызмет мезгілдері.

Автокөліктегі отын шығыны нормалары. Төмен температурада отын шығыны . Моторлы және трансмиссионды майлардың шығын нормасы. Шиналар және аккумулятор батареясының қызмет өтілін жоғарылату жолдары, отынды үнемдеу .

7.2. Тақырып. Автокөлікті пайдаланудағы еңбек қауіпсіздігі. Қоршаған ортаны қорғау.

Автокөлікті пайдалануда және техникалық қызмет көрсеткенде қауіпсіздік ережелерінің жалпы талаптары. Газдармен, этил бензинімен және улы сұйықтармен улану қауіптілігі.

Электр аспаптарды пайдалану кезіндегі қауіпсіздік ережелері. Жүкті тиеу және түсіру кезіндегі еңбек қауіпсіздігі. Өртке қарсы қауіпсіздік шаралары, автокөліктегі өртті өшіру ережелері. Қоршаған ортаны ластауды азайту бойынша шаралар.

7.3. Тақырып. Бақылап тексеру және күнделікті техникалық қызмет көрсету.

Автокөлікті бақылап тексеру жұмыстарын жүргізу тәртібі. Күнделікті техникалық қызмет көрсету жұмыстары.

7.4. Тақырып. N 1, N 2 және маусымдық техникалық қызмет көрсету.

(ТО-1 және ТО-2) номерлі және маусымдық техникалық қызмет көрсетудегі қайталану жұмыстарын, сонымен бірге жұмыс көлемін зерттеу.

Техникалық қызмет көрсету жұмыстары барысында қауіпсіздік шаралары.

7.5. Тақырып. Ұсақ ақаулар белгілері және оларды жою.

Дөңгелектегі қысымды тексеру. Дөңгелек ауыстыру. Руль механизмдегі май деңгейін тексеру және ондағы люфтті анықтау.

Аспаптардағы көрсеткіште қызыл лампаның жануы (май қысымы, тежеуіш жүйесінде сұйықтың азаюы, двигательдің қызуы).

Отын беру қызметін тексеру генератор белбеуін ауыстыру.

Аккумулятор батареясының зарядталу дәрежесі, ауыстыру.

Аккумулятор батареясының зарядталу дәрежесі, электролит деңгейін тексеру.

Оталу жүйесінен от шашырауды тексеру. Свечалардың жұмысқа қабілетілігін тексеру және оларды ауыстыру.

Істен шыққан лампаларды ауыстыру.

Тежеуіш колодкалардың жағдайын тексеру көрсеткіштері.

Автокөлік жұмысы және оның көрсеткіштері тонно-километр; рейсте болу уақыты, жүкпен бірге жалпы және нольдік өтілім, жүксіз өтілім, өтілімді пайдалану коэффициенті, автокөлік қозғалысы жылдамдығының орташалығы, ауыр жүк көтергіштік коэффициенті.

Ауыр жүк көтергіштік коэффициентінің көлеміне әсер ететін факторлар.

"ЖОЛ ҚОЗҒАЛЫСЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ" пәні бойынша үлгілік тақырыптық жоспар және бағдарлама.

Тақырыптық жоспар

			Сағат саны

№N	Бөлім және тақырып атаулары	Барлығы	Теориялық сабақ	Практикалық сабақ
1-Бөлім. Жол қозғалысы Ережелері				
1	Жалпы ережелер. Негізгі түсініктер мен терминдер. Жүргізушілердің, жаяу адамдардың және жолаушылардың міндеттері.	4	4	
2	Жол белгілері.	10	10	
3	Жол белгілері және оның сипаттамасы. 1-3 тақырыптары бойынша практикалық сабақтар.	2 6	2 -	- 6
4	Қозғалыс тәртібі. Көлік құралының аялдауы және тұрақтауы.	8	8	
5	Жол қозғалысын қадағалау 4-5 тақырыптар бойынша практикалық сабақтар	4 8	4 -	- 8
6	Жол қиылысынан өту	8	8	-
7	Жаяу адам өтетін жерден өту, маршрутты көлік құралдарының тоқтауы және темір жол пойызы 6-7 тақырыптар бойынша практикалық сабақтар	4 14	4 14	-
8	Қозғалыстың ерекше жағдайлары	4	4	
9	Жолаушылар мен жүк тасымалдануы.	2	2	-
10	Көлік құралдарының жабдықтары мен техникалық жағдайы.	4	4	
11	Нөмірлік, алдын-ала хабар беретін белгілер, жазулар және белгіленулер	2	2	
2-Бөлім. Жүргізушінің құқықтық жауапкершілігі				
12	Әкімшілік жауапкершілік.	2	2	-
13	Қылмыстық жауапкершілік.	2	2	-
14	Азаматтық жауапкершілік.	2	2	-
15	Табиғатты қорғаудың құқықтық негіздері.	2	2	-
16	Көлік құралына деген меншік құқығы.	1	1	-
17	Көлік құралын және жүргізушіні сақтандыру	1	1	-
Барлығы		90	62	28

Бағдарлама 1-Бөлім. ЖОЛ ҚОЗҒАЛЫСЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ.

№1 Тақырып. Жалпы ережелер. Негізгі түсініктер мен терминдер. Жүргізушілердің, жаяу адамдардың, жолаушылардың міндеттері.

Жол қозғалысы қауіпсіздігін және тәртібін сақтауды қажет ететін ережелер. Ережелердің жалпы құрылымы. Ережедегі негізгі түсініктер мен терминдер. Жол қозғалысына қатысатын тұлғалардың және жол қозғалысын реттейтін тұлғалардың міндеттері. Жол қозғалысында тыйым салу тәртібі.

Механикалық көлік құралының жүргізушісінде болуға міндетті және полиция қызметкерлеріне көрсететін құжаттар.

Жолға шығар алдында жүргізушінің міндеттері. Лауазымды тұлғаларға көлік құралын пайдалануға беру тәртібі. Мүгедек-жүргізушілердің міндеттері. Көлік құралын пайдалануға және басқаға беруге жол берілмейтін жағдайлар.

Арнайы сигналы бар көлік құралының жүргізушілерінің құқықтары мен міндеттері. Арнайы көлік құралының қауіпсіздігін қамтамасыз ететін басқа жүргізушілердің міндеттері. Арнайы көлік құралының қозғалыс қауіпсіздігін қамтамасыз ететін басқа міндеттер. Жол апатына ұшыраған жүргізушінің міндеттері. Жол қозғалысы қауіпсіздігін қамтамасыз ететін жаяу адамдар мен жолаушылардың міндеттері.

№2 Тақырып. Жол белгілері.

Жалпы жол қозғалысын ұйымдастыруда жол белгілерінің алатын орны. Белгілерді орналастыруға арналған талаптар. Маусымдық, уақытша және негізгі белгілер.

Ескертетін белгілер. Атқаратын қызметі. Ескертудің жалпы белгілері. Әрбір жол белгісінің атауы мен атқаратын қызметі. Ескерту жол белгісі бар жолдың қауіпті учаскесінде жүргізушінің іс-әрекеті.

Тыйым салатын жол белгілері. Атқаратын қызметі. Тыйым салудың жалпы белгілері. Әрбір жол белгісінің орналасатын жері, атауы, атқаратын қызметі. Тыйым салатын жол белгілерінің талаптарына сай жүргізушілердің іс-әрекеті.

Алдын-ала жазылатын жол белгілері. Атқаратын қызметі. Алдын-ала жазудың жалпы белгілері талаптарына сай жүргізушілердің іс-әрекеттері.

Ақпаратты-сілтеу жол белгілері. Атқаратын қызметі. Ақпаратты-сілтеу жол белгілерінің жалпы белгілері. Әрбір жол белгісінің орналасқан жері, атауы, атқаратын қызметі.

Қозғалыстың белгілі кестесі енгізген жол белгілері талаптарына сай жүргізушілердің іс-әрекеті.

Қызмет көрсету жол белгілері. Атқаратын қызметі. Әрбір жол белгісінің атауы мен орналасуы.

Қосымша ақпарат белгілері. Атқаратын қызметі. Әрбір белгінің атауы мен орналасуы.

№3 Тақырып . Жол белгілері және оның сипаттамалары.

Таңбаның жалпы жол қозғалысы ережелеріндегі ұйымдастыру маңызы, жіктелуі. Көлденең таңба. Атқаратын қызметі. Көлденең таңбаның талаптарына сай жүргізушілердің іс-әрекеті.

Тік таңбалар. Атқаратын қызметі. Тік таңбаның әрқайсысының түсі мен қолдану шарты. Кешенді есептер шығару. Оқытудың техникалық құралдары, макеттер, стендтер қолдану арқылы жол-көлік оқиғасын талқылау. Жол белгілері және жол таңбаларын басқару іскерлігін қалыптастыру. Жол қозғалысының нақты жағдайларында жүргізушілердің іс-әрекеттерімен танысу.

№4 Тақырып. Көлік құралдарының қозғалысы, аялдауы мен тұрақтауы.

Ескерту сигналдары. Сигналдар түрлері. Атқаратын қызметі. Сигналдарды жарық нұсқауларымен және қолмен көрсету ережелері. Дыбыс сигналдарын қолданатын жағдайлар. Басып озуда ескерту сигналдарын беру тәртібі. Күндіз жақындату фарын пайдалану. ЖКО және оның алдын-алу. Ескерту сигналдарын дұрыс бермеудің зардаптары.

Қозғалыс басы, қозғалыс бағытының өзгеруі. Жол қиылысында бұрылу тәртібі және жол қиылысында айналуы. Тежеуішпен жұмыс жасау. Айналуға тыйым салынатын жерлер. Кері қозғалыс тәртібі.

Оңтайландыру тәртібін сақтамаудың зардаптары. Жолдағы көлік құралдарының орналасуы. Жолдағы көлік құралдарының орналасуына қойылатын талаптар, қозғалыстың жылдамдыққа тәуелділігі.

Трамвай жолымен жүруге рұқсат етілетін жағдайлар.

Көліктің жолда дұрыс орналаспауының зардаптары.

Қозғалыс жылдамдығы және арақашықтық. Қозғалыс жылдамдығын таңдауға әсер ететін факторлар. Жылдамдық режимін таңдаудағы тыйым салулар. Арақашықтық пен үзілістер таңдау. Жай жылжитын және ауыр жүк таситын көліктер жүргізушілеріне талаптар.

Жылдамдық пен үзілістер тәртібін сақтамаудың зардаптары.

Басып озу және қарама-қарсы қозғалыс. Басып озу алдындағы жүргізушілердің міндеттері. Басып озу кезіндегі жүргізушілердің іс-әрекеті. Басып озуға тыйым салынатын жерлер.

Жолдың тар учаскелеріндегі қарама-қарсы қозғалыс тәртібін сақтамау зардаптары.

Аялдау және тұрақтау. Аялдау және тұрақтау тәртібі. Тұрақтамаға көлік құралын қою жолдары. Елді мекеннен тыс жерде ұзақ аялдау. Тұрақтамаға автокөлікті қоюдың қауіпсіздік шаралары. Аялдау мен тұрақтауға тыйым салынатын жерлер. Аялдау мен тұрақтау тәртібін сақтамаудың зардаптары.

№5 Тақырып. Жол қозғалысын реттеу. Жол қозғалысын реттеу құралдары.

Бағдаршам дабылының мағынасы және осы дабылдарға сәйкес

жүргізушілердің іс-әрекеттері. Қайтармалы (реверстік) бағдаршамдар. Трамвайлар және маршруттық көлік құралдарын реттеу.

Трамвайлар, жаяу жүргіншілер және рельссіз көлік құралдарын реттейтін тұлғаның дабылдарына қозғалуға тыйым салынатын аялдаулар тәртібі.

Реттейтін тұлғаның нұсқауларының бағдаршам, жол белгілері мен таңбаларына қарама-қайшы болғандағы жүргізушілер мен жаяу жүргіншілердің іс-әрекеттері.

4-5 тақырыптар бойынша практикалық сабақтар

Кешенді есептер шығару, техникалық құралдар, макеттер және стенділерді пайдаланып жол-көлік оқиғаларын талдау.

Қолмен жасалатын дабылдарды дұрыс беру, бейімделе білу, жағдайды бағалау және оның дамуын болжау.

Көлік құралдары жүргізушілерін жол қозғалысындағы нақты жағдайларды жасайтын іс-әрекеттерімен таныстыру.

№6 Тақырып. Жол қиылысынан өту.

Жол қиылысынан өтудің жалпы Ережелері. Трамвайдың кейбір жағдайдағы артықшылығы.

Реттелмейтін жол қиылыстары. Бірдей мәнді және әртүрлі мәнді жолдардың қиылысы.

Реттелетін жол қиылыстары. Бағдаршам дабылдары мен жол белгілерінің арақатынасы.

Негізгі жолдың бағыты ауысқандағы жол қиылысындағы кезектілік.

Жүргізушінің жол белгілері болмай жолдың бетінің жабуын ажырата алмағандағы іс-әрекеттері (мысалы қараңғы уақыт, батпақ, қар және т.б.)

№7 Тақырып. Жаяу жүргіншілер өтетін жерден көлік құралының өтуі және темір жолды қиып өту.

Жаяу жүргіншілер өтетін жер және маршрутты көлік құралының аялдауы. Жаяу жүргіншілер өтетін жерге, маршрутты көлік құралы аялдамасына және "Балалар" деген белгісі бар көлік құралына жақындағандағы жүргізушінің міндеттері.

Темір жолды қиып өту. Темір жол қиылыстарының әр түрлілігі. Темір жол қиылысындағы заманға сай дабылдардың құрылымы мен жұмыс ерекшеліктері.

Көлік құралдарының қозғалу тәртібі. Темір жол қиылысынан өтер алдындағы көлік құралының тоқтау ережелері.

Темір жол қиылысында лажсыз тоқтаған жағдайдағы жүргізушінің міндеттері.

Темір жол қиылысындағы тыйым салулар.

Арақашықтық темір жол бастығымен көлік қозғалысы келісілетін жағдайлар.

Жаяу жүргіншілердің жүретін жері, маршрутты көлік құралдарының аялдамасы және темір жол қиылысында Ережелерді бұзудың зардаптары.

6-7 тақырыптар бойынша практикалық сабақтар.

Кешенді есептер шығару. Техникалық құралдар, макеттер және стенділер пайдалану арқылы жол-көлік оқиғасын талдау.

Болжауды жаттықтыру. Темір жол қиылысында лажсыз тоқтағанда жүргізушінің іс-әрекетіне жаттықтыру.

Көлік құралының жүргізушісін жол қозғалысындағы нақты жағдайлармен таныстыру.

№8 Тақырып. Қозғалыстың ерекше жағдайлары.

Автомагистраль қозғалысы. Автомагистральдағы тыйым салулар. Автомагистральда және жол шетінде лажсыз тоқтағандағы жүргізушілердің м і н д е т т е р і .

Маршрутты көлік құралдарының басымдығы. Жол айырығын қиып өту.

Маршрутты көлік құралдарының бөлу сызығы бар жолдағы қозғалыс тәртібі.

Сыртқы жарық қондырғыларын пайдалану ережелері.

Жүргізушінің көзі көрмей қалған жағдайдағы іс-әрекеттері. Тұманға қарсы фарлар, прожектор-фарлар, тұманға қарсы артқы фарларды пайдалану тәртібі.

Механикалық көлік құралын тіркеуге алу. Механикалық көлік құралын осал, қатты тізбекпен тіркеуге алудың тәртіптері.

Тіркеуге алуға тыйым салынатын жағдайлар. Тіркеуге алынған және тіркеуге алушы көлік құралдарында жолаушылар тасымалдау. Механикалық көлік құралдарын тіркеуге алудағы тәртіптердің сақталмауынан болатын зардаптар.

Оқу-жаттықтыру қозғалысы. Оқу-жаттықтыру қозғалысы тыйым салынатын жағдайлар.

№9 Тақырып. Жолаушылар және жүк тасымалдау.

Жүк автокөлігінде жолаушы тасымалдауға қойылатын талаптар. Қозғалыс басындағы жүргізуші міндеттері. Жолаушылар тасымалдаудағы қозғалыс жылдамдығы. Балалар тасымалдаудағы қосымша талаптар. Жолаушылар тасымалдауға тыйым салынатын жағдайлар.

Көлік құралында жүкті орналастыру және бекіту ережелері.

Алып өтетін жүктің белгіленуі.

Жолаушылар және жүк тасымалдаудағы ережелерді сақтамау зардаптары.

№10 Тақырып. Көлік құралдарының техникалық жағдайы және жабдықтары.

Жалпы талаптар. Көлік құралдарын пайдалануға тыйым салынатын жағдайлар.

Жолда болатын ақауларды жоюдағы жүргізушінің іс-шаралары. Егер мүмкіндік болмаса автотұраққа немесе жөндеу орнына жетуде қауіпсіздік

ш а р а л а р ы .

Қозғалысты жалғастыруға тыйым салынатын ақаулар.

Жол қозғалысына қауіп төндіретін көлік құралдарының ақауларының зардаптары.

№11 Тақырып. Нөмірлік, айырым белгілері, ескерту қондырғылары, жазулар мен таңбалар .

Көлік құралының жол полициясында тіркелуі және қайта тіркелуі.

Көлік құралының жабдықтарын нөмірлік және айырым белгілерімен, ескерту қондырғылары мен талаптары .

Айырым белгілері және ескерту қондырғыларын орнатудағы ережелерді сақтамаудың зардаптары.

2-Бөлім . ЖҮРГІЗУШІНІҢ ҚҰҚЫҚТЫҚ ЖАУАПКЕРШІЛІГІ .

№12 Тақырып. Әкімшілік жауапкершілік.

Әкімшілік жауапкершілік түсінігі.

Әкімшілік құқық бұзушылық. Әкімшілік құқық бұзушылықтың түрлері.

Әкімшілік іс-шараларының түрлері мен түсініктері: ескерту, айып, көлік құралын басқару құқығынан айыру, әкімшілік жазалайтын орган, жазаның орындалу тәртібі.

№13 Тақырып. Қылмыстық жауапкершілік.

Қылмыстық жауапкершілік.

Автокөлік қылмысының түсінігі мен түрлері. Автокөлік қылмысының сипаттамасы .

Қылмыс құрамы .

Жауапкершілікті жеңілдететін және ауырлататын жағдайлар.

Айып түрлері .

Автокөлікпен жасалынған қылмысқа жауапкершілік.

Қылмыстық жауапкершілік қозғау шарттары.

№14 Тақырып Азаматтық жауапкершілік.

Азаматтық жауапкершілік туралы түсінік. Азаматтық жауапкершілікке негіздер. Зиян, кінә, құқыққа қарсы іс-шаралар. Жол оқиғасындағы келтірілген зиян үшін жауапкершілік. Материалдық шығынның орнын толтыру.

Материалдық шығын жауапкершілігі жөнінде түсінік. Материалдық жауапкершіліктің шарттары мен түрлері, толық және шекті материалдық жауапкершілік.

№15 Тақырып. Табиғатты қорғаудың құқықтық негіздері.

Табиғатты қорғау түсінігі мен мазмұны. Табиғатты қорғау туралы заңдылық. Табиғатты қорғау жолдары, формалары, мақсаттары.

Құқық қорғауға алынатын табиғи объектілер.
Табиғатты қорғау заңын бұзғаны үшін жауапкершілік.

№16 Тақырып. Автокөлікті меншіктену құқығы.

Меншіктену құқығы, меншік құқығына ие субъектілер. Автокөлік құралын
меншіктену құқығы.

Көлік құралының иесіне салынатын салық. Көлік құралына қажет құжаттар.

№17 Тақырып. Жүргізуші мен көлік құралын сақтандыру.

Сақтандыру тәртібі. Сақтандыру туралы келісім-шарт құрудың тәртібі.
Сақтандыратын оқиға. Сақтандыру сомасын төлеу тәртібі мен негіздері.

"КӨЛІК ҚҰРАЛЫН БАСҚАРУ НЕГІЗДЕРІ ЖӘНЕ ҚОЗҒАЛЫС ҚАУІПСІЗДІГІ"

пәні бойынша үлгілік тақырыптық жоспар және бағдарлама.

Тақырыптық жоспар

№N	Тақырыптардың атауы	Сағат саны
1	Көлік құралын басқару техникасы.	8
2	Жол қозғалысы. Оның әсері және қауіпсіздігі.	6
3	Жүргізушінің кәсіби сенімділігі.	4
4	Жүргізушінің психофизикалық психикалық қасиеті.	6
5	Көлік құралдарының пайдалану көрсеткіштері.	4
6	Штатты және штатты емес қозғалыс тәртібінде жүргізушінің іс-әрекеттері.	16
7	Жол қозғалысы шарттары мен қауіпсіздігі.	8
8	Жол-көлік оқиғалары.	8
Барлығы:		60

Бағдарлама.

№1 тақырып. Көлік құралын басқару техникасы.

Рульге жүргізушіні отырғызу.

Ыңғайлы жұмыс қалпы. Ыңғайлы жұмыс қалпы үшін орындықтың реттеуіштері мен басқару органдарын пайдалану. Жұмыс қалпын пайдаланудағы қарапайым қателер. Басқару органдарының, аспаптардың және индикаторлардың атқаратын қызметі. Басқару органдармен жұмыс жасау. Рульді пайдалану техникасы.

двигательді оталдыру. двигательді орнында тұрып қыздыру. Қозғалыс басталғанда қызу процесі. Бірқалыпты қозғалыс жылдамдығын сақтау. Қозғалыстың әр түрлі режимінде акселератор педалімен әсер етулер. Орнынан қозғалу. двигательді тежеу.

Штатты жағдайларда асықпай тежелуді, штатты емес жағдайларда максимальды тежелуді қамтамасыз ететін тежеуіш педалінің әсерлері. двигатель

жұмысының ұтымды жылжу режимін сақтау. Көлік құралының жүріп өткен жол көлемі және оған әсер ететін себептер.

Қиын өткелдерде және тайғақ учаскелерде қозғалу. Тайғақ жерде орнынан қозғалу. Сулы жерлерден, терең емес арықтардан, төмпешіктерден қараңғы у а қ ы т т а жү р і п ө т у .

А я л д а у ж ә н е т ұ р а қ т а у .

Қозғалыс жылдамдығы және арақашықтық. Бұрылуда, айналу да жылдамдықтың өзгеруі. Қалалық қозғалыста және автомагистральда жылдамдық т а н д а у .

Жай бірқалыпты қозғалыста басып озу және қарама-қарсы қозғалыс.

Темір жол қиылысынан өту.

N2 Тақырып. Жол қозғалысы, оның әсері мен қауіпсіздігі.

"Жүргізуші-автокөлік-жол" басқару жүйесінің түсінігі (ЖАЖ). ЖАЖ жүйесінің мақсаты мен міндеті. Көлік жүйесіндегі автокөліктің маңызы. Жол көлік процесінің әсері, қауіпсіздігі және экологиялығы. ЖКО-да көлік жүйесі жұмысының істен шығуы. Қазақстандағы және шет елдердегі жол қозғалысының қауіпсіздігі, әсерлік, экологиялық санағы. Қауіпсіздікке әсер ететін факторлар: жүргізуші-автокөлік-жол. Жол қозғалыс қауіпсіздігіне әсер ететін жүргізушінің кәсібилігі. Жүргізушінің кәсібилік көрсеткіші болып саналатын еңбек өтілі. Көлік құралын басқарудың сапалық көрсеткішін анықтайтын сандық к ө р с е т к і ш т е р .

Жол қозғалысының қауіпсіздігі мен экологиялығын қамтамасыз ететін м е м л е к е т т і к ж ү й е л е р .

Қозғалыс қауіпсіздігін қамтамасыз ететін көлік құралына қойылатын талаптар.

N3 Тақырып. Жүргізушінің кәсіби сенімділігі.

Қажеттілік топтары. Еңбектік ынталандыру. Көлік құралын басқарудағы е н б е к т і н м а қ с а т ы .

Көлік құралдарын басқару мақсатына жету үшін іс-әрекеттерінің психикалық б е й н е л е у ж о с п а р ы .

Көлік құралдарын басқарудағы әрекеттер мен еңбек операциялары. Басқару мақсатына жету үшін шығарылатын есептер. Басқару процесін ұтымды ету. Көлік құралдарын басқарудағы ұтымдылық критерийлері. Жүргізуші қабылдайтын ақпаратты талдау. Іс-әрекет жоспарымен өзінің ағымдағы жағдайын салыстыру. Штаттық және штаттық емес жағдайлар. Жүргізуші сенімділігін арттыруды қажет ететін техникалық шырығу.

Жүргізуші сенімділігін құраушылар:

Кәсіби біліктілік, моральдық қасиеттер. Жүргізушінің кәсіби біліктілігіне оның мамандығы, еңбек өтілі және жасы әсер етеді. Моральдық қасиеттері:

тәртіптілік, жол қозғалысындағы басқа қатысушыларды құрметтеу, қызмет көрсету мәдениеті мен өзін-өзі ұстау этикасы. Физикалық психикалық қасиеттер, жасы мен денсаулығы және оның жүргізушіге әсері.

Алкоголь, нашақорлық, дәрілік заттардың жүргізуші жұмысына кері әсері: ойланудың шапшаңдығы төмендеуі, назар аударудың төмендеуі, көру-есте сақтау нашарлауы, ұйқышыл болу.

N4 Тақырып. Жүргізушінің психофизиологиялық сапасы.

Көру-есте сақтау. Көлік құралы жылдамдығының арақашықтықты қабылдауы . Көңіл аудару бағыты. Көрмей қалу. Дыбыс дабылдарын қабылдау. Дыбыс дабылдарын шумен шатастыру.

Бұрылыста жылдамдық алу. Басқару органдарының орнынан өзгеруін және кедергісін қабылдау.

Ақпаратты өңдеу уақыты. Жүргізушінің психомоторлық реакциялары. Реакция уақыты. ЖКО-ның ауырлық дәрежесіне сәйкес реакция уақытының өзгеруі.

Ойлау. Жол-көліктік ситуацияның дамуын болжау.

Жүргізуші дайындығы: білімі, іскерлігі.

Көлік құралы жүргізушісіне басқару объектісі ретінде қойылатын талаптар. Жүргізуші жұмысының әсері мен қауіпсіздігін басқару объектісі ретінде көлік құралының қасиеттеріне ұтымды ықпал ету. Қоғамдағы адамзаттың этика тәртібі компоненті болып табылатын жүргізуші этикасы. Жол қозғалысының Ережесін бұзған басқа қатысушылармен және ішкі істер органдарымен қатынас. ЖКО қайғылы жағдайдағы жүргізуші этикасы.

N5 Тақырып. Көлік құралдарының пайдалану көрсеткіштері.

Көлік жұмысының әсерлі және қауіпсіз мүмкіндіктерінің көрсеткіштері: габариттік размерлер, салмақ өлшемдері, ауыр жүк көтергіштігі (сыйымдылығы), жылдамдық алу және тежеуіштік қасиеттер, ауып кетуге немесе тайып кетуге қарсы тұру, жанармай үнемділігі, көлік құралын әр түрлі жағдайларда пайдалану шарттары, сенімділік. Осылардың қозғалыс қауіпсіздігіне, жол қозғалысы қауіпсіздігіне әсері. Көлік құралының қозғалысына әсер ететін күштер: тарту, тежеу, көлденең және тік күштердің қосылуы. Ауып кетуге қарсы тұру. Көлік құралының тұрақты қосалқы мүмкіндіктері.

Көлік құралын реттеу жүйелері: тарту, тежеуіш, көлденең реттеу жүйелері. Басқару сипаттамасы.

N6 Тақырып. Штаттық және штаттық емес қозғалыс тәртібіндегі жүргізушінің іс-әрекеттері.

Тіркеуге алуда, тайғақ жолдарда, жоғары және төмен түскенде, бұрылыстарда , қараңғы мезгілде және шектеулі көру жағдайында, көлік ағынында, бұрылыс және жолаушылар өтетін жерлерде, шексіз кеңістікте мотоциклді жүргізу.

Жұмыс тежегішінің бас тарту кезеңінде, қозғалыстағы шинаның жарылуында, ауытқу кезеңінде жүргізушінің іс-қимылдары.

Көлік құрал-жабдықтарының өртенген, суға батқан кезінде, жоғары кернеудегі электр сымдардың көлік құрал-жабдықтарына үзіліп түскенінде, найзағай түскен кезеңде жүргізушінің іс-қимылдары.

Қауіпсіздік көліктің нәтижелі жұмысының шарты. Көлікті жүргізушінің көлікті басқару мақсатын орындауда: белгілі отын шығынында жоғарғы орта жылдамдыққа жету, белгілі орта жылдамдықта отынды ең жоғарғы дәрежеде үнемдеу, ең жоғарғы қамтамасыз ету.

Сапалы басқарудың көрсеткіштері: орташа жылдамдық, отын шығыны, бір қалыпты қалыптастыру.

Үнемді басқару: жүргізудегі жылдамдықты реттеуде үнемділік алгоритмін пайдалану; отын шығындау өлшеміндегі ең төменгі қарқынды қозғалыста ең жоғарғы жылдамдықты шектеу, отын шығындау өлшеміндегі ең жоғарғы қарқынды қозғалыста - ағынның орта жылдамдыққа жақын қозғалуы (жүруі), асыру арқылы қозғалысты баяулатып, двигательді тоқтату.

Жылдамдықты басқару: жүргізудегі жылдамдықты реттеуде жылдамдылық алгоритмін пайдалану, еркін қозғалатын аймақта ең жоғарғы жылдамдықпен көлікті жүргізу, қарқынды тоқтату. Көлік құралдарының орта жылдамдығына қарқынды ағынның әсері. Көлік жол жағдайын алдын-ала болжау - негізгі жылдамдылықты басқарудың кепілі.

Жылдамдылықты басқаруда пайдаланатын алгоритмдердің көлік құралдарының қауіпсіздігіне, экологияға, ресурстарға әсері.

Көлік құралдарының оңтайлы алгоритмдерін қозғалыс жылдамдықтарын реттеуге тахометр, спидометр, эконометр пайдаланылады.

N7 Тақырып. Жол қауіпсіздігі және жол жағдайлары.

Автокөлік жолдарының түрлері және жіктелуі. Жолдардың белсенді, белсенді емес және экологиялық қауіпсіздігінің негізгі бөлшектері.

Жол беттерінің түрлері, олардың сипаттамалары. Жол жағдайларының қозғалыс қауіпсіздігіне әсерлері.

Ауыл шаруашылығындағы жолдар. Автожолдар. Таулы жолдардың ерекшелігі.

Жол жағдайларының автокөлік қозғалысына әсері. Шинаның жолмен беттесу коэффициенті туралы түсінік.

Жол жағдайына, ауа мен гидрометеорологиялық жағдайларға байланысты коэффициенттің өзгеруі. Тұманда, таулы жолдардағы көлік жүргізу ерекшеліктері. Автокөлік жолдарының қауіпті учаскелері, жүру бөлігінің тарылуы, жолдың бетінің жаңадан салынуы; битум және гравий беті, ұзақ

төменге түсу жолдары; көпірлі жолдар, теміржол бойындағы өткелдер және қауіпті учаскелер.

Көктемгі және күзгі кезеңдерде жолдарды пайдалану. Мұзды өткелдер арқылы көліктің жүруі.

Жолдардың жөндеу жұмыстары жүргізіліп жатқан учаскелердегі көлік жүргізудің қауіпсіздігін алдын алу, бұл жағдайда қолданылатын қоршаулар, ескерту және жарық дабылдары.

№8 Тақырып. Жол-көлік оқиғалары.

Жол-көлік оқиғалары мен жол-көлік оқиғаларының жіктелуі. Қалалардағы, қала сыртындағы, ауылдық жерлердегі апаттар.

Жол оқиғаларының болу себептері: жолда жүру ережелерінің бұзылуы, көлік жүргізушілердің құқықтық ережелерді сақтамауы, көлік құралдарының техникалық жағдайлары ақуалының нормативке сай емес болуы және т.б.

Көлік жүргізушілеріне байланысты ЖКО себептері: төменгі біліктілік, шаршау, рульде ұйықтап кету.

Жол көлік оқиғаларының пайда болу жағдайлары: жол және көлік құралдарының жағдайы, жол қозғалыстарын (жүру) реттейтін құрал-жабдықтардың бар болуы.

ЖКО статистикасы. Апаттардың мезгіл, аптаның күндері, тәулік уақыты, жол категориясы, көлік жабдықтарының түрлеріне байланысты бөлінуі.

Көлік жабдықтарының белсенді емес және экологиялық қауіпсіздігі.

Жол көлік қозғалысын мемлекеттік бақылау.

"АЛҒАШҚЫ ДӘРІГЕРЛІК КӨМЕК КӨРСЕТУ" пәні бойынша үлгілік тақырыптық жоспар.

Тақырыптық жоспар

№N	Тақырыптардың атауы	Сағат саны		
		Барлығы	Теориялық сабақтар	Практикалық сабақтар
1	Адам анатомиясы және физиологиясы.	1	1	-
2	Көлік жол жаракаты құрылымы. Жол көлік оқиғасында жиі кездесетін зиян шеккендер және оларды диагностикалау.	1	1	-
3	Адам өміріне қауіп төндіретін механикалық және термиялық зардаптар.	2	2	-
4	Апаттан болған психикалық реакциялар. Осы жағдайларда зардап шеккендерге көмек.	1	1	
5	Термиялық зардаптар.	1	1	
6	ЖКО апаттарындағы көрсетілетін құқықтық-ұйымдастыру көмектері.	1	1	

7	Адам өміріне қауіп төндіретін терапиялық жағдайлар.	1	1	
8	ЖКО-да зардап шеккендерге алғашқы дәрігерлік көмек.	3		3
9	Сыртқы қансырауды тоқтату.	3	-	3
10	Көлік иммобилизациясы.	3	-	3
11	Зардап шеккендерді сыртқа шығару, оларды көлікке орналастыру және тасымалдау.	2		2
12	Жарақатты тазарту, дәрілеу, десмургия.	3	-	3
13	Жеке аптечканы пайдалану	2	-	2
	Барлығы:	24	8	16

Бағдарлама

N1 Тақырып. Адам анатомиясы және физиологиясының негіздері.

Ағза жүйелері және олардың қызмет жасауы туралы негізгі түсініктер: жүрек-қан тамыр жүйесі, тірек-қозғалу жүйесі. Тамыр соғу жиілігі, жиі демалуы, қарашық қасиеттері, естен тану, терінің түстері, ең алғашқы белгілері.

N2 Тақырып. ЖКО құрылымы. ЖКО-да жиі кездесетін зардаптар және оларды диагностикалау.

ЖКО зардап шегуді болдырмайтын көлік жабдықтарының сипаттамасы. ЖКО зардап шеккен туралы статистика, олардың ауырлық дәрежесі және қорғау.

Алғашқы көмек көрсетуде уақыт факторының әсері. Жолаушыны қағып кеткендігі, рульге ұрғанда, көлікті қатты тоқтатқанда, аударылған кездегі зардаптар.

Ми-сүйек зардабы, сынық белгілері, омыртқаның, жамбастың зақымдануы, ашық пневмоторакс, анық белгілері.

N3 Тақырып. Өмірге қауіп төндіретін механикалық және термиялық зардаптар.

Түсініктемелер: преагопальдық жағдай, агония, клиникалық ажал, биологиялық ажал. Олардың белгілері. Алғашқы дәрігерлік көмек көрсету кезеңінде реанимациялық іс-шаралардың мазмұны.

Шок. Жарақаттық, геморагиялық, күйіктік, кардиогендік, аллергиялық шоктың түрлері. Шоктың клиникалық көрінісі. Алғашқы дәрігерлік көмек көрсетудегі шокқа қарсы іс-шаралардың кешені.

Тыныс жетіспеушілігі. Дәрігерлік көмек көрсетуде тыныс жетіспеушілігінің дәрежесін төмендету әдістері, клиникалық белгілері, себептері. Кеуде жасушаларының зақымдалуының жіктелуі. Асфикция.

Естен тану синдромы. Кома. Себептері. Естен тану кезеңінде асфикцияны

алдын - алу

тәсілдері.

Балалардың, қариялардың, жүкті әйелдердің өмірлеріне қауіп төндіретін ерекшеліктер.

№4 Тақырып. Апаттағы психикалық әсерлер. Психикалық зардап шеккендерге көмек көрсету ерекшеліктері.

Психикалық және неврологиялық ауытқулар, олардың сипаттамалары және болу жиілігі. Шок-аффективалық белгілер, психомоторлық ояну. Психикалық әсерлі, алкоголь және есірткілік мас жағдайда зардап шеккендерге дәрігерлік көмек көрсетудің ерекшеліктері.

№5 Тақырып. Термиялық зардаптар.

Термиялық күйіктер. Күйіктен зардап шеккендерге имобилизация өткізу, жарақатты таңу ерекшеліктері, күйіктен зардап шеккеннің дәрежесін анықтау, клиникалық көрінісі.

Көздері және жоғарғы тыныс жолдары күйіктен зардап шеккендерге алғашқы медициналық көмек көрсетудің ерекшеліктері.

Жылудан зардап шеккен жарақат. Алғашқы медициналық көмек берудің принциптері. Суықтан, аяздан зардап шеккен жарақат. Үсікке шалдығу және суық тигізу. Осы жағдайларда жылыту тәсілдері.

№6 Тақырып. ЖКО-да зардап шеккендерге ұйымдастыру - құқықтық көмек көрсету аспектілері.

Зардап шеккендерге көмек көрсету немесе көмек көрсетпеу заңдылықтарға (әкімшілік және құқығы) негізделген. Жол апатынан адам құрбан болған жағдайларындағы автокөлік жүргізушінің, дәрігер қызметкерінің, жол-көлік оқиғалардың әкімшілік қызметінің міндеттері.

№7 Тақырып. Адам өміріне қауіп төндіретін терапиялық зардап шеккендер.

Диабеттік ком. Жүрек-қан тамыр жетіспеушілігі. Гипертониялық криз. Астматикалық статус. Улану. Алғашқы дәрігерлік көмек көрсетудің тәсілдері, клиникалық белгілер.

№8 Тақырып. Көлік жол оқиғаларынан зардап шеккендерге алғашқы дәрігерлік көмек көрсетуде жүргізілетін өкпе-жүрек реанимациясы, асфикцияны жою.

Зардап шеккеннің жағдайының ауырлығын бағалау, өкпе-жүрек реанимациясын жүргізуге көрсеткіштерін анықтау.

Жоғарғы тыныстың жұмысын қалпына келтіру. Ауыз қуысын тампонмен тазарту, жоғарғы тыныс жолдарының өтуін қамтамасыз ету. "Ауыздан ауызға", "Ауыздан мұрынға" жасанды тыныс жүргізу. Ауа жүргізуді пайдалану. Жүректің жабық массажының техникасы. Өкпе-жүрек реанимациясын бір немесе екі құтқарушы жасауының ерекшеліктері. Өкпе-жүрек реанимациясының бет, ашық кеуде клеткалары зардап шеккендерге жасудың ерекшеліктері.

Өкпе-жүрек реанимациясының балаларға жасаудағы ерекшеліктері. Балалардың механикалық асфиксиясын жою.

№9 Тақырып. Сыртқы қансырауды тоқтату.

Қансыраудың түрлері. Артериялық, тамырлық қансырау белгілері. Сыртқы қансырауды уақытша тоқтату тәсілдері: саусақтармен артерияны қысу, жіп немесе жгутпен байлау, қолды, аяқты қайыру.

Қан құсу, қан түкіру, қан ішекке кеткен жағдайларда алғашқы дәрігерлік көмек көрсету.

№10 Тақырып. Көлік иммобилизациясы.

Көлік иммобилизациясының жалпы принциптері. Бинтті таңу. Көлік иммобилизация жасау ережелері, бір үлгідегі қателер және асқынулар. Жамбас, омыртқа, бас, кеуде клеткалары зақымданған кездегі иммобилизацияның ерекшеліктері.

№11 Тақырып. Жаншылып қалғандарды босату, көліктен сыртқа шығару, оларды көлікке орналастыру және тасымалдау тәсілдері.

Көліктің жапырылып қалған есіктерін ашу, зардап шеккендерді әйнектері сынған терезе арқылы шығару тәсілдері. Ұзақ уақыт жаншылып қалған зардап шеккендердің (аяқ, қолдары) шығару ерекшеліктері. Оларды зембілге орналастыру техникасы. Омыртқа мен жамбасы жарақаттанған адамдарды көліктен шығару, орналастыру ерекшеліктері. Жеңіл көліктерді (жеңіл машина, жүк таситын автокөлік, автобус) зардап шеккендерді орналастыру үшін пайдалану.

№12 Тақырып. Жарақаттанған жерлерін тазарту, дәрілеу. Десмургия.

Жарақаттанған жерлерді тазарту техникасы, дәрілеу және таңғышпен орау. Кеудені орайтын арнаулы жеке пакетпен орау немесе қолға түскен заттармен, тақтайшалар салып түзу байлау. Қолда бар құралдарды барынша пайдалану.

№13 Тақырып. Жеке аптечканы қолдану.

Жеке аптечканы түгендеу. Ішіндегі дәрі-дәрмекті пайдалана білу.

ҚОСЫМША

1. Ауыз қуысын және жоғарғы тыныс жолдарының өтуін тазарту техникасы.
2. Өкпеге жасанды ауа жіберу.
 - ауыздан ауызға (жасанды тыныс жасауға арналған жабдықтарды пайдалану және пайдалану жағдайлары)
 - м ұ р ы н н а н а у ы з ғ а
3. Жүрекке жабық түрде массаж жасау:
 - е к і қ о л м е н
 - б і р қ о л м е н

4. Бір құтқарушы адамның реанимациялық іс-шараларды өткізуі.
5. Екі құтқарушы адамның реанимациялық іс-шараларды өткізуі.
 6. Тамырды анықтау:
 - сәулелі артерияда
 - жамбас артерияда
 - ұйқы артерияда
 7. Тыныс және пульс жиілігін анықтау.
 8. Көздің қарашық реакциясы.
 9. Қансырауды уақытша тоқтату техникасы
 - иық, тізе арты, жамбас және ұйқы артерияларын қысу
 - жгутпен, қолда бар заттармен байлау
 - тізені, шынтақты барынша қайыру
 - резина жгутын қою
 - мұрынға тампон қою
 - "Статин" ұнтағын және котекс "Тем" майлығын пайдалану
 10. Жарақаттанған жерлерді тазарту, дәрілеу
 11. Бинт таңғыштарын қою:
 - аяққа, қолға циркулярлық
 - колостық
 - спиральдық
 - "гепец"
 - тасбақа
 - косынкалы
 - Дезо
 - Окклюзивтік
 - Басу, езу
 - контурлық
 12. Торлы бинтті пайдалану
 13. Аяқ, қолды эластикалық әдіспен бинттеу
 14. Бактерицидтік пластырьді, лейкопластырьді пайдалану
 15. Зардап шеккендерді қолданыстағы құралдарды және торлы шиналарды пайдаланып, төмендегі жарақаттану кезінде көлікті иммобилизациялау:
 - иықты
 - иық асты
 - алақан
 - жамбасты
 - тізені
 - табан
16. Төмендегі жарақаттануда зардап шеккендерді көлікті иммобилизациялау

т е х н и к а с ы :

- о м ы р т қ а н ы
 - қ а р ы н д ы
 - көптеген қабырға сынықтарын
 - б а с (м и) ж а р а қ а т ы
17. Төмендегі жарақаттануда зардап шеккендерді шығару және зембілге орналастыру техникасы
- к е у д е к л е т к а л а р ы
 - қ а р н ы (і ш)
 - ж а м б а с ы
 - о м ы р т қ а н ы
 - б а с т ы
18. Төмендегі жарақаттануда зардап шеккендерді тасымалдау техникасы
- з е м б і л м е н
 - ж а п қ ы ш п е н
 - қ а л қ а н м е н
 - қ о л д а р м е н
 - а р қ а д а
 - и ы қ т а
 - о р ы н д ы қ т а
19. Зардап шеккендерді көлікке орналастыру
- жеңіл көлікке (жеңіл, жүк көлігі)
 - санитарлық көлік
20. Көзге дәрі тамызу, көзді сумен жуу
21. Зардап шеккендердің киімін шешу
22. Зардап шеккен адамның мотоцикл каскасын шешу
23. Хлорэтилмен ауыртпай ем жасау техникасы
24. Аэрозольды пайдалану
25. Жеке таңу перевязка пакетін ашу
26. Ауа жинауды ендіру техникасы
27. Гипотермиялық пакет-контейнерді пайдалану
28. Естен танғанда нашатыр спиртті қолдану
29. Асқазанды жуу техникасы.

"АВТОМОБИЛЬ ЖҮРГІЗУ" пәні бойынша бағдарлама және үлгілік тақырыптық жоспар.

Тақырыптық жоспар.

№N	Тақырыптар мен тапсырмалардың атауы	Сағат саны
N № 1 тақырып.		

Бастапқы оқыту.		
1	Отырғызу. Басқару органдарымен және сигнализация аспаптарымен әрекет ету тәсілдері.	2
2		
3	Автомобильдерді басқару тәсілдері.	2
4	Берілісті қосу арқылы қозғалыс.	2
	Көтерілу және төмен түсу тәртібіндегі қосу арқылы қозғалыс.	2
5	Бағытты өзгертумен қозғалыс.	2
	БАРЛЫҒЫ:	10
№ № 2 тақырып. Шектеулі жүріп өтулердегі жүргізу.		
6	"Тапсырылған" орынға тоқтау, бұрылу.	2
7	Шектеулі жүріп өтудегі маневр жасау.	4
8	Қиын маневр жасау.	6
	БАРЛЫҒЫ:	12
	№1 бақылау сабағы	0,5
№ N 3 тақырып. Оқу бағыттары бойынша жүргізу.		
9	Аз қарқынды қозғалыстағы бағыттар бойынша жүргізу.	1 8
10	Үлкен қарқынды қозғалыстағы бағыттар бойынша жүргізу.	22
	БАРЛЫҒЫ:	40
	N2 бақылау сабағы	0,5
№ N 4 тақырып. Автомобильді басқару тәжірибесін жетілдіру.		
11	Жолдың әртүрлі жағдайында автомобиль жүргізудің тәжірибелерін жетілдіру.	5
	Емтихандар	2
	БАРЛЫҒЫ:	70

"АВТОМОБИЛЬ ЖҮРГІЗУ" пәнінің бағдарламасы.

№1 тақырып. Бастапқы оқыту.

№1 Тапсырма. Отырғызу. Басқару органдарымен және сигнализация аспаптарымен әрекет жасау тәсілдері (жаттықтыру-автомобильдерінде немесе

автожаттықтырушыларда үйрету).

Автомобильмен (автожаттықтырушымен), басқару органдарымен және сигнализация аспаптарымен жалпы таныстыру. Маршрутқа шықпас бұрын автомобильді тексеру үшін қарап шығу. Кабинаға отырғызу.

Орындық жағдайын реттеу, қауіпсіздік белдігін тағуға, двигательді қосуға, сигнал беруге, әйнек тазалаушыны, жарық беру жүйесін қосуға жаттығу жасау.

Бос жүрісте двигатель айналымының акселераторы педалін реттеу. Берілісті қосу схемасымен танысу. Бірінші берілісті қосу, қозғалту имитациясы.

Басқарылатын дөңгелектер жағдайы туралы кері байланысты сақтауды қамтамасыз ететін рульдеу техникасын игеру.

Рульдік дөңгелекті 120° , 130° , 240° , 360° бұрышына бұруға және бейтарап жағдайға дөңгелекті қайта әкелуге жаттығу.

Тахометр (егер бар болса) мен спидометр бойынша көлік құралының айналымы мен жылдамдығын реттеу.

N2 Тапсырма. Автомобильдерді басқару тәсілдері (жаттықтыру-автомобильдерінде немесе автожаттықтырушыларда үйрету).

Рульді ұстау тәжірибесін дамыту: рульдік дөңгелекке қолды қою, қарқындылықты біртіндеп арттыру арқылы екі қолмен рульдік дөңгелекті оң мен солға кезек бұру.

Орнынан қозғалту жағдайында басқару органдарының әрекеті.

Аз ғана жылдамдықпен қозғалу, берілісті тікелей қосу бойынша қозғалыс, орнынан қозғалу.

N3 Тапсырма. Берілісті қосу арқылы қозғалыс (жаттықтыру-автомобильдерінде немесе автожаттықтырушыларда үйрету).

Жоғары көтерілу тәртібімен берілісті тікелей қосу бойынша қозғалу, орнынан жылжыту. Тежелу және тоқтау тәсілдері. Тікелей артқы жүріспен қозғалу.

N4 Тапсырма. Көтерілу және төмен түсу тәртібіндегі қосу арқылы қозғалыс (жаттықтыру-автомобильдерінде немесе автожаттықтырушыларда үйрету).

Екпін. Жоғары көтерілетін және төмен түсетін берілісті қосумен қозғалу. Жағдайды реттеу жолымен жылдамдықты тікелей өзгерту бойынша қозғалыс. Төменгі беріліске өтудің деңгейлік әдісі (кезекті және кезектілікті сақтамай). Тежелудің әр түрлі әдістері.

N5 Тапсырма. Бағытты өзгертумен қозғалыс.

Айналма бағыт бойынша алдыңғы жүріспен қозғалу. Стоп - бағытта аялдамалардағы екпін және тежеу. Қарама-қарсылық арасында оңға және солға бұрылу.

Жолды бақылаудың әртүрлі әдістерін тікелей пайдалану бойынша артқы жүріспен қозғалу.

Оңға және солға бұрылу арқылы артқы жүріспен қозғалу.

№2 Тақырып. Шектеулі жүріп өтулердегі жүргізу.

№6 Тапсырма. " Тапсырылған" орынға тоқтау, бұрылу.

Алдыңғы және артқы жүріспен қозғалуда, жол белгісінде, тротуарда автомобильдің аялдауы. Алдыңғы және артқы шектеуге келіп жету. Оңға және солға бұрылумен тікелей бағыттағы қиылыстардан өту. Артқы жүрісті қолданбай бұрылу.

№7 Тапсырма. Шектеулі жүріп өтуде маневр жасау.

Алдыңғы және артқы жүріспен тиісті және қарама қарсы жақтан қақпаға кіру. Оңға және солға бұрылумен, алдыңғы және артқы жүріспен қақпадан шығу. Алдыңғы жүріспен "ирелектетіп" өту. Артқы жүрісті қолдану арқылы шектеулі учаскеде бұрылу. Габаритті аулаға кіру, артқы жүрісті қолданумен бұрылу, алдыңғы жүріспен шығу.

№8 Тапсырма. Қиын маневр жасау.

Автомобильді қою. Габаритті тұраққа автомобильді қою. Оңға (солға) бұру жағдайымен артқы жүріспен габаритті тоннель ішінде қозғалыс.

№1 бақылау сабағы.

Автодромдағы (жаттығу алаңы) тексерулер: орнынан қозғалту, тапсырылған бағдар мен стоп бағытта аялдаумен айналма бағыт бойынша қозғалу, алдыңғы жүріспен "ирелектетіп" өту, габаритті аулаға кіру, артқы жүрісті қолданумен бұрылу, алдыңғы жүріспен шығу, габаритті тұраққа автомобильді қою. Оңға (солға) бұру жағдайымен артқы жүріспен габаритті тоннель ішінде қозғалыс.

№3 Тақырып. Оқу бағыттары бойынша жүргізу.

№9 тапсырма. Аз қарқынды қозғалыстағы бағыттар бойынша жүргізу.

Қала (елді мекен) көшелеріне шығу. Көлік ағымында қозғалу. Аялдау және қозғалыс басы. Шектеулі көріністегі бұрылыстардағы қозғалыс. Қоғамдық көлік аялдамаларынан, жаяу жүргіншілер өтетін жерлерден жүріп өту. Парковка тәсілдерін өңдеу. Тар өткелдердегі қарсы жүріс. Кедергілерден айналып өту. Жол желілері мен көпірлердегі қозғалыс. Темір жол тораптарынан өту.

Қиылыстан өту. Қиылыстан өту кезіндегі жүргізушінің әрекеті. Қиылысты (шолушылық, сызықтар саны, көліктердің болуы және тағы басқалары) бағалау. Қайта құру. Бағдаршам (реттеуші) сигналы бойынша әрекет. Қозғалыс траекториясын таңдау. Реттелмеген қиылыстардан өту. Қозғалыс жылдамдығын таңдау. Пилотажды аспаптарды пайдалану. Бағыт бойынша қозғалыстың орташа жылдамдығы мен жанар-жағар майдың пайдалану шығынын анықтау.

№10 Тапсырма. Үлкен қарқынды қозғалыстағы бағыттар бойынша жүргізу.

Қала (елді мекен) көшелеріне шығу. Көлік ағымында қозғалу. Аялдау және

қозғалыс басы. Шектеулі көріністегі бұрылыстардағы қозғалыс. Қоғамдық көлік аялдамаларынан, жаяу жүргіншілер өтетін жерлерден жүріп өту. Парковка тәсілдерін өңдеу. Тар өткелдердегі қарсы жүріс. Кедергілерден айналып өту. Жол желілері мен көпірлердегі қозғалыс. Темір жол тораптарынан өту.

Қиылыстан өту. Қиылыстан өту кезіндегі жүргізушінің әрекеті. Жақын келген көлік құралының арақашықтығын анықтау. Жақын келген көлік құралының жылдамдығын анықтау. Қиылыстан өту үшін уақытын анықтау. Қиылысты (шолушылық, сызықтар саны, көліктердің болуы және тағы басқалары) бағалау. Қайта құру. Бағдаршам (реттеуші) сигналы бойынша әрекет. Қозғалыс траекториясын таңдау. Реттелмеген қиылыстардан өту. Қозғалыс жылдамдығын таңдау. Пилотажды аспаптарды пайдалану. Бағыт бойынша қозғалыстың орташа жылдамдығы мен жанар-жағар майды пайдалану шығынын анықтау.

№ 2 бақылау сабағы.

Бақылау бағытында тексерілетіндер: қозғалыс басы, жүргінші бөлікте орналасу, бір қозғалыс сызығынан екіншісіне өту, оңға және солға бұрылулармен тікелей бағытта қиылыстан өту, көлік ағымындағы қозғалыс. Қоғамдық көлік аялдамаларынан өту, көлік құралдарын басып озу, тежеу, темір жол тораптарынан өту, бағыт бойынша қозғалыстың орташа жылдамдығы мен 100 км-ге кететін литрдегі жанар-жағар майды пайдалану шығыны.

№4 Тақырып. Автомобильді басқару тәжірибесін жетілдіру.

№11 Тапсырма. Жолдың әртүрлі жағдайында автомобиль жүргізудің тәжірибелерін жетілдіру

Бұл тапсырма автомобильді басқарудағы кемшіліктерді жою және жол қатынасының әртүрлі жағдайында автомобильді басқару тәжірибесін жетілдіру үшін жүргізіледі.

Бірінші кезең, үйрену жүрісі үшін алаңда (автодром).

Екінші кезең, жол қозғалысы жағдайында бақылау бағытында.

Е м т и х а н н ы ң м а қ с а т ы :

- Жол қатынасының әртүрлі жағдайында үйренушіге автомобильді өз бетімен басқару дайындығын анықтау;

- Көлік құралдарын басқаруда меңгерген тәжірибелер мен үйренулердің деңгейін қалыптастыру.

- Жол қатынасының әр түрлі жағдайындағы көлік құралдарын басқаруда жол қозғалысы Ережесін қолдануды тексеру.

"D" санатты көлік құралдарын жүргізушілерді дайындау бойынша үлгілік бағдарлама.

Үлгілік оқу жоспары.

			Сағат саны

N	Сабақ тақырыптары мен бөлімдердің атауы.	Барлығы	Теориялық сабақ	Практикалық сабақ
1	Құрылым және техникалық қызмет көрсету.	455	188	267
2	Көлік құралдарын пайдалану және жолаушы тасымалдауды ұйымдастыру.	24	24	-
3	Жол қозғалысы ережесі.	90	62	28
4	Көлік құралдарын басқару негіздері және қозғалыс қауіпсіздігі.	38	38	-
5	Алғашқы медициналық көмек көрсету.	24	8	16
БАРЛЫҒЫ:		631	320	311
	Кенес берулер	12	12	-
ЕМТИХАНДАР				
:				
1	"Құрылым және техникалық қызмет көрсету"	12	12	
2	"Жол қозғалысы ережесі, көлік құралдарын басқару негіздері және қозғалыс қауіпсіздігі"	12	12	
3	Автобус жүргізу*			
СЫНАҚТАР:				
1	"Алғашқы медициналық көмек көрсету"	1	1	
2	"Көлік құралдарын пайдалану және жолаушы тасымалдауды ұйымдастыру"	1	1	
БАРЛЫҒЫ:		669	358	311
	Автобус жүргізу**	135		

* Автобус жүргізу емтиханы жүргізуге бөлінген сағаттар есебімен ө т к і з і л е д і .

** Жүргізу оқу торынан тыс 135 сағат көлемінде, оның ішінде 5 сағат жаттығуда (экспонат-автобуста) жүргізіледі.

"ҚҰРЫЛЫМ ЖӘНЕ ТЕХНИКАЛЫҚ ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТУ" пәні бойынша бағдарлама және үлгілік тақырыптық жоспар.

Тақырыптық жоспар

№N	Тақырыптар пен тапсырмалар атауы.	Сағат саны
1	2	3
1-бөлім. Кіріспе.		
1.1	Автобустың жалпы құрылымы мен саралануы.	1
2-бөлім. Двигатель.		
2.1	двигатель жұмысы мен жалпы құрылымы.	2
2.2	Кривошипті-шатунды механизм.	4
2.3	Газ бөлу механизмі.	4
2.4	Салқындату жүйесі.	2
2.5	Майлаушы жүйе.	2
2.6	двигательге, салқындату жүйесі мен майлауға техникалық қызмет көрсету.	2

2.7	Ішкі жану двигательдері үшін жанар-жағар май. двигатель қорегін белгілеу жүйесі.	2
2.8	Жанар-жағар май қоспасы.	2
2.9	Карбюратор двигательін қоректендіру жүйесі.	12
2.10	Карбюратор двигательін қоректендіру жүйесіне техникалық қызмет көрсету.	2
2.11	Дизельді двигательді қоректендіру жүйесі.	12
2.12	Дизельді двигательді қоректендіру жүйесіне техникалық қызмет көрсету.	2
2.13	Төменгі температурада двигательді қосуды жеңілдету үшін құрылғылар мен бейімделу.	2
3-бөлім. Электр жабдықтары		
3.1	Автобустың электр жабдықтары бойынша негізгі мәліметтер.	2
3.2	Аккумулятор батареялары.	2
3.3	Генератор және реле-реттеуші	2
3.4	Стартер. Көмекші электр двигательдері.	2
3.5	Жарық беру жүйесі. Жарық және дыбыс сигналы.	2
3.6	Оталдыру жүйесі.	6
3.7	Электр жабдықтары аспаптарына техникалық қызмет көрсету.	2
4-бөлім. Трансмиссия		
4.1	Трансмиссияның мәні мен жалпы құрылымы.	1
4.2	Тұтасу.	4
4.3	Беріліс қорабы, гидротрансформатор, механикалық редуктор.	16
4.4	Карданды беріліс және жетекші көпір.	4
4.5	Трансмиссияға техникалық қызмет көрсету.	2
5-бөлім. Тасушы жүйе.		
5.1	Автобус кузовы. Қосымша жабдықтар.	2
5.2	Автобус кузовына техникалық қызмет көрсету.	2
5.3	Алдыңғы және артқы алқалар.	4
5.4	Автобустың жүретін бөлігіне техникалық қызмет көрсету.	2
6-бөлім. Басқару механизмі.		
6.1	Рульдік басқару.	4
6.2	Рульдік басқаруға техникалық қызмет көрсету.	2
6.3	Тежегіш жүйелері.	6
6.4	Тежегіш жүйелеріне техникалық қызмет көрсету.	2
7-бөлім. Техникалық қызмет		

көрсету негіздері.		
7.1	Эксплуатациялық материалдар және оларды шығындау нормалары.	2
7.2	Детальдардың ақаулары мен тозуы.	2
7.3	Автобустың техникалық жағдайын зерттеу.	10
7.4	Автобустарға техникалық қызмет көрсету бойынша негізгі мәліметтер.	4
7.5	Автобұсқа күн сайын техникалық қызмет көрсету және кезекті бақылау.	12
7.6	Маусымды және N 1, №N 2 техникалық қызмет көрсету	34
7.7	Еңбек қауіпсіздігі. Қоршаған ортаны қорғау	4
БАРЛЫҒЫ:		188

Бағдарлама 1-бөлім. КІРІСПЕ.

1.1 тақырып. Автобустың жалпы құрылымы мен саралануы.

Халыққа қызмет көрсету бойынша жолаушы автотранспортының міндеттері. Автобустардың саралануы. Автобустың жалпы құрылымы. Негізгі агрегаттардың өзара әрекеті, орналасуы мен белгіленуі: трансмиссия двигательдері, басқару механизмдері. Автобустардың кешенді моделі және олардың модификациясы.

2-бөлім. ДВИГАТЕЛЬ.

2.1 тақырып. двигатель жұмысы мен жалпы құрылымы.

Оқылатын двигательдердің сипаттамасы мен жалпы құрылымы. Карбюраторлы дизельді двигательдердің жұмыс принциптері, белгіленуі. Ішкі жану двигательдерінің циклы. двигательдердің жұмыс процесі. Газ алмасу процесі, олардың атауы және сипаттамасы. двигатель жұмысын сипаттайтын терминдер, олардың анықтамасы. "Өлі нүкте" түсінігі, жану камерасының көлемі, цилиндрдің жұмысы және толық көлемі, двигатель литражы.

2.2 тақырып. Кривошипті-шатунды механизм.

Кривошипті-шатунды механизмнің мәні, оның құрылымы мен жұмысы. Оқылатын карбюраторлы және дизельді двигательдердің кривошипті-шатунды механизмнің негізгі детальдарының құрылымы.

Сипатты ақаулар, олардың белгілері, ескірудің себептері мен әдістері.

2.3 тақырып. Газ бөлу механизмі.

Газ бөлу механизмнің жұмысы, құрылымы мен белгіленуі. Иінді және бөлуші біліктің айналу жиілігінің қатынасы. Қақпақ желісі мен иінді арасындағы саңылаулардың қажеттілігі, оқылатын двигательдер үшін оның мөлшері. Қақпақтарды ашу мен жабудың алдын алу мен кешігу мәні. Қақпақтарды жабу туралы түсінік. Газды бөлу фазалары.

2.4 тақырып. Салқындату жүйесі.

Салқындату жүйесінің белгіленуі. Салқындату әдістері. Салқындаған сұйықтықтар және оларға қойылатын талаптар. двигательдің жылу режимі және

салқындаған сұйықтықтардың температурасын бақылау. двигательдердің тұрақты жылу режимін сақтау әдістері. Оқылатын двигательдердің салқындату жүйесі аспаптарын орналастыру және оның мәні. двигательдердің жылу режимін сақтауға арналған құрылғы. Кабинаны жылыту құрылымы.

Салқындату жүйесінің сипатты ақауы, оның белгілері, жою себептері мен әдістері.

2.5 тақырып. Майлаушы жүйе.

двигательдің майлау жүйесінің мәні. Детальдардың қабаттарына май жіберу әдістері. двигательге қолданылатын майлар, олардың негізгі ерекшеліктері. Май қысымын бақылау. Двигательдегі майдың салқындауы мен тазарту әдістері.

Карбюраторлы және дизельді двигательдер.

Карбюраторлы және дизельді двигательдердің майлаушы жүйесі аспаптарының орналасуы, жұмысы, құрылымы мен мәні. Оқылатын двигательдердің майлану схемасы. Көтеріңкі қысымнан майлаушы жүйені сақтауға арналған құрылғылар. Оқылатын двигательдер декартердің желдету жүйесінің жұмысы, құрылымы және мәні.

Сипатты ақауы, оның белгілері, жою себептері мен әдістері.

2.6 тақырып. двигательге, салқындату жүйесі мен майлауға техникалық қызмет көрсету.

Автобусты пайдалану процесінде пайда болатын кривошипті-шатунды механизмнің негізгі ақаулары, әсері, себептері мен жою әдістері.

Автобусты пайдалану процесінде пайда болатын газ бөлуші механизмнің ақаулығы, олардың әсері, себептері мен жою әдістері.

Карбюраторлы және дизельді двигательдердің кривошипті-шатунды және газ бөлуші механизмдерінің техникалық қызмет көрсетудегі орындайтын негізгі жұмыстары.

Салқындату жүйесінің сипатты ақауы, оның белгілері, жою себептері мен әдістері.

Майлау жүйесінің техникалық қызмет көрсетудегі негізгі жұмыстары.

2.7 тақырып. Ішкі жану двигательдері үшін жанар-жағар май. двигатель қорегін белгілеу жүйесі.

Автомобиль двигательдеріне арналған жанар-жағар май түрі. Бензин және оның негізгі ерекшелігі. Бензин маркалары. Дизельді жанар-жағар май, оның негізгі ерекшелігі. Дизельді жанар-жағар майдың маркасы.

Қоректендіру жүйесінің мәні. Түсініктердің анықтамасы: жанатын қоспа, жұмыс қоспасы. Жанатын қоспаның құрамы бойынша саралануы. Детонация туралы түсінік, детонациялық жанудың белгілері мен себептері. двигатель

жұмысына детонацияның әсері. Өңделген газдардың уытына жанатын қоспа құрамының әсері. Әр түрлі режимдегі двигательдер жұмысына арналған қоспалар құрамына қойылатын талаптар.

2.8 тақырып. Жанар-жағар май қоспасы.

Бензин автомобильдің карбюраторлы двигательдері үшін жанар-жағар майдың негізгі түрі. Бензиннің негізгі ерекшеліктері. Бензин маркалары. Дизельді жанар-жағар май.

Жанатын және жұмыс қоспасы. двигатель жұмысына детонацияның әсері. Этилді бензин. Этилді бензинді пайдаланғандағы сақтық шаралары.

Құрамы бойынша жанатын қоспаның саралануы, әр түрлі режимдегі двигательдер жұмысына арналған қоспалар.

Қоректену жүйесінің аспаптары, олардың мәні мен автобустағы орналасуы (жалпы схема).

2.9 тақырып. Карбюратор двигательін қоректендіру жүйесі.

Қарапайым карбюратор схемасы және оның әрекет принципі. Оқылатын автобустар карбюраторларының құрылымы.

Әр түрлі режимдегі карбюраторлар жұмысы. Реттеуші құрылғылар және карбюраторларды реттеудің негізгі тәсілдері. Карбюраторды басқару жетегі.

Иінді біліктің максималды айналымының жалпы құрылымы және белгіленуімен танысу.

2.10 тақырып. Карбюратор двигательін қоректендіру жүйесіне техникалық қызмет көрсету.

Карбюратор двигательін қоректендіру жүйесінің ақауы; белгілері, себептері, жою әдістері.

Карбюратор двигательін қоректендіру жүйесінің техникалық қызмет көрсетудегі негізгі жұмысы.

2.11 тақырып. Дизельді двигательді қоректендіру жүйесі.

Дизельді двигательдің жанар-жағар майдың аппаратурасына қойылатын жалпы талаптар. Жанар-жағар май айдайтын насостың, жоғарғы қысымды насостың, жоғарғы қысымды насос секцияларының, форсункалардың, иінді білік айналымдарының барлық режимін реттеуіштің, жанар-жағар майды жіберудің алдын алатын автоматты муфтаньың, оталдыруды басқару приводының, двигательді тоқтату құрылғысының мәні, құрылымы, жұмысы.

2.12 тақырып. Дизельді двигательді қоректендіру жүйесіне техникалық қызмет көрсету.

Дизельді двигательді жабдықтау жүйесіндегі ақаулар, белгілері, себептері, жою жолдары. Дизельді двигательді жабдықтау жүйесіне техникалық қызмет көрсету жүйесіндегі негізгі жұмыстар, орындау тәсілдері.

2.13 тақырып. Төменгі температурада двигательді қосуды жеңілдету үшін құрылғылар мен бейімделу.

Төменгі температура кезінде двигательді қосуды қиындататын себептер. Төменгі температура кезінде двигательді қосуды жеңілдететін негізгі тәсілдер: электрлі жалынды құрылғы, алдыңғы қосылған жылытқыш, қосу саймандары, двигательді жылыту үшін ыстық су пайдалану, қысқы және барлық маусымдық майлар мен отындар.

3-бөлім. ЭЛЕКТРЛІ ЖАБДЫҚ.

3.1 тақырып. Автобустың электр жабдықтары бойынша негізгі мәліметтер.

Автобустың электрлі жабдығы және оның элементтері туралы жалпы мәліметтер: электр энергиясының көзі мен тұтынушылары, көмекші аппаратура, бақылаушы-өлшеуіш құралдары, жол серіктер мен изоляторлар, желілер. Желілерді орнықтыру. Тоқ көзі мен тұтынушыларын электрлік тізбекке қосу тәсілдері. Электр тізбегін шамадан тыс күштен сақтандыру. Электрлі жабдықтың жалпы үлгісі.

3.2 тақырып. Аккумулятор батареялары.

Аккумулятор мәні, құрылысы, жұмыс істеуі. Аккумуляторларды батареяға қосу. Аккумулятор мен батареяның кернеуі мен сыйымдылығы. Аккумулятор батареясының типтері, олардың маркировкасы. Электролит және олармен жұмыс істеу кезінде сақтану шаралары. Аккумулятор батареясының ақауы, олардың себебі, анықтау тәсілі және жою. Бақылау-жаттығу циклы туралы түсінік.

3.3 тақырып. Генератор және реле-реттеуші.

Генератордың жұмыс істеу принциптері, құрылысы. Генератор желісі. Түзеткіштер, олардың құрылымы, генератор тізбегіндегі әсері. Генератордағы ақаулар, олардың себептері, анықтау тәсілдері, жою.

Реле-реттеушінің мәні, жалпы құрылымы, жұмыс істеу принциптері. Генератор мен реле-реттеушінің ортақ жұмысы. Реле-реттеушінің автобустарда қолданылуы және олардың құрылымдағы және жұмысындағы ерекшеліктері. Мүмкін болатын ақаулар, себептері, анықтау тәсілі және жою.

3.4 тақырып. Стартер. Көмекші электр двигательдері.

Стартер мәні, құрылымы, жұмыс істеу принципі. Стартердің орналасқан жері. Мүмкін болатын стартердегі ақаулар, олардың белгілері, жою тәсілдері.

Көмекші электрлі двигательдер, олардың мәні, құрылымы. Мүмкін болатын ақаулар, олардың белгілері, себептері, жою тәсілдері.

3.5 тақырып. Жарық беру жүйесі. Жарық және дыбыс сигналы.

Жарық беру жүйесі. Жарық және дыбыс құралының мәні, жалпы құрылымы. Тізбекке қосу және құралды пайдалану ережелері. Фарлар жарығын реттеу

т ә р т і б і .

Жарық беру және сигнализация құралдарының ақаулары, олардың себебі, анықтау және жою тәсілдері.

3.6 тақырып. Оталдыру жүйесі.

Оталдырудың батареялық жүйесінің мәні, жалпы үлгісі. Батареяның оталдыру құралының орналасқан жері және оны қосу. Жоғарғы және төменгі кернеулі тоқ тізбегі.

Оталдыру катушкасы, үлестіргіш және оталдыру свечасының құрылымы және жұмыс жасауы. Бөлуші байланыс пен свеча электродтары арасындағы қуыстың двигатель жұмысына әсері. Конденсаттар мәні. Стартерді оталдырудың құрама ажыратқыштарының мәні, құрылымы. Электрлі жабдықтар әсерінен болатын кедергілерден радио және телеқабылдағыштарды сақтандыру қондырғысы.

Оталдыру кезеңінің двигатель қуатына, үнемділігіне және жылу режиміне әсер етуі. Оталдыру кезеңінің алдын-алу және алдын-алу бұрышының иінді білік айналымы мен двигательге түсетін күшке байланысы. Вакуумды және центробежді реттеушілердің мәні, жұмыс істеу принциптері мен құрылымы. Октан-түзетуші мәні, жұмыс істеу принципі. Оталдырудың батареялық жүйесіндегі ақаулар, пайда болу себептері, оларды жою тәсілдері.

3.7 тақырып. Электр жабдықтары аспаптарына техникалық қызмет көрсету.

Аккумулятор батареясының ақаулары, салдары, белгілері, себептері, жою тәсілдері.

Аккумулятор батареясына техникалық қызмет көрсету кезіндегі негізгі жұмыстар, орындау тәсілдері, сақтану шаралары.

Генераторлық қондырғылардың ақауы. Салдары, себептері, белгілері, жою тәсілдері.

Генератор қолдануына қызмет көрсету кезіндегі негізгі жұмыстар, оларды орындау тәсілдері.

Оталдыру құралдары жүйесінің ақауы, салдары, белгілері, себептері мен жою тәсілдері.

Оталдыру құралдарына техникалық қызмет көрсету кезіндегі негізгі жұмыстар, орындау тәсілдері.

Стартер, дыбыс сигналының бақылау-өлшеуіш құралдарының, электрлі двигательдердің жылу беру жүйесіндегі ақаулар. Салдары, белгілері, себептері, жою тәсілдері.

Стартер және өзге де электрлі жабдық құралдарына техникалық қызмет көрсету кезіндегі негізгі жұмыстар.

Жарық беру және дыбыс сигнализациясының ақаулары: белгілері, себептері, негізгі салдары, қозғалыс қауіпсіздігіне әсері, жою тәсілдері.

Жарық беру және дыбыс сигнализациясы құралдарына техникалық қызмет көрсету кезіндегі орындалатын негізгі жұмыстар.

Тізбектегі қорғағышты (предохранитель) ауыстыру. Электрошам мен шыны-жарық таратқышты ауыстыру. Электр тізбегіндегі болатын ақаулар, оларды анықтау және жою тәсілдері.

4-бөлім. ТРАНСМИССИЯ.

4.1 тақырып. Трансмиссияның мәні мен жалпы құрылымы. Трансмиссия құрылымы мен мәні.

Бір немесе жетекші мостары бар трансмиссия үлгісі. Агрегаттарды, жинақтаушы бөлшектерді, трансмиссия детальдарын майлау тәсілдері. Трансмиссиялық майлар мен пластикалық майлар, олардың қолданылуы, негізгі қасиеттері және сауда белгісі (маркировка).

4.2 тақырып. Тұтасу (сцепление).

Сцепление, оның мәні, жалпы құрылымы, жұмыс істеу принципі. Сцепление желісінің құрылымы мен механизмінің жұмысы. Сцеплениенің эксплуатациясы және оның желісінің реттелінуі.

Сцеплениенің ақаулары, оның белгілері, себептері, жою тәсілдері.

4.3 тақырып. Беріліс қорабы, гидротрансформатор, механикалық редуктор.

Беріліс қорабы, оның мәні, жұмыс істеу принципі. Өткізу саны. Беріліс қорабының жұмысы. Гидромеханикалық беріліс. Гидротрансформаторлар құрылымы және жұмысы. Гидромеханикалық берілісті пайдалану тәсілдері.

4.4 тақырып. Карданды беріліс және жетекші көпір (мост).

Карданды және негізгі беріліс, жартылай осьтер дифференциалының мәні. Карданды беріліс жұмысының принципі және құрылымы. Басты беріліс, оның құрылымы және жұмыс істеу принципі, беріліс саны. Дифференциал жұмысының принципі және құрылысы.

4.5 тақырып. Трансмиссияға техникалық қызмет көрсету.

Сцепление ақаулары, белгілері, себептері, қозғалыс қауіпсіздігіне әсер етуі, жою тәсілдері. Сцепление механизміне техникалық қызмет көрсету кезіндегі негізгі жұмыстар, оларды айқындау тәсілдері.

Беріліс қорабының, гидромеханиканың беріліс ақаулары, белгілері, себептері, қауіпті салдары, қозғалыс қауіпсіздігіне әсері, жою тәсілдері.

Беріліс қорабына, трансформаторға, механикалық редукторға қызмет көрсету кезіндегі негізгі жұмыстар.

Май шығынының нормасы, үстемелеу мерзімі, ауыстырылуы. Тіркемелеу жұмыстары, приводты реттеу.

Карданды және негізгі беріліс, дифференциал, жартылай ось ақаулары;

белгілері, себептері, қауіпті салдары, қозғалыс қауіпсіздігіне әсері, жою тәсілдері

5-бөлім. ТАСУШЫ ЖҮЙЕ.

5.1 тақырып. Автобус кузовы. Қосымша жабдықтар.

Автобустың негізгі кузовы, оның жалпы құрылымы, ішкі және сыртқы ж а б д ы ғ ы .

Кабина мен салонды желдету: желдеткіш люктер мен каналдар, айналмалы шағын терезелер. Жүргізушінің реттелмелі орындығы. Жолаушылар орындығының, касса-жинағыштың, компостердің құрылымы мен орналасуы. Шыны көтергіштер. Күнге қарсы қалқаншалар. Айналар және олардың автобуста орналасуы. Жылытқыш пен автобус салонын жылыту жүйесінің әсер ету үлгісі. Жарықты сигналды бейнелегіштер. Автобус салонының есіктерін қозғалысқа келтіру механизмдері. Радиокүшейткіш қондырғы және оның автобуста қолданылуы. Қосымша жабдық ақауының қозғалыс қауіпсіздігіне әсері. Медициналық дәрі-дәрмек қобдишасы мен өрт сөндіргіштің автобуста орналасуы

5.2 тақырып. Автобус кузовына техникалық қызмет көрсету. Автобус кузовы мен оның механизмдерінің негізгі ақаулары. Автобус кузовына техникалық қызмет көрсету кезінде жүргізілетін жұмыстар.

5.3 тақырып. Алдыңғы және артқы алқалар (подвескалар).

Автобустың алдыңғы подвескасының мәні және құрылымы. Алдыңғы доңғалақтың орналасу бұрышы. Алдыңғы подвеска детальдарының жұмысы.

Артқы подвеска құрылымы мен жұмысы.

Дөңгелек құрылымы, олардың орналасуы және бекітілуі. Пневматикалық шина құрылымы, олардың классификациясы. Шиналардағы ауа қысымының нормасы. Подвескалар, дөңгелек және шиналар ақауының белгілері, оларды жою

5.4 тақырып. Автобустың жүретін бөлігіне техникалық қызмет көрсету.

Жүретін бөлік ақаулары: белгілері, себептері, қозғалыс қауіпсіздігіне әсері, ж о ю т ә с і л д е р і .

Жүретін бөлікке техникалық қызмет көрсету кезіндегі негізгі жұмыстар. Автобустың жүретін бөлігіне техникалық қызмет көрсету кезіндегі қауіпсіздік техникасы.

6-бөлім. БАСҚАРУ МЕХАНИЗМДЕРІ.

6.1 тақырып. Рульдік басқару

Рульдік басқарудың мәні, орналасуы, жалпы құрылымы мен жұмысы. Рульдік басқаруға қойылатын негізгі талаптар. Рульдік механизм мәні, жұмыс принципі және құрылым. Бұрылыс үлгісі. Рульдік трапеция мәні. Рульдік привод құрылымы мен жұмысы. Рульдік тяга және шарнир құрылымы. Алдыңғы дөңгелектердің дербес подвескасы кезіндегі рульдік приводының құрылымының ерекшеліктері. Рульдік механизм типтері. Рульдік басқарудың карданды білігі мен б ұ р ы ш т ы қ р е д у к т о р ы .

Рульдік басқаруды күшейткіш мәні және жұмыс істеу принципі. Рульдік басқарудың гидравликалық күшейткішінің құрылымы және жұмысы. Қолданылатын майлар. Гидроқүшейткіш приводының мәні, құрылымы және жұмысы. Насос приводының белдігін тартуды реттеу тәртібі. Рульдік басқару жүйесіндегі майлы редуктордың мәні және құрылымы.

6.2 тақырып. Рульдік басқаруға техникалық қызмет көрсету.

Рульдік басқару ақаулары: белгілері, пайда болу себептері, қозғалыс қауіпсіздігіне әсері, жою тәсілдері.

Рульдік басқаруға қызмет көрсету кезіндегі негізгі жұмыстар, оларды орындау тәсілдері. Рульдік механизм мен рульдік приводты эксплуатациялық реттеу.

6.3 тақырып. Тежегіш жүйелері.

Тежегіш жүйе мәні. Тежегіш жүйенің саралануы. Тежегіш механизм типтері. Автомобильдің тежегіш жүйесіндегі бөлшектердің орналасу үлгісі. Гидравликалық приводы бар тежегіш механизмнің үлгісі. Аспаптар, қосылу нүктесінің, гидравликалық привод деталының мәні, құрылымы және жұмысы. Қолданыстағы тежегіш сұйықтығы, оның қасиеті, тежегіштің гидровакуумды күшейткіштердің мәні, жұмыс істеу принципі, құрылымы мен ж ұ м ы с ы .

Тежегіш жүйесінің жұмысшы, аялдамалы, көмекші және қосымша (авариялы) аспаптарының мәні, құрылымы және жұмысы.

Аялдамалы тежегіштің авариялы тежеуінің мәні, жұмыс істеу принципі. Қысылған ауаны жіберуге арналған шығыстың орналасуы.

Тежегіш камера құрылымы, орналасуы, жұмысы. Серіппелі энергоаккумулятор мәні, орналасуы, жұмыс істеу принципі.

Пневматикалық тежегіш жүйесінің ауа баллондарының орналасуы, құ р ы л ы м ы .

Пневматикалық тежегіш жүйесінде конденсаттық қатып қалуынан сақтандыру мәні, жұмыс істеу принципі. Тежегіштің пневматикалық жүйесіндегі

қорғаныс клапандарының және өзге де қондырғылардың мәні, орналасуы, құрылымы. Қозғалыс қауіпсіздігі үшін тежегіш жүйесінің герметикалық мәні және оны бақылау тәсілі.

6.4 тақырып. Тежегіш жүйелеріне техникалық қызмет көрсету.

Тежегіштің ақаулары: белгілері, негізгі себептері, салдары, қозғалыс қауіпсіздігіне әсері, жою тәсілдері. Гидравликалық және пневматикалық приводы бар тежегіштер жүйесіне техникалық қызмет көрсету кезіндегі негізгі жұмыстар, оларды орындау тәсілдері.

Тежегіштерді эксплуатациялық реттеу.

7-бөлім. ТЕХНИКАЛЫҚ ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТУ НЕГІЗДЕРІ.

7.1 тақырып. Эксплуатациялық материалдар және оларды жұмсау нормалары

Эксплуатациялық материалдар және олардың мәні. Шина, аккумуляторлық батареяның істен жылдам шығу себептері және эксплуатациялық материалдарды шамадан тыс жұмсау себептері.

Жанар-жағар майды жұмсау (шығындау) нормасы. Төменгі температура кезінде, таулы жерлерде, ауыр жол жағдайында жанар-жағар майды шығындау. Мотор және трансмиссия майларын, пластикалық жанар-жағар май және арнайы сұйықтарды жұмсау нормасы. Шина, аккумуляторлық батарея жұмысының мерзімін ұзарту, жанар-жағар майды және өзге де эксплуатациялық материалдарды үнемдеу жолдары.

7.2 тақырып. Детальдардың ақаулары мен тозуы.

Конструктивті, өндірістік және эксплуатациялық ақаулар, табиғи тозу (механикалық, коррозиялық, қажу нәтижесінде).

Әр түрлі тозу түрінің пайда болу себептері. Ақаулардың пайда болуына тозудың әсер етуі және қатар орналасқан детальдарының тозуының прогрессивті күйеюі.

Тозу салдары, агрегаттардың жөндеу аралық жүруі және қозғалыс қауіпсіздігіне олардың әсері.

7.3 тақырып. Автобустың техникалық жағдайын зерттеу.

Автобустардың техникалық жағдайы, түсінігі. Зерттеу әдістері және құралдары. Автобустарға техникалық қызмет көрсетудегі зерттеу ролі. Зерттеу түрлері.

7.4 тақырып. Автобустарға техникалық қызметін көрсету бойынша негізгі мәліметтер.

Жабық ғимараттарда және ашық алаңдарда автобусты сақтау ережесі. Аялдамаларда автобустарды орналастыру. Төменгі температураның двигателге

әсері. Қысқы мерзімде двигательді жылыту тәсілдері. Автобусты сақтауға қою кезінде жүргізушінің міндеттері, қауіпсіздік талаптары. Автобуска техникалық қызмет көрсетудің жоспарлы алдын алу жүйесінің және оларды жөндеу қажеттігінің мәні. Автобустарға техникалық қызмет көрсету түрлері, олардың жиілігі. Автобустарға күнделікті техникалық қызмет көрсету кезінде орындалатын негізгі жұмыстар. Автобустарды күзгі-қысқы және көктемгі-жазғы эксплуатацияға дайындау кезінде орындалатын негізгі жұмыстар. Уақытылы және сапалы қызмет көрсетудің және ақауларды жоюдың автобус жұмысының өнімділігіне және қозғалыс қауіпсіздігіне әсер етуі. Автобуска техникалық қызмет көрсету кестесі. Жөндеу түрлері. Автобустарды жөндеуге беру және қабылдап алу реті.

Жүрер алдында, жұмыс барысында және гаражға қайтару кезінде автобустарды дұрыс техникалық жағдайда ұстап-күту бойынша жүргізушінің міндеттері.

Автобустардың жөндеу аралық жүрісінің минимальды нормасы.

Жаңа және күрделі жөндеуден өткен автобустарды жүруге дайындау ережелері.

Автобустарға техникалық қызмет көрсету мен жөндеуді есепке алу бойынша құжаттар.

7.5 тақырып. Автобуска күн сайын техникалық қызмет көрсету және кезекті бақылау.

Тексеріп қадағалау мәні, автобустарды тексеріп қадағалау бойынша жұмыстарды жүргізу тәртібі.

Күнделікті қызмет көрсету. Күнделікті қызмет көрсету бойынша жұмыстар жүргізу тәртібі.

7.6 Тақырып. Маусымдық және N 1, №N 2 техникалық қызмет көрсету.

Нөмерлі (ТО-1, То-2) және маусымдық техникалық қызмет кезінде орындалатын жұмыс мәні, кезектілігі және көлемі.

Автомобильдерге техникалық қызмет көрсету жұмыстарын орындау кезіндегі қауіпсіздік шаралары.

7.7 Тақырып. Еңбек қауіпсіздігі. Қоршаған ортаны қорғау.

Автобустарға техникалық қызмет көрсету кезіндегі жалпы қауіпсіздік талаптары. Газбен, этилденген бензинмен және өзге де улы сұйықтықтармен улану қаупі, паркте және одан тыс жерде уланудың алдын алу шаралары.

Электрлі аспаптармен жұмыс жасаудағы қауіпсіздік ережелері. Техникалық қызмет көрсету кезіндегі еңбек қауіпсіздігі. Өрт қауіпсіздігі шаралары, автомобиль өртін сөндіру ережелері.

Автомобиль көлігіндегі жылжымалы бөлікті пайдалануда, техникалық қызмет көрсетуде, жөндеуде қоршаған ортаға келетін зиянды төмендету

б о й ы н ш а н е г і з г і ш а р а л а р .

Автомобиль двигательдері газының улылығын және түтіндеуін төмендету шаралары.

"ҚҰРЫЛЫМ ЖӘНЕ ТЕХНИКАЛЫҚ ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТУ"
пәні бойынша зертханалық-практикалық сабақтың
тақырыптық жоспары және бағдарламасы.

Тақырыптық жоспар

№ N	Сабақ	Сағат саны
1	Кривошипті-шатунды механизм	3
2	Газ үлестіргіш механизм	3
3	Салқындату жүйесі.	3
4	Майлау жүйесі.	6
5	Карбюраторлы двигательді жабдықтау жүйесі.	12
6	Дизельді двигательді жабдықтау жүйесі.	12
7	Электрлі жабдық.	18
8	Сцепление.	6
9	Беріліс қорабы.	12
10	Карданды білік және жетекші мост.	6
11	Жүретін бөлік.	12
12	Рульдік басқару.	12
13	Тежегіш жүйе	18
14	двигельге, салқындату және майлау жүйесіне техникалық қызмет көрсету	18
15	Карбюраторлы двигатель жүйесіне техникалық қызметін көрсету	18
16	Дизельді двигатель жүйесіне техникалық қызмет көрсету	18
17	Электрожабдық құралдарына техникалық қызмет көрсету.	12
18	Транмиссияға техникалық қызмет көрсету.	12
19	Жүретін бөлімге техникалық қызмет көрсету.	18
20	Рульдік басқаруға техникалық қызмет көрсету.	18
21	Тежегіш жүйеге техникалық қызмет көрсету.	18
22	Автобус кузовына техникалық қызмет көрсету.	12
	Барлығы:	267

Бағдарлама

1-сабақ. Кривошипті-шатунды механизм

Кривошипті-шатунды механизмді бөлшектеу, жинақтау, оның детальдарының құрылымын және өзара әрекетін зерттеу.

2-сабақ. Газ үлестіргіш механизм.

Газ үлестіргіш механизмді бөлшектеу және жинақтау, оның детальдық құрамын және өзара әрекетін зерттеу. Клапанды реттеу тәсілдері.

3-сабақ. Салқындату жүйесі.

Сұйықтық насосын, желдеткішті бөлшектеу және жинақтау, термостат құрылымы мен жұмысын зерттеу.

4-сабақ. Майлау жүйесі.

Майлау насосын, фильтрін, редуциялық және сақтандыру клапандарын бөлшектеу және жинақтау, майлау каналдары мен труба желілерін тазарту. Майлау радиаторының құрылымын зерттеу.

5-сабақ. Карбюраторлы двигательді жабдықтау жүйесі.

Карбюраторлық двигательді жабдықтау жүйесін бөлшектеу, құрылымын зерттеу және жинақтау.

6-сабақ. Дизельді двигательді жабдықтау жүйесі.

Дизельді двигательдің отын аппаратурасын бөлшектеу, құрылымын зерттеу, жинақтау.

7-сабақ. Электрлі жабдық.

Аккумуляторлық батарея құрылымын зерттеу. Генератор, стартерді бөлшектеу, құрылымын зерттеу, реттеу және жинақтау. Бақылау-өлшеуіш құралдардың құрылымын зерттеу.

Электрлі жабдықтар үлгісін зерттеу.

Электр тізбегіндегі ақауларды анықтау және болдырмау тәсілдері.

8-сабақ. Сцепление

Сцеплениені бөлшектеу және жинақтау, сцепление мен оның жанама бөлшегінің құрылымын зерттеу.

9-сабақ. Беріліс қорабы.

Беріліс қорабын бөлшектеу және жинақтау, оның құрылымын зерттеу. Ауысу механизмі жұмысын және құрылымын зерттеу.

10-сабақ. Карданды беріліс және жетекші мост.

Карданды бөлшектеу және жинақтау, оның құрылымын зерттеу. Негізгі берілісті бөлшектеу, олардың құрылымын зерттеу. Дифференциалды бөлшектеу және жинақтау, құрылымын зерттеу. Жартылай осьті шешіп алу, оның құрылымын зерттеу және орнына қайта салу.

11-сабақ. Жүретін бөлік.

Ресра, амортизаторды бөлшектеу және жинақтау, оның құрылымын зерттеу. Пневмоподвеска құрылымын зерттеу. Дөңгелекті шешіп алу, оның құрылымын зерттеу және орнына қайта салу. Шинаны монтаждау және қайта монтаждау.

12-сабақ. Рульдік басқару.

Руль механизмін, приводын бөлшектеу және жинақтау, құрылымын зерттеу. Рульдік басқарудың гидрокүшейткішінің құрылымын және жұмысын зерттеу.

13-сабақ. Тежегіш жүйе.

Тежегіш жүйе механизмін және гидравликалық приводты бөлшектеу және

жинақтау, олардың құрылымын зерттеу.

Тежегіш жүйе механизмі мен пневматикалық приводты бөлшектеу және жинақтау, олардың құрылымын зерттеу

Аялдамалы тежегішті бөлшектеу, құрылымын зерттеу және жинақтау.

14-сабақ. Двигательдерге, салқындату және майлау жүйесіне техникалық қызмет көрсету

Белгіленген реттілікпен цилиндрлер басындағы болттарды (гайкаларды) бекіту

двигатель цилиндрлеріндегі компрессияны компрессометрмен тексеру. Алыс және беріліс трубажелілері мен хранштейн нығайтылуын бекіту. двигатель қорғанының нығайтылуын бекіту.

Радиатор, су насосы, трубажелі, шланглюг қақпағы, тігу кранигінің қосылу жағдайы мен герметикалығын тексеру.

Радиатор, желдеткіш, су насосы, трубажелі, шланг хомуттарының нығайтылуын бекіту.

Құю крайниктерін тазалау. Желдеткіш белдігінің жағдайын және тартылуын тексеру. Белдіктің тартылуын реттеу. Желдеткіш және су насосының подшивниктерін майлау.

Жалюз әрекетін тексеру. Термостат жұмысын тексеру. двигательді майлау жүйесінің қосылуындағы герметикалықты тексеру, олардың нығайтылуын нықтау. Майды күрделі және жеңіл тазалайтын фильтрден қалдықты төгу. Фильтр элементтерінің жағдайын тексеру, күрделі тазалау фильтрінің дискісін тазалау, жеңіл тазалау фильтрін ауыстыру. двигатель картерінің желдеткіш жүйесін тазарту. Май құю және оның қысымын тексеру. двигатель картеріне үстеме май құю. двигатель картеріндегі майды ауыстыру. Дизельді двигательге қызмет көрсету ерекшелігі.

Кіші айналым, айналым санының күрт артып, кемуі жағдайында орташа және үлкен айналым кезіндегі двигатель жұмысын іске қосу, жылыту және тексеру.

двигательдерге қызмет көрсетудегі қауіпсіздік талабы.

15-сабақ. Карбюраторлы двигательдердің қоректену жүйесіне техникалық қызмет көрсету.

Глушительді, ауа фильтрін, жанар-жағар май бағын, жанар-жағар май желісін, жанар-жағар май фильтрін, жанар-жағар май насосын, карбюраторды нығайтуды, герметикалық қосылыстарды тексеру.

Жанар-жағар май насостары детальдарының жағдайын тексеру.

Ауа фильтрін жуу және жағдайын тексеру. Өндірістік санитария, қауіпсіздік талаптары және қоректену жүйесі бойынша жұмыстарды орындаудағы өртке қарсы шаралар.

16-сабақ. Дизельді двигательдің қоректену жүйесіне техникалық қызмет көрсету .

Жанар-жағар май фильтрлерін жуу. Жанар-жағар май жүйесінен ауаны жою. Жұмыс істеуші двигательдерде жанар-жағар май беруші насостардың ақауларын тексеру. двигательдің форсункаларының ақауларын тексеру. Форсункаларды реттеу мен тексеру тәсілдері. двигательдің иінді білігінің бос жүрісіндегі минимальды айналымдарды ретке келтіру. двигательде жоғарғы қысымды жанар-жағар май насостарын қондыру тәсілдері. Жанар-жағар май берілісінің басқару желісін тексеру.

17-сабақ. Электрлі жабдықтар аспаптарына техникалық қызмет көрсету

Аккумулятор батареяларын бүлінуден тазарту. Аккумулятор батареялары қақпақтарынан электролитті жою. Желдеткішті тазалау.

Аккумуляторда электролит деңгейін тексеру және дистилденген су құю. Электролиттің қалыңдығын тексеру. Аккумулятордың зарядталу деңгейін тексеру. Аккумулятор батареясының нығайтылуы.

Батареяларды қондыру. Оның қосылуы мен нығайтылуының дұрыстығын тексеру .

Генератор жағдайын тексеру. Генератордың қысымын тексеру.

Корпус пен бөлуші қақпағын бүлінуден тазарту. Подшивникті майлау. Бөлуші детальдарының жағдайын тексеру, бөлуші контактілерін тазалау. Тұтану қондырғысын тексеру мен орналастыру. Стартерді қосу детальдарының жағдайын тексеру. Стартер жағдайын тексеру; стартер механизмін майлау мен жуу, қосылыс контактілерін тазалау. Дыбыс сигналының әрекеті мен жағдайын тексеру. Сигналдың дыбыс күшін реттеу. Бактегі жанар-жағар май деңгейін, май қысымын, су температурасының көрсеткіштер қызметін тексеру. Шамдардың, бұрылыстарды көрсетушілердің, стоп-сигналдарды сөндірулердің қосылу мен сөндірілу әрекеті мен жағдайын тексеру.

Автобустағы ақаулы шамдарды өзгерту мен қосылуын тексеру. Фарлардың, артқы фарлардың, стоп-сигналдардың жағдайын тексеру. Фарларды ретке келтіру мен тексеру.

18-сабақ. Трансмиссияға техникалық қызмет көрсету.

Сцеплениянің қосылу механизмі әрекетін тексеру. Беріліс қораптарына майдың құйылуы мен деңгейін тексеру, герметикалық қосылуды тексеру, беріліс қораптары картеріндегі майды ауыстыру. Беріліс қораптарын басқару желісін р е т к е к е л т і р у .

Кардандар жағдайын тексеру. Подшивниктерді майлау. Артқы мост картеріне майдың құйылуы мен деңгейін тексеру.

19-сабақ. Жүретін бөлімге техникалық қызмет көрсету.

Дөңгелектерді шешу мен орналастыру. Дискісіз дөңгелектерді қондыру.

Кузов еденінің биіктігін реттеу. Реттеушіні шешіп алу, бөлшектеу, жинау және о р н ы н а с а л у .

Шиналарды монтаждау мен қайта монтаждау. Қауіпсіздік шараларын сақтай отырып, шиналарға ауа толтыру. Шиналардағы ауа қысымын тексеру. Су ваннасында сынау арқылы камералардың бұзылған жерін анықтау.

Дөңгелектерді балансировкалау. Жүріс бөлігі мен трансмиссияға қызмет көрсетудегі техника қауіпсіздігі.

20-сабақ. Рульдік басқаруға техникалық қызмет көрсету.

Рульдік басқару әрекетін тексеру және тағы басқалары.

21-сабақ. Тежегіш жүйесіне техникалық қызмет көрсету.

Тежегіштерді, олардың желілерін, компрессор жағдайын, детальдарды майлауды реттеу мен тексеруді және тежегіштер түрін қарастыру.

22-сабақ. Автобус кузовына техникалық қызмет көрсету.

Автобус кузовының ішін тазалау және әйнектерді сүрту.

Кузовты нығайту мен жағдайын тексеру. Құлыптарды, есіктерді ашу шектеулерін, әйнек көтергіштерді, әйнек тазартушыларды, жылу жүйесін, желдеткішті, салон есігін ашу және жабу механизмдерін тексеру. Орындықтардың арқалығы жағдайын тексеру.

Радиокүшейткіш құрылғысын тексеру. Айналарды тексеру. Жүргізуші орындығын ретке келтіру.

"КӨЛІК ҚҰРАЛДАРЫН ПАЙДАЛАНУ МЕН ЖОЛАУШЫ ТАСЫМАЛЫН ҰЙЫМДАСТЫРУ" пәні бойынша бағдарлама және үлгілік тақырыптық жоспар.

Тақырыптық жоспар

N	Тақырыптар	Сағат саны
1	Жолаушы автокөлік кәсіпорны, олардың құрылымы мен міндеттері.	2
2	Жолаушы автокөлігінің техника-пайдаланушылық көрсеткіштері.	4
3	Линиядағы автобустар жұмысына диспетчерлік жетекшілік.	4
4	Қалалық және қала сыртындағы бағыттар бойынша автобустар жұмысы.	6
5	Жолаушы автокөліктеріндегі тарифтер мен билет жүйесі.	2
6	Ведомствалық автобустар мен маршрутты таксилер жұмысының ерекшеліктері	2
7	Автомобиль көліктеріндегі техника қауіпсіздігі мен еңбекті қорғау.	2
8	Автобустарды пайдалануда қоршаған ортаны қорғау.	2
	БАРЛЫҒЫ:	24

Бағдарлама

N1 тақырып. Жолаушы автокөлік кәсіпорны, олардың құрылымы мен м і н д е т т е р і .

Жолаушы автокөлік кәсіпорнының міндеттері мен құрылымы. Автобустық тасымалдау түрлері: қала ішінде, қала сыртында, қалааралық, халықаралық. Автобустармен жолаушылар тасымалын басқарудың жалпы схемасы. Автобус жүргізушісінің міндеті, оның жолаушылардың қауіпсіздігін қамтамасыз етудегі ролі.

N2 тақырып. Жолаушы автокөлігінің техника-пайдаланушылық көрсеткіштері .

Сандық көрсеткіштер: тасымалдау көлемі, жолаушы айналымы, жұмыстың машина-сағаты. Сапалық көрсеткіштер: техникалық дайындық көрсеткіші, линияға шығу коэффициенті. Линияға автобустарды шығару көлемін арттыру бойынша шаралар. Линияда қозғалыс құрамының болу ұзақтығы. Қозғалыс жылдамдығы. Техникалық жылдамдық. Пайдалану жылдамдығы.

Хабар беру жылдамдығы. Жолаушылар жүрісінің орташа аралығы мен хабар беру жылдамдығын арттыру бойынша шаралар. Жүрісті пайдалану коэффициенті . Жүрісті пайдалану коэффициентін арттыру шаралары. Сыйымдылықты пайдалану коэффициенті. Орташа мерзімдік жүріс. Жалпы жүріс. Жолаушы автокөлігі жұмысының өнімділігі.

N3 тақырып. Линиядағы автобустар жұмысына диспетчерлік жетекшілік.

Жолаушы автомобильдері тасымалдауы жұмысына жетекшілік етудің диспетчерлік жүйесі. Орталықтандырылған диспетчерлік қызмет. Қозғалмалы құрамды линияға шығаруды ұйымдастыру мен қозғалыс кестесін орындау.

Автобустарды басқа бағыттарға қосу тәртібі. Линияда жұмыс істеп жатқан автобус жүргізушілерімен диспетчерлік байланыс құралы. Линиядағы автобустарға техникалық көмек көрсету тәртібі.

Линиядағы қозғалыс құрамын қабылдау тәртібі. Смена аяқталуында линиядан автобустар қайтқан кезде жол парақтарын беру мен толтыру тәртібі. Паркке автобустардың уақытылы оралуын бақылау.

Жолаушы автокөлігіндегі бақылау-ревизорлық қызмет пен оның міндеті.

Линиядағы автобустарды бақылау.

Қозғалыс тұрақтылығы және оның мәні. Қозғалыс тұрақтылығын бақылау құралдары. Қала бағытындағы автобустар жұмысы қозғалысының тұрақтылығын бақылауды ұйымдастыру. Автовокзалдар мен автобекеттер.

Автобустар жұмысының алғашқы есебінің негізгі формалары. Автобустың жол парағы. Билетті есепке алу парағы, қозғалыс тұрақтылығы парағы. Линияда оларды толтыру ережесі.

N4 тақырып. Қалалық және қала сыртындағы бағыттар бойынша автобустар жұмысы .

Автобус бағыттарының саралануы. Аялдау пункттері, олардың орналастырылуы. Бағыт төлқұжаты туралы түсінік. Автобустар қозғалысы

жылдамдығын нормалау түсінігі.

Жолаушы бағытындағы автокөліктер қозғалысын ұйымдастырудағы жолдарға қойылатын талаптар. Бағыттарды зерттеу және қауіпті учаскелерді анықтау. Қауіпті учаскелер схемасы.

Автобус бригадасы еңбегін ұйымдастыру. Линиядағы автобустар қозғалысының кестесі. Қозғалыс құрамының бағытты, бекеттік, бақылау кестелері.

Қозғалыс аралығы. Ауысымдық коэффициенті. Рейс. Айналым рейсі. Сәтті сағаттардағы автобустар жұмысы. Қажеттілік аялдамалары. Кондукторсыз автобустар жұмысын ұйымдастыру.

Жолаушыларды автобустармен арнайы тасымалдаудың түрлері мен сипаты (жұмысшыларды жұмысқа одан үйлеріне тасымалдау, бір ретті тапсырыстарға автобустарды бөлу, балаларды тасу, туристік-экскурсиялық тасымалдау).

Автобустарды пайдалану тиімділігін арттыру жолдары. Автобустарда тиеу нормасы. Артық зат тиелген автобустар жұмысының қауіптілігі. Автобустар үшін жанар-жағар май мен майлаушы материалдарды үнемдеу бойынша шаралар

Жанар-жағар май мен майлау материалдарына талондар беру мен есепке алу тәртібі. Автобуска май құю; сақтық шаралары.

N5 тақырып. Жолаушы автокөліктеріндегі тарифтер мен билет жүйесі.

Автобустардағы жол жүру тарифтері. Автобустарда жолаушылар мен жүктерді тасымалдау, сонымен қатар жекелеген тапсырыстар бойынша автобустарды пайдалану үшін тарифтер қолдану. Қалалық, қала сыртындағы және қалааралық бағыттағы автобустарда жолаушылардың жол ақысын төлеуі үшін қолданылатын билеттер түрі.

N6 тақырып. Ведомствалық автобустар мен маршрутты таксилер жұмысының ерекшеліктері.

Бағыттық таксилерде жолаушыларды тасымалдауды ұйымдастыру. Жолаушыларды таксомоторлы тасымалдауды ұйымдастыру. Үкіметтік автобустармен жолаушыларды тасымалдауды ұйымдастыру. Жалпы пайдаланудағы үкіметтік және жолаушы автокөліктерінің жұмысын координациялау.

N7 тақырып. Автомобиль көліктеріндегі техника қауіпсіздігі мен еңбекті қорғау.

Автомобиль көліктерінде еңбекті қорғау, техника қауіпсіздігі және өндірістік санитария бойынша жалпы ереже. Еңбекті қорғау, техника қауіпсіздігі және өндірістік санитария бойынша ұйымдастыру-техникалық шаралар; ескертпе жазулар, плакаттар, нұсқаулар, семинарлар, сақтандыру құралдары және тағы басқалары.

Нұсқауларды безендіру тәртібі. Өндірістік жарақат және кәсіби ауру. Өндірістегі бақытсыз жағдайларды есепке алу мен тіркеу ережесі.

Автобустарды сақтауға арналған алаңдарға қойылатын талаптар. Жолдар, алаңдар, кірулер мен шығулар. Ғимаратты желдету мен жылыту. Алаңдар мен жолдарды жарықтандыру. Санитарлы-тұрмыстық ғимарат.

Линияға шығу алдында және тұраққа оралу кезінде автобустардың техникалық жағдайын және оның агрегаттарын тексерудегі техника қауіпсіздігі е р е ж е с і .

Этилденген бензин мен антифризді қолданудағы техника қауіпсіздігі ережесі.

Автобустар мен автобус тіркемелерінің техникалық жағдайы мен құрал-жабдықтарына қойылатын негізгі қауіпсіздік талаптары.

Өңделген газдармен улану қаупі және ескертпе шаралар.

Автобустарда жолаушыларды тасымалдаудағы техника қауіпсіздігі ережесі.

Жолаушы автокөлігі кәсіпорнында, вокзалдарда, автотұрақтар мен автобустарда өрт қауіпсіздігінің жалпы талаптары. Жолаушы автокөлігі кәсіпорнындарын, вокзалдарды, автотұрақтар мен автобустарды өртену жағдайында көшіру жоспары. Өртке қарсы қолданатын құрал-жабдықтар мен оларды пайдалану тәртібі. Автобуста және тұрақта өрт шыққан жағдайда жүргізушінің әрекеті. Отты өшірушіні пайдалану әдістері. Автобустан өрт шыққан жағдайда жолаушыларды жылдам құтқару тәртібі.

№8 тақырып. Автобустарды пайдалануда қоршаған ортаны қорғау

Автобустарды жөндеу, техникалық қызмет көрсету және пайдалануда қоршаған ортаға залалды әсерін төмендету бойынша негізгі шаралар. Двигательдердің өңделген газдарының түтіндеу деңгейін және көміртекті төмендету бойынша шаралар. Дизельді двигательді автобустарда өңделген газдағы көміртектің нормасы мен бақылау әдістері. Қоршаған ортаның ластанбауы үшін жауапкершілікте болу.

"ЖОЛДА ЖҮРУ ЕРЕЖЕЛЕРІ" пәні бойынша үлгілік тақырыптық жоспар және бағдарлама.

Тақырыптық жоспар

№N	Бөлімдер мен сабақ тақырыптарының атаулары	Барлығы	Сағат саны	
			Теориялық сабақ	Практикалық сабақ
1-Бөлім. Жолда жүру Ережелері.				
1	Жалпы ережелер. Негізгі түсініктер мен терминдер. Жүргізушілердің, жаяу адамдардың және жолаушылардың міндеттері.	4	4	

2	Жол белгілері.	10	10	
3	Жол белгілері және оның сипаттамасы. 1-3 тақырыптар бойынша практикалық сабақтар	2 6	2 -	- 6
4	Жол тәртібі. Көлік құралдарының тұрағы және аядамалары.	8	8	
5	Жол қозғалысын реттеу. 4-5 тақырыптар бойынша практикалық сабақтар	4 8	4 -	- 8
6	Көшенің қиылысқан жерінен жүріп өту.	8	8	-
7	Жаяу адамдар өтетін жерден, маршруттық көлік құралдары аядамаларынан және темір жол тораптарынан жүріп өту. 6-7 тақырыптар бойынша практикалық сабақтар.	4 14	4 14	-
8	Қозғалыстың ерекше жағдайлары.	4	4	
9	Жолаушылар мен жүктерді тасымалдану.	2	2	-
10	Көлік құралдарының жабдықтары мен техникалық жағдайы.	4	4	
11	Нөмірлік, танымдық белгілер, ескертпе құралдар, жазулар және белгіленулер.	2	2	
2-Бөлім. Жүргізушінің құқықтық жауапкершілігі				
12	Әкімшілік жауапкершілік.	2	2	-
13	Қылмыстық жауапкершілік.	2	2	-
14	Азаматтық жауапкершілік.	2	2	-
15	Табиғатты қорғаудың құқықтық негіздері	2	2	-
16	Көлік құралына меншік құқығы.	1	1	-
17	Көлік құралын және жүргізушіні сақтандыру	1	1	-
Барлығы:		90	62	28

Бағдарлама 1-Бөлім. ЖОЛДА ЖҮРУ ЕРЕЖЕЛЕРІ.

№1 тақырып. Жалпы ережелер. Негізгі түсініктер мен терминдер. Жүргізушілердің, жаяу адамдардың, жолаушылардың міндеттері.

Жол қозғалысы қауіпсіздігін және тәртібін сақтауды қажет ететін ережелер. Ережелердің жалпы құрылымы. Ережедегі негізгі түсініктер мен терминдер. Жол қозғалысына қатысатын тұлғалардың және жол қозғалысын реттейтін тұлғалардың міндеттері. Жол қозғалысында тыйым салу тәртібі.

Механикалық көлік құралының жүргізушісінде болуға міндетті және полиция

қызметкерлеріне көрсететін құжаттар.

Жолға шығар алдында жүргізушінің міндеттері. Лауазымды тұлғаларға көлік құралын пайдалануға беру тәртібі. Мүгедек-жүргізушілердің міндеттері. Көлік құралын пайдалануға және басқаға беруге жол берілмейтін жағдайлар.

Арнайы сигналы бар көлік құралының жүргізушілерінің құқықтары мен міндеттері. Арнайы көлік құралының қауіпсіздігін қамтамасыз ететін басқа жүргізушілердің міндеттері. Арнайы көлік құралының қозғалыс қауіпсіздігін қамтамасыз ететін басқа міндеттері. Жол апатына ұшыраған жүргізушінің міндеттері. Жол қозғалысы қауіпсіздігін қамтамасыз ететін жаяу адамдар мен жолаушылардың міндеттері.

№2 тақырып. Жол белгілері.

Жалпы жол қозғалысын ұйымдастыруда жол белгілерінің алатын орны. Белгілерді орналастыруға арналған талаптар. Маусымдық, уақытша және негізгі белгілер.

Ескертетін белгілер. Атқаратын қызметі. Ескертудің жалпы белгілері. Әрбір жол белгісінің атауы мен атқаратын қызметі. Ескерту жол белгісі бар жолдың қауіпті учаскесінде жүргізушінің іс-әрекеті.

Тыйым салатын жол белгілері. Атқаратын қызметі. Тыйым салудың жалпы белгілері. Әрбір жол белгісінің орналасатын жері, атауы, атқаратын қызметі. Тыйым салатын жол белгілерінің талаптарына сай жүргізушілердің іс-әрекеті.

Алдын-ала жазылатын жол белгілері. Атқаратын қызметі. Алдын-ала жазудың жалпы белгілері талаптарына сай жүргізушілердің іс-әрекеттері.

Ақпаратты-сілтеу жол белгілері. Атқаратын қызметі. Ақпаратты-сілтеу жол белгілерінің жалпы белгілері. Әрбір жол белгісінің орналасқан жері, атауы, атқаратын қызметі.

Қозғалыстың белгілі кестесі енгізген жол белгілері талаптарына сай жүргізушілердің іс-әрекеті.

Қызмет көрсету жол белгілері. Атқаратын қызметі. Әрбір жол белгісінің атауы мен орналасуы.

Қосымша ақпарат белгілері. Атқаратын қызметі. Әрбір белгінің атауы мен орналасуы.

№3 тақырып. Жол белгілері және оның сипаттамалары.

Таңбаның жалпы жол қозғалысы ережелеріндегі ұйымдастыру маңызы, жіктелуі. Көлденең таңба. Атқаратын қызметі. Көлденең таңбаның талаптарына сай жүргізушілердің іс-әрекеті.

Тік таңбалар. Атқаратын қызметі. Тік таңбаның әрқайсысының түсі мен қолдану шарты.

1-3 тақырыптар бойынша практикалық сабақтар.

Кешенді есептер шығару. Оқытудың техникалық құралдары, макеттер,

стендтер қолдану арқылы жол-көлік оқиғаларын талдау. Жол белгілері және жол таңбаларын басқару іскерлігін қалыптастыру. Жол қозғалысының нақты жағдайларында жүргізушілердің іс-әрекеттерімен танысу.

№4 Тақырып. Қозғалыс тәртібі, көлік құралдарының аялдауы мен тұрағы.

Ескерту сигналдары. Сигналдар түрлері. Атқаратын қызметі. Сигналдарды жарық нұсқауларымен және қолмен көрсету ережелері. Дыбыс сигналдарын қолданатын жағдайлар. Басып озуда ескерту сигналдарын беру тәртібі. Күндіз жақындату фарын пайдалану. Жол-көлік оқиғасы және оның алдын-алу. Ескерту сигналдарын дұрыс бермеудің зардаптары.

Қозғалыс басы, қозғалыс бағытының өзгеруі. Жол қиылысында бұрылу тәртібі және жол қиылысында айналу. Тежеуішпен жұмыс жасау. Айналуға тыйым салынатын жерлер. Кері қозғалыс тәртібі.

Маневр жасау ережесін сақтамаудың зардаптары. Жолдардағы көлік құралдарының орналасуы. Жолдағы көлік құралдарының орналасуына қойылатын талаптар, қозғалыстың жылдамдыққа тәуелділігі.

Трамвай жолымен жүруге рұқсат етілетін жағдайлар.

Көліктің жолда дұрыс орналаспау зардаптары.

Қозғалыс жылдамдығы және арақашықтық. Қозғалыс жылдамдығын таңдауға әсер ететін факторлар. Жылдамдық режимін таңдаудағы тыйым салулар. Арақашықтық пен үзілістер таңдау жай жылжитын және ауыр жүк таситын көліктер жүргізушілеріне талаптар.

Жылдамдық пен үзілістер тәртібін сақтамаудың зардаптары.

Басып озу және қарама-қарсы қозғалыс. Басып озу алдындағы жүргізушілер міндеттері. Басып озудағы жүргізушілердің іс-әрекеті. Озуға тыйым салынатын ж е р л е р .

Жолдың тар учаскелеріндегі қарама-қарсы қозғалыс тәртібін сақтамау з а р д а п т а р ы .

Аялдау және тұрақтау. Аялдау және тұрақтау тәртібі. Тұрақтамаға көлік құралын қою жолдары. Елді мекеннен тыс жерде ұзақ аялдау. Тұрақтамаға автокөлікті қоюда қауіпсіздік шаралары. Аялдауға мен тұрақтауға тыйым салынатын жерлер. Аялдау мен тұрақтау тәртібін сақтамаудың зардаптары.

№5 тақырып. Жол қозғалысын реттеу.

Жол қозғалысын реттеу құралдары. Бағдаршам дабылының мағынасы және осы дабылдарға сәйкес жүргізушілердің іс-әрекеттері. Қайтармалы (реверстік) бағдаршамдар. Трамвайлар және маршруттық көлік құралдарын реттеу.

Трамвайлар, жаяу жүргіншілер және рельссіз көлік құралдарын реттейтін тұлғаның дабылдарына қозғалуға тыйым салынатын тыйым салынатын а я л д а у л а р т ә р т і б і .

Реттейтін тұлғаның нұсқауларының бағдаршам, жол белгілері мен

таңбаларына қарама-қайшы болған кездегі жүргізушілер мен жаяу жүргіншілердің іс-әрекеттері.

4-5 тақырыптар бойынша практикалық сабақтар.

Кешенді есептер шығару, техникалық құралдар, макеттер және стенділерді пайдаланып жол-көлік оқиғаларын талдау.

Қолмен жасалатын дабылдарды дұрыс беру, бейімделе білу, жағдайды бағалау және оның дамуын болжау.

Көлік құралдары жүргізушілерін жол қозғалысындағы нақты жағдайларды жасайтын іс-әрекеттерімен таныстыру.

№6 тақырып. Жол қиылысынан өту.

Жол қиылысынан өтудің жалпы Ережелері. Трамвайдың кейбір жағдайдағы артықшылығы.

Реттелмейтін жол қиылыстары. Бірдей мәнді және әртүрлі мәнді жолдардың қиылысы.

Реттелетін жол қиылыстары. Бағдаршам дабылдары мен жол белгілерінің арақатынасы.

Негізгі жолдың бағыты ауысқандағы жол қиылысындағы кезектілік.

Жүргізушінің жол белгілері болмай жолдың бетінің жабуын ажырата алмаған кездегі іс-әрекеттері (мысалы қараңғы уақыт, батпақ, қар және т.б.)

№7 Тақырып. Жаяу жүргіншілер өтетін жерден көлік құралының өтуі және темір жолды қиып өту.

Жаяу жүргіншілер өтетін жер және маршрутты көлік құралының аялдауы. Жаяу жүргіншілер өтетін жерге, маршрутты көлік құралы аялдасуына және "Балалар" деген белгісі бар көлік құралына жақындағандағы жүргізушінің міндеттері.

Темір жолды қиып өту. Темір жол қиылыстарының әр түрлілігі. Темір жол қиылысындағы заманға сай дабылдардың құрылымы мен жұмыс ерекшеліктері.

Көлік құралдарының қозғалу тәртібі. Темір жол қиылысынан өтер алдындағы көлік құралының тоқтау ережелері.

Темір жол қиылысында лажсыз тоқтаған жағдайдағы жүргізуші міндеттері.

Темір жол қиылысындағы тыйым салулар.

Арақашықтық темір жол бастығымен көлік қозғалысы келісілетін жағдайлар.

Жаяу жүргіншілердің жүретін жері, маршрутты көлік құралдарының аялдасуы және темір жол қиылысында Ережелерді бұзудың зардаптары.

6-7 тақырыптар бойынша практикалық сабақтар.

Кешенді есептер шығару. Техникалық құралдар, макеттер және стенділер пайдалану арқылы жол-көлік оқиғаларын талдау.

Болжауды жаттықтыру. Темір жол қиылысында лажсыз тоқтағанда жүргізушінің іс-әрекетін жаттықтыру.

Көлік құралының жүргізушісін жол қозғалысындағы нақты жағдайлармен таныстыру.

№8 тақырып. Қозғалыстың ерекше жағдайлары.

Автомагистраль қозғалысы. Автомагистральдағы тыйым салулар. Автомагистральда және жол шетінде лажсыз тоқтағандағы жүргізушілердің м і н д е т т е р і .

Маршрутты көлік құралдарының басымдығы. Жол айырығын қиып өту. Маршрутты көлік құралдарының бөлу сызығы бар жолдағы қозғалыс тәртібі.

Сыртқы жарық қондырғыларын пайдалану ережелері.

Жүргізушінің көзі көрмей қалған жағдайдағы іс-әрекеттері. Тұманға қарсы фарлар, прожектор-фарлар, тұманға қарсы артқы фарларды пайдалану тәртібі.

Механикалық көлік құралын тіркеуге алу. Механикалық көлік құралын осал, катты тізбекпен тіркеуге алудың тәртіптері.

Тіркеуге алуға тыйым салынатын жағдайлар. Тіркеуге алынған және тіркеуге алушы көлік құралдарында жолаушылар тасымалдау. Механикалық көлік құралдарын тіркеуге алудағы тәртіптердің сақталмауынан болатын зардаптар.

Оқу-жаттықтыру қозғалысы. Оқу-жаттықтыру қозғалысына тыйым салынатын жағдайлар.

№9 тақырып. Жолаушылар және жүк тасымалдау.

Жүк автокөлігінде жолаушы тасымалдау талаптары. Қозғалыс басындағы жүргізуші міндеттері. Жолаушылар тасымалдаудағы қозғалыс жылдамдығы. Балалар тасымалдаудағы қосымша талаптар. Жолаушылар тасымалдауға тыйым салынатын жағдайлар .

Көлік құралында жүкті орналастыру және бекіту ережелері.

Алып өтетін жүктің белгіленуі.

Жолаушылар және жүк тасымалдаудағы ережелерді сақтамау зардаптары.

№10 тақырып. Көлік құралдарының техникалық жағдайы және жабдықтары.

Жалпы талаптар. Көлік құралдарын пайдалануға тыйым салынатын жағдайлар .

Жолда болатын ақауларды жоюдағы жүргізушінің іс-шаралары. Егер мүмкіндік болмаса автотұраққа немесе жөндеу орнына жету кезіндегі қауіпсіздік шаралары .

Қозғалысты жалғастыруға тыйым салынатын ақаулар.

Жол қозғалысына қауіп төндіретін көлік құралдары ақауларының зардаптары.

№11 тақырып. Нөмірлік, танымдық белгілер, ескерту құралдары, жазулар мен таңбалар .

Көлік құралының жол полициясында тіркелуі және қайта тіркелуі.

Көлік құралының жабдықтарын нөмірлік және айырым белгілерімен ескерту қондырғылары мен талаптары .

Айырым белгілері және ескерту қондырғыларын орнатудағы ережелерді сақтамаудың зардаптары.

2-Бөлім. ЖҮРГІЗУШІНІҢ ҚҰҚЫҚТЫҚ ЖАУАПКЕРШІЛІГІ.

№12 тақырып. Әкімшілік жауапкершілік.

Әкімшілік жауапкершілік туралы түсінік.

Әкімшілік құқық бұзушылық. Әкімшілік құқық бұзушылықтың түрлері.

Әкімшілік іс-шараларының түрлері мен түсініктері: ескерту, айып, көлік құралын басқару құқығынан айыру. Әкімшілік жаза қолданатын және оның орындалуын қадағалайтын орган.

№13 тақырып. Қылмыстық жауапкершілік.

Қылмыстық жауапкершілік.

Автокөлік қылмысының түсінігі мен түрлері. Автокөлік қылмысының сипаттамасы.

Қылмыс құрамы.

Жауапкершілікті жеңілдететін және ауырлататын жағдайлар.

Айып түрлері.

Автокөлікпен жасалынған қылмысқа байланысты жауапкершілік. Қылмыстық жауапкершілікті қозғау шарттары.

№14 тақырып. Азаматтық жауапкершілік.

Азаматтық жауапкершілік туралы түсінік. Азаматтық жауапкершілікке негіздер. Зиян, кінә, құқыққа қарсы іс-шаралар. Жол оқиғасындағы келтірілген зиян үшін жауапкершілік. Материалдық шығынның орнын толтыру.

Материалдық шығын жауапкершілігі туралы түсінік. Материалдық жауапкершіліктің шарттары мен түрлері, толық және шекті материалдық жауапкершілік.

№15 тақырып. Табиғатты қорғаудың құқықтық негіздері.

Табиғатты қорғау түсінігі мен мазмұны. Табиғатты қорғау туралы заңдылық. Табиғатты қорғау жолдары, формалары, мақсаттары.

Құқықтық қорғауға алынатын табиғи объектілер.

Табиғатты қорғау заңын бұзғаны үшін жауапкершілік.

№16 тақырып. Автокөлікті меншіктену құқығы.

Меншіктену құқығы, меншік құқығына ие субъектілер. Автокөлік құралын меншіктену құқығы.

Көлік құралының иесінен алынатын салық. Көлік құралына қажет құжаттар.

№17 тақырып. Жүргізуші мен көлік құралын сақтандыру.

Сақтандыру тәртібі. Сақтандыру туралы келісім-шарт жасаудың тәртібі. Сақтандыратын оқиға. Сақтандыру сомасын төлеу тәртібі мен негіздері.

"КӨЛІК ҚҰРАЛЫН БАСҚАРУ НЕГІЗДЕРІ ЖӘНЕ ҚОЗҒАЛЫС Қ А У І П С І З Д І Г І "

пәні бойынша бағдарлама және үлгілік тақырыптық жоспар.

Тақырыптық жоспар

№N	Тақырыптардың атауы	Сағат саны
1	Көлік құралдарын басқару техникасы.	6
2	Жол қозғалысы. Оның әсері және қауіпсіздігі.	2
3	Жүргізушінің кәсіби сенімділігі.	2
4	Жүргізушінің психофизикалық және психикалық қасиеті.	2
5	Көлік құралдарының пайдалану көрсеткіштері.	2
6	Штатты және штатты емес қозғалыс тәртібінде жүргізушінің іс-әрекеттері.	12
7	Жол қозғалысы шарттары мен қауіпсіздігі	6
8	Жол-көлік оқиғалары	6
Барлығы:		38

Бағдарлама

N1 тақырып. Көлік құралын басқару техникасы.

Рульге жүргізушіні отырғызу.

Ыңғайлы жұмыс қалпы. Ыңғайлы жұмыс қалпы үшін орындықтың реттеуіштері мен басқару органдарын пайдалану. Жұмыс қалпын пайдаланудағы қарапайым қателер. Басқару органдарының, аспаптардың және индикаторлардың атқаратын қызметі. Басқару органдармен жұмыс жасау. Рульді пайдалану т е х н и к а с ы .

двигательді оталдыру. двигательді орнында тұрып қыздыру. Қозғалыс басталған кездегі қызу процесі. Бірқалыпты қозғалыс жылдамдығын сақтау. Қозғалыстың әртүрлі режимінде акселератор педалімен әсер етулері. Орнынан қозғалу. двигательді тежеу.

Штатты жағдайларда асықпай тежелуді, штатты емес жағдайларда максимальды тежелуді қамтамасыз ететін тежеуіш педалінің әсерлері. двигатель жұмысының ұтымды жылу режимін сақтау. Көлік құралының жүріп өткен жол көлемі және оған әсер ететін себептер.

Қиын өткелдерде және тайғақ учаскелерде қозғалу. Тайғақ жерде орнынан қозғалу. Сулы жерлерден, терең емес арықтардан, төмпешіктерден қараңғы у а қ ы т т а жү р і п ө т у .

Аялдау және тұрақтау.

Қозғалыс жылдамдығы және арақашықтық. Бұрылуда, айналуда жылдамдықтың өзгеруі. Қалалық қозғалыста және автомагистральде жылдамдық т а ң д а у .

Жай бірқалыпты қозғалыста басып озу және қарама-қарсы қозғалыс.
Темір жол қиылысынан өту.

№2 тақырып. Жол қозғалысы, оның әсері мен қауіпсіздігі.

"Жүргізуші-автокөлік-жол" басқару жүйесінің түсінігі (ЖАЖ). ЖАЖ жүйесінің мақсаты мен міндеті. Көлік жүйесінде автокөліктің маңызы. Жол көлік процесінің әсері, қауіпсіздігі және экологиялық жағдайы. ЖКО-да көлік жүйесі жұмысының істен шығуы. Қазақстандағы және шетелдердегі жол қозғалысының қауіпсіздік, әсерлік, экологиялық санағы. Қауіпсіздікке әсер ететін факторлар: жүргізуші-автокөлік-жол. Жол қозғалыс қауіпсіздігіне әсер ететін жүргізушінің кәсіби шеберлігі. Жүргізушінің кәсіби көрсеткіші болып саналатын еңбек өтілі. Көлік құралын басқарудың сапалық көрсеткішін анықтайтын сандық көрсеткіштер.

Жол қозғалысының қауіпсіздігі мен экологиялық жағдайын қамтамасыз ететін мемлекеттік жүйелер.

Қозғалыс қауіпсіздігін қамтамасыз ететін көлік құралына қойылатын талаптар.

№3 тақырып. Жүргізушінің кәсіби сенімділігі.

Қажеттілік топтары. Еңбектік ынталандыру. Көлік құралын басқарудағы еңбектің мақсаты.

Көлік құралдарын басқару мақсатына жету үшін іс-әрекеттерін психикалық бейнелеу жоспары.

Көлік құралдарын басқарудағы әрекеттер мен еңбек операциялары. Басқару мақсатына жету үшін шығарылатын есептер. Басқару процесін ұтымды ету. Көлік құралдарын басқарудағы ұтымдылық критерийлері. Жүргізуші қабылдайтын ақпаратты талдау. Іс-әрекет жоспарымен өзінің ағымдағы жағдайын салыстыру. Штаттық және штаттық емес жағдайлар. Жүргізуші сенімділігін арттырудағы қажет етілетін техникалық шырғу.

Жүргізуші сенімділігін құраушылар:

Кәсіби біліктілік, моральдық қасиеттер. Жүргізушінің кәсіби біліктілігіне оның мамандығы, еңбек өтілі және жасының әсері. Моральдық қасиеттері: тәртіптілік, жол қозғалысындағы басқа қатысушыларды құрметтеу, қызмет көрсету мәдениеті мен өзін-өзі ұстау этикасы. Физикалық психикалық қасиеттер, жасы мен денсаулығы және оның жүргізушіге әсері.

Алкоголь, нашақорлық, дәрілік заттардың жүргізуші жұмысына кері әсері: ойланудың шапшаңдығының нашарлауы, назар аударудың нашарлауы, көру-есте сақтаудың нашарлауы, ұйқышыл болу.

№4 тақырып. Жүргізушінің психофизиологиялық және психикалық сапасы.

Көру-есте сақтау. Көлік құралы жылдамдығының арақашықтықты қабылдауы. Көңіл аудару бағыты. Көрмей қалу. Дыбыс дабылдарын қабылдау. Дыбыс

дабылдарын шумен шатастыру.

Бұрылыста жылдамдық алу. Басқару органдарының орнынан өзгеруін және кедергісін қабылдау.

Ақпаратты өңдеу уақыты. Жүргізушінің психомоторлық реакциялары, реакция уақыты. ЖКО-ның ауырлық дәрежесіне сәйкес реакция уақытының өзгеруі.

Ойлау. Жол-көліктік жағдайының дамуын болжау.

Жүргізуші дайындығы: білімі, іскерлігі.

Көлік құралы жүргізушісіне басқару объектісі ретінде қойылатын талаптар. Жүргізуші жұмысының әсері мен қауіпсіздігі басқару объектісі ретінде көлік құралының қасиеттеріне ұтымды ықпал етуі. Қоғамдағы адамзаттың этика тәртібі компоненті болып табылатын жүргізуші этикасы. Жол қозғалысы Ережесін бұзған басқа қатысушылармен және ішкі істер органдарымен қатынас. Жол-көлік оқиғасы қайғылы жағдайындағы жүргізуші этикасы.

N5 тақырып. Көлік құралдарының пайдалану көрсеткіштері.

Көлік жұмысының әсерлі және қауіпсіз мүмкіндіктерінің көрсеткіштері: габариттік размерлер, салмақ өлшемдері, ауыр жүк көтергіштігі (сыйымдылығы), жылдамдық алу және тежеуіштік қасиеттер, ауып кетуге немесе тайып кетуге қарсы тұру, жанармай үнемділігі, көлік құралын әртүрлі жағдайларда пайдалану шарттары, сенімділік. Осылардың қозғалысы қауіпсіздігіне жол қозғалысы қауіпсіздігіне әсері. Көлік құралының қозғалысына әсер ететін күштер: тарту, тежеу, көлденең және тік күштердің қосылуы. Ауып кетуге қарсы тұру. Көлік құралының тұрақты қосалқы мүмкіндіктері.

Көлік құралын реттеу жүйелері: тарту, тежеуіш, көлденең реттеу жүйелері. Басқару сипаттамасы.

N6 тақырып. Штаттық және штаттық емес қозғалыс тәртібіндегі жүргізушінің іс-әрекеттері.

Тіркеуге алуда, тайғақ жолдарда, жоғары және төмен түскенде, бұрылыстарда, қараңғы мезгілінде және шектеулі көру жағдайында, көлік ағынында, бұрылыс және жолаушылар өтетін жерлерді, шексіз кеңістікте мотоциклді жүргізу.

Жұмыс тежеуішінің бас тарту кезеңінде, қозғалыс кезінде шинаның жарылуында, ауытқу кезеңінде жүргізушінің іс-қимылдары.

Көлік құрал-жабдықтарының өртенген, суға батқан кезеңінде, жоғары кернеудегі электросымдардың көлік құрал-жабдықтарға үзіліп түскенінде, найзағай түскен кезеңде жүргізушінің іс-қимылдары.

Қауіпсіздік - көліктің нәтижелі жұмысының шарты. Көлікті жүргізушінің көлікті басқару мақсатын орындауда: белгілі отын шығынында жоғарғы орта жылдамдыққа жету; белгілі орта жылдамдықта отынды ең жоғарғы дәрежеде үнемдеу, ең жоғарғы қамтамасыз ету.

Сапалы басқарудың көрсеткіштері: орташа жылдамдық, отын шығыны, бір қалыпты қозғалыстың коэффициенті, отын жұмсау көрсеткіші, тоқтатуды бір қалыпты қалыптастыру.

Үнемді басқару: жүргізудегі жылдамдықты реттеуде үнемділік алгоритмін пайдалану; отын шығындау өлшеміндегі ең төменгі қарқынды қозғалыста ең жоғарғы жылдамдықты шектеу; отын шығындау өлшеміндегі ең жоғарғы қарқынды қозғалыста - ағынның орта жылдамдыққа жақын қозғалуы (жүруі); асыру арқылы қозғалысты баяулатып, двигательді тоқтату.

Жылдамдықты басқару: жүргізудегі жылдамдықты реттеуде жылдамдылық алгоритмін пайдалану; еркін қозғалатын аймақта ең жоғарғы жылдамдықпен көлікті жүргізу; қарқынды тоқтату. Көлік құралдарының орта жылдамдығына қарқынды ағынның әсері. Көлік жол жағдайын алдын-ала болжау - негізгі жылдамдылық басқарудың кепілі.

Жылдамдылық басқаруда пайдаланатын алгоритмдердің көлік құралдарының қауіпсіздігіне, экологияға, ресурстарға әсерлері.

Көлік құралдарының оңтайлы алгоритмдерінің қозғалыс жылдамдықтарын реттеуге тахометр, спидометр, эконометр пайдаланылады.

№7 тақырып. Жол қауіпсіздігі және жол жағдайлары.

Автокөлік жолдарының түрлері және жіктелуі. Жолдардың белсенді, белсенді емес және экологиялық қауіпсіздігінің негізгі бөлшектері.

Жолдың үстіңгі жақтарының түрлері, олардың сипаттамалары. Жол жағдайларының қозғалыс қауіпсіздігіне әсерлері.

Ауыл шаруашылығындағы жолдар. Автожолдар. Таулы жолдардың ерекшелігі.

Жол жағдайларының автокөлік қозғалысына әсері. Шинаның жолмен беттесу коэффициенті туралы түсінік.

Жол жағдайына, ауа мен гидрометеорологиялық жағдайларға байланысты коэффициенттің өзгеруі. Тұманды, таулы жолдардағы көлік жүргізу ерекшеліктері. Автокөлік жолдарының қауіпті учаскелері; жүру бөлігінің тарылуы, жол бетінің жаңадан салынуы; битум және гравий беті, ұзақ төмен қарай түсу жолдары; көпір жолдары, теміржол бойындағы өткелдер және қауіпті учаскелер.

Көктемгі және күзгі кезеңдерде жолдарды пайдалану. Мұзды өткелдердегі көліктің жүруі.

Жолдарға жөндеу жұмыстары жүргізіліп жатқан учаскелердегі көлік жүргізудің қауіпсіздігінің алдын алу, бұл жағдайда қолданылатын қоршаулар, ескерту және жарық дабылдары.

№8 тақырып. Жол-көлік оқиғалары .

Жол-көлік оқиғалары және жол-көлік оқиғаларының жіктелуі. Қалалық

жердегі, қала сыртындағы, ауылдық жерлердегі апаттар.

Жол оқиғаларының болу себептері. Жолда жүру ережелерінің бұзылуы, көлік жүргізушілердің құқықтық ережелерді сақтамауы, көлік құралдарының техникалық жағдайлары ақуалының нормативке сай емес қалпы және басқа жағдайлар.

Көлік жүргізушілеріне байланысты туындайтын жол-көлік оқиғасының себептері: төменгі біліктілік, шаршау, рульде ұйықтап кету.

Жол көлік оқиғаларының пайда болу жағдайлары: жол және көлік құралдарының жағдайы, жол қозғалыстарын (жүру) реттейтін құрал-жабдықтардың бар болуы.

Жол-көлік оқиғасының статистикасы. Апаттардың мезгіл, аптаның күндері, тәулік уақыты, жол категориясы, көлік жабдықтарының түрлеріне байланысты бөлінуі.

Көлік құралдарының белсенді, белсенді емес және экологиялық қауіпсіздігі. Жол көлік қозғалысын мемлекеттік бақылау.

"АЛҒАШҚЫ ДӘРІГЕРЛІК КӨМЕК КӨРСЕТУ"

пәні бойынша бағдарлама және үлгілік

тақырыптық жоспар.

Тақырыптық жоспар

№ N	Тақырыптардың атауы	Сағат саны		
		Барлығы	Теориялық сабақтар	Практикалық сабақтар
1	Адам анатомиясы және физиологиясы.	1	1	-
2	Көлік жол жарақаты құрылымы. Жол көлік оқиғасында жиі кездесетін зиян шеккендер және оларды диагностикалау.	1	1	-
3	Адам өміріне қауіп төндіретін механикалық және термиялық зардаптар.	2	2	-
4	Апаттан болған психикалық реакциялар. Өткір психоздар. Осы жағдайларда зардап шеккендерге көмек.	1	1	
5	Термиялық зардаптар.	1	1	
6	ЖКО апаттарындағы көрсетілетін құқықтық-ұйымдастыру көмектері.	1	1	
7	Адам өміріне қауіп төндіретін терапиялық жағдайлар.	1	1	
8	ЖКО-да зардап шеккендерге алғашқы дәрігерлік көмек.	3		3
9	Сыртқы қансырауды тоқтату.	3	-	3
10	Көліктік иммобилизациясы.	3	-	3
11	Зардап шеккендерді сыртқа шығару, оларды көлікке орналастыру және тасымалдау.	2		2

12	Жарақатты тазарту, дәрілеу, десмургия.	3	-	3
13	Жеке аптечканы пайдалану	2	-	2
	Барлығы:	24	8	16

Бағдарлама

№1 Тақырып. Адам анатомиясы және физиологиясының негіздері.

Ағза жүйелері және олардың қызмет жасауы туралы негізгі түсініктер: жүрек-қан тамыр жүйесі, тірек-қозғалу жүйесі. Тамыр соғу жиілігі, жиі демалуы, қарашық қасиеттері, естен тану, терінің түстері, ең алғашқы белгілері.

№2 Тақырып. ЖКО құрылымы. ЖКО-да жиі кездесетін зардаптар және оларды диагностикалау.

ЖКО зардап шегуді болдырмайтын көлік жабдықтарының сипаттамасы. ЖКО зардап шеккен туралы статистика, олардың ауырлық дәрежесі және қорғау.

Алғашқы көмек көрсетуде уақыт факторының әсері. Жолаушыны қағып кеткендігі, рульге ұрғанда, көлікті қатты тоқтатқанда, аударылған кездегі зардаптар.

Ми-сүйек зардабы, сынық белгілері, омыртқаның, жамбастың зақымдануы, ашық пневмоторакс, анық белгілері.

№3 Тақырып. Өмірге қауіп төндіретін механикалық және термиялық зардаптар.

Түсініктемелер: предагопальдық жағдай, агония, клиникалық ажал, биологиялық ажал. Олардың белгілері. Алғашқы дәрігерлік көмек көрсету кезеңінде реанимациялық іс-шаралардың мазмұны.

Шок. Жарақаттық, геморагиялық, күйіктік, кардиогендік, аллергиялық шоктың түрлері. Шоктың клиникалық көрінісі. Алғашқы дәрігерлік көмек көрсетудегі шокқа қарсы іс-шаралардың кешені.

Тыныс жетіспеушілігі. Дәрігерлік көмек көрсетуде тыныс жетіспеушілігінің дәрежесін төмендету әдістері, клиникалық белгілері, себептері. Кеуде жасушаларының зақымдалуының жіктелуі. Асфикция.

Естен тану синдромы. Кома. Себептері. Естен тану кезеңінде асфикцияны алдын-алу тәсілдері.

Балалардың, қариялардың, жүкті әйелдердің өмірлеріне қауіп төндіретін ерекшеліктер.

№4 Тақырып. Апаттағы психикалық әсерлер. Психикалық зардап шеккендерге көмек көрсету ерекшеліктері.

Психикалық және неврологиялық ауытқулар, олардың сипаттамалары және болу жиілігі. Шок-аффективалық белгілер, психомоторлық ояну. Психикалық

әсерлі, алкоголь және есірткілік мас жағдайда зардап шеккендерге дәрігерлік көмек көрсетудің ерекшеліктері.

№5 Тақырып. Термиялық зардаптар.

Термиялық күйіктер. Күйіктен зардап шеккендерге иммобилизация өткізу, жарақатты таңу ерекшеліктері, күйіктен зардап шеккеннің дәрежесін анықтау, клиникалық көрінісі.

Көздері және жоғарғы тыныс жолдары күйіктен зардап шеккендерге алғашқы медициналық көмек көрсетудің ерекшеліктері.

Жылудан зардап шеккен жарақат. Алғашқы медициналық көмек берудің принциптері. Суықтан, аяздан зардап шеккен жарақат. Үсікке шалдығу және суық тигізу. Осы жағдайларда жылыту тәсілдері.

№6 Тақырып. ЖКО-да зардап шеккендерге ұйымдастыру - құқықтық көмек көрсету аспектілері.

Әкімшілік және қылмыстық құқық. Зардап шеккендерге көмек көрсету немесе көмек көрсетпеуге қатысы бар заңдардың негіздері. Жол апатынан адам құрбан болған жағдайларындағы автокөлік жүргізушінің, дәрігер қызметкерінің, жол-көлік оқиғалардың әкімшілік қызметінің міндеттері.

№7 Тақырып. Адам өміріне қауіп төндіретін терапиялық зардап шеккендер.

Диабеттік ком. Жүрек-қан тамыр жетіспеушілігі. Гипертониялық криз. Астматикалық статус. Улану. Алғашқы дәрігерлік көмек көрсетудің тәсілдері, клиникалық белгілер.

№8 Тақырып. Көлік жол оқиғаларынан зардап шеккендерге алғашқы дәрігерлік көмек көрсетуде жүргізілетін өкпе-жүрек реанимациясы, асфикцияны жою. (Практикалық дағдылар, 1, 8, 26 қосымша)

Зардап шеккеннің жағдайының ауырлығын бағалау, өкпе-жүрек реанимациясын жүргізуге көрсеткіштерін анықтау.

Жоғарғы тыныстың жұмысын қалпына келтіру. Ауыз қуысын тампонмен тазарту, жоғарғы тыныс жолдарының өтуін қамтамасыз ету. "Ауыздан ауызға", "Ауыздан мұрынға" жасанды тыныс жүргізу. Ауа жүргізуді пайдалану. Жүректің жабық массажының техникасы. Өкпе-жүрек реанимациясын бір немесе екі құтқарушы жасауының ерекшеліктері. Өкпе-жүрек реанимациясының бет, ашық кеуде клеткалары зардап шеккендерге жасудың ерекшеліктері.

Өкпе-жүрек реанимациясының балаларға жасаудағы ерекшеліктері. Балалардың механикалық асфиксиясын жою.

№9 Тақырып. Сыртқы қансырауды тоқтату. (Практикалық дағдыла, 9 қосымша)

Қансыраудың түрлері. Артериялық, тамырлық қансырау белгілері. Сыртқы қансырауды уақытша тоқтату тәсілдері: саусақтармен артерияны қысу, жіп немесе жгутпен байлау, қолды, аяқты қайыру.

Қан құсу, қан түкіру, қан ішекке кеткен жағдайларда алғашқы дәрігерлік көмек көрсету.

№10 Тақырып. Көліктік иммобилизациясы. (Практикалық дағдылар, 15, 16 қ о с ы м ш а)

Көлік иммобилизациясының жалпы принциптері. Бинтті таңу. Көлік иммобилизация жасау ережелері, бір үлгідегі қателер және асқынулар. Жамбас, омыртқа, бас, кеуде клеткалары зақымданған кездегі иммобилизацияның ерекшеліктері.

№11 Тақырып. Жаншылып қалғандарды босату, көліктен сыртқа шығару, оларды көлікке орналастыру және тасымалдау тәсілдері. (Практикалық дағдылар, 17 - 19 , 21 - 22 қ о с ы м ш а)

Көліктің жапырылып қалған есіктерін ашу, зардап шеккендерді әйнектері сынған терезе арқылы шығару тәсілдері. Ұзақ уақыт жаншылып қалған зардап шеккендердің (аяқ, қолдары) шығару ерекшеліктері. Оларды зембілге орналастыру техникасы. Омыртқа мен жамбасы жарақаттанған адамдарды көліктен шығару, орналастыру ерекшеліктері. Жеңіл көліктерді (жеңіл машина, жүк таситын автокөлік, автобус) зардап шеккендерді орналастыру үшін пайдалану.

№12 Тақырып. Жарақаттанған жерлерін тазарту, дәрілеу. Десмургия. (Практикалық дағдылар, 10, 13, 25 қосымша)

Жарақаттанған жерлерді тазарту техникасы, дәрілеу және таңғышпен орау. Кеудені орайтын арнаулы жеке пакетпен орау немесе қолға түскен заттармен, тақтайшалар салып түзу байлау. Қолда бар құралдарды барынша пайдалану.

№13 Тақырып. Жеке аптечканы қолдану. Практикалық дағдылар, 14, 20, 23, 24 , 27 - 29 қ о с ы м ш а л а р)

Жеке аптечканы түгендеу. Ішіндегі дәрі-дәрмекті пайдалана білу.

ҚОСЫМША

1. Ауыз қуысын және жоғарғы тыныс жолдарының өтуін тазарту техникасы.
2. Өкпеге жасанды ауа жіберу:
- ауыздан ауызға (жасанды тыныс жасауға арналған жабдықтарды пайдалану және пайдалану жағдайлары)
- м ұ р ы н н а н а у ы з ғ а
3. Жүрекке жабық түрде массаж жасау:
- е к і қ о л м е н
- б і р қ о л м е н
4. Бір құтқарушы адамның реанимациялық іс-шараларды өткізуі.
5. Екі құтқарушы адамның реанимациялық іс-шараларды өткізуі.

- 6. Тамырды анықтау:
 - сәулелі артерияда
 - жамбас артерияда
 - ұйқы артерияда
- 7. Тыныс және пульс жиілігін анықтау.
- 8. Көздің қарашық реакциясы.
- 9. Қансырауды уақытша тоқтату техникасы
 - иық, тізе арты, жамбас және ұйқы артерияларын қысу
 - жгутпен, қолда бар заттармен байлау
 - тізені, шынтақты барынша қайыру
 - резина жгутын қою
 - мұрынға тампон қою
 - "Статин" ұнтағын және котекс "Тем" майлығын пайдалану
- 10. Жарақаттанған жерлерді тазарту, дәрілеу
- 11. Бинт таңғыштарын қою:
 - аяққа, қолға циркулярлық
 - колостық
 - спиралдық
 - "гепец"
 - тасбақа
 - косынкалы
 - Дезо
 - Окклюзивтік
 - Басу, езу
 - контурлық
- 12. Торлы бинтті пайдалану
- 13. Аяқ, қолды эластикалық әдіспен бинттеу
- 14. Бактерицидтік пластырьді, лейкопластырьді пайдалану
- 15. Зардап шеккендерді қолданыстағы құралдарды және торлы шиналарды пайдаланып, төмендегі жарақаттану кезінде көлікті иммобилизациялау:
 - иықты
 - иық асты
 - алақан
 - жамбасты
 - тізені
 - табан
- 16. Төмендегі жарақаттануда зардап шеккендерді көлікті иммобилизациялау техникасы:
 - омыртқаны

- қ а р ы н д ы
 - көптеген қабырға сынықтарын
 - б а с (м и) ж а р а қ а т ы
17. Төмендегі жарақаттануда зардап шеккендерді шығару және зембілге орналастыру техникасы
- к е у д е к л е т к а л а р ы
 - қ а р н ы (і ш)
 - ж а м б а с ы
 - о м ы р т қ а н ы
 - б а с т ы
18. Төмендегі жарақаттануда зардап шеккендерді тасымалдау техникасы
- з е м б і л м е н
 - ж а п қ ы ш п е н
 - қ а л қ а н м е н
 - қ о л д а р м е н
 - а р қ а д а
 - и ы қ т а
 - о р ы н д ы қ т а
19. Зардап шеккендерді көлікке орналастыру
- жеңіл көлікке (жеңіл, жүк көлігі)
 - санитарлық көлік
20. Көзге дәрі тамызу, көзді сумен жуу
21. Зардап шеккендердің киімін шешу
22. Зардап шеккен адамның мотоцикл каскасын шешу
23. Хлорэтилмен ауыртпай ем жасау техникасы
24. Аэрозольды пайдалану
25. Жеке таңу перевязка пакетін ашу
26. Ауа жинауды ендіру техникасы
27. Гипотермиялық пакет-контейнерді пайдалану
28. Естен танғанда нашатыр спиртті қолдану
29. Асқазанды жуу техникасы.

"Автобусты жүргізу"
пәні бойынша тақырыптық жоспар және бағдарлама.
Тақырыптық жоспар.

№N	Тақырыптар мен тапсырманың атауы	Сағат саны
	№N1 Тақырып. Тренажерда оқыту.	
1	Автобустың бақылау-өлшеу құралдары мен қондырғыларымен, басқару органдарымен таныстыру.	
2	Басқару рычагы мен педальды іске қосудың тәсілдерін үйрету.	

3	Автобусты жұмысқа дайындау. двигательді қосу және тоқтату.	
	№N2 Тақырып. Автодромда оқыту.	
4	Автобусты орнынан қозғау, түзу сызықпен жүргізу және тоқтату.	2
5	Түзу сызық бойымен берілісті ұлғаймалы қозғалысқа қозғау, бір қалыпта тежеу әдістері.	4
6	Берілісті азайтылған қозғалысқа сызық бойымен қосу, қозғау.	4
7	Қозғалысты бұрылыстар.	4
8	Артқа жүру арқылы қозғалу.	2
9	Қозғалыстағы бұрылыстар.	4
10	Бұрылыстан өту.	1
11	Автобусты берілген орында тоқтату.	1
	Бірінші бақылау сабағы.	0,5
	N3 Тақырып. Қозғалыс шартын біртіндеп күрделендіру арқылы жолда үйрету.	
12	Автобусты жолдың бойымен азғантай қозғалыспен жүргізу.	
	- азғантай қозғалыспен жолдың бойымен жүргізу	4/2
	- реттелетін және реттелмейтін қысылыстардан жүріп өту	6/2
	- азғантай қозғалыспен қаладан тыс жолдардың бойымен жүргізу	4/2
13	Қарқынды қозғалыспен қалалық және қаладан тыс жолдың бойымен жүргізу	
	- екі қатарлы (көп қатарлы) қозғалыспен жолдың бойымен жүргізу	6/2
	- қиын реттелетін қиылыстардан жүріп өту	8/4
	- қаланың сыртындағы жолдардың бойымен жүргізу	6/4
14	Тіркеу арқанмен жүргізу	1
	Екінші бақылау сабағы	0,5
15	Әртүрлі қалалық қозғалыс жағдайында жүргізу	66/16
	Қорытынды бақылау сабағы	1
	Емтихан	2
	Барлығы:	135/32

Ескерту: Белгіде көлікті тәуліктің қараңғы кезінде жүргізуге оқытудың уақыты көрсетілген.

Бағдарлама

N1 тақырып. Жаттығу орнында оқыту (экспонат-автобуста).

Сабақтың мақсаты: басқару органдары мен бақылау құралдарымен жұмыс істей білуге үйрету, автобусты жұмыс жағдайына дайындау, оның жолға шығар алдындағы техникалық жағдайын тексеріп, қозғалысқа қауіп төндіретін ақауларын анықтау, двигательді қауіпсіз тәсілмен қосып, тоқтату (жаттығу орнында және автобуста).

N1 Тапсырма. Автобустың басқару, бақылау органдарымен, қосымша құралдарымен, қондырғыларымен танысу.

Автобустың ішкі және сыртқы жабдықтарымен танысу. Жүргізушінің жұмыс

орны. Орындықты адам бойының биіктігіне сәйкестендіру. Рульге дұрыс қолайлы отыру. Жолды жұмыс орнынан шолу. Артқы көріністің айнасын п а й д а л а н у т ә с і л д е р і .

Басқару органдарының орналасқан жері мен бағытымен танысу (негізгі және қосымша). Әйнек тазалайтын мен әйнек жуғыштарды пайдалану тәсілдері.

Бақылау құралдарының орналасуымен, көрсеткіштерімен, бағытымен және бақылау шамдарының бағытымен танысу. Салон есігін басқаратын тұтқамен жұмыс істеу тәсілдері. Автобус салонындағы репродуктордың дыбыс күшін р е т т е у .

Автобустағы құрал-жабдықтар жиынтығымен, олардың орналасу бағытымен және қолдану тәсілдерімен танысу (медициналық аптечкамен, өрт сөндіру құралдарымен т.б.).

N2 Тапсырма. Басқару рычагы мен педальды іске қосу тәсілдерін үйрету.

Жол үстіндегі бақылау барысында басқару органдарының қызметін үйрету:

- тіркеу педальдарын қосу және ажырату;
- дроссель педальын қосу және ажырату;
- екі педальды бірге қосып әрекет ету;
- үш педальмен бірге әрекет ету;
- беріліс қорабының рычагын бейтарап күйден барлық берілістің жұмыс жағдайына және жұмыс жағдайынан бейтарап күйге ауыстыру;
- автобусты тұрған орнынан қозғауды сәйкестендіретін тұрақ тежеуішін, беріліс қорабының рычагын, дроссельді және тіркесу педальдарын іске қосу, бұрылыс белгілерін қосу және ажырату;
- автобустың тоқтатуына сәйкестендірілетін тұрақ тежеуішін, беріліс қорабының рычагын, дроссельді және тіркесу педальдарын іске қосу, бұрылыс белгілерін қосу және ажырату;
- гидромеханикалық беріліс кезінде басқару органдарын іске қосу тәсілдері.

N3 Тапсырма. Автобусты жұмысқа дайындау, двигательді қосу және тоқтату.

Автобуска май құю. Автобустың техникалық жағдайын тексеру және қозғалысқа қауіп төндіретін ақауларын анықтау. Ұсақ ақауларды жою.

двигательді қосуға дайындау. Беріліс қорабының рычагы мен тұрақ тежеуішінің жағдайын тексеру. Ауа жапқышының тұтқасын іске қосу жағдайына келтіру (қажет болған жағдайда).

Оталдыруды қосу. двигательді тұтқамен іске қосу, қолды тұтқаға қауіпсіз қою . двигательді қыздыру. Бақылау құралдарының көрсеткіштеріне бақылау жасау.

двигательді тоқтату. двигательді іске қосу. Қыздырғыш құрылғылармен жұмыс істеу тәсілдері және қауіпсіздік шаралары.

№2 Тақырып. Автодромда оқыту.

Сабақтың мақсаты. Оқушыларға барлық қауіпсіздік талаптарын қатаң сақтай отырып, автобусты басқарудың алғашқы дағдысын үйрету.

№4 Тапсырма. Автобусты орнынан қозғау, түзу жүргізу және тоқтату.

Орнынан қозғау тәсілімен үйрету:
двигательді іске қосып, қыздыру;
бақылау құралдарының көрсеткіштерін тексеру;
тіркесуді және төменгі берілісті қосу;
дроссель педалын бір қалыпты басумен бірге тіркесу педалын бірқалыпты қосу және тұрақ тежеуішін босату, қозғалыс барысында қауіпсіздік талаптарын сақтау, автобусты түзу жүргізу, бұрылыс белгілерін ажырату.

Қауіпсіздік шараларын сақтай отырып, автобусты қысқа қашықтықта түзу жолмен жүргізу.

Автобусты тоқтату тәсілін үйрету:
бұрылыс белгілерін ажырату;
Тротуарға жақындау немесе жолдың жиегіне шығу;
Дроссель педалын босатып, тіркесуді ажырату; автобусты тең қалыпқа келтіріп, тежеуіш педалын бірқалыпты басу арқылы тоқтату.

Тұрақ тежеуішінің рычагын тежеу күйіне келтіру, ал беріліс қорабының рычагын бейтарап күйге келтіру, бұрылыс белгілерін ажырату;

Тіркесу және тежеуіш педальдарын босату;
двигательді тоқтату;

Гидромеханикалық беріліс кезінде автобусты орнынан қозғау, оны түзу жолмен жүргізу және тоқтату тәсілдері.

Тұрған орнынан биікке қозғау тәсілдері.

№5 Тапсырма. Автобусты түзу бойымен, берілісті ұлғайтылған тәртіпке ауыстыру арқылы қозғау.

Бір қалыпты тежеу тәсілдері. Орнынан қозғау, қысқа қашықтықта қарқынды орнынан қозғау, рычагты ұстай отырып, бейтарап күйде немесе тіркесуді екі рет қосу арқылы біртіндеп жоғары беріліске көшу.

Ұзартылған қашықтықта қатаң түзу сызық бойымен жүргізу және автобусты тең күйге келтіру. Қауіпсіздік талаптарын ескере отырып, автобусты тоқтату. Берілісті ұлғаймалы тәртіпке ауыстыру мен түзу бойынша қозғалу дағдыларын дамыту үшін жаттығуларды қайталау. Бірқалыпты тежеудің дағдыларын бекіту. Гидравликалық беріліс кезінде түзу сызық бойынша жүргізу тәсілдері.

№6 Тапсырма. Берілісті азайтылған тәртіпке ауыстырумен түзу сызық бойынша жүргізу. Шұғыл тежеу тәсілдері.

Орнынан қозғау, қысқа арақашықтықта қарқынды орнынан қозғау, жоғарғы беріліске ауысу. Дроссель педалінің жылдамдығын азайтып және көбейте

отырып түзу бойымен жүргізу.

Берілісті азайтылған тәртіпке ауыстырып, қосу.

дроссель педалының жылдамдығын азайту, азғантай тежеу (қажет болған жағдайда);

тіркесуді қосу, беріліс қорабының рычагын бейтарап күйге ауыстыру, жол жағдайына, автобустың жүгіне, жылдамдық есебіне қарай двигательдің білік айналымының санын арттыру үшін дроссель педалын бірдей уақытта баса отырып, тіркеу педалын аз уақытқа босату.

Тіркесуді ажырату және төменгі берілісті қосу;

Дроссель педалын баса отырып тіркесу педалын босату, автобусты тоқтату;

Екпіндеп жүргізу тәсілдерін үйрену және қозғалыс барысында төменгі берілісті жоғарыға қайта қосу, "Тоқта" сызығының алдында автобусты тоқтату.

Тіркесу педалын қосып немесе қоспай автобусты шұғыл тоқтату тәсілін үйрену. Тежегіш аяқ астынан істен шығып қалған жағдайда двигательмен тежеу тәсілін үйрену.

Берілісті төменгі тәртіппен және шұғыл тежеуге ауыстырудағы дағдыларды дамыту үшін жаттығуларды қайталау.

Гидравликалық беріліс барысында жылдамдықты өзгерте отырып қозғалу тәсілдері.

№7 Тапсырма. Қозғалыстағы бұрылыстар.

Орнынан қозғау. Берілісті ұлғайтылған тәртіпке қосу, түзу бойынша жоғарғы берілісте жүргізу.

Сол жақ бұрылыстың белгісін қосу аралық беріліске көшу, солға бұрылу, түзу жүру. Бұрылыс белгісін ажырату.

Жоғары беріліске көшу және оң жақ бұрылыстың белгісін қосу. Аралық беріліске көшу. Оңға бұрылу, түзу жүру. Бұрылыс белгісін ажырату. Жоғарғы беріліске көшу.

Сол жақ бұрылыстың белгісін ажырату. Аралық беріліске көшу, сол жаққа қарай айналып жүру.

Сол жақ бұрылыстың белгісін қайта қосу. Оң жаққа қарай айналып жүру. Тоқтау бұрылыс белгісін ажырату. Жоғары берілісте түзу жүру. Сол жақ бұрылыстың белгісін қосу, аралық беріліске көшу, 90^0 с бұрышпен солға бұрылу. Тоқтату. Бұрылыс белгісін ажырату. Сигнал беру арқылы 90^0 с бұрылыс жасай отырып солға және оңға алма-кезек ауысып жүру.

Артқы дөңгелектің өтуіне кедергі болатын қарама-қайшылықтар маңайында оңға және солға бұрылыс жасау.

Кедергілер арасымен оңға және солға алма кезек жүріп өту. Сигнализацияны қолдану, қозғалысты есептеу, автобус бұрылыстарын орындаудағы дағдыларды

дамыту үшін жаттығуларды қайталау. Гидромеханикалық беріліс кезіндегі қозғалыста бұрылу тәсілдері.

№8 Тапсырма. Артқы жүріспен жүру.

Орнынан алға жылжу. Берілісті төменгі тәртіпке қосып, түзу жүру. Тұрақ тежеуіш тежей отырып, автобусты тоқтату.

Автобустың артындағы жолды тексеру. Артқы жүрістің берілісін қосу, қауіпсіздік талаптарын сақтай отырып, артқы жүріспен жүруді бастау. Артқы жүріспен жүруді түзу жалғастыру, қауіпсіздік шараларын ескеру.

Жолға артқы терезе, қапталдағы терезе, ашық есік арқылы бақылау жасай отырып түзу бойымен артқы жүріспен жүру. Тоқтау. Түзу бойымен артқы жүріспен жүру. Қондырылған сигнализация арқылы оңға, солға бұрылу.

Алдыңғы дөңгелектің өтуіне кедергі болатындай есеппен артқы жүріспен жүру барысында оңға, солға бұрылыс жасау. Кедергілер арасымен артқы жүріспен оңға, солға жүріп өту. Артқы жүріспен "сегіздік" бойынша алма кезек жүру. Тоқтау, артқы жүріс қабырғасынан алшақ жүру. Гидромеханикалық беріліс кезіндегі артқы жүріспен жүру тәсілдері. Барлық қауіпсіздік талаптары мен өтпелерді ескере отырып, артқы жүріспен жүру дағдыларын дамыту үшін жаттығуларды қайталау.

№9 Тапсырма. Қозғалыстағы бұрылыстар.

Орнынан қозғау. Берілісті ұлғайтылған және төмендетілген тәртіпке ауыстыра отырып, түзу жүру. Бұрылуға ыңғайлы орынды таңдап алу, тоқтау.

Артқы жүрісті қолданумен және қолданусыз шексіз ендіктегі учаскіде бұрылыс жасау, міндетті түрде сигнал беру және автобусты тоқтату, ең болмағанда тұрақ тежеуішімен. Артқы жүрісті, сигнализацияны қолдану арқылы және солға бұрылмас бұрын міндетті түрде тоқтай тұрып екі шектелген учаскеде бұрылыс жасау. Гидромеханикалық берілісте автобусты бұру тәсілдері.

№10 Тапсырма. Қақпаға өту.

Орнынан қозғау. Берілісті ұлғайтылған және төмендетілген тәртіпке алма кезек қосып, түзу бойымен жүру. Қақпаға қарсы түзу жағдайымен қақпаға алдыңғы және артқы жүріспен кіру. Артқы және алдыңғы жүрісті қақпаға жақын ж а қ п е н к і р у .

Алдыңғы және артқы жүріспен қақпаға қарама-қарсы жақпен барлық қауіпсіздік шараларын сақтай отырып, сигнал беру арқылы кіру.

Қақпадан алдыңғы жүріспен оң және сол жақ бұрылыспен шығу, қақпадан шығар алдында міндетті түрде тоқтау, қақпадан барлық қауіпсіздік талаптарын сақтай отырып, артқы жүріспен шығу.

Гидромеханикалық беріліс барысында қақпаға кіру және шығу тәсілдері.

Барлық қауіпсіздік талаптарын ескере отырып, сигналды қолдану арқылы алдыңғы және артқы жүріспен қақпаға кіру және шығу дағдыларын дамыту үшін жаттығуларды қайталау.

N11 Тапсырма. Автобусты берілген орында тоқтату.

Берілісті ұлғайтылған және төмендетілген тәртіпте ауыстыра отырып түзу жүру.

Автобусты тротуарға тоқтату.

Автобусты тоқтату,

"Тоқта" сызығында;

қарама қарсы көрсетілген мастерге кабина есігімен немесе оқушының таңдаған бағытымен.

Алдыңғы дөңгелектерімен екі дөңгелегін тақтайға қойып;

Артқы дөңгелектерімен екі дөңгелегін тақтайға қойып;

Барлық дөңгелектерін екі тақтайдың ізіне қойып;

Автобусты артқы жүріспен тоқтату;

Тротуарға;

Ордың жиегіне;

Автобусты жылжып, орын ауыстыра отырып тоқтату.

Гаражға алдыңғы және артқы жүріспен кіру. Автобусты тұрақ орнына қою. Гараждан алдыңғы жүріспен шығу.

Гидромеханикалық беріліс кезіндегі берілген орында автобусты тоқтату тәсілдері.

Әртүрлі жағдайлардағы берілген орындарда автобусты тоқтату сигналды қолдану және қауіпсіздік шараларын сақтау дағдыларын дамыту үшін жаттығуларды қайталау. Автобусты тоқтатқан кездегі апатты жағдайлар және оларды болдырмау шаралары.

Бірінші бақылау сабағы.

Сабақтың мақсаты: оқушылардың автобусты көше және жолдарда жүргізуге дайындаған анықтау, әсіресе олардың айдап шығару рұқсат етілмейтін автобустың ақауларын дер кезінде анықтауына, двигательді іске қосуға, негізгі жүргізу тәсілдерін орындауға, қондырылған сигнализацияны қолдануға, жол қозғалысының ережелерін сақтауға аса көңіл аударту.

N3 Тақырып. Қозғалыс шартын біртіндеп күрделендіру арқылы жолда үйрету.

Сабақтың мақсаты: Жүргізу дағдыларына үйрену, әртүрлі қозғалыс шартында қауіпсіздік ережелерін сақтау, автобустың техникалық жағдайын жол сызығының үстінде тексеруді үйрету.

N12 Тапсырма. Автобусты жол бойымен азғантай жүріспен жүргізу.

Жол бойымен азғантай жүріспен жүргізу. Азғантай жүріспен қала (елді мекен) көшелеріне шығу, қауіпсіз арақашықтықта көліктік құралдардарының артынан

жүру. Тротуарға тоқтау және жүруді бастау. Жол белгілерімен, көрсеткіштерімен, жаяу жүру бөліктерінің сызықтарымен жұмыс істей білу, жаяу жүрушілердің өтпе бөлікке шығу орындарында ұқыпты және абай болу, қоғамдық көлік аялдамасынан жүріп өткенде қауіпсіздік шараларын сақтау, қозғалыс бағытын өзгерту, қуыс көшелерге, бұрылыстарға кіру, қуыс көшелерден шығу. Артқы жүрісті қолданып, немесе қолданбай-ақ бұрылу.

Алдыңғы және артқы жүріспен қақпаға кіру және қақпадан шығу. Сақтық шараларын сақтай отырып, тар өтпелерде қарсы жүру. Қауіпсіз аралықты сақтай отырып, озып жүру. Қатарласып жүру. Реттелетін және реттелмейтін қиылыстардан жүріп өту. Қиылысқа жақындағанда сақтық шараларын сақтау, басты көше мен қауіпсіз жолды тез көзбен шолып өту. Әртүрлі белгіден көшелердің реттелмейтін қиылысынан жүріп өту. Реттелмейтін қиылысты 20 м қашықтықта көру арқылы жүріп өтудің ережесіне дағдылану. Реттелетін қиылыс алдында тоқтау (қозғалыс рұқсат етілмейтін сигнал берген кезде). Қиылыстарда бұрылыс жасау. Трамвай жолдары немесе трамвай жүретін қиылыстардан жүріп өту. Арнайы сигнал беретін көлік құралдары болған кезде сақтық шараларын сақтау, жаяу жүретін адамдардың қауіпсіздігін қамтамасыз ету.

Азғантай жүріспен қаладан тыс жолдарда жүру. Қаладан тыс жолдардан азғантай жүріспен шығу. Көлік құралдарының артынан жүру және қауіпсіздік шараларын сақтай отырып, озып өту, жолдың жиегіне тоқтау және жүруді бастау. Тар көшелерден қарсы жол айырығына түсу. Биік жерлерде жоғары көтеріліп, төмен түсу, тоқтау және жоғары-төмен жүруді жалғастыру. Көпір бойымен және жол өтпемен (путепровод) жүру. Темір жол өтпелерінде шлагбауммен және шлагбаумсыз жүріп өту. Реттелетін және реттелмейтін жолдардың қиылысынан жүріп өту. Май құю станциясында автобуска май құю. Жаяу жүрушілер мен велосипедшілердің қауіпсіздігін қамтамасыз ету. Жол белгілерімен, светофор сигналдарымен және жолды реттеушілердің белгілерін жетекшілікке ала білу. Жолда тұру және аялдау ережелеріне дағдылану.

№13 Тапсырма. Қалалық және қаланың сыртындағы жолдарда қарқынды жүріспен жүру.

Жолда екі қатарлы (көп қатарлы) жүріспен жүру. Көшеге қарқынды жүріспен шығу. Тротуарға тоқтау және қозғалысты жалғастыру. Қауіпсіз аралықты сақтай отырып, көлік ағынымен жүру. Әртүрлі көлік құралдарын озып жүру, жаяу жүретін адамдардың жолынан жүріп өту. Қоғамдық көліктердің аялдамасынан жүріп өту. Трамвай, троллейбус, басқа автобустармен, жеңіл таксилермен басқа да көлік құралдарымен бірге жүру. Бір бағыттағы жүріспен жүріп өту, көшеге екі бағыттағы жүріспен шығу. Бульварлық өтпелерден жүріп өту. Бұрылыстар мен айналымдардан өту. Қақпаға кіру және қақпадан шығу. Арықтардан жүріп өту. Көпір, жол өтпе және тоннелдерде жүру. Жол белгілерін, сызық белгілерін,

светофор сигналдары мен реттеушілердің белгілерімен жұмыс істей білу. Жаяу жүрушілер мен велосипедистердің қауіпсіздігін қамтамасыз етіп, сақтық шараларын сақтау, көшелердегі тұрақтар мен аялдамаларда қарқынды қозғалыспен жүруді үйрену үшін дағдыны нығайту.

Күрделі реттелетін қиылыстардан жүріп өту. Қатардағы қозғалысқа қайта қатарласу, қиылыстарда бұрылыс жасау. Үш секциялы қозғалыс светоформен, қосымша секциялары бар светофорлармен реттелетін қиылыстардан жүріп өту. Реттелетін бульвар қиылыстарынан жүріп өту. Арнайы сигнал беруші көлік құралдары шығып қалған жағдайларда сақтық шараларын сақтау, жаяу жүрушілер мен велосипедистердің қауіпсіздігін қамтамасыз ете отырып, трамвай, троллейбус, басқа автобустар мен басқа да көлік құралдарымен бірге қиылыстар арқылы жүру. Қала сыртындағы жолдармен жүру. Қаладан автокөлік жолдарына шығу. Автокөлік жолдарындағы тұрақтар мен аялдамалар ережелерін білу үшін дағдыны нығайту.

Екінші қосымша жолға шығу. Екінші қосымша жолдан басты жолға шығу. Өртүрлі деңгейдегі қиылыстардан жүріп өту. Бұрылыстары бар айналымдарда жүру, төмен және жоғары жерлермен, көпір, жол өтпелермен жүру және тоннелдерде, көпір астында, жол өтпелерде жүру. Басып озу. Жолдар тарылған жерде қарсы жол айрыққа түсу. Бұрылыстардағы қарсы жол айрыққа түсу. Жаяу жүрушілер мен велосипедистердің қауіпсіздігін қамтамасыз ету. Жол белгілерімен жаяу жүру бөлігінің белгілерімен, бағдаршам сигналдарымен, реттеушінің белгілерімен жұмыс істей білу.

N14 Тапсырма. Тіркеу арқанымен (буксир) жүру.

Қауіпсіздік шараларын сақтай отырып автобусты қатты тіркеспей жалғастыру тәсілдері. Автобусты қатты тіркеу арқанмен тіркей отырып, түзу жүру, бұрылыстарда жүру және жоғары төмен жерлермен жүру. Қақпаға кіру және қақпадан шығу. Тротуарға тоқтау (жолдың жиегіне) қатты тіркесті алып тастау.

Қауіпсіздік шараларын сақтай отырып автобусты тіркесті жалғау тәсілдері. Жұмсақ тіркестің белгісі. Тіркестің беріктілігін тексеру. Автобусты жұмсақ тіркесімен түзу бағыт бойынша бұрылыстарда жүргізу. Тротуарға (жолдың жиегіне) тоқтау, жұмсақ тіркемені шешіп алу. Сақтық шараларын сақтау.

Екінші бақылау сабақ.

Сабақтың мақсаты: Оқушылардың жолда қарқынды жүріспен автобуста жүргізе білуі, оның техникалық жағдайын жолда тексере білу дағдыларын анықтау.

N15 Тапсырма. Әр түрлі жағдайлардағы қала қозғалысында жүргізу.

Көшеде трамвай, троллейбус қозғалысымен жүру, жол бойымен жүру. Жарықтың әр түрлі жағдайларында, тәуліктің қараңғы кезінде жүру. Үлкен биік жерлер мен төмен жерлермен жүру, көпір жол, өтпе бойымен, тоннелдерде жүру.

Т е м і р ж о л ө т п е н і ж ү р і п ө т у .

Әр түрлі деңгейдегі, әр түрлі байланыстағы, күрделі қиылыстардағы көп қатарлы қарқынды қозғалыста болатын көшелер мен жолдарда жүру. Қауіпсіздік шараларын сақтап, күрделі метеорологиялық жағдайларда (жауын, тұман, қар түсуі, мұз қатуы) автобусты жүргізу ерекшеліктері. Апат болуы мүмкін жағдайлар және олардың мүмкін болатын шешімдері.

Қалалық автобус маршруты жүріп жатқан көшелермен автобуста тәуліктің жарық кезінде және қараңғы басталған кезінде оқу кестесін орындай отырып жүргізу. Маршруттардағы қауіпті жерлерді білу.

Жолаушыларды ашық және жабық есігі бар салондарға отырғызу және шығару орындарына бару және сол жерлерден шығу, айна көмегімен жолаушылардың автобуска толық мінгенін және автобустан толық түскенін б а қ ы л а п о т ы р у .

Кондукторы жоқ автобуста жолаушыларды тасымалдау кезінде міндетті түрде талаптарды сақтау: микрофонмен аялдама пункттерін айтып отыру, жолаушылардың жолдан өту және автобус жүк тасу ережелерін, автобустан түсіп , жолға шығудағы сақтық шараларын ескерту қажет.

Салонның жарық және жылу жүйесін қосу және ажырата білу.

Қорытынды бақылау сабағы.

Сабақтың мақсаты: Оқушылардың өз бетімен автобус рулімен жұмыс істей алуына дағдыларын анықтау: автобусты техникалық түрде дұрыс, қатесіз басқара алуын, әр түрлі жағдайларда жол, көшелерде қауіпсіздік ережелерін орындай а л у ы н т е к с е р у .

Қозғалыс ережелерін, қауіпсіздік талаптарын, қондырылған сигнал белгілерін дұрыс сақтай білуіне ерекше назар аударылады.

Бақылау сабағына төмендегілер кіреді:

1. Автобустың техникалық жағдайын тексеру, қозғалысқа қауіп төндіретін а қ а у л а р ы н а н ы қ т а у .

2. Двигательді іске қосу.

3. Тротуардағы автобусты қозғау.

4. Ұлғаймалы және төмендетілген тәртіпке берілісті ауыстыра қоса отырып, т ү з у ж ү р у .

5. Қатарды таңдау, қауіпсіз аралықты сақтай отырып көлік ағымының ізіне т ү с у , қ а т а р л а с у .

6. Артқы жүрісті қолданбай бұрылу.

7. Қиылыста тоқтау, түзу бағытта қиылыс арқылы жүр, қиылыста бұрылыс жасау, оның ішінде трамвай жолдары қиылысатын жерлерде.

8. Көтеріңкі жерлерде жүру және тоқтау, қозғалысты жоғары - төмен бағытта ж а л ғ а с т ы р у .

9. Артқы жүрісті қолдану арқылы тар өтпелерде (қақпаға немесе қапталдағы өтпеге кірмей).

10. 100м қашықтықта тура артқы жүріспен жүру.

11. Қақпаға артқа жүріспен кіру. Қақпадан алдыңғы жүріспен шығу.

12. Автобусты берілген жерде тротуарда тоқтату.

13. Күрделі жол шарттарында автобусты жүргізу дағдыларын тексеру.

14. Кәсіпорын территориясында автобусты жүргізу дағдысын тексеру, қызмет ету аймағына беру, тұрақ офисына қою.

15. Жолаушыларға кондукторсыз қызмет көрсету кезінде жүргізуші міндетті түрде білуі тиіс іс-қимылдарды тексеру.

"Е" САНАТЫНДАҒЫ көлік құралдарының жүргізушілерін дайындау бойынша жобалық бағдарламалар.

"В" САНАТЫНДАҒЫ көлік құралдарының жүргізушілерін "Е" САНАТЫНА қайта дайындаудың оқу жоспары .

N №	Пәндер	Сағат саны
1	Қондырғылар және техникалық қызмет ету.	6
2	Көлік құралдарын басқару негіздері және қозғалыс қауіпсіздігі.	50
3	Тасымалдауды ұйымдастыру негіздері.	10
	Барлығы:	66
	Консультация	6
	Емтихан	
	қондырғылар және техникалық қызмет ету.	12
	Көлік құралдарын басқару негіздері және қозғалыс қауіпсіздігі.	12
	Жүргізу*	
	Барлығы	96
	Жүргізу**	16

* Емтихан алу бөлінетін сағат есебімен жүргізіледі.

** Автокөліктерді жүргізу оқу уақытының кестесінен тыс әрбір оқушыға 16 сағат көлемінде жүргізіледі.

"С" және "Д" САНАТЫНДАҒЫ көлік құралдарының жүргізушілерін "Е" САНАТЫНА қайта дайындаудың оқу жоспары.

N№№	Пәндер	Сағат саны
1	қондырғылар және техникалық қызмет ету.	18
2	Көлік құралдарын басқару негіздері және қозғалыс қауіпсіздігі	50
3	Тасымалдауды ұйымдастыру негіздері.	10
	Барлығы	78
	Консультация	6

Емтихан	
қондырғы және техникалық қызмет ету	12
Көлік құралдарын басқару негіздері және қозғалыс қауіпсіздігі	12
Жүргізу*	
Барлығы	108
Жүргізу**	16

* Емтихан алуға бөлінетін сағат есебімен жүргізіледі.

** Автокөліктерді жүргізу оқу уақытының кестесінен тыс әрбір оқушыға 16 сағат көлемінде жүргізіледі.

"Құрылғы және техникалық қызмет ету" пәнінің тақырыптық жоспары және бағдарламасы.

Тақырыптық жоспар.

№ N №	Тақырыптары	Сағат саны	
		"В"-дан "Е"-ге	"С" мен "Д"-дан "Е"-ге.
1	Автокөлікті сүйреп тіркейтін трактордың жалпы құрылғылары және саралануы.	1	2
2	Тіркеме және жартылай тіркемелер қондырғысы және саралануы.		14
3	Автопоездарды техникалық пайдалану.	1	4
4	Автопоездардың техникалық жағдайын анықтау.	1	2
5	Тіркеме мен жартылай тіркемелердің техникалық қызмет етуі.	1	4
6	Техникалық және ағымдық қызмет етудің ерекшеліктері*	1	2
	Барлығы:	6	18

* 4, 5, 6 тақырыптар практикалық сабақтарда өткізіледі.

Бағдарлама

N1 Тақырып. Автокөлікті сүйреп тіркейтін трактордың жалпы құрылғысы және саралануы .

"Автокөлікті сүйреп тіркейтін трактор" түсінігі. Олардың саралануының қолданылатын двигательге байланысты болуы. Карбюраторы бар двигательдегі, газ баллонды құрылғылары бар автокөлік-сүйретпе тракторлардың маркалары. Автокөлік-сүйретпе тракторлардың маркалары, техникалық сипаттамалары және жалпы құрылғылары. Құрылғылар және тіркеме құралдарының өлшемдері. Тіркеме құрылғы, майысатын бұрыштары, отырғызылып сүйреп тіркейтін трактор құрылғыларының ең жоғары жүктемесі.

N2 Тақырып. Тіркеме мен жартылай тіркеменің құрылғылары және саралануы .

"Тіркеме" түсінігі. Қолданылатын бұрылыс құрылғыларына байланысты

тіркемелердің жіктелуі. Тіреме маркалары. Тіркемелердің техникалық жағдайы және құрылғылары жалпы бағыттағы тіркемелер. Бұрылыс тіркемесі.

Т і р к е м е т а р қ а т у ш ы л а р .

"Жартылай тіркеме" түсінігі. Жіктелуі, жартылай тіркеме маркасы, жартылай тіркелемердегі техникалық жағдай және құрылғылары.

№3 Тақырып. Автопоездарды техникалық пайдалану.

Автопоездарды техникалық пайдалану мәні. Автокөлік құралының жылжымалы бөлігінің жөндеу және техникалық қызмет етуі туралы ережелер және оның бағыты, қысқаша мазмұны. Техникалық қызмет ету түрлері, жұмыс көлемі және оларды орындаудың кезектілігі. Жөндеуге дейінгі жұмыс істеу нормалары және автокөлік-сүйретпелерді, олардың агрегаттарын тіркемелеу, жартылай тіркемелерді шығынға жазу (списать).

Қозғалыстағы бөліктің жөндеу жұмыстарының түрлері, жөндеу әдістері. Жөндеудің агрегаттық әдісінің артықшылығы. Күрделі жөндеу. Автокөліктер мен агрегаттардың жөндеу аралық жүріп өту нормалары. Бөлшектерді қайта қалпына келтіру тәсілдері және олардың қысқаша сипаттамасы.

Автопоезды пайдалануға енгізу. Автопоездарды жүргізіп жаттықтыру. Автопоезды майлау карталары. Өртүрлі климаттық жағдайларда автопоезды пайдалану.

№4 Тақырып. Автопоездардың техникалық жағдайын тексеру. Арнайы жабдықтар. Тексеруді автопоездарды техникалық пайдалану процесінде жүргізу.

№5 Тақырып. Тіркемелер мен жартылай тіркемелердің техникалық қызмет е т у і .

Тіркемелердің техникалық қызмет етуімін кезектегі және жұмыс көлемі. Тіркеме құрылғыларды және бұрылыс орталарын реттеуді, сүйретіп тіркелетін тракторды тежеуші жүйесін, жүріс бөлшекті және электр жабдықтарына қосуды орындау және жағдайын тексеру.

№6 Тақырып. Далалық жағдайды техникалық қызмет ету мен ағымдық жөндеу жүргізудің ерекшеліктері.

Автопоезды үлкен ұзындықтағы маршрут жұмысына дайындау. Автокөлік кәсіпорны анықтаған тасып әкелінетін пайдалану материалдары мен қосалқы бөлшектер жиынтығының құрамы.

Жол үстінде пайдалануға жарамсыз бөлшектерді уақытылы анықтау ерекшеліктері және жүргізушінің қалпына келтіруі, қолда бар құралдарды, сондай-ақ бақылау тексеруі үшін, техникалық қызмет ету мен ағымдық жөндеу үшін эстакада мен канаваны пайдалану. Қажет болған жағдайда жүргізушінің маршрут барысында тоқтау әрекеті және техникалық ақауларды жөндей алмауы.

"Тасымалдау ұйымдастыру негіздері" пәні бойынша тақырыптық жоспары және бағдарлама.

Тақырыптық жоспар.

№N №	Тақырыптары	Сағат саны
1	Автопоездардың негізгі жұмыс көрсеткіштері.	2
2	Жолаушылар мен жүктерді тасуды ұйымдастыру	2
3	Жұмысқа диспетчердің жетекшілік етуі	1
4	Жұмысты жоспарлау және есепке алу негіздері	1
5	Жүргізушілердің еңбек және демалыс тәртібі	1
6	Автопоезд жүргізушілердің еңбегін қорғау	2
7	Қоршаған ортаны қорғау	1
	Барлығы:	10

Бағдарлама

N1 Тақырып. Автопоезд жұмысының негізгі көрсеткіштері.

Автопоездың жұмысының техникалық-пайдалану көрсеткіштері, жылжымалы құрамның жүк көтеру қабілеті, автопоезды пайдалану еңбегін арттыру, жүргізушінің еңбек өнімділігінің жылжымалы құрамның жүк көтеру қабілетіне тәуелді болуы. Автопоезд арқылы жүзеге асырылатын автокөлік тасымалдарының экономикалық тиімділігі. Бір үлкен жүк көтергіш автокөлік тасымалымен салыстырғандағы автопоезд тасымалының тиімділігі.

N2 Тақырып. Жолаушылар мен жүктерді тасымалдауды ұйымдастыру .

Жүктерді тасымалдауды орталықтандыру - автокөлік құралдарын пайдаланудың негізгі әдісі. Орталықтандырылған тасымалдау тиімділігі. Әр түрлі жүк түрлерін тасымалдауды ұйымдастыру, жаппай шұбырмалы және төгілетін жүктерді тасымалдауды ұйымдастыру ерекшеліктері. Құрылыс материалдарын тасу. Ұзақ өлшемді жүктерді тасу, қолданылатын жылжымалы құрам және оның сипаттамасы. Сұйық отынды, мұнай өнімдерін және жүктерді автопоездармен тасымалдау .

Жолаушыларды бір біріне жалғастырылған автобустармен тасымалдау. Жалғастырылған автобустардың қысқаша техникалық-экономикалық сипаттамасы .

Автопоездарды пайдалану тәсілдері. Жүктерді тиімді маршрутпен тасымалдаудың маятниктің және сақиналы маршруттары. Тіркемемен жартылай тіркемені араластырып қайықпен (челнок) тасымалдау. Қала аралық тасымалдар. Тура жүру. Жүктерді контейнерде және пакетпен тасу. Автокөлік тасымалының өзіндік құнын төмендету жолдары. Автопоездарды пайдаланудың жолаушылар мен жүктерді тасуға кететін өзіндік құнның төмендеуіне әсері.

N3 Тақырып. Жылжымалы құрамның жұмысына диспетчерлік жетекшілік е т у .

Тасымалға жетекшілік етудегі диспетчерлік жүйе. Диспетчерлік жетекшілік

етудің орталықтандырылған және орталықтандырылмаған жүйесі.

Сызықтағы жылжымалы құрамның жұмысына және жүру графигінің орындалуына бақылау жасау. Автопоездарды басқа объектілерге қайта қосу тәртібі. Сызық үстіндегі автопоезд жұмысына диспетчерлік жетекшілік ету. Сызықта жұмыс істеушілермен, жүргізушілермен, клиенттермен диспетчерлік байланыс жасау және оларға бақылаудың түрлері мен техникалық құралдары.

Сызықтан қайтып оралуы барысында товарлы-көліктік құжаттар мен жол қағаздарын толтыру және тапсыру жол жазбаларын өңдеу. Автопоезд жүргізушілердің жұмысын оперативті есепке алу. Сызықтан уақытылы қайтып оралмаған жағдайда құжаттарды толтыру тәртібі.

№4 Тақырып. Автопоезд жұмысын жоспарлау және есепке алу негіздері.

Халық шаруашылығындағы жоспарлау туралы түсінік. Кәсіпорын - жоспарлы шаруашылықтың негізгі саласы. Автокөліктік кәсіпорын түрлері. Шаруашылық реформасы жағдайында автокөліктік кәсіпорындардың өз бетіне әрекет етуі мен б а с т а м а л а р ы н к е ң е й т у .

Автопоезд жұмыстарын жоспарлау. Жоспарды жасауда және оны орындауды бақылауда автокөлік кәсіпорынның ұжымының қатысу үлгісі. Автопоездардың сызықтағы жұмыстарының нәтижесін анықтау үшін және орындалған жұмыстарды есепке алу үшін жол қағаздарын өңдеу.

№5 Тақырып. Жүргізушілердің еңбек және демалыс тәртібі. Автокөлік кәсіпорнының жұмысшыларына қатысты еңбек туралы заңдардың негізгі е р е ж е л е р і .

Жұмыс уақтысының қалыпты ұзақтылығы.

Автопоездардағы жүргізушілердің жұмыс кезеңінің графигі. "Автокөлік жүргізушілерінің" жұмыс уақыты мен демалыс уақтысының ережесі. Түнгі уақытта жұмыс істеу. Мерзімнен тыс жұмыс істеу. Мерзімнен тыс істелген жұмысқа ақы төлеу тәртібі.

№6 Тақырып. Автопоезд жүргізушілерінің еңбегін қорғау.

Автокөлік кәсіпорынның жұмысшыларына қатысты еңбек туралы заңның негізгі ережелері. Жүргізушінің жұмыс орнының жағдайын дайындау және т е к с е р у .

Автопоездардың өртке қарсы қондырғылары мен және олармен жұмыс істеу ережелері. Автокөлік кәсіпорындары мен автокөліктерде өрттің туындауының негізгі себептері. Тұрақ орнында өртті сөндіру ережесі, жолдары және олардың алдын-алу шаралары.

№7 Тақырып. Қоршаған ортаны қорғау.

Қоршаған орта. Ластанудың алдын алу шаралары. Қоршаған ортаны қорғау туралы заңдар. Автокөліктің табиғатқа кері әсерін азайту жолдары. Автокәсіпорындардың тұрақтарындағы суларды тазарту. двигатель жұмысының

режимінің қоршаған ортаға тасталатын улы заттарға әсері.

двигатель қыздыру кезінде қоршаған ортаның ластанудан азайту мақсатында іске қосу алдындағы қыздыруды ұйымдастыру. Қоршаған ортаны қорғау нормативтері мен негізгі ережелері. Қоршаған ортаны ластағаны үшін жауапкершілік.

"Транспорт құралдарымен басқару негіздері және қозғалыс қауіпсіздігі" пәні бойынша тақырыптық жоспар және бағдарлама.

Тақырыптық жоспар.

№№№№	Тақырыптары	Сағат саны
1	Автокөлік жолдарының элементтері және олардың жағдайының жол қауіпсіздігіне әсері.	4
2	Автопоезд жүргізушілерінің жұмысының психофизиологиялық ерекшеліктері.	2
3	Автопоезд қозғалысы теориясының негіздері.	4
4	Күрделі метеорологиялық шарттарда автопоездарды басқару ерекшеліктері	2
5	Тау жолдары мен қиылысқан жерлерде автопоездарды басқару ерекшеліктері.	4
6	Қарқындылығы жоғары қозғалыстағы жолдарда автопоездарды басқару ерекшеліктері	4
7	Автопоездарды техникалық қауіпсіздігі және үнемді жүргізу тәсілдері	4
8	Өртүрлі жол-көліктік жағдайларда автопоездарды қауіпсіз басқару ерекшеліктер	6
9	Жол қозғалысы ережесінің негізгі ережелері	10
10	Жүргізушінің құқықтық жауапкершілігі	4
11	Алғашқы дәрігерлік көмек көрсету	6
	Барлығы	50

* Ескерту: бұл тақырып практикалық сабақтарда жүргізіледі.

Бағдарлама

№1 Тақырып. Автокөлік жолдарының элементтері және олардың қозғалыс қауіпсіздігіне әсері.

Автокөлік жолдарындағы қозғалыс қауіпсізділігі шарттары, жолдардың с а р а л а н у ы .

Қауіпті гидрометеорологиялық жағдайлар және олардың автокөлік жұмысына әсері. Аса қауіпті гидрометеорологиялық жағдайлар және оларды жол қауіпсіздігі тұрғысынан бағалау қауіпті және аса қауіпті гидрометеорологиялық жағдайлардың негізгі белгілері.

Нығайту жолдары мен ауа райы жағдайында болатын жол көліктік оқиғалардың санын азайтуға бағытталған шаралар қолайсыз жол жағдайы туралы жүргізушіге хабар беру әдістері мен үлгілері.

№2 Тақырып. Автопоезд жүргізуші жұмысының психофизиологиялық ерекшеліктері.

Жүргізуші "автокөлік-жүргізуші-құрылыс құралы" жүйесінің жетекші звеносы ретінде болады. Жол көліктік тұлғаларды ескерту барысында жүргізушінің мүмкіншіліктері, олардың себептерін психофизиологиялық талдау.

Жүргізушінің маман ретінде жарамдылығын анықтайтын негізгі факторлар: оның дайындығы, жұмысқа қабілеттілігі, сенімділік. Медициналық шектеу, көз көрісі және оның маңызы. Қалыпты және төмен жарықта көзінің көру өткірлігі. Түнде көруі, бейімделуі. Көру қабілетінің нашарлауы және қайта қалпына келуі.

Түсті ажырата білуі. Көзбен өлшеу. Көру алаңы. Арақашықтықты және жылдамдықты бағалау. Көзқарасты ауыстыру. Есту қабілеті және ұғыну.

Назар салу және оның сипаттамасы, тұрақтылық, назарды бөлістіру және қайта қосу, өз бетінше және өз бетінше емес назар салу. Назар салуға әсерін тигізетін факторлар. Назар салуда ұйымдастыру.

Ойлау және еске түсіру. Олардың қозғалыс қауіпсіздігін қамтамасыз ету маңызы. Хабар барысын болжамдау. Адамның психикалық жағдайы туралы түсінік және оған әсер ететін факторлар. Психикалық тұрақсыз жағдайда автопоезды басқару қаупі. Кәсіпорын ұжымының автопоезд жүргізушісінің психикалық жағдайына өзара әрекет етуінің әсері.

Автопоезд жүргізушісінің жұмыс және демалыс тәртібі. Жеке қасиеттерінің маңызы. Жүргізушінің жұмыс қабілеттілігін арттыру жолдары және қозғалыс қауіпсіздігін қамтамасыз етуде оның денсаулығын сақтау.

Ептілік дағдыны қалыптастыру және оның маңызы. Жүргізушінің реакциясы. Шаршау, қажу және дағдылар. Кері факторлар әсерінен организмде болатын салдар. Ішімдік және жол-көлік оқиғалары.

Өзіндік бақылау жұмысқа қабілеттілігі төмен болған жағдайда жүргізушіге қолданылатын шаралар.

№3 Тақырып. Автопоезд қозғалысы теориясының негіздері.

Автокөлік - сүйретпеге әсер ететін тіркеме мен жартылай тіркемені тіркестіруге әсер ететін күштер. Автопоездардың ауырлық орталығының орналасуы. Автопоездың ауырлық орталығында тіркеменің және сүйретпе арбаның шанағында (кузовында) жүктің тіркелуі және орналасуының әсері. Доңғалақтың жолмен тіркесуі. Жылдамдату туралы түсінік. Қозғалыстың орташа жылдамдығы. Автопоезды тежеу. Доңғалақтың тежеуіш күшінің шамасы. Тежеу және тоқтау жолдары, қозғалысты азайту. Автокөлік инерциясы. Қисық сызықты қозғалыс кезінде автокөлікке әсер ететін күштер. Автопоездың тұрақтылығы және басқарушылығы. Автопоездың аударылуы мүмкінділігі. Қар басып қалу

Автопоездың бүйір жағымен басылу себептері және автобусты аударып қою. Автопоездың өткіштігі туралы түсінік.

№4 Тақырып. Күрделі метеорологиялық жағдайда автопоездарды басқару ерекшеліктері .

Автопоездарды қар жауған кезде, ерте қар еру кезінде тайғанақ жолдарда басқару ерекшеліктері. Тайғанақ жолдарда автопоезды басқару тәсілдері (тежеу, орнынан қозғау, қауіпсіз қашықтықты сақтау т.б.).

Қалалық және қаладан тыс жерлердегі қар басқан жолдарда автопоезды басқару. Автопоездарды қалың туманда, шаңды боран мен қарлы жел күндері жүргізу тәсілдері .

Жаңбыр астында және қырау түскенде жүргізу.

Автопоездарды түнгі уақытта, қауіпті және аса қауіпті метеорологиялық жағдайларда басқару ерекшеліктері.

Әр түрлі метеорологиялық жағдайларда автопоезды пайдалануға дайындау және жүргізу.

№5 Тақырып. Таулы жердегі жолдарда және қиылысқан жерлерде автопоездарды басқару ерекшеліктері.

Таулы жерлер мен қиылысқан жерлерге автокөлік жолдары мен жер бедерінің ерекшеліктері. Таулы жерлердегі бұрыштардағы қозғалысқа автопоезд габаритінің әсері. Бұрылыстарды орындау кезінде автокөлікті тежеу және қозғалыс барысында қар болып қалу мүмкіндіктері. Таулы жерлердегі бұрыштардағы қозғалысқа автопоезд габаритінің әсері.

Бұрылыстарды орындау барысында тежеу және қозғалыс барысында қар басу мүмкіндіктері. Тежеуіш жүйеден ауаның пневматикалық электр арқылы шығу кезінде тұрақ тежеуішінде тұратын автопоездың тежеуіш күшінің өзгеруі. Доңғалақтар астына тіреуіш пайдалану қажеттілігі.

Көлденең профилі түзу емес жолдармен, іздермен жүру. Сүйрейтін арба мен тіркеменің (жартылай тіркеменің) өзара қиылатын бұрыштарын ескеру қажеттілігі. Артқы жүріспен кедергілерден өту барысында қабаттардың әсерінен автопоездың шайқалуының шекті мүмкіндіктері.

Теңселіп жүру салдарынан автопоезд өткізшітігінің төмендеуі. Тербеліс кедергілері көп қысқа учаскелерден кедергілерден өтуде автопоезды көп инерциясын пайдалану мүмкіндіктері.

Бір қалыпты жүру қажеттілігі және тоқтау, әсіресе доңғалақтың жолмен төмендетілген тіркескен жағдайында.

№6 Тақырып . Қарқынды жүрістері көп жолдарда автопоездарды басқару ерекшеліктері .

Автопоездардың тежеуіш жүйесінің әрекет ету ерекшеліктері және олардың

тоқтату жолдарына әсері қозғалыс жылдамдығын арттыру жасау кездескен көлікті басып озу ерекшеліктері.

Үлкен аралықты сақтау және арақашықтықты арттыру қажеттілігі. Бұрылыстар мен айналыстарды орындау ерекшеліктері. Бұрылыста алдын ала қол сермеусіз бұрылыстың ішкі азғантай радиусымен басқару тәсілдері және қарсы қозғалыс жолағына түсу. Тұрақта ептілік жасау, тоқтау және қою кезіне габаритті ескеру. Шұғыл тежеуішті қолдану қажеттілігін болдырмау үшін аялдаманы болжамдау тәсілдері. Жолдағы жағдайларда бақылап, баға берудің қажеттілігі.

№7 Тақырып. Автопоездарды қауіпсіз және үнемді жүргізудің тәсілдері мен техникасы.

Жанар-жағар май материалдарын үнемдеу, мәселерінің күрделілігі. Двигательдің қоректену жүйесіндегі ақаудың отын шығынына әсері. Электр жабдықтар жүйесінің, негізгі ақаулары, олардың отынды үнемдеуге әсері.

Автопоездардың тежеуішті тиімді реттеу және олардың жағдайына тұрақты бақылау жасау. Екпіндеп айдаудың тиімді тәртібі. Қызметтік тежеуіш кезінде қосалқы тежеуіш жүйесін негізгі ретінде пайдалану. Дизельді автопоездарда қосымша тежеуіш жүйелерін пайдалану және карбюраторлы двигательдегі ос жүріс режимінде отынды ажырату жүйесімен жабдықтай отырып двигательмен тежеу нақатты тиімді пайдалану, от алдыруды басқарудың педалін дұрыс пайдалану, қозғалыстың дұрыс берілісін және тиімді жылдамдығын таңдау.

№8 Тақырып. Қауіптілігі жоғары әртүрлі жол-көлік оқиғаларында автопоездарды қауіпсіз басқару тәсілдері.

Жол-көлік оқиғалары дамуын жүргізушінің алдын-ала көре білуі, шешім қабылдап алуы (ескертетін және шұғыл) және қалыптасқан жағдайда дұрыс әрекет ету.

Басқа жүргізушінің, велосипедистің, жаяу жүрушінің, әсіресе балалардың тәртібіне қарай болуы мүмкін жол көлік оқиғаларына талдау жасау.

Үлкен бұрыштарда, биік және төмен жерлерде, темір жол өтпелерінде, көпірлерде, тоннелдерде және басқа да жолдың қауіпсіз жерлерінде қауіпсіз қозғалыста қамтамасыз ететін басқару тәсілдері.

Қолайсыз ауа райы жағдайында және жолдың дұрыс көрінбеу жағдайында түнде жүру.

Шұғыл тежеу тәсілдері. Басылып қалуы қауіпі және аударылу қауіпі төнген кезде жүргізушінің әрекеті. Автопоезды басылып қалудан шығару. Артқы жүріспен жүру барысында ептілікті ыңғайландыратын тәсілдер.

№9 Тақырып. Жол қозғалысы ережесінің негізгі ережелері.

Сабактың тақырыбы - білім беру мекемелерінде құрылады және ол заңды күшіндегі жол қозғалысы. Ережелеріне болып жатқан толықтырулар мен

өзгертулерді оқушыға жеткізу қажеттілігін байланысты болады. Сонымен бірге, оқу тобының құрамы, оқушылардың кәсіби дайындығы, өтініштері мен тілектері ескеріледі.

№10 Тақырып. Жүргізушінің құқықтық жауапкершілігі.

Жол қозғалысы ережесін бұзудың құқықтық салдары және жол-көлік оқиғаларын жасау.

Құқық бұзушылықтың түсінігі және түрлері, құқықтық жауапкершілік. Әкімшілік құқық бұзушылық түсінігі, түрлері, құқықтық жауапкершілік және оның басқа жауапкершілік түрлерінен айырмашылығы.

Әкімшілік жазалау түсінігі мен әкімшілік жазалауды жүргізетін ұйымдар және оларды атқару тәртібі. Әкімшілік құқық бұзушылық туралы қарау. Әкімшілік құқық бұзушылықтан туындайтын істер бойынша қабылданған қаулыларға шағымдану тәртібі.

Келтірілген шығынға материалдық жауапкершілік. Автокөліктік қылмыстар үшін қылмыстық жауапкершілік.

Қылмыс түсінігі және белгілері. Бұл қылмыстардың басқа құқық бұзушылықтан айырмашылығы. Қылмыс құрамы. Қылмыстық жауапкершілікке тартудың түсінігі және негіздері. Жауапкершілікті жеңілдететін және ауырлататын жағдайлар. Жазалау түсінігі және мақсаты. Қылмыстық жазалаудың әкімшіліктік және тәртіпке салу жазалауларынан айырмашылығы. Жазалау түрлері. Автокөліктік қылмыс түсінігі мен түрлері. Автокөліктік қылмыстардың сипаттамасы. Автокөліктік қылмыстарды жасаудың қылмысты-құқықтық салдары. Еңбектен тыс табыс табуға жауапкершілік.

Келтірілген шығынға азаматтық жауапкершілік. Азаматтық жауапкершілік туралы түсінік. Азаматтық жауапкершілікке негіздемелер. Жол-көліктік оқиғалардағы кінәлардың түрлері. Апат кезінде келтірілген шығынды қайтару. "Жоғары қауіптілік көз" түсінігі.

№11 Тақырып. Алғашқы медициналық көмек көрсету (Практикалық дағдылар. Қосымшалар).

Зардап шегушінің ауырлық деңгейін бағалау және жүрек-өкпе реанимациясын тексеру үшін көрсеткіштерін анықтау.

Сыртқы демалыс қызметін қалпына келтіру. Ауыз қуысын мақтамен тазарту, жоғарғы тыныс жолдарының өткізгіштігін қамтамасыз ету. "Ауыздан ауызға", "ауыздан мұрынға" жасанды тыныс алуды жүргізу. Ауа жібергішті пайдалану. Жабық жүрек массажын жасау техникасы. Жүрек-өкпе реанимациясын бір немесе екі құтқарушымен жасау ерекшеліктері. Беті зақым алған кезде, кеуде клеткалары ашық жарақаттанған, көп қабырғалары сынған зақымданушыға жүрек-өкпе реанимациясын жасау ерекшеліктері.

Балаларға жүрек-өкпе реанимациясын жасау ерекшеліктері.

Балалардағы механикалық ауа жетіспеушілікті болдырмау.

Сыртқы қан кетуді тоқтату. Қан кету түрлері. Артериалды, веналық қан кету белгілері. Сыртқы қан кетуді уақытында тоқтату тәсілдері. Артерияны саусақпен қысу, бұрау және резенке бұрау салу, аяқ-қол - ұштарын иілту, жараны таңу және қыспа таңғыш байлау. Ауыз қуысынан (мұрыннан, құлақтан қан кеткенде гемостаз тәсілдері. Қан түкіріп, қан құсқанда, ішкі құрылыс мүшелерінің қан кеткен жағдайда алғашқы медициналық көмек.

К ө л і к т і к и м м о б и л и з а ц и я .

Көліктік иммобилизацияның жалпы принциптері. Қолда бар құралдармен иммобилизациялау. Бинтпен жасалған таңғыштар таңу. Көлік шиналарын пайдалану, оларды дайындау. Көліктік иммобилизацияны таңу ережелері, қателіктер және асқындыру. Жамбас, бел омыртқа, бас, көкірек қуысы зақымдаған кезде иммобилизациялау ерекшеліктері. Зардап шегушіні босату әдістері, машинадан шығарып алу, оны тасымалдау, көлікке апарып салу. Машинаның ашылмай қалған есігін ашу тәсілдері. Ұзақ уақыт дене мүшелерінің ұштары басылып қалған зардап шегушіні шығарып алу ерекшеліктері. Аяқ астынан құрастырылған зембілде, сүйреткіге салып немесе қолмен, иықпен, арқамен тасымалдау тәсілдері. Зардап шегушіні зембілге салу техникасы. Зардап шегушінің бел омыртқасы, жамбас зақымданған жағдайда машинадан шығарып алып, зембілге салу ерекшеліктері. Зардап шегушіні тасымалдау үшін жолда кездескен көлікті пайдалану (жеңіл, жүк автокөлігіне, автобуска салу әдістері).

№12 тақырып. Жараны тазалау. Десмургия.

Жараны тазалау, таңу техникасы және әр түрлі жерлерде зақымданғанда асептикалық таңғыштармен таңу. Жараны таңатын жеке пакетті немесе қолда бар құралдарды пайдаланып көкірек қуысын таңғышпен таңу. Ішкі мүшелері зақымданған жағдайда септикалық таңғыш таңу. Таңғыштарды таңуда қолда бар құралдарды пайдалану.

Жеке аптеканы пайдалану. Жеке аптекалық жиынтығы. Ондағы заттарды қолдану жағдайлары.

Қ о с ы м ш а л а р .

Міндетті түрдегі практикалық дағдылар мен манипуляция тізімі.

Ауыз қуысын тазалау техникасы және жоғарғы тыныс жолдары өткізгіштігін қайта қалпына келтіру.

№6 тақырып. Жол-көліктік оқиғалар зақымданушыға көмек көрсетудің ұйымдастыру - құқықтық шаралары.

Әкімшілік және қылмыстық құқық. Зардап шегушіге көмек көрсету немесе көрсетуге қатысты күші бар заңдардың негіздері. Адам шығынына әкеп соқтырған жол-көліктік оқиғалар кезіндегі автокөлік жүргізушісінің, медицина, әкімшілік қызметкерлерінің міндеттері.

№7 тақырып. Өмірге қауіп төндіретін өткір терапиялық жағдайлар.

Диабетикалық (шажырқай безінің ауруы) ессіз күйде болу. Өткір жүрек-тамыр жетіспеушілігі. Гипертониялық кризис (қан қысымы көтеріліп ауру). Қояншық ауруының ұстауы. Демікпе ауруы. Улану. Клиникалық жағдайлар, алғашқы медициналық көмек көрсету тәсілдері.

№8 тақырып. Жүрек-өкпе реанимациясын жүргізу.

Жол көлік оқиғалары кезінде зардап шегушіге бірінші медициналық көмек көрсету барысында асфикцияны (ауа жетіспеушілікті) болдырмау. (Практикалық дағдылар. Қосымша 1-8; 26).

Зардап шегушінің жағдайының ауырлығын бағалау және жүрек-өкпе реанимациясын жүргізу көрсеткіштерін анықтау. Сыртқы тыныс қызметін қайта қалпына келтіру. Ауыз қуысын мақтамен тазалау, жоғарғы тыныс жолдарының қызметін қамтамасыз ету. "Ауыздан ауызға", "ауыздан мұрынға" тәсілімен жасанды тыныс алдыруды жүргізу. Ауа жібергішті қолдану. Жүрекке жабық массаж жасау техникасы. Жүрек-өкпе реанимациясын бір немесе екі құтқарушының бірге жүргізу ерекшеліктері.

Кеуде клеткаларының ашық зақымдануы, көп қабырғаларының сынып, беттеріне зақым келген зардап шегушілерге жүрек-өкпе реанимациясын жүргізу ерекшеліктері.

Балаларға жүрек-өкпе реанимациясын жүргізу ерекшеліктері. Балалардың механикалық ауа жетіспеушілігін болдырмау.

№9 тақырып. Сыртқы қан кетуді тоқтату. (Практикалық дағды, 9-қосымша.

Қан кету түрлері. Артериалды, веналық қан кетудің белгілері. Сыртқы қан кетуді уақытша тоқтату тәсілдері: артерияны саусақпен қысу, қолға бұрау (жгут) және резенке бұрау салу; аяқтарды бұғу, жарақатты таңу, қысатын таңғышпен таңу. Қысатын таңғышпен таңу жағдайындағы қан кету кезіндегі гемостаз тәсілдері. Қан түкіру, қан құсу, іштен қан кету кезінде алғашқы медициналық көмек көрсету.

№10 Тақырып. Көліктік иммобилизация. (Практикалық дағды. 15, 16 қосымша).

Көліктік иммобилизацияның жалпы принциптері. Күнделікті құрал-жабдықтармен иммобилизациялау (тосыннан ішіне толтырылған шинаны пайдалану). Бинттен жасалған бекіткіш таңғышпен таңу. Көліктік шиналарды қолдану, оларды дайындау. Көліктік иммобилизацияны таңу ережелері, қателері және асқынуды.

Көкірек қуысы, бас, бел омыртқа, жамбас зақымданған кездегі иммобилизация ерекшеліктері.

№11 тақырып. Зардап шегушілерді босату, машинадан шығарып алу, оларды тасымалдау және көлікке салу әдістері. (Практикалық дағдылар 17-19, 21-22

қ о с ы м ш а)

Ашылмай қалған көлік есіктерін ашу және зардап шегушіні сынған терезе әйнегі арқылы шығарып алу тәсілдері. Ұзақ уақыт бойы зақым алған дене мүшелерін шығарып алу ерекшеліктері. Зақым алушыны сайман құралдарды құрастыру арқылы зембілмен, сүйреткімен, қолмен, иықпен немесе арқамен тасу тәсілдері. Зақым алушыны зембілге салу тәсілі.

Бел омыртқасы, жамбасы зақым алушыны шығарып алып, қайта салу тәсілі. Зақым алушыны тасымалдау үшін жолай кездескен көлікті пайдалану. Зақым алушыны жеңіл және жүк автокөлігіне, автобусқа салу тәсілдері).

№12 тақырып. Жараны тазалау. Десмургия. (Практикалық дағдылар, қ о с ы м ш а 1 0 - 1 3 ; 2 5) .

Жараны тазалау, залалсыздандыру техникасы және әр түрлі тоқтатылған, жарақат кезінде асептикалық таңғышпен таңу. Жараны таңатын жеке пакеттерді немесе қолда бар заттарды пайдалану арқылы көкірек қуысына окклюзионды таңғыш таңу. Ішкі мүшелердің қабырғаларының зақымдануы кезінде асептикалық таңғыш таңу. Таңғыш таңуда қолда бар құралдарды пайдалану.

№13 тақырып. Жеке аптеканы пайдалану. (Практикалық дағдылар 14, 20, 23, 24 , 27 - 29 қ о с ы м ш а л а р) .

Жеке аптеканы жинақтау, ондағы бар заттарды қолдану тәжірибелері.

ҚОСЫМША

Міндетті түрдегі практикалық дағдылар мен әдіс-тәсілдер тізімдері.

1. Ауыз қуысын тазарту техникасы және жоғарғы тыныс жолдарын қайта қалпына келтіру жолдары;
2. Өкпені жасанды жолмен желдету:
 - а) "Ауыздан ауызға" (жасанды тыныс алуды жүргізуге арналған құрылғыларды қолдану арқылы және қолданусыз);
 - б) "Ауыздан мұрынға"
3. Жабық жүрек массажын жасау;
 - А) екі қолмен;
 - Б) бір қолмен.
4. Реанимациялық шараларды бір құтқарушымен жүргізу;
5. Реанимациялық шараларды екі құтқарушымен жүргізу;
6. Жүрек соғысының жиілігін анықтау:
 - А) сәулелік күре тамырмен;
 - Б) жамбас күре тамырымен;
 - В) ұйқы күре тамырымен.
7. Тамыр соғысының жиілігі мен тыныс жиілігін анықтау;

8. Көз қарашығының әсерін анықтау;
9. Қан кетуді уақытша тоқтату техникасы:
- А) күре тамырды қысу, иықтағы, тізе астындағы, жамбас, ұйқы күре тамырларын қысу;
- Б) қолда бар құралдарды пайдалану арқылы бұрау салу;
- В) аяқ, қол ұштарын тамырда иілту;
- Г) резеңке бұрау салу;
- Д) мұрынға мақта қою;
- Ж) "Статин" ұнтағын және "Котекс ГЕМ" жұмсақ қағазын қолдану;
- Жараны тазалауды жүргізу;
11. Бинттен жасалған таңғыштарды мыналарға таңу:
- А) аяқ, қол ұштарында қанның айналуы үшін;
- Б) спиральды;
- В) тақия тәрізді;
- Г) үшкіл орамал тәріздес;
- Д) Дезо;
- Ж) Окклюзионды;
- З) қыспаққа алу;
12. Торлы бинтті пайдалану.
13. Аяқ, қолдарды эластикалық бинтпен орау.
14. Лейкопластырь, бактерицидті пластырьды пайдалану.
15. Мыналар зақымдаған жағдайда тор көзді шиналар мен қолда бар құралдарды пайдалану арқылы көліктік иммобилизация жасау:
- А) бұғана сүйекте;
- Б) иықта;
- В) білекте;
- Г) ішекте;
- Д) жамбаста;
- Ж) сирақта;
- З) табанда;
16. Мыналар зақымданғанда көліктік иммобилизация техникасы:
- А) бел омыртқа;
- Б) жамбас;
- В) іш, қарын;
- Г) көптеген қабырғалардың сынығы;
- Д) бас сүйек пен ми жарақаты;
17. Зақым алушыны төмендегідей жарақатымен шығарып, зембілге салу техникасы:
- А) көкірек қуысы;

- Б) і ш , қ а р ы н ;
 В) б е л о м ы р т қ а с ы ;
 Г) ж а м б а с ;
 Д) б а с ;

18. Зақым алушыны мыналарда тасымалдау техникасы;:

- А) з е м б і л д е ;
 Б) к ө р п е ш е д е ;
 В) ж а й м а т а қ т а д а ;
 Г) қ о л м е н ;
 Д) а р қ а ғ а с а л ы п ;
 Ж) и ы қ қ а с а л ы п ;

19. Зақым алушыны мыналарға жеткізіп салу:

- А) жолай кездескен көлікке (жеңіл);
 Б) санитарлық көліктерде;

20. Көзді сумен шаю, көзге тамшы құю техникасы.

21. Зақым алушының киімін шешіп алу.

22. Зақым алушыдан мотоциклетті шлемді шешіп алу.

23. Хлорэтилмен жансыздандыру техникасы.

24. Аэрозольді пайдалану.

25. Жеке жараны таңатын пакетті ашу.

26. Ауа жібергішті енгізу техникасы.

27. Гипертермиялық пакет-контейнерді қолдану.

28. Есінен танып қалған жағдайда нашатыр спиртін қолдану

29. Асқазанды жуу техникасы.

"Автопоездарды жүргізу" бағдарламасы және тақырыптың жоспары.

Тақырыптық жоспары.

N№	Тақырыптары	Сағат саны	
		"В"-дан "Е"-ге.	"С" мен "Д"-дан "Е"-ге.
1	Жолға шығуға дайындық. Автопоезды басқару тәсілдері.	1	1
2	Шектелген өтпелерде маневр жасау*	2	4
3	Қарқындылығы аз жүріспен жолда жүру. Үнемді жүру тәсілдері.	1	2
4	Қарқындылығы жоғары жүрістегі жолдарда жүру.	1	2
5	Тәуліктің қараңғы кезінде жүру	1	2
6	Күрделі жол жағдайында жүру**	1	2
	Бағалау сабағы	1	1
	Емтихан	2	2
	Барлығы	10	10

* 1, 2 тақырыптар атводромда (алаңда) жүргізіледі.

** 6 тақырыпты толық өту климаттық шарттармен анықталады.

Бағдарлама

N1 Тақырып. Жолға шығуға дайындық. Автопоезды басқару тәсілдері.

Басқару органдары мен бақылау құралдарымен танысу. Автопоездың техникалық жағдайын тексеру. Сүйретпе ортаға май құю.

Кабинаға отырығызу орындықты, артқы көрініс айнасын реттеу. двигательді дайындау және іске қосу. Автокөлік-сүйретпені тіркемемен және жартылай тіркемемен тіркестіру және ажырату. Орнынан қозғау, екпіндеп айдау, біртіндеп жоғары беріліске көшу. Түзу жүру біртіндеп төменгі беріліске көшу. Төменгі беріліске бір қалыпты және шұғыл түрде көшу.

N2 Тақырып. Шектелген өтпелерде маневр жасау.

Екпіндеп айдау, түзу жүру, "Тоқта" сызығының алдында тоқтау. Тежеудің әр түрлі тәсілдері. Кедергілер маңайынан солға және оңға бұрылу.

Қозғалыс жылдамдығын арттыра отырып ирек жолдарда кедергілер арасымен жүру жылдамдықты рульді бір немесе екі қолмен жүргізу тәсілдерін қайталау. Артқы көрініс айнасын қолдана отырып түзу бойымен артқы жүріспен жүру. Тоқтау. Артқы жүріспен түзу жүру. Қондырылған сигнал белгілері арқылы солға және оңға бұрылу кедергілер маңымен артқы жүріспен жүру барысында оңға және солға бұрылу. Алдыңғы және артқы жүріспен габарит бойынша жүру бокстағы тұрақ орнына автопоезды алдыңғы және артқы жүріспен қою. Платформаға артқа бортымен қою.

Артқы жүрісті қолданып немесе қолданусыз айналым жасау. Артқы жүріспен 180 градусқа айналу. Қақпаға алдыңғы және артқы жүріспен кіру. Қақпадан алдыңғы және артқа жүріспен шығу.

N3 Тақырып. Қарқындылығы аз қозғалыстағы жолдарда жүргізу, үнемдеп жүргізу тәсілдері.

Қала көшесіне азғантай қозғалыспен шығу. Қозғалыс жасағын таңдау. Қауіпсіз интервалдар мен дистанцияларды сақтай отырып көлік ағынының артынан қатарда жүру. Тротуарға тоқтау және қозғалысты бастау. Қозғалыс бағытын өзгерту. Тұйық көшеге кіру, бұрылыс жасау, тұйық көшеден шығу. Артқы жүрісті пайдаланып және пайдаланусыз жан жаққа бұру. Реттелмейтін қ и ы л ы с т а р д а н ө т у .

Биік жерлерге тоқтау және төмен түсу. Биік жерде және төменгі жерде жүруді бастау. Қарама қарсы жол айрыққа түсу, озып жүру, қатар жүру. Үнемді жүргізудің тәсілдерін қайталау.

N4 Тақырып. Қарқындылығы жоғары қозғалыстарда жолдармен жүру .

Жолға үлкен қарқынды қозғалыспен шығу. Қауіпсіз интервалдар мен арақашықтықты сақтай отырып көлік ағымында жүру.

Қиылысқан жерлерде қатарласып, бұрылыс жасау. Светоформен және реттеушімен реттелетін қиылыстарды өту. Автокөлік жолдарында аялдамада тұрақтау. Қосымша жолға шығу. Қосымша жолдан басты жолға шығу. Жолдар тарылған жерлерде, бұрылыстарда жол айрықтарда қарсы жолға айрыққа түсу. Жүкті тасу және түсіру, бару және қайту.

N5 Тақырып. Тәуліктің қараңғы кезінде жүру.

Жарық құралдарын пайдалану. Қала жолына шығу. Қауіпсіз аралығы мен арақашықтықты сақтай отырып әр түрлі жарық жағдайында көлік ағымының соңына еру, қатарласып жүру. Қарсы жол қиылыстардан өту. Тоқтау және қозғалысты бастау. Жүкті түсіру жеріне бару және кері жүру.

N7 Тақырып. Күрделі жол шартында жүргізу.

Қаланың сыртындағы жолдармен жүру. Тұрып қалған немесе батып қалған автопоезды қолда бар материалдарды, тіркеуге қарсы құралдар мен шығаратын заттарды қолданып шығару.

Бақылау сабақтары .

Сабаққа мынадай тапсырмалар кіреді:

1. Автопоездың жолға шығар алдындағы техникалық жағдайына бақылау жүргізу .

2. Автокөлік-сүйретпені тіркемемен және жартылай тіркемемен тіркестіру және ажырату .

3. Орнынан қозғау, жоғары беріліске дейін екпіндеп жүру, төменгі беріліске көшу, жылдамдықты өзгерте отырып жүру, тоқтау.

4. Шектелген өтпелерде маневр жасау.

5. Жерлерге тоқтау, жүруді бастау.

6. Қарқымдылығы аз және көп жүрісті жолдарда аралық пен ара қашықтықты сақтай отырып көлік ағымына жүру.

7. Автопоезды жүк тиеу, түсіруге, қызмет ету аймағына және тұрақ орнына беру.

"А" санатындағы көлік құралдарының жүргізушілерін дайындау және қайта дайындауда оқу жабдықтау тізімі.

№ N	Пәндер	Өлшем бірлігі	Саны
1	2	3	4
1	Май жағу, қоректену, оталдыру, тіркесу жүйелері мен беріліс қорабының құралдарынан тұратын жинақтағы мотоцикл двигателі.	Жинақ	1
2	Қисық шатунды механизм мен газ бөлетін мехзанизм, майлау, қоректендіру, оталдыру жүйесінің жүріс бөлігі мен басқару механизмінің құралдары мен детальдары.	--/--	1

3	Мотокөліктік құралдардан құрылғылар мен техникалық қызмет етуі бойынша оқу-көрнекі құралдар*		1
4	"Жол белгілері" оқу-көрнекі құралдары*	--/--	1
5	"Жол таңбалары" оқу-көрнекі құралдары		
6	"Реттеушінің сигналдары" оқу-көрнекі құралдары.	--/--	1
7	"Қиылыс схемасы" оқу-көрнекі құралдары	--/--	1
8	"Елді мекен схемасы" жол белгілерінің орналасу және реттеу құралдары. Оқу-көрнекі құралдары.	--/--	1
9	"Өтпелі бөлектерде көлік құралдарымен маневр жасау" оқу-көрнекі құралдары	--/--	1
10	"Жол көліктік жағдайлар және оларға талдау жасау" оқу-көрнекі құралдары	--/--	1
11	"Зардап шегушіге алғашқы медициналық көмек көрсету" оқу-көрнекі құралдары	Түйір	1
12	Бағдаршам моделі.		
13	Қосымша секциялары бар бағдаршам моделі		
14	Алғашқы медициналық көмек көрсету бойынша сабақ жүргізудегі құралдар жиынтығы**	Жинақ	
15	Жүргізушінің медициналық аптечкасы	Түйір	
16	Жол қозғалысының ережесі	--/--	1
17	Оқу құжаттарының қабырға қағазы - лицензия көшірмесі - мамандық бойынша мемлекеттік білім беру стандарты*** - пәндер бойынша бағдарламаны оқу жоспары мен тақырыптық жоспары * * * - сабақ кестесі - жүргізу графигі - маршрут схемасы		

* Оқу-көрнекі құралдар плакат, қабырға қағазы (стенд), макет, планшет, кинофильм, видеофильм, диафильм түрінде ұсынылуы мүмкін.

** Құралдардың жиынтығы пән бойынша оқытушымен анықталады

*** Арнайы шығарылған құжаттар.

"В" санаты үшін көлік құралдарының жүргізушілерін дайындау және қайта дайындауда оқу жабдықтау тізімі.

№ N	Пәндер	Өлшем бірлігі	Саны
1	Беріліс қорабы тіркесімен бірге аспалы жабдығы бар двигатель; алдыңғы аспа және рульдік механизм	Жинақ	1
2	Тежеуіш механизмі мен кардан берілісінің фрагментімен бірге жинақталған артқы көпір	--/--	1
3	Қисық шатунда механизм детальдарының жинағы, сақинасы, поршендік саусақпен, шатунмен және иінді білікпен бірге құрастырылған поршень.	--/--	1
4	Газ механизм детальдарының жинағы - бөлістіргіш білік - жібергіш және шығарғыш клапан - клапан пружиналары		1

	- клапанды көтеретін рычаг - клапанның бағыттауыш втулкасы - көтеретін тіркес немесе көтерме ремень	--/--	
5	Салқындату жүйесіндегі детальдар жинағы - қимадағы радиатр фрагменті - қимадағы сұйық насос - қимадағы термостат	--/--	1
6	Май жағу жүйесінің детальдар жинағы - қимадағы май насосы - қимадағы май филтрі	--/--	1
7	Жүйесінің детальдарының жинағы - қимадағы бензин насосы - жұқа тазартудағы отын фильтрі - қимадағы карбюратор - ауа тазартқыштың элементі	--/--	1
8	От алдыру жүйесіндегі бөлшек жинағы - қимадағы от алдыру катушкасы - қимадағы бөлістіргіш - от алдыру свечасы - Үштары бар жоғарғы кернеудегі сымдар	Жинақ	1
9	Электр жабдықтары бөлшектерінің жинағы - қимадағы аккумулятор батареясы - қимадағы генератор - қимадағы стартер - дыбыс сигналы - жарық шамының жинағы - тоқты сақтайтын жинақтар	--/--	1
10	Алдыңғы аспа бөлшектерінің жинағы - қимадағы гидравликалық механизм - қимадағы шар тәрізді саусақ	--/--	1
11	Рульдік басқарудағы бөлшектер жинағы - қимадағы рульдік механизм - қимадағы реттелген тартпасы бар шар тәрізді саусақ	--/--	1
12	Тежеуіш жүйесінің бөлшектерінің жинағы - вакуумдық күшейткіш жинағындағы басты тежеуіш цилиндрі - қимадағы артқы доңғалақтың жұмысшы тежеуіш цилиндрі - қимадағы алдыңғы доңғалақ суппорты - дискілік тежеуіштің тежеуіштік қалыбы - барабандық тежеуіштің тежеуіштік қалыбы	--/--	1
13	Жинақтағы дөңгелектер	--/--	1
14	"Көлік құралдарының механизмдері мен жүйелерінің жұмысы және құрылғыларының схемасы" оқу-көрнекі құралдары	Түйір	1
15	Жеңіл көліктің оқытылатын моделінің құрылғылары бойынша оқу-көрнекі құралдары	Түйір	1
16	Бағдаршам моделі	Түйір	1
17	Қосымша секциялары бар бағдаршам моделі	--/--	1
18	Жол белгілері		
19	"Жол таңбалары" оқу-көрнекі құралдары		
20	"Реттеушінің сигналдары" оқу-көрнекі құралдары	--/--	1

21	"Қиылыс схемасы" оқу-көрнекі құралдары	--/--	1
22	"Елді мекен схемасы, жол белгілерінің орналасу және реттеу құралдары" оқу-көрнекі құралдары	--/--	1
23	"Өтпе бөлектерде көліктік құралдарды маневрлеу" оқу-көрнекі құралдары	--/--	1
24	"Жол көліктік жағдайлар және оларға талдау жасау" оқу-көрнекі құралдары	--/--	1
25	"Зардап шегушіге алғашқы медициналық көмек көрсету" оқу-көрнекі құралдары	Түйір	1
27	Алғашқы медициналық көмек көрсету бойынша сабақ жүргізудегі құралдар жиынтығы**	Жинақ	
28	Жүргізушінің медициналық аптечкасы	Түйір	
29	Жол қозғалысының ережесі	--/--	1
30	Оқу құжаттарының кабырға қағазы - лицензия көшірмесі - мамандық бойынша мемлекеттік білім беру стандарты*** - пәндер бойынша бағдарламаны оқу жоспары мен тақырыптық жоспары * * * - сабақ кестесі - жүргізу графигі - маршрут схемасы		

"С" санаты үшін көлік құралдарының жүргізушілерін дайындау және қайта дайындауда оқу жабдықтау тізімі.

№	Пәндер	Өлшем бірлігі	Саны
1	Беріліс қорабы тіркесімен бірге аспалы жабдығы бар двигатель; алдыңғы аспа және рульдік механизм	Жинақ	1
2	Тежеуіш механизмі мен қардан берілісінің фрагментімен бірге жинақталған артқы көпір	--/--	1
3	Қисық шатунда механизм детальдарының жинағы, сақинасы, поршендік саусақпен, шатунмен және иінді білікпен бірге құрастырылған поршень	--/--	1
4	Газ механизмін детальдарының жинағы - бөлістіргіш білік - жібергіш және шығарғыш клапан - клапан пружиналары - клапанды көтеретін рычаг - клапанның бағыттауыш втулкасы - көтеретін тіркес немесе көтерме ремень	--/--	1
5	Салқындату жүйесіндегі детальдар жинағы - қимадағы радиатор фрагменті - қимадағы сұйық насос - қимадағы термостат	--/--	1
6	Май жағу жүйесінің детальдар жинағы - қимадағы май насосы - қимадағы май фильтрі	--/--	1
	жүйесінің детальдарының жинағы - қимадағы бензин насосы		

7	- жұқа тазартудағы отын фильтрі - қимадағы карбюратор - ауа тазартқыштың элементі	--/--	1
8	От алдыру жүйесіндегі бөлшек жинағы - қимадағы от алдыру катушкасы - қимадағы бөлістіргіш - от алдыру свечасы - Үштары бар жоғарғы кернеудегі сымдар	Жинақ	1
9	Электр жабдықтары бөлшектерінің жинағы - қимадағы аккумулятор батареясы - қимадағы генератор - қимадағы стартер - дыбыс сигналы - жарық шамының жинағы - тоқты сақтайтын жинақтар	--/--	1
10	Алдыңғы аспа бөлшектерінің жинағы - қимадағы гидравликалық механизм - қимадағы шар тәрізді саусақ	--/--	1
11	Рульдік басқарудағы бөлшектер жинағы - қимадағы рульдік механизм - қимадағы реттелген тартпасы бар шар тәрізді саусақ	--/--	1
12	Тежеуіш жүйесінің бөлшектерінің жинағы - вакуумдық күшейткіш жинағындағы басты тежеуіш цилиндрі - қимадағы артқа доңғалақтың жұмысшы тежеуіш цилиндрі - қимадағы алдыңғы доңғалақ суппорты - дискілік тежеуіштің тежеуіштік қалыбы - барабандық тежеуіштің тежеуіштік қалыбы	--/--	1
13	Жинақтағы дөңгелектер	--/--	1
14	"Көлік құралдарының механизмдері мен жүйелерінің жұмысы және құрылғыларының схемасы" оқу-көрнекі құралдары	Түйір	1
15	Жеңіл көліктің оқытылатын моделінің құрылғылары бойынша оқу-көрнекі құралдары	Түйір	1
16	Бағдаршам моделі	Түйір	1
17	Қосымша секциялары бар бағдаршам моделі	--/--	1
18	Жол белгілері		
19	"Жол таңбалары" оқу-көрнекі құралдары		
20	"Реттеушінің сигналдары" оқу-көрнекі құралдары	--/--	1
21	"Қиылыс схемасы" оқу-көрнекі құралдары	--/--	1
22	"Елді мекен схемасы, жол белгілерінің орналасу және реттеу құралдары" оқу-көрнекі құралдары	--/--	1
23	"Өтпе бөлектерде көліктік құралдарды маневрлеу" оқу-көрнекі құралдары	--/--	1
24	"Жол көліктік жағдайлар және оларға талдау жасау" оқу-көрнекі құралдары	--/--	1
25	"Зардап шегушіге алғашқы медициналық көмек көрсету" оқу-көрнекі құралдары	Түйір	1
27	Алғашқы медициналық көмек көрсету бойынша сабақ жүргізудегі құралдар жиынтығы**	Жинақ	

28	Жүргізушінің медициналық аптекасы	Түйір	
29	Жол қозғалысының ережесі	--/--	1
30	Оқу құжаттарының қабырға қағазы - лицензия көшірмесі - мамандық бойынша мемлекеттік білім беру стандарты*** - пәндер бойынша бағдарламаны оқу жоспары мен тақырыптық жоспары * * * - сабақ кестесі - жүргізу графигі - маршрут схемасы		

"B, C" санаттары үшін көлік құралдарының жүргізушілерін дайындау және қайта дайындауда оқу жабдықтау тізімі.

N №	Пәндер	Өлшем бірлігі	Саны
1	Беріліс қорабы тіркесімен бірге аспалы жабдығы бар двигатель; алдыңғы аспа және рульдік механизм	Жинақ	1
2	Тежеуіш механизмі мен кардан берілісінің фрагментімен бірге жинақталған артқы көпір	--/--	1
3	Қисық шатунда механизм детальдарының жинағы, сақинасы, поршендік саусақпен, шатунмен және иінді білікпен бірге құрастырылған поршень	--/--	1
4	Газ механизм детальдарының жинағы - бөлістіргіш білік - жібергіш және шығарғыш клапан - клапан пружиналары - клапанды көтеретін рычаг - клапанның бағыттауыш втулкасы - көтеретін тіркес немесе көтерме ремень	--/--	1
5	Салқындату жүйесіндегі детальдар жинағы - қимадағы радиатр фрагменті - қимадағы сұйық насос - қимадағы термостат	--/--	1
6	Май жағу жүйесінің детальдар жинағы - қимадағы май насосы - қимадағы май фильтрі	--/--	1
7	жүйесінің детальдарының жинағы - қимадағы бензин насосы - жұқа тазартудағы отын фильтрі - қимадағы карбюратор - ауа тазартқыштың элементі	--/--	1
8	От алдыру жүйесіндегі бөлшек жинағы - қимадағы от алдыру катушкасы - қимадағы бөлістіргіш - от алдыру свечасы - Үштары бар жоғарғы кернеудегі сымдар	Жинақ	1
	Электр жабдықтары бөлшектерінің жинағы - қимадағы аккумулятор батареясы - қимадағы генератор		

9	- қимадағы стартер - дыбыс сигналы - жарық шамының жинағы - тоқты сақтайтын жинақтар	--/--	1
10	Алдыңғы аспа бөлшектерінің жинағы - қимадағы гидравликалық механизм - қимадағы шар тәрізді саусақ	--/--	1
11	Рульдік басқарудағы бөлшектер жинағы - қимадағы рульдік механизм - қимадағы реттелген тартпасы бар шар тәрізді саусақ	--/--	1
12	Тежеуіш жүйесінің бөлшектерінің жинағы - вакуумдық күшейткіш жинағындағы басты тежеуіш цилиндрі - қимадағы артқы доңғалақтың жұмысшы тежеуіш цилиндрі - қимадағы алдыңғы доңғалақ суппорты - дискілік тежеуіштің тежеуіштік қалыбы - барабандық тежеуіштің тежеуіштік қалыбы	--/--	1
13	Жинақтағы дөңгелектер	--/--	1
14	"Көлік құралдарының механизмдері мен жүйелерінің жұмысы және құрылғыларының схемасы" оқу-көрнекі құралдары	Түйір	1
15	Жеңіл көліктің оқытылатын моделінің құрылғылары бойынша оқу-көрнекі құралдары	Түйір	1
16	Бағдаршам моделі	Түйір	1
17	Қосымша секциялары бар бағдаршам моделі	--/--	1
18	Жол белгілері		
19	"Жол таңбалары" оқу-көрнекі құралдары		
20	"Реттеушінің сигналдары" оқу-көрнекі құралдары	--/--	1
21	"Қиылыс схемасы" оқу-көрнекі құралдары	--/--	1
22	"Елді мекен схемасы, жол белгілерінің орналасу және реттеу құралдары" оқу-көрнекі құралдары	--/--	1
23	"Өтпелі бөліктерде көліктік құралдарды маневр жасау" оқу-көрнекі құралдары	--/--	1
24	"Жол көліктік жағдайлар және оларға талдау жасау" оқу-көрнекі құралдары	--/--	1
25	"Зардап шегушіге алғашқы медициналық көмек көрсету" оқу-көрнекі құралдары	Түйір	1
27	Алғашқы медициналық көмек көрсету бойынша сабақ жүргізудегі құралдар жиынтығы**	Жинақ	
28	Жүргізушінің медициналық аптечкасы	Түйір	
29	Жол қозғалысының ережесі	--/--	1
30	Оқу құжаттарының қабырға қағазы - лицензия көшірмесі - мамандық бойынша мемлекеттік білім беру стандарты*** - пәндер бойынша бағдарламаны оқу жоспары мен тақырыптық жоспары*** - сабақ кестесі - жүргізу графигі - маршрут схемасы		

"Д" санаты үшін көлік құралдарының жүргізушілерін дайындау және қайта дайындауда оқу жабдықтау тізімі.

N №	Пәндер	Өлшем бірлігі	Саны
1	Беріліс қорабы тіркесімен бірге аспалы жабдығы бар двигатель; алдыңғы аспа және рульдік механизм	Жинақ	1
2	Тежеуіш механизмі мен кардан берілісінің фрагментімен бірге жинақталған артқы көпір	--/--	1
3	Қисық шатунда механизм детальдарының жинағы, сақинасы, поршендік саусақпен, шатунмен және иінді білікпен бірге құрастырылған поршень	--/--	1
4	Газ механизм детальдарының жинағы - бөлістіргіш білік - жібергіш және шығарғыш клапан - клапан пружиналары - клапанды көтеретін рычаг - клапанның бағыттауыш втулкасы - көтеретін тіркес немесе көтерме ремень	--/--	1
5	Салқындату жүйесіндегі детальдар жинағы - қимадағы радиатр фрагменті - қимадағы сұйық насос - қимадағы термостат	--/--	1
6	Май жағу жүйесінің детальдар жинағы - қимадағы май насосы - қимадағы май фильтрі	--/--	1
7	жүйесінің детальдарының жинағы - қимадағы бензин насосы - жұқа тазартудағы отын фильтрі - қимадағы карбюратор - ауа тазартқыштың элементі	--/--	1
8	От алдыру жүйесіндегі бөлшек жинағы - қимадағы от алдыру катушкасы - қимадағы бөлістіргіш - от алдыру свечасы - Үштары бар жоғарғы кернеудегі сымдар	Жинақ	1
9	Электр жабдықтары бөлшектерінің жинағы - қимадағы аккумулятор батареясы - қимадағы генератор - қимадағы стартер - дыбыс сигналы - жарық шамының жинағы - тоқты сақтайтын жинақтар	--/--	1
10	Алдыңғы аспа бөлшектерінің жинағы - қимадағы гидравликалық механизм - қимадағы шар тәрізді саусақ	--/--	1
11	Рульдік басқарудағы бөлшектер жинағы - қимадағы рульдік механизм - қимадағы реттелген тартпасы бар шар тәрізді саусақ	--/--	1
	Тежеуіш жүйесінің бөлшектерінің жинағы - вакуумдық күшейткіш жинағындағы басты тежеуіш цилиндрі - қимадағы артқа доңғалақтың жұмысшы тежеуіш цилиндрі		

12	- кимадағы алдыңғы доңғалақ суппорты - дискілік тежеуіштің тежеуіштік қалыбы - барабандық тежеуіштің тежеуіштік қалыбы	--/--	1
13	Жинақтағы дөңгелектер	--/--	1
14	"Көлік құралдарының механизмдері мен жүйелерінің жұмысы және құрылғыларының" схемасы оқу-көрнекі құралдары	Түйір	1
15	Жеңіл көліктің оқытылатын моделінің құрылғылары бойынша оқу-көрнекі құралдары	Түйір	1
16	Бағдаршам моделі	Түйір	1
17	Қосымша секциялары бар бағдаршам моделі	--/--	1
18	Жол белгілері		
19	"Жол таңбалары" оқу-көрнекі құралдары		
20	"Реттеушінің сигналдары" оқу-көрнекі құралдары	--/--	1
21	"Қиылыс схемасы" оқу-көрнекі құралдары	--/--	1
22	"Елді мекен схемасы, жол белгілерінің орналасу және реттеу құралдары" оқу-көрнекі құралдары	--/--	1
23	"Өтпелі бөліктерде көліктік құралдарды маневр жасау" оқу-көрнекі құралдары	--/--	1
24	"Жол көліктік жағдайлар және оларға талдау жасау" оқу-көрнекі құралдары	--/--	1
25	"Зардап шегушіге алғашқы медициналық көмек көрсету" оқу-көрнекі құралдары	Түйір	1
26	Алғашқы медициналық көмек көрсету бойынша сабақ жүргізудегі құралдар жиынтығы**	Жинақ	
27	Жүргізушінің медициналық аптечкасы	Түйір	
28	Жол қозғалысының ережесі	--/--	1
29	Оқу құжаттарының қабырға қағазы - лицензия көшірмесі - мамандық бойынша мемлекеттік білім беру стандарты*** - пәндер бойынша бағдарламаны оқу жоспары мен тақырыптық жоспары*** - сабақ кестесі - жүргізу графигі - маршрут схемасы		

Құрылғылары мен техникалық қызмет ету бойынша зертханалар

N№	Оқу құрылғыларының аттары	Өлшем бірлігі	Саны
1	2	3	4
1	Жұмыс жағдайындағы карбюраторы двигателі бар автобус тренажер	Түйір	1
2	Жұмыс жағдайындағы дизельдігін (карбюраторлық) двигатель	--/--	1
3	Үйретілетін автобусты майлау картасы	Жиынтық	1
4	Үйретілетін автобусты реттеуіш мәлімет кестесі	Түйір	1
5	Автобустарды техникалық қызмет ету түрі бойынша жұмыстардың тізімі	Жинақ	1
6	Қауіпсіздік техникасы мен еңбекті қорғау инструкциясы	Түйір	1

7	Жұмысты орындауға арналған құралдар мен жабдықтар жинағы, жұмыс орны	Жұмыс орнына	1
---	--	--------------	---

Оқу көлік құралдары төмендегілермен жабдыкталуға тиіс:
 Тежеуіш пен тіркеме жетекті қосымша педальдарымен.
 "Оқу көлік құралдары" таным белгілерімен.
 Үйренуші үшін артқы көрініс айнасымен.

КӨЛК ЖҮРГІЗУШІЛЕРДІ ҚАЙТА ДАЯРЛАУДЫҢ НЫСАНДЫҚ БАҒДАРЛАМАСЫ ТҮСІНДІРМЕ ЖАЗБА

Мөлшерлік оқу бағдарламасы мен жоспары Қазақстан Республикасының " Жол қозғалысы қауіпсіздігі туралы" Заңының талаптарына сәйкес жасалынған, " В", "С", "Д" санатты көлік жүргізушілерін дайындау және қайта дайындауға арналған нысандық бағдарлама. Мөлшерлі оқу бағдарламасы әр бір оқушы міндетті түрде орындауы тиіс құжат. Онда көрсетілген пәндер тізімі, әрбір пәнді оқуға берілген сағаттардың жалпы саны және емтиханға ұсынылатын пәндер өзгертілмейді.

Тақырыпты оқуға берілген сағаттар саны мен белгілі бір бағдарламаның тақырыптарын оқу керектілігі бағдарлама толық орындалады деген жағдайда өзгертіледі.

Сабақтарды жүргізу үшін оқу кабинеттері жабдықталады; қондыру мен техникалық қызмет көрсету бойынша; көлікті басқарудың негіздері және оқу кабинеттеріндегі оқу жабдықтарының тізімдеріне сәйкес қозғалыс қауіпсіздігі бойынша.

Теориялық және зертханалық - практикалық сабақтардың ұзақтығы - 45 минут, жүргізуге үйрету - 60 минут.

Жүргізіп үйрету оқу сағаттарынан тыс жүргізіледі. Әрбір тапсырманы орындау үшін оқу бағыттары анықталады және жол полициясымен келісіледі.

Нақты жағдайда жаттығуларды толық орындау мүмкіндігі болмаса (ол жерде темір жол бойы, бағдаршам және т.б. болмаса) автодранда жасау жағдайы жасалынады (үйрету жолы үшін алаң).

Жүргізу тәжірибесі бойынша сабақта жүргізуді өндірістік оқыту шеберінде (нұсқаушысында) жүргізуші куәлігі, жүргізіп үйрету құқығы бар құжат, жүргізіп үйретудің кезекшілік кестесі, сабақ жүргізудің жоспары, жол полициясымен келісілген (жолмен жүру бойынша) оқу бағытының сызбасы болуы керек.

Жүргізудің тәжірибесі бойынша сабақ уақытында оқушының орындаған жаттығулар есебі жеке есеп жүргізу кітапшасында жазылады.

"Көлікті басқару мен қозғалыс қауіпсіздігі негіздері" пәні бойынша және практикалық жүргізу бойынша бітіру емтихандары болады. Көлік жүргізушілерін

қайта дайындаудың мөлшерлік бағдарламасы қарастырған толық оқу курсы өткен тұлғалар ғана емтиханға жіберіледі. Емтихандар емтихандық билеттер немесе компьютерлік тестілеу әдісі бойынша жүргізіледі.

Теориялық емтихан қабылдауға оқу жоспары бойынша 12 сағат беріледі, олар 6 сағаттан әр бір емтихан комиссиясы мүшелеріне бөлінеді.

Емтихан тапсырған тұлғаларға оқығандығы туралы белгілі үлгіде куәлік беріледі, ол емтихан тапсыру кезінде жүргізуші куәлігін алу үшін жол полициясына ұсынылады. Куәліктің формасын ҚРІІМ-гі бекітеді.

Жол полициясы кәсіби емтихан тапсырысы болғаннан кейін жүргізу куәлігі беріледі.

КӨЛІК ҚҰРАЛЫНЫҢ "В" САНАТЫНАН "С" САНАТЫНА ЖҮРГІЗУШІЛЕРДІ ҚАЙТА ДАЙЫНДАУДЫҢ ҮЛГІЛІ БАҒДАРЛАМАСЫ

**Көлік құралдарының "В" санатынан "С" санатына
жүргізушілерді қайта дайындаудың үлгілі оқу жоспары.**

№ N	Тақырыптары	Сағат саны		
		Барлығы	Соның ішінде	
			Теориялық	Практикалық (зертханалық практикалық)
1	Техникалық қызмет көрсету және ұйымдастыру.	54	40	14
2	Көлік құралын басқарудың негізі және жол қауіпсіздігі.	80	74	6
	БАРЛЫҒЫ:	134	114	20
	Кеңес беру:	4	4	
	Емтихандар:			
1	"Техникалық қызмет көрсету және ұйымдастыру"	12	12	
2	"Көлік құралын басқарудың негізі және жол қауіпсіздігі"	12	12	
3	Автокөлікті жүргізу*			
	БАРЛЫҒЫ:	162	142	20
	Автокөлікті жүргізу**	14		

* Автокөлікті жүргізу бойынша емтихан автокөлікті жүргізуге бөлінген сағат есебінен жүргізіледі.

** Жүргізу оқу уақытынан тыс 14 сағат көлемінде жүргізіледі.

Үлгілік тақырыптық жоспары және "Техникалық қызмет көрсету және ұйымдастыру" тақырыбының бағдарламасы.

Тақырыптық жоспар

№ N	Тақырыптары	Сағат саны
	двигатель	17

Электр құралы	4
Трансмиссия	4
Нақтысыз жүйе	4
Автокөлікті басқару жүйесі	8
Техникалық қызмет көрсетудің негізі: - автокөлікті бақылап қарау және күнделікті қызмет көрсету;*	2
- N1, N2 және маусымдық техникалық қызмет көрсету;	2
- ұсақ эксплуатациялық ақаулардың белгілер және оларды жою.*	12
БАРЛЫҒЫ:	54

* Бұл тақырыптар практикалық сабақтарда оқылады.

Бағдарлама

N1 Тақырып. Автокөліктің жалпы құрылымы және сараланауы.

Автокөліктердің мақсаты мен саралануы. Автокөліктердің жалпы құрылымы. Механизмдері мен жүйелері, негізгі бөлшектері арасындағы қозғалысы мен орналасуы, мақсаты.

N2 Тақырып. Двигатель.

Карбюраторлық және дизельдік двигательдің орналасуы, құрылымы және жұмыс қағидасы. Сипаттамалық ақаулар және олардың белгілері, себептері және оны жою жолдары.

N3 Тақырып. Электр құралы.

Көліктің электр құралы және оның элементі туралы жалпы мәлімет, электр қуатын пайдаланушылар және қайнар көзі, көмекші құрал, өлшеу-бақылау құралы, тоқтар. Тоқтардың автокөлікте орналасуы.

Электр құралының жалпы сызбасы.

Автокөліктерде электр құралының ақаулары, олардың себептері және оларды жою жолдары.

N4 Тақырып. Трансмиссия.

Трансмиссияның бағытталуы, құрылысы және жұмысы. Трансмиссия сызбалары. Трансмиссияның ақаулары, олардың белгілері, себептері және оны жою жолдары.

N5 Тақырып. Нақтысыз жүйе.

Нақтысыз жүйенің элементтері. Олардың бағыты, құрылысы және жұмысы. Ақаулары, олардың белгілері, себептері және жою тәсілдері.

N6 Тақырып. Автокөліктің басқару жүйесі.

Тоқтату жүйесі. Оның бағыты, құрылысы және жұмысы. Ақаулары, олардың белгілері, себептері, оны жоюдың тәсілдері. Рульдік басқару жүйесі. Оның бағыты, құрылысы және жұмысы. Ақаулары, олардың белгілері, болу себептері мен оны жоюдың тәсілдері.

N7 Тақырып. Техникалық қызметтің негізі.

Техникалық қызмет көрсетудің негізі:

Автокөлікті бақылап қарау және күнделікті қызмет көрсету.

N1, N2 және маусымдық техникалық қызмет көрсету.

Ұсақ эксплуатациялық ақаулардың белгілері және оларды жою:

- дөңгелек шинасының қысымын тексеру;
- дөңгелекті ауыстыру, дөңгелекті құрастыру және қайта құрастыру;
- басқарылатын дөңгелектің (**айгөлегінде**) люфтінің барлығын тексеру;
- рульдік механизмде майдың бар-жоғын тексеру;
- руль тетіктерінің жағдайын тексеру;
- құралдардың қалқанына белгі беретін жарығын қосумен байланысты ақауларды тексеру;
- жанармайдың берілуін тексеру;
- генератор тоғының сымын ауыстыру;
- жылу берілуін тексеру;
- қорғаныс беруді ауыстыру;
- тоқтың болмауын тексеру;
- электролиттік деңгейді және аккумуляторлық батареялардың бұзылу дәрежесін тексеру;
- оталдыру жүйесінде жарықшақтың болуын тексеру;
- шамның және олардың ауыстыруының жұмысқа қабілеттілігін тексеру;
- жөндеусіз электр шамын тексеру;
- тежегіштің қалыпты жағдайын тексеру.

"КӨЛІК ҚҰРАЛДАРЫН БАСҚАРУДЫҢ НЕГІЗІ ЖӘНЕ ЖОЛ ҚАУІПСІЗДІГІ"

тақырыбының үлгілік жоспары және пән бағдарламасы.

Тақырыптық жоспар

№	Тақырыптар	Сағат саны
	Автокөлік қозғалысының негізгі теориясы	2
	Нашар ауа райы жағдайында автокөлікті басқару	4
	Таулы жолдарда автокөлікті басқару	4
	Жоғары қарқынды жолдарда автокөлікті басқару	6
	Автокөлікті жүргізудегі экономикалық және техникалық қауіпсіздік тәсілдері	6
	Жоғары жылдамдықта әртүрлі жол-көлік оқиғаларында тиімді басқарудың тәсілдері	12
	Жол қозғалысы ережесінің негізгі жағдайы	34

Жүргізушінің құқықтық жауапкершілігі	6
Алғашқы медициналық көмек көрсетілуі*	6
БАРЛЫҒЫ:	80

* Бұл тақырып практикалық сабақтарда тапсырылады.

Бағдарлама

N1 Тақырып. Автокөлік қозғалысының негізгі теориясы.

Автокөлікке әсер ететін күштер. Автокөліктің ауырлығы орналасқан ортасы. Дөңгелектің жолмен тіркесуі. Жүру жылдамдығы. Автокөліктің тоқтауы. Аялдамалық және тоқтау жолы. Автокөліктің бір қалыптылығы және басқарылуы. Сырғанау түсінігі. Автокөліктің бір жақ бетіне сырғанауынан тұрақтылығы. Автокөліктің өткізілуі.

N2 Тақырып. Нашар ауа райы жағдайында автокөлікті басқару.

Қар көшкіні, мұздық, балшық болған кезде автокөлікті басқарудың ерекшеліктері. Тайғақ жолдарда автокөлікті басқару әдісі.

Қалада және қаладан тыс қарлы жағдайдағы жолдарда автокөлікті басқару. Автокөлікті тұманды, шаңды кезде жүргізу тәсілі. Жаңбырлы және мұзды кезде жүргізу.

Автокөлікті түнгі уақытта және нашар ауа райы жағдайында басқару ерекшеліктері. Таулы жолдың бұрылыстары кезінде тежегіш және қозғалыс уақытында сырғанаудың мүмкіндігі.

N3 Тақырып. Таулы жолдарда автокөлікті басқару.

Таулы автокөлік жолдарының ерекшеліктері. Таулы жолдардың бұрылыстары кезінде автокөліктің ерекшеліктері. Таулы жолдың бұрылыстары кезінде автокөліктің габаритке әсер етуі.

Бұрылысты орындау кезінде тежеу және қозғалыс уақытында сырғанау мүмкіндігі.

N4 Тақырып. Жоғары қарқынды жолдарда автокөлікті басқару.

Бұрылыстар мен айналыстарды орындау ерекшеліктері. Маневр жасау кезінде тұраққа аялдама жасау кезіндегі габариттер есебі. Кездейсоқтық кезінде қозғалыстан шығу үшін жол-көлік жағдайының дамуын жоспарлаудың маңызы. Жолдағы жағдайларды бағалаудың және бақылаудың қажеттілігі.

N5 Тақырып . Автокөлікті жүргізудегі экономикалық және техникалық қауіпсіздік тәсілдері.

Жылу материалдардың экономикалық себебінің белсенділігі. Экономикалық

жылулыққа электр қуатының және двигательдің жөндеусіз жүйесінің әсері. Жылдамдық алу негізінде қауіпсіздік және экономикалық басқару құқығы. Автокөліктің тежегіш жүйесін реттеу және оның жағдайын бағалау қажет.

№6 Тақырып. Жоғары жылдамдықта әртүрлі жол-көлік оқиғалары кезінде тиімді басқарудың тәсілдері.

Жүргізушінің дұрыс жүргізе білуі транспорттық жол жағдайларын дамуын болжай біледі, қиын жағдайларды дұрыс әрекет жасап, дұрыс шешім қабылдай алады.

Мүмкін болатын жол-көлік оқиғасы әр түрлі жүргізушілердің, велосипед айдаушының, жаяу жүргіншілердің, соның ішінде балалардың тәртіптерінен ситуациялық талдау жасауға болады.

Туннельде, көпірде, темір жолдарда, ірі бұрылыстарда және басқа да қауіпті жерлерде қауіпсіздік қозғалысын қамтамасыз ететін автокөлікті басқарудың тәсілі.

Шұғыл тежеу әдісі. Қиын сырғанау кезінде жүргізушінің әрекеті. Арт жағымен қозғалу.

№7 Тақырып. Жол қозғалысы ережесінің негізгі жағдайы.

Сабақтың тақырыбы білім орындарында құрылады және өзгертілген жағдайларды оқылуға дейін қажет екеніне тәуелді. Сонымен қатар, оқу тобының құрамы, кәсіби дайындық, оқып жатқандардың өтініші және тілегі есептелінеді.

№8 Тақырып. Жүргізушінің құқықтық жауапкершілігі.

Құқықтық жауапкершіліктің және заң бұзушылықтың түрлері және түсінігі.

Әкімшілік тәртіптің орындалуын тәртіпке келтіретін органдар.

Келтірілген зиянға материалдық жауапкершілік. Қылмыстардың белгілері және түсінігі. Басқа да заң бұзушылықтан қылмыстың ерекшелігі. Қылмыс құрамы. Жазалардың мақсаты және түсінігі. Әкімшілік жазадан қылмыстық жауапкершіліктің ерекшеліктері. Автокөліктік қылмыстың сипаты. Автокөліктік қылмыстың жасалуының қылмыстық-құқықтық салдары.

Зиян келтіргенге азаматтық құқығы. Азаматтық құқық туралы түсінік. Азаматтық құқық үшін жол-көлікте болған жағдайда кінәнің түсінігі. Жол апаты уақытында зиян келтірілген шығынды төлеу.

№9 Тақырып. Алғашқы медициналық көмек көрсету.

Қажетті практикалық әдістердің және манипуляцияның тізімі:

1. Ауыз қуысын тазарту техникасы және жоғарғы демалу жолдарын келтіру.
2. Өкпеге қолдан ауа беру:
Ауыздан ауызға; ауыздан мұрынға.
3. Жүрекке екі қолмен, бір қолмен жабық массаж жасау.
4. Бір құтқарушымен реанимациялық шара қолдану.
5. Екі құтқарушымен реанимациялық шара қолдану.

6. Тамырдың соғуын анықтау:
 - сәуле артериясының;
 - сан артериясының;
 - ұйқы артериясының.
7. Тамыр соғуының дұрыстығын және демалуын анықтау.
8. Көз қарашығының әрекетін анықтау.
9. Қан айналымын уақытша тоқтата тұру техникасы:
 - жамбас, ұйқы, иықтың артерияның қысылуы;
 - қолдық құралды пайдалануымен бұрап ширатуды келтіру;
 - резиналық ширақты келтіру;
 - мұрынның алдыңғы тампонадасы;
 - "Статин" ұнтағы мен "Колетекс ГЕМ" салфеткасын қолдану.
10. Жараны қалыпқа келтіру.
11. Бинттік орауды жасау
 - о р а м а л ы ;
 - с т е р а л ь д і ;
 - " ч е п е ц " ;
 - т а с б а қ а ш а ;
 - ү ш к і л о р а м а л д ы ;
 - о к к л ю з о н д ы ;
 - қ а й т а л а м а л ы ;
 - к о н т у р л ы .
12. Торлы бинтті пайдалану.
13. Соңғысын икемді бинттеу.
14. Жабыстырғышты, бактерицидті жабыстырғышты қолдану.
15. Дөңгелек бұзылған кезде қол құралын пайдалану арқылы көліктік им моб и л и з а ц и я с ы :
 - б ұ ғ а н ш а р ;
 - и ы қ ;
 - б і л е к ;
 - с ү й е к ;
 - б е л ;
 - т і з е ;
 - м о й ы н .
16. Бұзылған кезде транспорттық иммобилизацияның техникасы:
 - т а з а ;
 - і ш қ у ы с ы ;
 - ми тамырларының зақымдануы;
 - көптеген қабырғалардың сынуы.

17. Зақымданған зақымданушыны зембілге жатқызу техникасы:

- көкірек нүктелері;
- таза;
- омыртқа жотасы;
- бастары.

18. Зақымданушыны тасымалдау техникасы:

- зембілмен;
- көрпемен;
- қолмен;
- арқамен;
- иықпен;
- орындықпен;
- сауытпен.

19. Зақымданушыны мына жағдайларда тиеу қажет:

- жолай транспорт (жеңіл, ауыр);
- санитарлы транспорт.

20. Көзді жуу, көзге тамызу техникасы.

21. Зақымданушыдан киімді шешу.

22. Зақымданушыдан мотоцикл баскиімін шешу.

23. Хлорэталонмен ауыртпайтын техникасы.

24. Аэрозолды пайдалану.

25. Жеке жараны таңу пакетінің болуы.

26. Гипотермикалық пакет-кантейнерді пайдалану.

27. Ауа шығару жолының техникасы.

28. Естен тану кезінде мұсатырлы спиртті қолдану.

29. Іш қуысын жуу техникасы.

"АВТОКӨЛІКТІ ЖҮРГІЗУДІҢ"

үлгілік тақырыптық жоспары және бағдарламасы.

Тақырыптық жоспар

№N	Тақырыптар	Сағат саны
1	Жүруге дайындық. Шектелген жолдарда маневр жасау.	4
2	Жолдармен жүргізу.	5
3	Қиын жолдарда жүргізу.	2
	Бақылау саны	1
	Ішкі емтихан	1,5
	Барлығы:	14

* N1 Тақырып алаңда тапсырылады.

** N3 Тақырып толығымен жолдық және климатикалық жағдайлармен анықталады.

Бағдарлама

№1 Тақырып. Жолға шығуға дайындық. Шектеулі жолдардағы жүру әрекеті.

Автокөліктің техникалық жағдайын тексеру. Отыратын жердің сиымдылығын карау. Орындықты, артқы жақты көретін айналы жағдайға келтіру.

Жылдамдық түзу жүру және "Тоқта" деген сызықтың алдына келіп тұру. Тоқтатудың әр түрлері. Кедергілердің арасымен оңға және солға бұрылу. Айнымалы жолмен кедергілер бойынша жылдамдықты бірте - бірте көбейту арқылы жүру. Жүргізу бойынша техникалық жұмыс істеу, дөңгелектердің бағыныштылығын тексеру.

Артқы жақты көретін айнаны пайдаланып, артқа тіке жүру. Кедергілер арқылы оңға және солға жүру. Тунельде артқы алдыңғы жүріспен жүру. Автотұраққа автокөлікті алдыңғы және артқы жүріспен қою. Платформаға артқы жақпен кіру.

Артқы жүрісті пайдаланып және пайдаланбай жүру. Қақпадан алдыңғы және артқы жүрісті пайдаланып кіру. Қақпадан алдыңғы және артқы жүрісті пайдаланып шығу.

№2 Тақырып. Жол үстінде жүргізу.

Жолдарға шығу. Автокөліктер арасында қауіпсіз ара қашықтықты сақтай отырып жүру. Көлік құралдарын басып озу. Жолаушылардың өтетін жерлері, халықтық транспорттарының аялдамалары. Бұрылыстар мен айналымдар. Көпірлерде, тунельдерде және жолдардан жүру. Қиылыстық бұрылыстарына орналасу. Бағдаршам мен реттеушілермен реттелетін қиылыстармен жүру. Автокөлік жолдарында тұру және аялдау. Екінші деңгейлі жолға өту. Екінші деңгейлі жолдан бас жолға шығу. Тар жолда қарсы келе жатқан көліктен өту.

Жүргізудің экономикалық әрекеттерін қайталау.

№3 Тақырып. Қиын жол жағдайларында жүргізу.

Темір жол бекеттерінен өту. Күшті қиылыстардан өту. Күшті көтерілетін және түсетін жолдармен жүру. Құммен жүру. Тұрып қалған немесе бұзылып қалған көлікті қолда бар материалдармен алып жүру немесе шығару.

Тайғанақ жерлерде қозғалу. Тайғанақ жолдарда автокөлікті басқару. Тайғанда көлікті бірқалыпты ұстау.

Бақылау жұмысы.

Жұмыс төмендегідей тапсырмаларды қамтиды.

1. Шығудың алдында көліктің техникалық жағдайын бақылау.
2. Орнынан қозғалу, жылдамдық алу, жылдамдықты ең төменге дейін түсіру, жылдамдықты өзгерту арқылы жүру, тоқтау.
3. Шектелген жолдардан жүру.

4. Көтеріліп бара жатып тоқтау, жүруді бастау.
 5. Автокөліктер арасында қауіпсіз ара қашықтықты сақтай отырып жүру.
 6. Автокөлікті тиеу, түсіруге, қызмет көрсететін жерге және автотұраққа қою.

КӨЛІК ҚҰРАЛЫНЫҢ "В" САНАТЫНАН "Д" САНАТЫНА ЖҮРГІЗУШІЛЕРДІ ҚАЙТА ДАЯРЛАУДЫҢ ҮЛГІЛІК БАҒДАРЛАМАСЫ

Көлік құралдарының "В" санатынан "Д" санатына жүргізушілерді қайта дайындаудың үлгілік оқу жоспары.

№N	Тақырыптары	Сағат саны		
		барлығы	Соның ішінде	
			теориялық	Практикалық (зертханалық-практикалық)
1	2	3	4	5
Жұмыс тәжірибесінсіз				
1	Техникалық қызмет көрсету және ұйымдастыру.	198	98	100
2	Көлік құралдарының эксплуатациясы және жолаушы тасымалын ұйымдастыру.	24	24	
3	Көлік құралдарын басқарудың негізі және жол қауіпсіздігі.	80	74	6
	Барлығы:	302	196	106
	Кеңес беру	12	12	
	Емтихандар:			
1	"Техникалық қызмет көрсету және ұйымдастыру"	12	12	
2	"Көлік құралдарын басқарудың негізі және жол қауіпсіздігі"	12	12	
3	Автобусты жүргізу*			
	Барлығы:	338	232	106
	Автобус жүргізу*	60		
Жұмыс тәжірибесімен				
1	Техникалық қызмет көрсету және ұйымдастыру.	132	98	34
2	Көлік құралдарының эксплуатациясы және жолаушы тасымалын ұйымдастыру	24	24	
3	Көлік құралдарын басқарудың негізі және жол қауіпсіздігі.	80	74	6
	Барлығы:	236	196	40
	Кеңес беру:	12	12	
	Емтихандар:			
1	"Техникалық қызмет көрсету және ұйымдастыру"		12	
2	"Көлік құралдарын басқарудың негізі және жол қауіпсіздігі"		12	
3	Автобусты жүргізу			
	Барлығы:	272	232	40
	Автобусты жүргізу***	24		

* Автобусты жүргізу бойынша емтихан жүргізуге кеткен сағат есебінен жүргізіледі.

** Жүргізу оқу сағатынан тыс 60 сағат көлемінде жүргізіледі.

*** Жүргізу оқу сағатынан тыс 24 сағат көлемінде жүргізіледі.

"ТЕХНИКАЛЫҚ ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТУ ЖӘНЕ ҰЙЫМДАСТЫРУ"
үлгілік тақырыптық жоспары мен бағдарламасы.

Тақырыптық жоспар.

№№	Тақырыптары	Сағат саны
1	2	3
1-Бөлім. Кіріспе		
1.1	Автобустың жалпы құрылымы мен саралануы.	2
2-Бөлім. двигатель		
2.1	двигательдің жұмысы мен жалпы құрылысы	2
2.2	Кривошипті-шатундық механизм	1
2.3	Газ бөлу механизмі	1
2.4	Салқындату жүйесі	1
2.5	Майланатын жүйе	1
2.6	Двигательдің коректендіру жүйесі	2
2.7	Карбюраторлық двигательдің коректендіру жүйесі	2
2.8	Дизельдік двигательдің коректендіру жүйесі.	2
2.9	Төменгі қызуда двигательді қосуды оңайлату және оған бейімделу.	2
3-Бөлім. Электр қондырғылары.		
3.1	Электр қондырғылары туралы негізгі мәліметтер	2
3.2	Аккумулятор батареясы	1
3.3	Реле-реттегіш пен генератор	1
3.4	Стартер	1
3.5	Жарық жүйесі: саулелік және дауыстық қауіпсіздік	1
3.6	От алу жүйесі	4
4-Бөлім. ТРАНСМИССИЯ.		
4.1	Трансмиссияны құру және жалпы құрылымы.	2
4.2	Сцепление.	2
4.3	Гидротрансформатор, механикалық редуктор, беріліс қорабы	3
4.4	Өткізуші кардан және жетекші көпір	2
5-Бөлім. Тасымал жүйесі.		
5.1	Автобус қорабы. Қосымша қондырғылар.	2
5.2	Алдыңғы және артқы ілгіштер	3

6-Бөлім. Басқару механизмі.		
6.1	Рульдік басқару	3
6.2	Тежеу жүйесі	3
7-Бөлім. Техникалық қызметтің негізі.		
7.1	Эксплуатациялық материалдар және оның жұмсалудың деңгейі.	3
7.2	Бөлшектердің ақаулығы және ұсталымдары	3
7.3	Автобустың техникалық жағдайының диагностикасы.	12
7.4	Автобустардың техникалық қызметтері туралы негізгі мәліметтер.	6
7.5	Автобустың күнделікті техникалық қызмет көрсету және қорытынды тексеру	8
7.6	N1, N2 және мерзімдік техникалық қызмет.	14
7.7	Еңбек қауіпсіздігі. Қоршаған ортаны қорғау.	6
	БАРЛЫҒЫ	98

Бағдарлама

1-Бөлім. КІРІСПЕ

1.1. Тақырып. Автобустың жалпы құрылымы мен саралануы.

Жолаушыларды тасымалдау автокөлігінің халыққа қызмет көрсету есебі. Автобустардың саралануы. Автобустың жалпы құрылымы. Негізгі бөлшектердің өзара байланысы, орналасуы және бағыты: двигатель, трансмиссия, жүру бөлігі және басқару механизмі. Автобустардың базалық түрі және олардың дамуы. Үйреніп жатқан автобустың қысқаша техникалық сипаттамасы.

2-Бөлім. ДВИГАТЕЛЬ.

2.1. Тақырып. Двигательдің жұмысы мен жалпы құрылысы

Үйренудегі двигательдің жалпы құрылысы мен сипаттамасы. Дизельдік двигатель мен карбюратор жұмысының қағидасы, бағытталуы.

двигательдің ішкі жануының циклы. двигательдің жұмыс процесі. Газ айналысының процесі, олардың атауы және сипаттамасы. двигательдің жұмысын көрсететін терминдер және оларға анықтама. "Өлі нүктеге" түсінік, поршын жүрісі, камердің жану көлемі, цилиндрдің толық және жұмыс көлемі, қысу деңгейі, двигатель өлшемі.

2.2 Тақырып. Кривошипті-шатундық механизм.

Кривошипті-шатундық механизмнің мақсаты, оның орналасуы және жұмысы. Үйренудегі дизельдік двигательдермен карбюратордағы кривошипті-шатундық механизмнің бөлшектерінің негізгі құрылымы.

Сипаттамалық ақау, олардың пайда болу себептері мен оны жою жолдары.

2.3. Тақырып. Газ бөлу механизмі.

Газ бөлу механизмінің жұмысы мен құрылымы, мақсаты. Клапандарды жабу

түсінігі. Газ бөлу фазалары.

Сипаттамалық ақаулар, олардың пайда болу себептері мен оны жою жолдары.

2.4. Тақырып. Салқындату жүйесі.

двигательдің салқындату жүйесінің мақсаты. Салқындатудың әдістері. Суытылатын сұйықтық және оған қойылатын талаптар. двигательдің жылу режимі және суытылатын сұйықтықтардың температурасын бақылау. двигательді әрқашанда жылу режимінде ұстаудың әдістері. Үйренудегі двигательдердің салқындату құрылымының орналасуы мен мақсаты. двигательді жылы режимде ұстап тұратын құрылғы. Бөлме ысытатын құрылғы.

Салқындату жүйесінің бұзылуы, оның пайда болуы және жою жолдары.

2.5. Тақырып. Майлау жүйесі.

двигательдің майлау жүйесінің мақсаты. Құралдың үстіндегілерге май берудің әдістері. Май, двигатель қолдану, оның негізгі құрылымы. Майдың қысымын бақылау. двигательдегі майды суыту және тазарту әдістері.

Мақсаты, құрылымы, дизельдік двигательдер мен карбюраторларда майлау жүйесі аспаптарының орналасуы және жұмысы. Үйретудегі двигательді майлаудың сызбасы. Жоғары қысымдағы май жүйесінен қорғанудың құрылғысы.

Сипаттамалық ақау, олардың пайда болуы, себептері мен оны жою жолдары.

2.6 Тақырып. двигательді қоректендіру жүйесін құру.

Қоректендіру жүйесінің мақсаты. Жанар май қоспасы, жұмыстың қоспа сөздеріне түсінік. Жанар май қоспасының құрамы бойынша саралануы. Детонация туралы түсінік, детонациялық жанудың себептері мен белгілері. двигательдің жұмыс істеуіне детонацияның әсері. Жанар май қоспасының токситті газ шығаруға әсері. Әр түрлі режимде двигательдің жұмыс істеуі үшін қоспа құрылымының талабы.

2.7. Тақырып. Карбюраторлық двигательдің қоректендіру жүйесі .

Қарапайым карбюратордың сызбасы мен жұмыс істеу қағидасы. Үйренудегі автобустың карбюраторының құрылысы.

Әр түрлі ауысымдарда карбюратордың жұмысы. Карбюраторды реттеудің негізгі ережелері мен реттеу құралдары.

Иінді белдіктің максимальды айналысатын реттеудің жалпы құрылымы мен танысу.

2.8. Тақырып. Дизельдік двигательдің қоректендіру жүйесі.

Дизельді двигательдің жанармай аппаратына деген жалпы талабы. Жұмысы, құрылымы және мақсаты. Дизельді двигательдің жанармай аппараты жұмысының сызбасы.

2.9. Тақырып. Төменгі температурада двигательді қосуды оңайлату құрылысы және оған бейімдеу.

Төменгі температурада двигательдің қосылу қиындығының себебі. Төменгі температурада двигательдің қосылуын жеңілдететін негізгі әдістері. Электр қыздырғыш қондырғысы, қосудың алдындағы қыздырғыш, двигательдің жылынуы үшін ыстық су қолдану, қыстың және кез келген мерзімге арналған жанар-жағар май.

3-Бөлім. ЭЛЕКТР ҚОНДЫРҒЫЛАР.

3.1. Тақырып. Электр қондырғылар туралы негізгі мәліметтер.

Автобустағы электр қондырғыларына жалпы мағлұмат және мақсаты, оның элементтері: электр қуатының көзі мен қолданушылар, қосымша аппаратуралар, бақылап-көрсететін аспектер, сым тетіктері. Сым тетіктерінің орналасуы. Электр қуатын пайдаланушылар мен оның шығатын жері арасындағы байланыс.

Электрді артық қолданудан қорғану.

3.2. Тақырып. Аккумулятор батареясы.

Аккумулятордың жұмысы және құрылысы мен мақсаты. Аккумуляторды б а т а р е я ғ а қ о с у .

Аккумулятор мен батареялардың күші мен қуаттылығы. Аккумуляторлық батареялардың түрлері, олардың маркалары. Олармен жұмыс істеген уақыттағы қауіпсіздік ережелері. Автобустардағы аккумуляторлық батареялардың шыққандағы кепілдік мерзімі. Аккумуляторлық батареялардың ақаулығы, оның болуының себептері. Табу әдістері мен оны жою. Бақылау-дайындық циклі туралы түсінік.

3.3. Тақырып. Реле-реттеуіш пен генератор.

Генераторлар құрылғысының жұмыс істеу принциптері мен мақсаттары. Генератордың тартпасы. Түзеткіштер, олардың мағынасы, құрылысы және генератормен әрекеті. Генератордың ақаулығы, оның болуының себептері, табу ә д і с т е р і м е н о н ы ж о ю .

Реле-реттегіштің жұмыс істеу принциптері, жалпы құрылымы және мақсаты. Генератордың реле-реттегішпен бірлікте жұмыс жасауы. Реле-реттегіштер, оқып үйренудегі автобустарда қолданылуы, құрылымының ерекшеліктері мен жұмысы . Ақау мүмкіндігі, оның себептері, табу әдістері мен жою.

3.4. Тақырып. Стартер. Қосымша электр қондырғылар.

Стартердің қозғалу қағидасы, құрылымы мен мақсаты. Стартердің орналасуы. Стартердің мүмкін болатын ақаулығы, оның себептері, табу және жою себептері.

Қосымша электр қондырғылары, олардың мақсаттары мен құрылымы, ақау мүмкіндігі, оның себептері, оны табу мен жою әдістері.

3.5. Тақырып. Жарық жүйесі. Жарықтық және дауысты қауіпсіздік.

Жарық құралдары, жарықтық және дауысты қауіпсіздіктің жалпы құрылымы

мен мақсаты. Құралдарды қолдану ережесі және жүйеге қосылу.

Фардың жарығын ретке келтіру.

Жарық құралдары, жарықтық және дауысты қауіпсіздіктің мүмкін болатын ақаулығы, себептері, оны табу және жою жолдары.

3.6. Тақырып. Оталдыру жүйесі.

Батареялық оталдыру жүйесінің жалпы сызбасы және мақсаты.

Батареялық оталдыру құрылғыларының қосылуы, орналасуы және мақсаты. Жоғары және төменгі күштегі тоқтың шынжыры.

Оталған кезде двигательдегі жылулық режимін, экономикалық және күшке әсері.

4-Бөлім. ТРАНСМИССИЯ.

4.1. Тақырып. Трансмиссияның жалпы құралы және бағыты.

Трансмиссия құралы және бағыты. Көпірдің бір немесе бірнеше негізгі трансмиссия деталін және бірлігін жинау. Трансмиссиялық май және консидентті жағу, оларды пайдалану, негізгі қасиеті және маркіленуі.

4.2. Тақырып. Беріліс қорабы, гидротрасформатор, механикалық редуктор.

Беріліс қорабы, оның бағыты, қызмет мақсаты. Берілу күні. Беріліс қорабының құралы. Беріліс қорабының жұмысы. Гидромеханикалық беріліс. Гидротрансформатордың жұмысы және құралы. Гидромеханикалық берілісті қолдану тәсілдері.

4.3. Тақырып. Негізгі көпір және карданды беріліс.

Негізгі беріліс және карданды бағыт. Карданды берілістің құралы және қызмет ету қағидасы. Басты беріліс, оның құрылымы мен жұмыс істеу принципі. Дифференциал құрылғысы, жұмыс істеу принципі. Дөңгеленетін редуктор.

4.4. Тақырып. Карданды және негізгі өткізілімдер.

Жетекші көпірлер. Карданды және негізгі өткізілімдердің жұмысы, атқаратын қызметі, құрылымы. Ақаулар, оның белгілері, себептері, жою жолдары.

5-Бөлім. АЛЫП ЖҮРУ ЖҮЙЕСІ .

5.1. Тақырып. Автобустардың шанақтары. Қосымша жабдықтар .

Автобустың шанағын алып жүруші оның жалпы қондырғысы, ішкі және сыртқы жабдықтар. Кабина мен салонның желдеткіштері: желдеткіш люктері мен каналдары, айналу форточкалары. Жүргізушінің реттеу орындығы. Жолаушылар, жинау кассалары мен конпостерлер орындарын қондыру мен

қарсы маңдайшалар. Айналар және олардың автобуста орналасуы. Қондырғы, жетек және әйнек тазалағыштар жұмысы. Желдік әйнекті жууға арналған қондырғы. Жылыту жұмысының сызбасы және автобус салонын жылыту жүйесі. Автобус салонының есіктерін басқару сызбасы. Радио күшейткіш қондырғы және оның автобуста пайдаланылуы. Қозғалыстың қауіпсіздігіне қосымша жабдықтың дұрыс болмауының әсері. Автобуста медициналық дәрі дәрмек пен өрт сөндіргіштерді орналастыру.

5.2. Тақырып. Алдыңғы және артқы аспалар.

Автобустың алдыңғы аспасының маңызы мен қондырылуы. Алдыңғы дөңгелектерді қондырудың бұрыштары. Алдыңғы аспа бөлшектерінің жұмысы. Артқы аспаның қондырылуы мен жұмысы. Дөңгелектерді қондыру, олардың құрылысы мен бекітілуі. Пневматика шиналардың құрылысы, олардың саралануы. Шиналардағы ауа қысымдарының нормасы. Аспа, дөңгелек, шиналардың ақаулық белгілері және оларды жөндеудің әдістері.

6-Бөлім. БАСҚАРУ МЕХАНИЗМДЕРІ.

6.1. Тақырып. Рөлдік басқару.

Рөлдік басқарудың маңызы, орналасуы, жалпы құрылысы және жұмысы. Рөлдік басқаруларға қойылатын негізгі талаптар. Рөлдік механизмнің құрылысы, жұмыс істеу принципі және маңызы. Айналу сызбасы. Рөлдік трапицияның маңызы. Рөлдік тартымдардың құрылысы және олардың топсалары. Алдыңғы дөңгелектердің тәуелсіз аспасы кезінде рөлдік механизмдер түрлері. Рөлдік басқарудың қуат жұтушы жалғастырғыш құрылысының маңызы. Рөлдік басқарудың бұрыштық редукторы мен карданды валы.

Рөлдік басқарудың күшейткішінің жұмыс істеу принципі мен маңызы. Рөлдік басқарудың гидравликалық күшейткішінің жұмысы мен құрылысы және маңызы. Сорғы жетегі белбеуін тартуды реттеу тәртібі. Рөлдік басқару жүйесіндегі май радиаторының құрылысы мен маңызы.

6.2. Тақырып. Тежегіштер жүйесі.

Тежегіш жүйесінің маңызы. Тежегіштер механизмдерінің түрлері. Оқып үйренетін автобустарындағы тежегіш жүйесі құралдарының орналасу сызбасы. Гидравликалық жетектердің бөлшектері мен қосындысы, торабтары, жұмыс құралдары мен құрылысы және маңызы. Пайдаланылатын тежегіш сұйықтықтары, олардың қасиеттері. Тежегіштердің гировакуумды күшейткіштерінің жұмысы, құрылысы, жұмыс істеу принципі, маңызы.

Тежегіш механизмінің пневматикалық жетекпен сызбасы. Оқып үйренетін автобустардағы тежегіш жетектерінің бөлшектері және торабтары, құралдарының құрылысы. Орналасуы және маңызы. Тежегіштің пневматикалық

жетек жүйесіндегі ауа қысымын бақылау.

Тежегіш жүйелерінің артық қосымға, тұрақ, жұмысшы құралдарының жұмысы, қондырғысы және маңызы. Тұру тежегішінің апаттық тежеу үшін қондырғының жұмыс принципі мен маңызы. Тығыздалған ауаны беру үшін шығудың орналасуы.

Тежегіш камераларының құрылғысы, орналасуы және жұмысы. Серіппе энергоаккумуляторының жұмысы істеу принципі, орналасуы, маңызы. Пневматикалық тежегіш жүйелерінің ауа баллондарының құрылымы мен орналасуы. Пневматикалық тежегіш жүйесіндегі конденсатты қатудан сақтайтын жұмыс, орналасуы, жұмыс істеу принципі және маңызы. Қорғаным клапандарының құрылымы және тежегіштердің пневматикалық жүйесінің басқа құрылымдарының орналасуы және маңызы. Қозғалыс қауіпсіздігі мен бақылау әдісі үшін тежегіш жүйелерінің жақын татудың маңызы.

7-Бөлім. ТЕХНИКАЛЫҚ ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТУ НЕГІЗДЕРІ.

7.1. Тақырып. Пайдалану материалдары және олардың шығын нормалары.

Пайдалану материалдары және олардың маңызы. Шина, аккумулятор батареяларының қатардан тез шығуын болдыратын жағдайлар және пайдалану материалдарын көп шығару. Шина және аккумуляторлық батареялардың қызмет ету мерзімі.

Жағар май шығынының деңгейі. Таулы жерлерде, жол бойындағы ауыр жұмыс жағдайында, төменгі температурада жанармайдың шығыны. Моторлы және трансмиссиялық майлардың, пластикалық майлар мен арнайы сұйықтардың шығын деңгейі. Шина мен аккумуляторлық батареялардың қызмет ету мерзімін көтеру, жанар май және басқа пайдалану материалдарын үнемдеу жолдары.

7.2. Тақырып. Бөлшектердің ақаулары және ұсталымдары.

Конструктивті, өндірістік, пайдалану ақаулары, табиғи тозу (механикалық, коррозиялық, абразивті, шаршағандық). Тозуды болдыратын түрлі себептер. Ақаулардың пайда болуына тозудың әсері және жанасқан бөлшектердің прогрессивті өсуі.

Тозудың соңы және олардың жөндеу аралық жүріс агрегаттары мен қозғалыс қауіпсіздігіне әсері.

7.3. Тақырып. Автобустың техникалық жағдайының диагностикасы.

Автобустың техникалық жағдайы түсінігі. Қалпын анықтаудың құралдары мен әдістері. Автобустарға техникалық қызмет көрсетуде қалпын анықтаудың ролі. Қалпын анықтаудың түрлері.

7.4. Тақырып. Автобустардың техникалық қызметтері туралы негізгі мәліметтер.

Автобустарды ашық және жабық алаңдарда сақтау ережелері. Автобустарды тұрақтарға қою. Төменгі температура қозғалтқышының тозуы мен жұмыс істеуіне әсері. Қысқы уақыттарда пайдаланатын қозғалтқышты жылыту әдістері. Автобусты сақтауға қойған кезде жүргізушінің міндеттері; қауіпсіздік талаптары. Автобустарға техникалық қызмет көрсетудің жоспарлы алдын-алу жүйелері және қажет болғанда жөндеудің маңызы. Автобустарға техникалық қызмет көрсетудің түрлері; мерзімді орындалуы. Автобустарға күнделікті техникалық қызмет көрсету кезінде орындалатын негізгі жұмыстар. Автобустарды күз-қыс және көктемгі-жаз мезгілдерінде пайдалануға дайындау кезінде орындалатын негізгі жұмыстар. Уақытылы және сапалы техникалық қызмет көрсетудің автобустың ақауын жою оның жұмыс өнімділігі мен қозғалыс қауіпсіздігіне әсері. Автобустарға техникалық қызмет көрсетудің кестесі. Жөндеу түрлері. Автобустарды жөндеуге қою және оны жөндеуден қабылдап алу тәртібі. Жүру алдында, жұмыста жүргенде және оның гаражға оралғанында автобустың техникалық жағдайын ұстауда жүргізушінің міндеттері.

Автобустардың жөндеу аралық жүрістерінің төменгі деңгейлері. Жаңа және күрделі жөндеуден шыққан автобустарды сыннан өткізу ережелері. Автобусты жөндеу мен техникалық қызмет көрсету есебі бойынша негізгі құжаттар.

7.5. Тақырып. Автобуска күнделікті техникалық қызмет және қорытынды т е к с е р у .

Бақылап қарау. Оның маңызы. Автобусты бақылап қарау бойынша жұмыстарды жүргізу тәртібі.

7.6. Тақырып. N1, N2 техникалық қызмет және мерзімдік.

Номерлік (ТО-1 және ТО-2) және мерзімдік техникалық қызмет көрсетулерді орындау кезінде жұмыс көлемі, алшақтығы және маңызы. Автокөліктерге техникалық қызмет көрсету бойынша орындалатын жұмыстар кезіндегі қауіпсіздік шаралары.

7.7. Тақырып. Еңбек қауіпсіздігі. Қоршаған ортаны қорғау.

Автобустарға техникалық қызмет көрсету кезіндегі жалпы қауіпсіздік талаптар. Газ, этильдік бензин және басқа улы пайдалану сұйықтықтарынан улану қаупі, паркте және оның сыртында уланудың алдын алу шаралары.

Электр құралдарын пайдалану кезінде қауіпсіздік ережелері. Техникалық қызмет көрсету кезінде еңбекті қауіпсіздеу. Өрттің алдын алу қауіпсіздігі шаралары, автобуста өртті сөндіру ережесі. Автокөліктік транспортта жылжымалы құралды жөндеуге және техникалық қызмет көрсету, пайдалану кезінде қоршаған ортаға зиян келтіруді азайтудың негізгі шаралары.

Автокөліктің қозғалтқыштарының жұмсаған газдарының түтін деңгейі мен токсилігін төмендету бойынша шаралар.

"ТЕХНИКАЛЫҚ ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТУ ЖӘНЕ ҰЙЫМДАСТЫРУ"
үлгілі тақырыптық жоспары мен бағдарламасы.
Зертханалық-практикалық сабақтар.
Тақырыптық жоспар

№N	Тақырыптар	Сағаттар саны	
		Тәжірибесіз сабақ	Тәжірибемен сабақ
1	Кривошипті шатунды механизм.	2	1
2	Газ бөлу механизмі.	2	1
3	Салқындату жүйесі.	2	1
4	Майланатын жүйе.	2	1
5	Карбюраторды суықтандыру жүйесі.	4	1
6	Дизельдік двигательді азықтандыру жүйесі.	4	1
7	Электр құрылғылары.	4	1
8	Сцепление.	4	1
9	Беріліс қорабы.	4	1
10	Кардандық өткізу және ағымды мост	4	1
11	Жүргізу бөлімі	4	1
12	Рульдік басқару	4	1
13	Тежеу жүйесі	6	2
14	Салқындату мен майлау жүйесінің двигательіне техникалық қызмет көрсету	4	2
15	Карбюраторлық двигательдің коректендіру жүйесіне техникалық қызмет көрсету	8	2
16	Дизельдік двигательдің коректендіру жүйесіне техникалық қызмет көрсету	8	2
17	Электр құрылғыларына техникалық қызмет көрсету	6	2
18	Трансмиссияға техникалық қызмет	4	2
19	Жүргізу бөліміне техникалық қызмет көрсету	4	2
20	Рульдік басқаруға техникалық қызмет	8	2
21	Тоқтату жүйесіне техникалық қызмет	8	4
22	Автобустың шанағына техникалық қызмет	4	2
	БАРЛЫҒЫ:	100	34

Бағдарлама

N1. Сабақ. Кривошипті-шатунды механизм.

Кривошипті-шатунды механизмді бөлшектеу, жинақтау, оның детальдарының құрылымын және өзара әрекетін зерттеу.

N2. Сабақ. Газ үлестергіш механизм.

Газ үлестергіш механизмді бөлшектеу және жинақтау, оның детальдық құрамын және өзара әрекетін зерттеу. Клапанды реттеу тәсілдері.

№3. Сабақ. Салқындату жүйесі.

Сұйықтық насосын, желдеткішті бөлшектеу және жинақтау, термостат құрылымы мен жұмысын зерттеу.

№4. Сабақ. Майлау жүйесі.

Майлау насосын, фильтрін, редуциялық және сақтандыру клапанындарын бөлшектеу және жинақтау, майлау каналдары мен трубажелілерін тазарту. Майлау радиаторының құрылымын зерттеу.

№5. Сабақ. Карбюраторлы двигательді жабдықтау жүйесі.

Карбюраторлық двигательді жабдықтау жүйесін бөлшектеу, құрылымын зерттеу және жинақтау.

№6. Сабақ. Дизельді двигательді жабдықтау жүйесі.

Дизельді двигательдің отын аппаратурасын бөлшектеу, құрылымын зерттеу, жинақтау.

№7. Сабақ. Электрожабдық.

Аккумуляторлық батарея құрылымын зерттеу. Генератор, стартерді бөлшектеу, құрылымын зерттеу, реттеу және жинақтау. Бақылау-өлшеуіш құралдардың құрылымын зерттеу.

Электрожабдықтар үлгісін зерттеу.

Электр тізбегіндегі ақауларды анықтау және болдырмау тәсілдері.

№8. Сабақ. Сцепление

Сцеплениені бөлшектеу және жинақтау, сцепление мен оның привoзының құрылымын зерттеу.

№9. Сабақ. Беріліс қорабы.

Беріліс қорабын бөлшектеу және жинақтау, оның құрылымын зерттеу. Ауысу механизмінің жұмысын және құрылымын зерттеу.

№10. Сабақ. Карданды беріліс және жетекші мост.

Карданды бөлшектеу және жинақтау, оның құрылымын зерттеу. Негізгі берілісті бөлшектеу, олардың құрылымын зерттеу. Дифференциалды бөлшектеу және жинақтау, құрылымын зерттеу. Жартылай осьті шешіп алу, оның құрылымын зерттеу және орнына қайта салу.

№11. Сабақ. Жүретін бөлік.

Ресра, амортизаторды бөлшектеу және жинақтау, оның құрылымын зерттеу. Пневмоподвеска құрылымын зерттеу. Дөңгелекті шешіп алу, оның құрылымын зерттеу және орнына қайта салу. Шинаны монтаждау және қайта монтаждау.

№12. Сабақ. Рульдік басқару.

Руль механизмін, приводын бөлшектеу және жинақтау, құрылымын зерттеу. Рульдік басқарудың гидрокүшейткішінің құрылымын және жұмысын зерттеу.

№13. Сабақ. Тежегіш жүйе.

Тежегіш жүйе механизмін және гидравликалық приводты бөлшектеу және

жинақтау, олардың құрылымын зерттеу.

Тежегіш жүйе механизмі мен пневматикалық приводты бөлшектеу және жинақтау, олардың құрылымын зерттеу

Аялдамалы тежегішті бөлшектеу, құрылымын зерттеу және жинақтау.

№14. Сабақ. Двигательдерге, салқындату және майлау жүйесіне техникалық қызмет көрсету.

Белгіленген реттілікпен цилиндрлер басындағы болттарды (гайкаларды) бекіту.

двигатель цилиндрлеріндегі компрессияны компрессометрмен тексеру. Алыс және беріліс трубажелілері мен хранштейн нығайтылуын бекіту. Двигатель қорғанының нығайтылуын бекіту.

Радиатор, су насосы, трубажелі, шланглюг қақпағы, тігу крайнигінің қосылу жағдайы мен герметикалығын тексеру.

Радиатор, желдеткіш, су насосы, трубажелі, шланг хомуттарының нығайтылуын бекіту.

Құю крайниктерін тазалау. Желдеткіш белдігінің жағдайын және тартылуын тексеру. Белдіктің тартылуын реттеу. Желдеткіш және су насосының подшивниктерін майлау.

Жалюз әрекетін тексеру. Термостат жұмысын тексеру. Двигательді майлау жүйесінің қосылуындағы герметикалықты тексеру, олардың нығайтылуын нықтау. Майды күрделі және жеңіл тазалайтын фильтрден қалдықты төгу. Фильтр элементтерінің жағдайын тексеру, күрделі тазалау фильтрінің дискісін тазалау, жеңіл тазалау фильтрін ауыстыру. Двигатель картерінің желдеткіш жүйесін тазарту. Май құю және оның қысымын тексеру. Двигатель картеріне үстеме май құю. Двигатель картеріндегі майды ауыстыру. Дизельді двигательге қызмет көрсету ерекшелігі.

Кіші айналым, айналым санының күрт артып, кемуі жағдайында орташа және үлкен айналым кезіндегі двигатель жұмысын іске қосу, жылыту және тексеру.

Двигательдерге қызмет көрсетудегі қауіпсіздік талабы.

№15. Сабақ. Карбюраторлы двигательдердің қоректену жүйесіне техникалық қызмет көрсету.

Глушительді, ауа фильтрін, жанар-жағар май бағын, жанар-жағар май желісін, жанар-жағар май фильтрін, жанар-жағар май насосын, карбюраторды нығайтуды, герметикалық қосылыстарды тексеру.

Жанар-жағар май насостары детальдарының жағдайын тексеру.

Ауа фильтрін жуу және жағдайын тексеру. Өндірістік санитария, қауіпсіздік талаптары және қоректену жүйесі бойынша жұмыстарды орындаудағы өртке қарсы шаралар.

№16. Сабақ. Дизельді двигательдің қоректену жүйесіне техникалық қызмет көрсету .

Жанар-жағар май фильтрлерін жуу. Жанар-жағар май жүйесінен ауаны жою. Жұмыс істеуші двигательдерде жанар-жағар май беруші насостардың ақауларын тексеру. Двигательдің форсункаларының ақауларын тексеру. Форсункаларды реттеу мен тексеру тәсілдері. Двигательдің иінді білігінің бос жүрісіндегі минимальды айналымдарды ретке келтіру. Двигательде жоғарғы қысымды жанар-жағар май насостарын қондыру тәсілдері. Жанар-жағар май берілісінің басқару желісін тексеру.

17. Сабақ. Электржабдықтар аспаптарына техникалық қызмет көрсету.

Аккумулятор батареяларын бүлінуден тазарту. Аккумулятор батареялары қақпақтарынан электролитті жою. Желдеткішті тазалау.

Аккумуляторда электролит деңгейін тексеру және дистилденген су құю. Электролиттің қалыңдығын тексеру. Аккумулятордың зарядталу деңгейін тексеру. Аккумулятор батареясының нығайтылуы.

Батареяларды қондыру. Оның қосылуы мен нығайтылуының дұрыстығын тексеру .

Генератор жағдайын тексеру. Генератордың қысымын тексеру.

Корпус пен бөлуші қақпағын бүлінуден тазарту. Подшивникті майлау. Бөлуші детальдарының жағдайын тексеру, бөлуші контактілерін тазалау. Тұтану қондырғысын тексеру мен орналастыру. Стартерді қосу детальдарының жағдайын тексеру. Стартер жағдайын тексеру; стартер механизмін майлау мен жуу, қосылыс контактілерін тазалау. Дыбыс сигналының әрекеті мен жағдайын тексеру. Сигналдың дыбыс күшін реттеу. Бактегі жанар-жағар май деңгейін, май қысымын, су температурасының көрсеткіштер қызметін тексеру. Шамдардың, бұрылыстарды көрсетушілердің, стоп-сигналдарды сөндірулердің қосылу мен сөндірілу әрекеті мен жағдайын тексеру.

Автобустағы ақаулы шамдарды өзгерту мен қосылуын тексеру. Фарлардың, артқы фарлардың, стоп-сигналдардың жағдайын тексеру. Фарларды ретке келтіру мен тексеру.

№18. Сабақ. Трансмиссияға техникалық қызмет көрсету.

Сцепленияның қосылу механизмі әрекетін тексеру. Беріліс қораптарына майдың құйылуы мен деңгейін тексеру, герметикалық қосылуды тексеру, беріліс қораптары картеріндегі майды ауыстыру. Беріліс қораптарын басқару желісін р е т к е к е л т і р у .

Кардандар жағдайын тексеру. Подшивниктерді майлау. Артқы мост картеріне майдың құйылуы мен деңгейін тексеру.

№19. Сабақ. Жүретін бөлімге техникалық қызмет көрсету.

Дөңгелектерді шешу мен орналастыру. Дискісіз дөңгелектерді қондыру. Кузов еденінің биіктігін реттеу. Реттеушіні шешіп алу, бөлшектеу, жинау және о р н ы н а с а л у .

Шиналарды монтаждау мен қайта монтаждау. Қауіпсіздік шараларын сақтай отырып, шиналарға ауа толтыру. Шиналардағы ауа қысымын тексеру. Су ваннасында сынау арқылы камералардың бұзылған жерін анықтау.

Дөңгелектерді балансировкалау. Жүріс бөлігі мен трансмиссияға қызмет көрсетудегі техника қауіпсіздігі.

20. Сабақ . Рульдік басқаруға техникалық қызмет көрсету .

Рульдік басқару әрекетін тексеру және тағы басқалары.

21. Сабақ. Тежегіш жүйесіне техникалық қызмет көрсету.

Тежегіштерді, олардың желілерін, компрессор жағдайын, детальдарды майлауды реттеу мен тексеруді және тежегіштер түрін қарастыру.

22. Сабақ. Автобус кузовына техникалық қызмет көрсету.

Автобус кузовының ішін тазалау және әйнектерді сүрту.

Кузовты нығайту мен жағдайын тексеру. Құлыптарды, есіктерді ашу шектеулерін, әйнек көтергіштерді, әйнек тазартушыларды, жылу жүйесін, желдеткішті, салон есігін ашу және жабу механизмдерін тексеру. Орындықтардың арқалығы жағдайын тексеру.

Радтокүшейткіш құрылғысын тексеру. Айналарды тексеру. Жүргізуші орындығын ретке келтіру.

"КӨЛІК ҚҰРАЛДАРЫН ПАЙДАЛАНУ МЕН ЖОЛАУШЫ ТАСЫМАЛЫН ҰЙЫМДАСТЫРУ"

пәні бойынша бағдарлама және үлгілік тақырыптық жоспар.

Тақырыптық жоспар.

№ N	Тақырыптар	Сағат саны
1	Жолаушылар автокөлік кәсіпорны, олардың құрылымы мен міндеттері.	2
2	Жолаушы автокөлігінің техникалық-пайдаланушылық көрсеткіштері.	4
3	Линиядағы автобустар жұмысына диспетчерлік жетекшілік.	4
4	Қалалық және қала сыртындағы бағыттар бойынша автобустар жұмысы.	6
5	Жолаушы автокөліктеріндегі тарифтер мен билет жүйесі.	2
6	Ведомствалық автобустар мен маршрутты таксилер жұмысының ерекшеліктері.	2
7	Автомобиль көліктеріндегі техника қауіпсіздігі мен еңбекті қорғау.	2
8	Автобустарды пайдалануда қоршаған ортаны қорғау.	2
	БАРЛЫҒЫ:	24

Бағдарлама

№1 тақырып. Жолаушылар автокөлік кәсіпорны, олардың құрылымы мен міндеттері

Жолаушы автокөлік кәсіпорнының міндеттері мен құрылымы. Автобустық тасымалдау түрлері: қала ішінде, қала сыртында, қалааралық, халықаралық. Автобустармен жолаушылар тасымалын басқарудың жалпы схемасы. Автобус жүргізушісінің міндеті; оның жолаушылардың қауіпсіздігін қамтамасыз етудегі ролі.

№2 тақырып. Жолаушы автокөлігінің техника-пайдаланушылық көрсеткіштері.

Сандық көрсеткіштер: тасымалдау көлемі, жолаушы айналымы, жұмыстың машина-сағаты. Сапалық көрсеткіштер: техникалық дайындық көрсеткіші, линияға шығу коэффициенті. Линияға автобустарды шығару көлемін арттыру бойынша шаралар. Линияда қозғалыс құрамының болу ұзақтығы. Қозғалыс жылдамдығы. Техникалық жылдамдық. Пайдалану жылдамдығы.

Хабар беру жылдамдығы. Жолаушылар жүрісінің орташа аралығы мен хабар беру жылдамдығын арттыру бойынша шаралар. Жүрісті пайдалану коэффициенті. Жүрісті пайдалану коэффициентін арттыру шаралары. Сыйымдылықты пайдалану коэффициенті. Орташа мерзімдік жүріс. Жалпы жүріс. Жолаушы автокөлігі жұмысының өнімділігі.

№3 тақырып. Линиядағы автобустар жұмысына диспетчерлік жетекшілік.

Жолаушы автомобильдері тасымалдауы жұмысына жетекшілік етудің диспетчерлік жүйесі. Орталықтандырылған диспетчерлік қызмет. Қозғалмалы құрамды линияға шығаруды ұйымдастыру мен қозғалыс кестесін орындау.

Автобустарды басқа бағыттарға қосу тәртібі. Линияда жұмыс істеп жатқан автобус жүргізушілерімен диспетчерлік байланыс құралы. Линиядағы автобустарға техникалық көмек көрсету тәртібі.

Линиядағы қозғалыс құрамын қабылдау тәртібі. Ауысым аяқталуында линиядан автобустар қайтқан кезде жол парақтарын беру мен толтыру тәртібі. Паркке автобустардың уақытылы оралуын бақылау.

Жолаушы автокөлігіндегі бақылау-ревизорлық қызмет пен оның міндеті.

Линиядағы автобустарды бақылау.

Қозғалыс тұрақтылығы және оның мәні. Қозғалыс тұрақтылығын бақылау құралдары. Қала бағытындағы автобустар жұмысы қозғалысының тұрақтылығын бақылауды ұйымдастыру. Автовокзалдар мен автобекеттер.

Автобустар жұмысының алғашқы есебінің негізгі формалары. Автобустың жол парағы. Билетті есепке алу парағы, қозғалыс тұрақтылығы парағы. Линияда оларды толтыру ережесі.

№4 тақырып. Қалалық және қала сыртындағы бағыттар бойынша автобустар жұмысы.

Автобус бағыттарының классификациясы. Аялдау пункттері, олардың орналастырылуы. Бағыт төлқұжаты туралы түсінік. Автобустар қозғалысы жылдамдығын нормалау түсінігі.

Жолаушы бағытындағы автокөліктер қозғалысын ұйымдастырудағы жолдарға қойылатын талаптар. Бағыттарды зерттеу және қауіпті учаскелерді анықтау. Қауіпті учаскелер схемасы.

Автобус бригадасы еңбегін ұйымдастыру. Линиядағы автобустар қозғалысының кестесі. Қозғалыс құрамының бағытты, бекеттік, бақылау кестелері.

Қозғалыс интервалы. Ауысымдық коэффициенті. Рейс. Айналым рейсі. Сәтті сағаттардағы автобустар жұмысы. Қажеттілік аялдамалары. Кондукторсыз автобустар жұмысын ұйымдастыру.

Жолаушыларды автобустармен арнайы тасымалдаудың түрлері мен сипаты (жұмысшыларды жұмысқа одан үйлеріне тасымалдау, бір ретгі тапсырыстарға автобустарды бөлу, балаларды тасу, туристік-экскурсиялық тасымалдау).

Автобустарды пайдалану тиімділігін арттыру жолдары. Автобустарда тиеу нормасы. Артық зат тиелген автобустар жұмысының қауіптілігі. Автобустар үшін жанар-жағар май мен майлаушы материалдарды үнемдеу бойынша шаралар.

Жанар-жағар май мен майлау материалдарына талондар беру мен есепке алу тәртібі. Автобуска май құю; сақтық шаралары.

№5 тақырып. Жолаушы автокөліктеріндегі тарифтер мен билет жүйесі

Автобустардағы жол жүру тарифтері. Автобустарда жолаушылар мен жүктерді тасымалдау, сонымен қатар жекелеген тапсырыстар бойынша автобустарды пайдалану үшін тарифтер қолдану. Қалалық, қала сыртындағы және қалааралық бағыттағы автобустарда жолаушылардың жол ақысын төлеуі үшін қолданылатын билеттер түрі.

№6 тақырып. Ведомствалық автобустар мен маршрутты таксилер жұмысының ерекшеліктері.

Бағыттық таксилерде жолаушыларды тасымалдауды ұйымдастыру. Жолаушыларды таксомоторлы тасымалдауды ұйымдастыру. Үкіметтік автобустармен жолаушыларды тасымалдауды ұйымдастыру. Жалпы пайдаланудағы үкіметтік және жолаушы автокөліктерінің жұмысын үйлестіру.

№7 тақырып. Автомобиль көліктеріндегі техника қауіпсіздігі мен еңбекті қорғау.

Автомобиль көліктерінде еңбекті қорғау, техника қауіпсіздігі және өндірістік санитария бойынша жалпы ереже. Еңбекті қорғау, техника қауіпсіздігі және өндірістік санитария бойынша ұйымдастыру-техникалық шаралары: ескертпе жазулар, плакаттар, нұсқаулар, семинарлар, сақтандыру құралдары және тағы

б а с қ а л а р ы .

Нұсқауларды рәсімдеу тәртібі. Өндірістік жарақат және кәсіби ауру. Өндірістегі бақытсыз жағдайларды есепке алу мен тіркеу ережесі.

Автобустарды сақтауға арналған алаңдарға қойылатын талаптар. Жолдар, алаңдар, кірулер мен шығулар. Ғимаратты желдету мен жылыту. Алаңдар мен жолдарды жарықтандыру. Санитарлы-тұрмыстық ғимарат.

Линияға шығу алдында және тұраққа оралу кезінде автобустардың техникалық жағдайын және оның агрегаттарын тексерудегі техника қауіпсіздігі е р е ж е с і .

Этилденген бензин мен антифризді қолданудағы техника қауіпсіздігі ережесі.

Автобустар мен автобус тіркемелерінің техникалық жағдайы мен құрал-жабдықтарына қойылатын негізгі қауіпсіздік талаптары.

Өңделген газдармен улану қаупі және ескертпе шаралар.

Автобустарда жолаушыларды тасымалдаудағы техника қауіпсіздігі ережесі.

Жолаушы автокөлігі кәсіпорнында, вокзалдарда, автотұрақтар мен автобустарда өрт қауіпсіздігінің жалпы талаптары. Жолаушы автокөлігі кәсіпорнындарын, вокзалдарды, автотұрақтар мен автобустарды өртке қарсы жағдайына көшіру жоспары. Өртке қарсы қолданатын құрал-жабдықтар мен оларды пайдалану тәртібі. Автобуста және тұрақта өрт шыққан жағдайда жүргізушінің әрекеті. Отты өшірушіні пайдалану әдістері. Автобустан өрт шыққан жағдайда жолаушыларды жылдам құтқару тәртібі.

№8 тақырып. Автобустарды пайдалануда қоршаған ортаны қорғау.

Автобустарды жөндеу, техникалық қызмет көрсету және пайдалануда қоршаған ортаға залалды әсерін төмендету бойынша негізгі шаралар. Двигательдердің өңделген газдарының түтіндеу деңгейін және көміртекті азайту бойынша шаралар. Дизельді двигательді автобустарда өңделген газдағы көміртектің нормасы мен бақылау әдістері. Қоршаған ортаның ластанбауы үшін жауапкершілікте болу.

**"КӨЛІК ҚҰРАЛДАРЫН БАСҚАРУДЫҢ НЕГІЗІ ЖӘНЕ
ЖОЛ ҚАУІПСІЗДІГІ" пәні бойынша
тақырыбының үлгілі жоспары және бағдарламасы.**

Тақырыптық жоспар

Тақырыптар	Сағат саны
Автокөлік қозғалысының негізгі теориясы.	2
Нашар ауа райы жағдайында автокөлікті басқару.	4
Таулы жолдарда автокөлікті басқару.	4
Жоғары қарқынды жолдарда автокөлікті басқару.	6

Автокөлікті жүргізудегі экономикалық және техникалық қауіпсіздік тәсілдері.	6
Жоғары жылдамдықта әр түрлі жол-көлік оқиғаларында тиімді басқарудың тәсілдері.	12
Жол қозғалысы ережесінің негізгі жағдайы.	34
Жүргізушінің құқықтық жауапкершілігі.	6
Алғашқы медициналық көмек көрсетілуі*	6
БАРЛЫҒЫ:	80

* Бұл тақырып практикалық сабақтарда тапсырылады.

Бағдарлама

N1 Тақырып. Автокөлік қозғалысының негізгі теориясы.

Автокөлікке әсер ететін күштер. Автокөліктің ауырлығы орналасқан ортасы. Дөңгелектің жолмен тіркесуі. Жүру жылдамдығы. Автокөліктің тоқтауы. Аялдамалық және тоқтау жолы. Автокөліктің бір қалыптылығы және басқарылуы. Сырғанау түсінігі. Автокөліктің бір жақ бетіне сырғанауынан тұрақтылығы. Автокөліктің өткізілуі.

N2 Тақырып. Нашар ауа райы жағдайында автокөлікті басқару.

Қар көшкіні, мұздық, балшық болған кезде автокөлікті басқарудың ерекшеліктері. Тайғақ жолдарда автокөлікті басқару әдісі.

Қалада және қаладан тыс жердегі қарлы жағдайдағы жолдарда автокөлікті басқару. Автокөлікті тұманды, шаңды кезде жүргізу тәсілі. Жаңбырлы және мұзды кезде жүргізу.

Автокөлікті түнгі уақытта және жаман ауа райы жағдайында басқару ерекшеліктері. Таулы жолдың бұрылыстары кезінде тежегіш және қозғалыс уақытында сырғанаудың мүмкіндігі.

N3 Тақырып. Таулы жолдарда автокөлікті басқару.

Таулы автокөлік жолдарының ерекшеліктері. Таулы жолдардың бұрылыстары кезінде автокөліктің ерекшеліктері. Таулы жолдың бұрылыстары кезінде автокөліктің габаритке әсер етуі.

Бұрылысты орындау кезінде тежеу және қозғалыс уақытында сырғанау мүмкіндігі.

N4 Тақырып. Жоғары қарқынды жолдарда автокөлікті басқару.

Бұрылыстар мен айналыстарды орындау ерекшеліктері. Маневр жасау кезінде тұраққа аялдама жасау кезіндегі габариттер есебі. Кездейсоқтық кезінде қозғалыстан шығу үшін жол-көлік жағдайының дамуын жоспарлаудың маңызы. Жолдағы жағдайларды бағалаудың және бақылаудың қажеттілігі.

N5 Тақырып. Автокөлікті жүргізудегі экономикалық және техникалық қауіпсіздік тәсілдері

Жылу материалдардың экономикалық себебінің белсенділігі. Экономикалық жылулыққа электр қуатының және двигательдің жөндеусіз жүйесінің әсері. Жылдамдық алу негізінде қауіпсіздік және экономикалық басқару құқығы. Автокөліктің тежегіш жүйесін реттеу және оның жағдайын бағалау қажет.

№6 Тақырып. Жоғары жылдамдықта әр түрлі жол-көлік оқиғаларында тиімді басқарудың тәсілдері

Жүргізушінің дұрыс жүргізе білуі транспорттық жол жағдайларын дамуын болжай біледі, қиын жағдайларды дұрыс әрекет жасап, дұрыс шешім қабылдай алады.

Мүмкін болатын транспорттық-жол оқиғасы әр түрлі жүргізушілердің, велосипед айдаушының, жаяу жүргіншілердің, соның ішінде балалардың тәртіптерінен ситуациялық талдау жасауға болады.

Тунелде, көпірде, темір жолдарда, ірі бұрылыстарда және басқа да қауіпті жерлерде қауіпсіздік қозғалысын қамтамасыз ететін автокөлікті басқарудың тәсілі.

Шұғыл тежеу әдісі. Қиын сырғанау кезінде жүргізушінің әрекеті. Арт жағымен қозғалу.

№7 Тақырып. Жол қозғалысы ережесінің негізгі жағдайы.

Сабақтың тақырыбы білім орындарында құрылады және өзгертілген жағдайларды оқылуға дейін қажет екеніне тәуелді. Сонымен қатар, оқу тобының құрамы, кәсіби дайындығы, оқып жатқандардың өтініші және тілегі есептелінеді.

№8 Тақырып. Жүргізушінің құқықтық жауапкершілігі.

Құқықтық жауапкершіліктің және заң бұзушылықтың түрлері және түсінігі.

Әкімшілік тәртіптің орындалуын тәртіпке келтіретін органдар.

Келтірілген зиянға материалдық жауапкершілік. Қылмыстардың белгілері және түсінігі. Басқа да заң бұзушылықтан қылмыстың ерекшелігі. Қылмыс құрамы. Жазалардың мақсаты және түсінігі. Әкімшілік жазадан қылмыстық жауапкершіліктің ерекшеліктері. Автокөліктік қылмыстың сипаты. Автокөліктік қылмыстың жасалуының қылмыстық-құқықтық салдары.

Зиян келтіргенге азаматтық құқығы. Азаматтық құқық туралы түсінік. Азаматтық құқық үшін жол-көлікте болған жағдайда кінәнің түсінігі. Жол апаты уақытында зиян келтірілген шығынды төлеу.

№9 Тақырып. Алғашқы медициналық көмек көрсетілу.

Қажетті практикалық әдістердің және манипуляцияның тізімі:

1. Ауыз қуысын тазарту техникасы және жоғарғы демалу жолдарын келтіру.

2. Өкпеге қолдан ауа беру:

Ауыздан ауызға; ауыздан мұрынға.

3. Жүрекке екі қолмен, бір қолмен жабық массаж жасау.

4. Бір құтқарушымен реанимациялық шара қолдану.

5. Екі құтқарушымен реанимациялық шара қолдану.

6. Тамырдың соғуын анықтау:

- сәуле артериясының;
- сан артериясының;
- ұйқы артериясының.

7. Тамыр соғуының дұрыстығын және демалуын анықтау.

8. Көз қарашығының әрекетін анықтау.

9. Қан айналымын уақытша тоқтата тұру техникасы:

- жамбас, ұйқы, иықтың артерияның қысылуы;
- қолдық құралды пайдалануымен бұрап ширатуды келтіру;
- резиналық ширақты келтіру;
- мұрынның алдыңғы тампонадасы;
- "Статин" ұнтағы мен "Колетекс ГЕМ" салфеткасын қолдану.

10. Жараны қалыпқа келтіру.

11. Бинттік орауды жасау

- орамалды;
- стеральді;
- "чепец";
- тасбақаша;
- үшкіл орамалды;
- окклюдонды;
- қайталамалы;
- контурлы.

12. Торлы бинтті пайдалану.

13. Соңғысын икемді бинттеу.

14. Жабыстырғышты, бактерицидті жабыстырғышты қолдану.

15. Дөңгелек бұзылған кезде қолдық құралды пайдалану арқылы көліктік
иммобилизациясы:

- бұғана;
- иық;
- білек;
- сүйек;
- бел;
- тізе;
- мойын.

16. Бұзылған кезде транспорттық иммобилизацияның техникасы:

- таза;
- іш қуысы;
- ми тамырларының зақымдануы;

- көптеген қабырғалардың сынуы.
17. Зақымданған зақымданушыны зембілге жатқызу техникасы:
- көкірек нүктелері;
 - т а з а ;
 - омыртқа жотасы;
 - б а с т а р ы
18. Зақымданушыны тасу техникасы:
- з е м б і л м е н ;
 - к ө р п е м е н ;
 - қ о л м е н ;
 - а р қ а м е н ;
 - и ы қ п е н ;
 - о р ы н д ы қ п е н ;
 - с а у ы т п е н .
19. Зақымданушыны мына жағдайларда тиеу қажет:
- жолай транспорт (жеңіл, ауыр);
 - санитарлы транспорт.
20. Көзді жуу, көзге тамызу техникасы.
21. Зақымданушыдан киімді шешу.
22. Зақымданушыдан мотоцикл баскиімін шешу.
23. Хлорэталонмен ауыртпайтын техникасы.
24. Аэрозолды пайдалану.
25. Жеке жараны таңу пакетінің болуы.
26. Гипотермикалық пакет-кантейнерді пайдалану.
27. Ауа шығару жолының техникасы.
28. Естен тану кезінде мұсатырлы спиртті қолдану.
29. Іш қуысын жуу техникасы.

"АВТОБУС ЖҮРГІЗУДІҢ"
үлгілік тақырыптық жоспары және бағдарламасы.

Тақырыптық жоспар

N№	Тақырыптар мен тапсырмалар	Сағат саны	
		Тәжірибесіз	Тәжірибемен
№ N 1 Тақырып. Тренажерде оқыту			
1	Басқару органдарымен танысу, өлшемді-бакылау құралымен және автобус құралымен танысу. Педальмен және басқарудың тетіктерімен жұмыс істеу тәсілін оқыту. Автобусты жұмысқа дайындау. Двигательдің жүруі және тоқтатылуы	1	1

№ N 2 Тақырып. Автодромда үйрету.			
2	Тежеудің тәсілдері. Шығу және кіру тәртібінде қосылған туралығы бойынша қозғалысы	2	2
3	Қозғалыста айналу және бұрылу	2	2
4	Арт жағымен қозғалу	2	2
5	Қақпадан өту	1	1
6	Орынды жерде автобусты тоқтату	1	1
	Бірінші бақылау сабағы	0,5	0,5
N3 Тақырып. Қозғалыс жағдайында тұрақты кедергілермен көшелерде оқыту			
7	Баяу қарқында қозғалыспен жолдарда автобусты жүргізу	6/2	2/1
8	Қарқынды қозғалысты жолдарда автобусты жүргізу	10/4	4/2
9	Сүйретудегі қозғалыс	1	
10	Әр түрлі қаладағы қозғалыс жағдайларында жүргізу	30/14	6/2
	Қорытынды бақылау жұмысы	1	1
	Емтихан	2	2
	Барлығы	60/20	24/5

Ескерту: қорытынды да жүргізуді оқыту уақыты түнгі уақытта жүргізілетіні көрсетілген.

Бағдарлама

N1 Тақырып. Тренажерде оқыту.

Сабақтың мақсаты: басқару органдарын пайдалануды және бақылау құралдарын пайдалануды оқыту, автобусты жұмысқа дайындау, жүру алдында оның техникалық жағдайын тексеру. Қауіпсіздік қозғалысына кедергі жасайтын ақауларды дұрыстау, қауіпсіздік әдісімен двигательді тоқтату және жіберуді үйрету.

N1 Тапсырма. Басқару мүшелерімен, өлшемді-бақылау құралдарымен және автобус құралымен танысу.

Педалдың қызметін және басқару рычагінің әдісін оқыту. Автобусты жұмысқа дайындау. Двигательді тоқтату және жүргізу.

Автобустың ішкі және сыртқы құралдарымен танысу. Жүргізушінің жұмыс орны. Бойы бойынша орындықтар. Рульде дұрыс отыру тәртібі. Арт жағын көрсететін айналарды пайдалану тәсілі.

Басқару мүшелерінің (негізгі және көмекші) орналасуымен танысу. Айна

сүртетінді және айна жуатынды пайдалану тәсілі.

Дәрігерлік дәрі-дәрмектермен, өрт сөндірумен және автобуста орналасқан құралдар жинағымен танысу.

Жолды бақылау кезінде басқару мүшелерінің қызметін оқыту:

- педальдің тұтасуын ұстау және жіберу;
- дроссель педальін ұстау және жіберу;
- екі педальмен келісілген қызмет;
- автобусты орнынан қозғауға сәйкес келетін тұрақталатын тормоз және рычагпен, дроссельмен, педальдің тұтасуының қызметі;
- бұрылатын белгілерді қосу және ажырату;
- автобусты тоқтатумен сәйкес келетін тұрақталатын тормоз және тетікпен, дроссельмен, педальдің тұтасуының қызметі;
- бұрылатын белгілерді қосу және ажырату;
- автобусты тоқтатумен сәйкес келетін тұрақталатын тежегіш және тетікпен, дроссельмен, педальдың тұтасуының қызметі;
- гидромеханикалық тапсырыс кезінде автобусты басқару мүшелерімен қызмет жасау тәсілі

Автобуска май құю. Автобустың техникалық жағдайын тексеру, ақаулардың пайда болуын тексеру.

двигательді іске қосуды дайындау. Қорабты рычагтың орналасуын тексеру. Оталдыруды қосу. Тұтқада қолдың қауіпсіз орналасуы. Двигательді жылжыту. Бақылау құралдарының көрсеткіштерін қадағалау.

Двигательді тоқтату. Двигательді жүргізу. Жылыту құралдарын пайдалану тәсілі.

N2 Тақырып. Автодромда оқыту.

Сабақтың мақсаты: Барлық тәртіптің сақталуымен автобусты басқарудың бірінші дағдылы қатысушыларға дарыту.

N2 Тапсырма. Тежегіштер тәсілі. Ішкі және сыртқы тәртіпте қосылған тура тәртіпті қозғалыс.

Keң ара қашықтықта тура тәртіппен қозғалу, автобустың бір қалыптылығы.

Қауіпсіздік тәртіп негізінде автобусты тоқтату. Гидравликалық тапсырыс кезінде туралық бойынша қозғалыс әдісі.

Орнынан қозғау, қысқа аралықта қарқынды қуып жіберу, жоғары тапсырмаға шығу. Педаль дросселінің жылдамдығының жоғарлауымен және төмендеуімен тура келетін қозғалыс.

Шығусыз тәртіпте тапсырысқа қосылу:

- педаль дросселінің жылдамдығын төмендету, тежегіш беру (қажет кезде);
- бірігуді қосу, қораб рычагын бейтарап жағдайында айналдыру, автобустың жүгі және жолдың жағдайы;

- бірігуді ажырату және төменгі тапсырысты іске қосу;

- автобусты тоқтату.

Абайсызда тежегіштің тоқтап қалу кезінде двигатель тежегішінің тәсілін үйрету.

Шұғыл тежегіш және шығусыз тәртіпте тапсырманы қосудың дағдысын дамыту үшін жаттығуды қайталау.

№3 Тапсырма. Қозғалыста айналу және бұрылу.

Орнынан қозғау. Солға белгісін іске қосу. Солға бұрылу, тура қозғалысы. Бұрылу белгісін ажырату. Жоғары тапсырысқа өту, оңға бұрылу белгісін іске қосу. Аралық тапсырмаға көшу. Оңға бұрылу, тура жүру. Бұрылыс белгісін ажырату. Жоғары тапсырысқа өту.

Солға бұрылу белгісін іске қосу. Айналып оң жаққа қозғалу. Аялдама. Бұрылыс белгісін қосу, аралық тапсырмаға өту, 90^0 бұрылыспен оңға бұрылу. Аялдама. Бұрылыс белгісін ажырату.

Сигнализацияны қолданумен 90^0 бұрылыста оңға және солға айналмалы қозғалыс.

Кедергілер арасында оңға және солға айналмалы бұрылу. Автобусты айналдыруды үйрету дағдысын дамыту үшін жаттығуды қайталау, сигнализацияны қолдану және қозғалысты есептеу.

Орнынан қозғау. Ішкі және сыртқы тапсырыстарын тура қосу қозғалысы. Айналу үшін ыңғайлы орын таңдау.

Артқы жақты қолданумен және қолданудың шектелмеген мөлшерде бұрылу.

Гидромеханикалық тапсырыс кезінде бұрылу тәсілдері.

№4 Тапсырма. Артқы жағымен қозғалыс.

Алдыңғы жаққа орнынан қозғау. Автобусты тоқтату, тоқталынатын тежегішпен тежегіш беріп тоқтату. Автобустың артындағы жолды тексеру. Артқы жағындағы белгіні іске қосу. Қауіпсіздік талаптарды қадағалап артқы жақтың қозғалысын жалғастыру.

Артқы терезе жағындағы ашық есік арқылы жолдарды қараумен тура артқы жағымен қозғалу.

Кедергілер арасында артқы жағымен оңға және солға қозғалысы. "Сегізділік" бойынша артқы жағымен айналмалы қозғалыс. Жағалай шалғай жатқан қабырға бойымен тура арт жағымен қозғалу. Аялдама, артқы жағымен қабырғадан айналып өту.

Гидромеханикалық тапсырыс кезінде артқы жағымен қозғалу тәсілі. Барлық қауіпсіздік тәртібін сақтаумен артқы жақтың қозғалысының дағдысын дамыту үшін жаттығуларды қайталау.

№5 Тапсырма. Қақпадан өту.

Орнынан қозғау. Қақпаға тура қарсы жағдайлар алдыңғы және артқы жақпен қақпадан өту. Қабырғаға бекітіліп тұрған қақпадан артқы және алдыңғы жақпен айналып өту. Оңға және солға айналумен алдыңғы жақпен қақпадан айналып өту, қақпадан шығар алдында тоқтау қажет.

Қауіпсіздік талабын және сақтау өлшемдерін қараумен артқы жақпен қақпадан шығу.

№6 Тапсырма. Тапсырылған орынға автобусты тоқтату.

Тротуарда автобусты тоқтату. Автобус аялдамасы:

- " Т о қ т а " с ы з ы ғ ы ;
- екі тақталық дөңгелектен алдыңғы дөңгелекпен;
- екі тақталық дөңгелекпен артқы дөңгелекпен;
- екі тақталық дөңгелектен барлық дөңгелекпен.

Артқы жақпен автобусты тоқтату:

- т р о т у а р д а ;
- ж о л д ы ң ж а ғ а с ы н а ;
- маневр жасау арқылы автобусты тоқтату.

Гаражда алдыңғы және артқы жағымен кіру, тұраққа автобусты орнына қою. Алдыңғы жағымен гараждан шығу.

Гидромеханикалық беріліс кезінде орынды жерге автобусты тоқтату әдісі.

Сигнализацияны қабылдай отырып және қауіпсіздікті сақтай отырып, әртүрлі жағдайларда нақты орынға автобусты тоқтату дағдысын үйрету үшін жаттығуларды қайталау. Автобусты тоқтатқан кезде авариялық ситуациядан с а қ т а н у .

1 - ш і б а қ ы л а у с а б а ғ ы .

Сабактың мақсаты: әртүрлі қозғалыс жағдайында тәртіпті қадағалау, сызықта автобустың техникалық жағдайын оқыту.

№7 Тапсырма. Аз қарқынды қозғалыспен жолдарда автобусты жүргізу .

Қаладағы жолдарға аз қарқынды қозғалыспен шығу. Қауіпсіздік дистанциялардағы транспорттық құралдарды жүргізу. Жүретін жолға шығар алдында тәртіптілікті және сақтылықты ұстау керек. Бағытталу қозғалысының өзгеруі. Қуысқа кіру, бұрылыстан өту, қуыстан шығу. Артқы жақты пайдаланумен және пайдаланусыз бұрылыстар. Қақпаға алдыңғы және артқы жақпен кіру, қақпадан шығу. Қысқа жолдарда қауіптілік шараларды сақтай отырып, қарсы келе жатқаннан айналып өту. Қауіпсіз аралықтарды және арақашықтықты қадағалаумен басып озу.

Реттелінген және реттелінбеген қиылыстардан өту.

Қиылысқа жету кезінде қауіпсіздікті сақтау шаралары. Негізгі көшені көзбен тез қарап анықтау. 20 метр қашықтықта көру кезінде реттелінбеген қиылыстың

озу тәртібін практикалық үйрету. Реттелінген қиылыстың алдында тоқтау. Трамвай қозғалысы және сол көшеде трамвай жол болған кезде қиылыстан өту.

КӨЛІК ҚҰРАЛЫНЫҢ "В" САНАТЫНАН "С" САНАТЫНА ЖҮРГІЗУШІЛЕРДІ ҚАЙТА ДАЙЫНДАУДЫҢ ҮЛГІЛІК БАҒДАРЛАМАСЫ.

**Көлік құралдарының "В" санатынан "С" санатына
жүргізушілерді қайта дайындаудың үлгілік оқу жоспары.**

№№	Тақырыптары	Сағат саны		
		барлығы	Соның ішінде	
			теориялық	Практикалық (зертханалық-практикалық)
1	Техникалық қызмет көрсету және ұйымдастыру.	8	2	6
2	Көлік құралын басқарудың негізі және жол қауіпсіздігі.	50	44	6
	БАРЛЫҒЫ:	58	46	12
	Кенес беру:	3	3	
	Емтихандар:			
1	"Техникалық қызмет көрсету және ұйымдастыру"	12	12	
2	"Көлік құралын басқарудың негізі және жол қауіпсіздігі"	12		
3	Автокөлікті жүргізу*			
	БАРЛЫҒЫ:	73	61	12
	Автокөлікті жүргізу**	10		

* Автокөлікті жүргізу бойынша емтихан автокөлікті жүргізуге бөлінген сағат есебінен жүргізіледі.

** Жүргізу оқу уақытынан тыс 10 сағат көлемінде жүргізіледі.

Үлгілік тақырыптық жоспары және "Техникалық қызмет көрсету және ұйымдастыру" тақырыбының бағдарламасы.

Тақырыптық жоспар

№N	Тақырыптары	Сағат саны
1	Жеңіл автокөліктің жалпы құрылымы.	2
2	Техникалық қызмет жасау негізі	6
	Автокөліктің техникалық қызмет жасауы бойынша жұмыстың тәртібі және кезеңділігі, түрлері.	
	Эксплуатациялық ақаудың ұсақ белгілері.	
	БАРЛЫҒЫ:	8

* Бұл тақырыптар практикалық сабақтарда оқылады. Электр құралының жалпы сызбасы.

Бағдарлама

N1 Тақырып. Автокөліктің жалпы құрылымы және саралануы.

Автокөліктердің мақсаты мен саралануы. Автокөліктердің жалпы құрылымы. Механизмдері мен жүйелері, негізгі бөлшектері арасындағы қозғалысы мен орналасуы, мақсаты.

N2 Тақырып. Техникалық қызметтің негізі.

Техникалық қызмет көрсетудің негізі:

Автокөлікті бақылап қарау және күнделікті қызмет көрсету.

Техникалық қызмет N1, N2 және маусымдық техникалық қызмет.

Ұсақ эксплуатациялық ақаулардың белгілер және оларды жою:

- дөңгелек шинасының қысымын тексеру;
- дөңгелекті ауыстыру, дөңгелекті құрастыру және қайта құрастыру;
- басқарылатын дөңгелектің айналымындағы люфтінің барлығын тексеру;
- рульдік механизмде майдың бар-жоғын тексеру;
- руль тетіктерінің жағдайын тексеру;
- құралдардың калқанына белгі беретін жарығын қосумен байланысты ақаулықты тексеру;
- жанармайдың берілуін тексеру;
- генератор тоғының сымын ауыстыру;
- жылу берілуін тексеру;
- қорғаныс беруді ауыстыру;
- тоқтың болмауын тексеру;
- электролиттік деңгейді және аккумуляторлық батареялардың бұзылу дәрежесін тексеру;
- оталдыру жүйесінде жарықшақтың болуын тексеру;
- шамның және олардың ауыстыруының жұмысқа қабілеттілігін тексеру;
- жөндеусіз электр шамын тексеру;
- тежегіштің қалыпты жағдайын тексеру.

"КӨЛІК ҚҰРАЛДАРЫН БАСҚАРУДЫҢ НЕГІЗІ ЖӘНЕ ЖОЛ ҚАУІПСІЗДІГІ"

тақырыбының үлгілік жоспары және пән бағдарламасы.

Тақырыптық жоспар

№	Тақырыптар	Сағат саны
	Автокөлік қозғалысының негізгі теориясы	4
	Нашар ауа райы жағдайында автокөлікті басқару	4
	Таулы жолдарда автокөлікті басқару	4
	Жоғары қарқынды жолдарда автокөлікті басқару	4
	Автокөлікті жүргізудегі экономикалық және техникалық қауіпсіздік тәсілдері	6

Жоғары жылдамдықта әр түрлі жол-көлік оқиғаларында тиімді басқарудың тәсілдері	8
Жол қозғалысы ережесінің негізгі жағдайы	10
Жүргізушінің құқықтық жауапкершілігі	4
Алғашқы медициналық көмек көрсетілуі*	6
БАРЛЫҒЫ:	50

* Бұл тақырып практикалық сабақтарда тапсырылады.

**"КӨЛІК ҚҰРАЛДАРЫН БАСҚАРУДЫҢ НЕГІЗІ ЖӘНЕ
ЖОЛ ҚАУІПСІЗДІГІ"
тақырыбының үлгілік жоспары және пән бағдарламасы.**

Тақырыптық жоспар

№	Тақырыптар	Сағат саны
	Автокөлік қозғалысының негізгі теориясы	2
	Нашар ауа райы жағдайында автокөлікті басқару.	4
	Таулы жолдарда автокөлікті басқару.	4
	Жоғары қарқынды жолдарда автокөлікті басқару.	6
	Автокөлікті жүргізудегі экономикалық және техникалық қауіпсіздік тәсілдері.	6
	Жоғары жылдамдықта әртүрлі жол-көлік оқиғаларында тиімді басқарудың тәсілдері.	12
	Жол қозғалысы ережесінің негізгі жағдайы.	34
	Жүргізушінің құқықтық жауапкершілігі	6
	Алғашқы медициналық көмек көрсетілуі*	6
	БАРЛЫҒЫ:	80

* Бұл тақырып практикалық сабақтарда тапсырылады.

Бағдарлама

N1 Тақырып. Автокөлік қозғалысының негізгі теориясы.

Автокөлікке әсер ететін күштер. Автокөліктің ауырлығы орналасқан ортасы. Дөңгелектің жолмен тіркесуі. Жүру жылдамдығы. Автокөліктің тоқтауы. Аялдамалық және тоқтау жолы. Автокөліктің бір қалыптылығы және басқарылуы. Сырғанау түсінігі. Автокөліктің бір жақ бетіне сырғанауынан тұрақтылығы. Автокөліктің өткізілуі.

N2 Тақырып. Нашар ауа райы жағдайында автокөлікті басқару.

Қар көшкіні, мұздық, балшық болған кезде автокөлікті басқарудың ерекшеліктері. Тайғақ жолдарда автокөлікті басқару әдісі.

Қалада және қаладан тыс жерлерде қарлы жағдайдағы жолдарда автокөлікті басқару. Автокөлікті тұманды, шаңды кезде жүргізу тәсілі. Жаңбырлы және м ұ з д ы к е з д е ж ү р г і з у .

Автокөлікті түнгі уақытта және жаман ауа райы жағдайында басқару

ерекшеліктері. Таулы жолдың бұрылыстары кезінде тежегіш және қозғалыс уақытында сырғанаудың мүмкіндігі.

№3 Тақырып. Таулы жолдарда автокөлікті басқару.

Таулы автокөлік жолдарының ерекшеліктері. Таулы жолдардың бұрылыстары кезінде автокөліктің ерекшеліктері. Таулы жолдың бұрылыстары кезінде автокөліктің габаритке әсер етуі.

Бұрылысты орындау кезінде тежеу және қозғалыс уақытында сырғанау мүмкіндігі.

№4 Тақырып. Жоғары қарқынды жолдарда автокөлікті басқару

Бұрылыстар мен айналыстарды орындау ерекшеліктері. Маневр жасау кезінде тұраққа аялдама жасау кезіндегі габариттер есебі. Кездейсоқтық кезінде қозғалыстан шығу үшін жол-көлік жағдайының дамуын жоспарлаудың маңызы. Жолдағы жағдайларды бағалаудың және бақылаудың қажеттілігі.

№5 Тақырып. Автокөлікті жүргізудегі экономикалық және техникалық қауіпсіздік тәсілдері.

Жылу материалдардың экономикалық себебінің белсенділігі. Экономикалық жылулыққа электр қуатының және двигательдің жөндеусіз жүйесінің әсері. Жылдамдық алу негізінде қауіпсіздік және экономикалық басқару құқығы. Автокөліктің тежегіш жүйесін реттеу және оның жағдайын бағалау қажет.

№6 Тақырып. Жоғары жылдамдықта әртүрлі жол-көлік оқиғаларында тиімді басқарудың тәсілдері

Жүргізушінің дұрыс жүргізе білуі транспорттық жол жағдайларын дамуын болжай біледі, қиын жағдайларды дұрыс әрекет жасап, дұрыс шешім қабылдай алады.

Мүмкін болатын жол-көлік оқиғасы әр түрлі жүргізушілердің, велосипед айдаушының, жаяу жүргіншілердің, соның ішінде балалардың тәртіптерінен ситуациялық талдау жасауға болады.

Тунельде, көпірде, темір жолдарда, ірі бұрылыстарда және басқа да қауіпті жерлерде қауіпсіздік қозғалысын қамтамасыз ететін автокөлікті басқарудың тәсілі.

Шұғыл тежеу әдісі. Қиын сырғанау кезінде жүргізушінің әрекеті. Арт жағымен қозғалу.

№7 Тақырып. Жол қозғалысы ережесінің негізгі жағдайы.

Сабактың тақырыбы: білім орындарында құрылады және өзгертілген жағдайларды оқылуға дейін қажет екеніне тәуелді. Сонымен қатар, оқу тобының құрамы, кәсіби дайындығы, оқып жатқандардың өтініші және тілегі есептелінеді.

№8 Тақырып. Жүргізушінің құқықтық жауапкершілігі.

Құқықтық жауапкершіліктің және заң бұзушылықтың түрлері және түсінігі.

Әкімшілік тәртіптің орындалуын тәртіпке келтіретін органдар.

Келтірілген зиянға материалдық жауапкершілік. Қылмыстардың белгілері және түсінігі. Басқа да заң бұзушылықтан қылмыстың ерекшелігі. Қылмыс құрамы. Жазалардың мақсаты және түсінігі. Әкімшілік жазадан қылмыстық жауапкершіліктің ерекшеліктері. Автокөліктік қылмыстың сипаты. Автокөліктік қылмыстың жасалуының қылмыстық-құқықтық салдары.

Зиян келтіргенге азаматтық құқығы. Азаматтық құқық туралы түсінік. Азаматтық құқық үшін жол-көлікте болған жағдайда кінәнің түсінігі. Жол апаты уақытында зиян келтірілген шығынды төлеу.

№9 Тақырып. Алғашқы медициналық көмек көрсетілу

Қажетті практикалық әдістердің және манипуляцияның тізімі:

1. Ауыз қуысын тазарту техникасы және жоғарғы демалу жолдарын келтіру.
 2. Өкпеге қолдан ауа беру:
Ауыздан ауызға; ауыздан мұрынға.
 3. Жүрекке екі қолмен, бір қолмен жабық массаж жасау.
 4. Бір құтқарушымен реанимациялық шара қолдану.
 5. Екі құтқарушымен реанимациялық шара қолдану.
 6. Тамырдың соғуын анықтау:
 - сәуле артериясының;
 - сан артериясының;
 - ұйқы артериясының.
 7. Тамыр соғуының дұрыстығын және демалуын анықтау.
 8. Көз қарашығының әрекетін анықтау.
 9. Қан айналымын уақытша тоқтата тұру техникасы:
 - жамбас, ұйқы, иықтың артерияның қысылуы;
 - қолдық құралды пайдалануымен бұрап ширатуды келтіру;
 - резиналық ширақты келтіру;
 - мұрынның алдыңғы тампонадасы;
 - "Статин" ұнтағы мен "Колетекс ГЕМ" салфеткасын қолдану.
 10. Жараны қалыпқа келтіру.
 11. Бинттік орауды жасау
 - орамалы;
 - стеральді;
 - "чепец";
 - таспақаша;
 - үшкіл орамалды;
 - окклюзонды;
 - қайталамалы;
 - контурлы.
 12. Торлы бинтті пайдалану.

13. Соңғысын икемді бинттеу.

14. Жабыстырғышты, бактерицидті жабыстырғышты қолдану.

15. Дөңгелек бұзылған кезде қолдағы құралды пайдалану арқылы көліктік
иммобилизациясы:

- б ұ ғ а н а ;
- и ы қ ;
- б і л е к ;
- с ү й е к ;
- б е л ;
- т і з е ;
- м о й ы н .

16. Бұзылған кезде транспорттық иммобилизацияның техникасы:

- т а з а ;
- і ш қ у ы с ы ;
- ми тамырларының зақымдануы;
- көптеген қабырғалардың сынуы.

17. Зақымданған зақымданушыны зембілге жатқызу техникасы:

- көкірек нүктелері;
- т а з а ;
- о м ы р т қ а ж о т а с ы ;
- б а с т а р ы

18. Зақымданушыны тасу техникасы:

- з е м б і л м е н ;
- к ө р п е м е н ;
- қ о л м е н ;
- а р қ а м е н ;
- и ы қ п е н ;
- о р ы н д ы қ п е н ;
- с а у ы т п е н .

19. Зақымданушыны мына жағдайларда тиеу қажет:

- жолай транспорт (жеңіл, ауыр);
- санитарлы транспорт.

20. Көзді жуу, көзге тамызу техникасы.

21. Зақымданушыдан киімді шешу.

22. Зақымданушыдан мотоцикл баскиімін шешу.

23. Хлорэталонмен ауыртпайтын техникасы.

24. Аэрозолды пайдалану.

25. Жеке жараны таңу пакетінің болуы.

26. Гипотермикалық пакет-кантейнерді пайдалану.

27. Ауа шығару жолының техникасы.
 28. Естен тану кезінде мұсатырлы спиртті қолдану.
 29. Іш қуысын жуу техникасы.

**"ТЕХНИКАЛЫҚ ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТУ ЖӘНЕ ҰЙЫМДАСТЫРУ"
 үлгілік тақырыптық жоспары мен бағдарламасы.
 Зертханалық-практикалық сабағы.**

Тақырыптық жоспар

N№	Тақырыптар	Сағаттар саны	
		Тәжірибесіз сабақ	Тәжірибемен сабақ
1	Кривошипті шатундық механизм	2	1
2	Газ бөлу механизмі	2	1
3	Салқындату жүйесі	2	1
4	Майланатын жүйе	2	1
5	Карбюраторды салқындату жүйесі	4	1
6	Дизельдік двигательді коректендіру жүйесі	4	1
7	Электр қондырғылары.	4	1
8	Сцепление	4	1
9	Беріліс қорабы	4	1
0	Кардандық өткізу және ағымды мост	4	1
1	Жүргізу бөлімі	4	1
2	Рульдік басқару	4	1
3	Тежеу жүйесі	6	2
4	Салқындату мен майлау жүйесінің двигательіне техникалық қызмет көрсету	4	2
5	Карбюраторлық двигательдің коректендіру жүйесіне техникалық қызмет көрсету	8	2
6	Дизельдік двигательдің коректендіру жүйесіне техникалық қызмет көрсету	8	2
7	Электр құрылғыларына техникалық қызмет көрсету	6	2
8	Трансмиссияға техникалық қызмет көрсету.	4	2
9	Жүргізу бөліміне техникалық қызмет көрсету	4	2
0	Рульдік басқаруға техникалық қызмет	8	2
1	Тоқтату жүйесіне техникалық қызмет	8	4
2	Автобустың шанағына техникалық қызмет	4	2
	БАРЛЫҒЫ:	100	34

Бағдарлама

N1. Сабақ. Кривошипті-шатунды механизм.

Кривошипті-шатунды механизмді бөлшектеу, жинақтау, оның детальдарының құрылымын және өзара әрекетін зерттеу .

№2. Сабақ. Газ үлестіргіш механизм.

Газ үлестіргіш механизмді бөлшектеу және жинақтау, оның детальдық құрамын және өзара әрекетін зерттеу. Клапанды реттеу тәсілдері.

№3. Сабақ. Салқындату жүйесі.

Сұйықтық насосын, желдеткішті бөлшектеу және жинақтау, термостат құрылымы мен жұмысын зерттеу.

№4. Сабақ. Майлау жүйесі.

Майлау насосын, фильтрін, редуциялық және сақтандыру клапанындарын бөлшектеу және жинақтау, майлау каналдары мен трубажелілерін тазарту. Майлау радиаторының құрылымын зерттеу.

№5. Сабақ. Карбюраторлы двигательді жабдықтау жүйесі.

Карбюраторлық двигательді жабдықтау жүйесін бөлшектеу, құрылымын зерттеу және жинақтау.

№6. Сабақ . Дизельді двигательді жабдықтау жүйесі .

Дизельді двигательдің отын аппаратурасын бөлшектеу, құрылымын зерттеу, жинақтау.

№7. Сабақ. Электрожабдық

Аккумуляторлық батарея құрылымын зерттеу. Генератор, стартерді бөлшектеу, құрылымын зерттеу, реттеу және жинақтау. Бақылау-өлшеуіш құралдардың құрылымын зерттеу.

Электрожабдықтар үлгісін зерттеу.

Электр тізбегіндегі ақауларды анықтау және болдырмау тәсілдері.

№8. Сабақ. Сцепление.

Сцеплениені бөлшектеу және жинақтау, сцепление мен оның привозының құрылымын зерттеу.

№9. Сабақ. Беріліс қорабы.

Беріліс қорабын бөлшектеу және жинақтау, оның құрылымын зерттеу. Ауысу механизмі жұмысын және құрамын зерттеу.

№10. Сабақ. Карданды беріліс және жетекші мост.

Карданды бөлшектеу және жинақтау, оның құрылымын зерттеу. Негізгі берілісті бөлшектеу, олардың құрылымын зерттеу. Дифференциалды бөлшектеу және жинақтау, құрылымын зерттеу. Жартылай осьті шешіп алу, оның құрылымын зерттеу және орнына қайта салу.

№11. Сабақ. Жүретін бөлік.

Ресор, амортизаторды бөлшектеу және жинақтау, оның құрылымын зерттеу. Пневмоподвеска құрылымын зерттеу. Дөңгелекті шешіп алу, оның құрылымын зерттеу және орнына қайта салу. Шинаны монтаждау және қайта монтаждау.

№12. Сабақ. Рульдік басқару.

Руль механизмін, приводын бөлшектеу және жинақтау, құрылымын зерттеу. Рульдік басқарудың гидрокүшейткішінің құрылымын және жұмысын зерттеу.

№13. Сабақ. Тежегіш жүйе.

Тежегіш жүйе механизмін және гидравликалық приводты бөлшектеу және жинақтау, олардың құрылымын зерттеу.

Тежегіш жүйе механизмі мен пневматикалық приводты бөлшектеу және жинақтау, олардың құрылымын зерттеу

Аялдамалы тежегішті бөлшектеу, құрылымын зерттеу және жинақтау.

№14. Сабақ. Двигательдерге, салқындату және майлау жүйесіне техникалық қызмет көрсету

Белгіленген реттілікпен цилиндрлер басындағы болттарды (гайкаларды) бекіту.

Двигатель цилиндрлеріндегі компрессияны компрессометрмен тексеру. Алыс және беріліс труба желілері мен хранштейн нығайтылуын бекіту. Двигатель қорғанының нығайтылуын бекіту.

Радиатор, су насосы, трубажелі, шланглюг қақпағы, төгу крайнигінің қосылу жағдайы мен герметикалығын тексеру.

Радиатор, желдеткіш, су насосы, трубажелі, шланг хомуттарының нығайтылуын бекіту.

Құю крайниктерін тазалау. Желдеткіш белдігінің жағдайын және тартылуын тексеру. Белдіктің тартылуын реттеу. Желдеткіш және су насосының подшивниктерін майлау.

Жалюз әрекетін тексеру. Термостат жұмысын тексеру. двигательді майлау жүйесінің қосылуындағы герметикалықты тексеру, олардың нығайтылуын нықтау. Майды күрделі және жеңіл тазалайтын фильтрден қалдықты төгу. Фильтр элементтерінің жағдайын тексеру, күрделі тазалау фильтрінің дискісін тазалау, жеңіл тазалау фильтрін ауыстыру. Двигатель картерінің желдеткіш жүйесін тазарту. Май құю және оның қысымын тексеру. Двигатель картеріне үстеме май құю. Двигатель картеріндегі майды ауыстыру. Дизельді двигательге қызмет көрсету ерекшелігі.

Кіші айналым, айналым санының күрт артып, кемуі жағдайында орташа және үлкен айналым кезіндегі двигатель жұмысын іске қосу, жылыту және тексеру. двигательдерге қызмет көрсетудегі қауіпсіздік талабы.

№15. Сабақ. Карбюраторлы двигательдердің қоректену жүйесіне техникалық қызмет көрсету.

Глушительді, ауа фильтрін, жанар-жағар май бағын, жанар-жағар май желісін, жанар-жағар май фильтрін, жанар-жағар май насосын, карбюраторды нығайтуды, герметикалық қосылыстарды тексеру.

Жанар-жағар май насостары детальдарының жағдайын тексеру.

Ауа фильтрін жуу және жағдайын тексеру. Өндірістік санитария, қауіпсіздік талаптары және қоректену жүйесі бойынша жұмыстарды орындаудағы өртке қарсы шаралар.

№16. Сабақ. Дизельді двигательдің қоректену жүйесіне техникалық қызмет көрсету

Жанар-жағар май фильтрлерін жуу. Жанар-жағар май жүйесінен ауаны жою. Жұмыс істеуші двигательдерде жанар-жағар май беруші насостардың ақауларын тексеру. Двигательдің форсункаларының ақауларын тексеру. Форсункаларды реттеу мен тексеру тәсілдері. Двигательдің иінді білігінің бос жүрісіндегі минимальды айналымдарды ретке келтіру. Двигательде жоғарғы қысымды жанар-жағар май насостарын қондыру тәсілдері. Жанар-жағар май берілісінің басқару желісін тексеру.

№17. Сабақ. Электржабдықтар аспаптарына техникалық қызмет көрсету

Аккумулятор батареяларын бүлінуден тазарту. Аккумулятор батареялары қақпақтарынан электролитті жою. Желдеткішті тазалау.

Аккумуляторда электролит деңгейін тексеру және дистилденген су құю. Электролиттің қалыңдығын тексеру. Аккумулятордың зарядталу деңгейін тексеру. Аккумулятор батареясының нығайтылуы.

Батареяларды қондыру. Оның қосылуы мен нығайтылуының дұрыстығын тексеру.

Генератор жағдайын тексеру. Генератордың қысымын тексеру.

Корпус пен бөлуші қақпағын бүлінуден тазарту. Подшивникті майлау. Бөлуші детальдарының жағдайын тексеру, бөлуші контактілерін тазалау. Тұтану қондырғысын тексеру мен орналастыру. Стартерді қосу детальдарының жағдайын тексеру. Стартер жағдайын тексеру; стартер механизмін майлау мен жуу, қосылыс контактілерін тазалау. Дыбыс сигналының әрекеті мен жағдайын тексеру. Сигналдың дыбыс күшін реттеу. Бактегі жанар-жағар май деңгейін, май қысымын, су температурасының көрсеткіштер қызметін тексеру. Шамдардың, бұрылыстарды көрсетушілердің, стоп-сигналдарды сөндірулердің қосылу мен сөндірілу әрекеті мен жағдайын тексеру.

Автобустағы ақаулы шамдарды өзгерту мен қосылуын тексеру. Фарлардың, артқы фарлардың, стоп-сигналдардың жағдайын тексеру. Фарларды ретке келтіру мен тексеру.

№18. Сабақ. Трансмиссияға техникалық қызмет көрсету.

Сцеплениянің қосылу механизмі әрекетін тексеру. Беріліс қораптарына майдың құйылуы мен деңгейін тексеру, герметикалық қосылуды тексеру, беріліс қораптары картеріндегі майды ауыстыру. Беріліс қораптарын басқару желісін ретке келтіру.

Кардандар жағдайын тексеру. Подшивниктерді майлау. Артқы мост қартеріне майдың құйылуы мен деңгейін тексеру.

№19. Сабақ. Жүретін бөлімге техникалық қызмет көрсету.

Дөңгелектерді шешу мен орналастыру. Дискісіз дөңгелектерді қондыру. Кузов еденінің биіктігін реттеу. Реттеушіні шешіп алу, бөлшектеу, жинау және о р н ы н а с а л у .

Шиналарды монтаждау мен қайта монтаждау. Қауіпсіздік шараларын сақтай отырып, шиналарға ауа толтыру. Шиналардағы ауа қысымын тексеру. Су ваннасында сынау арқылы камералардың бұзылған жерін анықтау.

Дөңгелектерді балансировкалау. Жүріс бөлігі мен трансмиссияға қызмет көрсетудегі техника қауіпсіздігі.

№20. Сабақ. Рульдік басқаруға техникалық қызмет көрсету.

Рульдік басқару әрекетін тексеру және тағы басқалары.

№21. Сабақ. Тежегіш жүйесіне техникалық қызмет көрсету.

Тежегіштерді, олардың желілерін, компрессор жағдайын, детальдарды майлауды реттеу мен тексеруді және тежегіштер түрін қарастыру.

№22. Сабақ. Автобус кузовына техникалық қызмет көрсету.

Автобус кузовының ішін тазалау және әйнектерді сүрту.

Кузовты нығайту мен жағдайын тексеру. Құлыптарды, есіктерді ашу шектеулерін, әйнек көтергіштерді, әйнек тазартушыларды, жылу жүйесін, желдеткішті, салон есігін ашу және жабу механизмдерін тексеру. Орындықтардың арқалығы жағдайын тексеру.

Радиокүшейткіш құрылғысын тексеру. Айналарды тексеру. Жүргізуші о р ы н д ы ғ ы н р е т к е к е л т і р у .

Міндеттері мен құрылымы. Автобустық тасымалдау түрлері: қала ішінде, қала сыртында, қалааралық, халықаралық. Автобустармен жолаушылар тасымалын басқарудың жалпы схемасы. Автобус жүргізушісінің міндеті; оның жолаушылардың қауіпсіздігін қамтамасыз етудегі ролі.

№2 тақырып. Жолаушы автокөлігінің техникалық пайдаланушылық көрсеткіштері .

Сандық көрсеткіштер: тасымалдау көлемі, жолаушы айналымы, жұмыстың машина-сағаты. Сапалық көрсеткіштер: техникалық дайындық көрсеткіші, линияға шығу коэффициенті. Линияға автобустарды шығару көлемін арттыру бойынша шаралар. Линияда қозғалыс құрамының болу ұзақтығы. Қозғалыс жылдамдығы. Техникалық жылдамдық. Пайдалану жылдамдығы.

Хабар беру жылдамдығы. Жолаушылар жүрісінің орташа аралығы мен хабар беру жылдамдығын арттыру бойынша шаралар. Жүрісті пайдалану коэффициенті

. Жүрісті пайдалану коэффициентін арттыру шаралары. Сыйымдылықты пайдалану коэффициенті. Орташа мерзімдік жүріс. Жалпы жүріс. Жолаушы автокөлігі жұмысының өнімділігі.

№3 тақырып. Линиядағы автобустар жұмысына диспетчерлік жетекшілік.

Жолаушы автомобильдері тасымалдауы жұмысына жетекшілік етудің диспетчерлік жүйесі. Орталықтандырылған диспетчерлік қызмет. Қозғалмалы құрамды линияға шығаруды ұйымдастыру мен қозғалыс кестесін орындау.

Автобустарды басқа бағыттарға қосу тәртібі. Линияда жұмыс істеп жатқан автобус жүргізушілерімен диспетчерлік байланыс құралы. Линиядағы автобустарға техникалық көмек көрсету тәртібі.

Линиядағы қозғалыс құрамын қабылдау тәртібі. Ауысым аяқталуында линиядан автобустар қайтқан кезде жол парақтарын беру мен толтыру тәртібі. Паркке автобустардың уақытылы оралуын бақылау.

Жолаушы автокөлігіндегі бақылау-ревизорлық қызмет пен оның міндеті.

Линиядағы автобустарды бақылау.

Қозғалыс тұрақтылығы және оның мәні. Қозғалыс тұрақтылығын бақылау құралдары. Қала бағытындағы автобустар жұмысы қозғалысының тұрақтылығын бақылауды ұйымдастыру. Автовокзалдар мен автобекеттер.

Автобустар жұмысының алғашқы есебінің негізгі формалары. Автобустың жол парағы. Билетті есепке алу парағы, қозғалыс тұрақтылығы парағы. Линияда оларды толтыру ережесі.

№4 тақырып. Қалалық және қала сыртындағы бағыттар бойынша автобустар жұмысы.

Автобус бағыттарының саралануы. Аялдау пункттері, олардың орналастырылуы. Бағыт төлқұжаты туралы түсінік. Автобустар қозғалысы жылдамдығын нормалау түсінігі.

Жолаушы бағытындағы автокөліктер қозғалысын ұйымдастырудағы жолдарға қойылатын талаптар. Бағыттарды зерттеу және қауіпті учаскелерді анықтау. Қауіпті учаскелер схемасы.

Автобус бригадасы еңбегін ұйымдастыру. Линиядағы автобустар қозғалысының кестесі. Қозғалыс құрамының бағытты, бекеттік, бақылау кестелері.

Қозғалыс аралығы. Ауысымдық коэффициенті. Рейс. Айналым рейсі. Сәтті сағаттардағы автобустар жұмысы. Қажеттілік аялдамалары. Кондукторсыз автобустар жұмысын ұйымдастыру.

Жолаушыларды автобустармен арнайы тасымалдаудың түрлері мен сипаты (жұмысшыларды жұмысқа одан үйлеріне тасымалдау, бір ретгі тапсырыстарға автобустарды бөлу, балаларды тасу, туристік-экскурсиялық тасымалдау).

Автобустарды пайдалану тиімділігін арттыру жолдары. Автобустарға тиеу

нормасы. Артық зат тиелген автобустар жұмысының қауіптілігі. Автобустар үшін жанар-жағар май мен майлаушы материалдарды үнемдеу бойынша шаралар

Жанар-жағар май мен майлау материалдарына талондар беру мен есепке алу тәртібі. Автобуска май құю; сақтық шаралары.

N5 тақырып. Жолаушы автокөліктеріндегі тарифтер мен билет жүйесі.

Автобустардағы жол жүру тарифтері. Автобустарда жолаушылар мен жүктерді тасымалдау, сонымен қатар жекелеген тапсырыстар бойынша автобустарды пайдалану үшін тарифтер қолдану. Қалалық, қала сыртындағы және қалааралық бағыттағы автобустарда жолаушылардың жол ақысын төлеуі үшін қолданылатын билеттер түрі.

N6 тақырып. Ведомствалық автобустар мен бағыттық таксилер жұмысының е р е к ш е л і к т е р і .

Бағыттық таксилерде жолаушыларды тасымалдауды ұйымдастыру. Жолаушыларды таксомоторлы тасымалдауды ұйымдастыру. Үкіметтік автобустармен жолаушыларды тасымалдауды ұйымдастыру. Жалпы пайдаланудағы үкіметтік және жолаушы автокөліктерінің жұмысын үйлестіру.

N7 тақырып. Автомобиль көліктеріндегі техника қауіпсіздігі мен еңбекті қ о р ғ а у .

Автомобиль көліктерінде еңбекті қорғау, техника қауіпсіздігі және өндірістік санитария бойынша жалпы ереже. Еңбекті қорғау, техника қауіпсіздігі және өндірістік санитария бойынша ұйымдастыру-техникалық шаралар; ескертпе жазулар, плакаттар, нұсқаулар, семинарлар, сақтандыру құралдары және тағы б а с қ а л а р ы .

Нұсқауларды рәсімдеу тәртібі. Өндірістік жарақат және кәсіби ауру. Өндірістегі бақытсыз жағдайларды есепке алу мен тіркеу ережесі.

Автобустарды сақтауға арналған алаңдарға қойылатын талаптар. Жолдар, алаңдар, кірулер мен шығулар. Ғимаратты желдету мен жылыту. Алаңдар мен жолдарды жарықтандыру. Санитарлы-тұрмыстық ғимарат.

Линияға шығу алдында және тұраққа оралу кезінде автобустардың техникалық жағдайын және оның агрегаттарын тексерудегі техника қауіпсіздігі е р е ж е с і .

Этилденген бензин мен антифризді қолданудағы техника қауіпсіздігі ережесі.

Автобустар мен автобус прицептерінің техникалық жағдайы мен құрал-жабдықтарына қойылатын негізгі қауіпсіздік талаптары.

Өңделген газдармен улану қаупі және ескертпе шаралар. Автобустарда жолаушыларды тасымалдаудағы техника қауіпсіздігі ережесі.

Жолаушы автокөлігі кәсіпорнында, вокзалдарда, автотұрақтар мен

автобустарда өрт қауіпсіздігінің жалпы талаптары. Жолаушы автокөлігі кәсіпорнындарын, вокзалдарды, автотұрақтар мен автобустарды өртке қарсы жағдайына көшіру жоспары. Өртке қарсы қолданатын құрал-жабдықтар мен оларды пайдалану тәртібі. Автобуста және тұрақта өрт шыққан жағдайда жүргізушінің әрекеті. Отты өшірушіні пайдалану әдістері. Автобустан өрт шыққан жағдайда жолаушыларды жылдам құтқару тәртібі.

N8 тақырып. Автобустарды пайдалануда қоршаған ортаны қорғау.

Автобустарды жөндеу, техникалық қызмет көрсету және пайдалануда қоршаған ортаға залалды әсерін азайту бойынша негізгі шаралар. Двигательдердің өңделген газдарының түтіндеу деңгейін және көміртекті азайту бойынша шаралар. Дизельді двигательді автобустарда өңделген газдағы көміртектің нормасы мен бақылау әдістері. Қоршаған ортаның ластанбауы үшін жауапкершілікте болу.

"КӨЛІК ҚҰРАЛДАРЫН БАСҚАРУДЫҢ НЕГІЗІ ЖӘНЕ ЖОЛ ҚАУІПСІЗДІГІ" пәні бойынша тақырыбының үлгілік жоспары және бағдарламасы.

Тақырыптық жоспар

№	Тақырыптар	Сағат саны
	Автокөлік қозғалысының негізгі теориясы.	2
	Нашар ауа райы жағдайында автокөлікті басқару.	4
	Таулы жолдарда автокөлікті басқару.	4
	Жоғары қарқынды жолдарда автокөлікті басқару.	6
	Автокөлікті жүргізудегі экономикалық және техникалық қауіпсіздік тәсілдері.	6
	Жоғары жылдамдықта әр түрлі жол-көлік оқиғаларында тиімді басқарудың тәсілдері.	12
	Жол қозғалысы ережесінің негізгі жағдайы.	34
	Жүргізушінің құқықтық жауапкершілігі.	6
	Алғашқы медициналық көмек көрсетілуі*	6
	БАРЛЫҒЫ:	80

* Бұл тақырып практикалық сабақтарда тапсырылады.

Бағдарлама

N1 Тақырып. Автокөлік қозғалысының негізгі теориясы.

Автокөлікке әсер ететін күштер. Автокөліктің ауырлығы орналасқан ортасы. Дөңгелектің жолмен тіркесуі. Жүру жылдамдығы. Автокөліктің тоқтауы. Аялдамалық және тоқтау жолы. Автокөліктің бір қалыптылығы және басқарылуы. Сырғанау түсінігі. Автокөліктің бір жақ бетіне сырғанауынан тұрақтылығы. Автокөліктің өткізілуі.

N2 Тақырып. Нашар ауа райы жағдайында автокөлікті басқару.

Қар көшкіні, мұздық, балшық болған кезде автокөлікті басқарудың ерекшеліктері. Тайғақ жолдарда автокөлікті басқару әдісі.

Қалада және қаладан тыс жердегі қарлы жағдайдағы жолдарда автокөлікті басқару. Автокөлікті тұманды, шанды кезде жүргізу тәсілі. Жаңбырлы және мұзды кезде жүргізу.

Автокөлікті түнгі уақытта және нашар ауа райы жағдайында басқару ерекшеліктері. Таулы жолдың бұрылыстары кезінде тежегіш және қозғалыс уақытында сырғанаудың мүмкіндігі.

N3 Тақырып. Таулы жолдарда автокөлікті басқару.

Таулы автокөлік жолдарының ерекшеліктері. Таулы жолдардың бұрылыстары кезінде автокөліктің ерекшеліктері. Таулы жолдың бұрылыстары кезінде автокөліктің габаритке әсер етуі.

Бұрылысты орындау кезінде тежеу және қозғалыс уақытында сырғанау мүмкіндігі.

N4 Тақырып. Жоғары қарқынды жолдарда автокөлікті басқару.

Бұрылыстар мен айналыстарды орындау ерекшеліктері. Маневр жасау кезінде тұраққа аялдама жасау кезіндегі габариттер есебі. Кездейсоқтық кезінде қозғалыстан шығу үшін жол-көлік жағдайының дамуын жоспарлаудың маңызы. Жолдағы жағдайларды бағалаудың және бақылаудың қажеттілігі.

N5 Тақырып. Автокөлікті жүргізудегі экономикалық және техникалық қауіпсіздік тәсілдері.

Жылу материалдардың экономикалық себебінің белсенділігі. Экономикалық жылулыққа электр қуатының және двигательдің жөндеусіз жүйесінің әсері. Жылдамдық алу негізінде қауіпсіздік және экономикалық басқару құқығы. Автокөліктің тежегіш жүйесін реттеу және оның жағдайын бағалау қажет.

N6 Тақырып. Жоғары жылдамдықта әр түрлі жол-көлік оқиғаларында тиімді басқарудың тәсілдері.

Жүргізушінің дұрыс жүргізе білуі транспорттық жол жағдайларын дамуын болжай біледі, қиын жағдайларды дұрыс әрекет жасап, дұрыс шешім қабылдай алады.

Мүмкін болатын жол-көлік оқиғасы әр түрлі жүргізушілердің, велосипед айдаушының, жаяу жүргіншілердің, соның ішінде балалардың тәртіптерінен ситуациялық талдау жасауға болады.

Тунелде, көпірде, темір жолдарда, ірі бұрылыстарда және басқа да қауіпті жерлерде қауіпсіздік қозғалысын қамтамасыз ететін автокөлікті басқарудың тәсілі.

Шұғыл тежеу әдісі. Қиын сырғанау кезінде жүргізушінің әрекеті. Арт жағымен қозғалу.

№7 Тақырып. Жол қозғалысы ережесінің негізгі жағдайы.

Сабақтың тақырыбы білім орындарында құрылады және өзгертілген жағдайларды оқылуға дейін қажет екеніне тәуелді. Сонымен қатар, оқу тобының құрамы, кәсіби дайындығы, оқып жатқандардың өтініші және тілегі есептелінеді.

№8 Тақырып. Жүргізушінің құқықтық жауапкершілігі.

Құқықтық жауапкершіліктің және заң бұзушылықтың түрлері және түсінігі.

Әкімшілік тәртіптің орындалуын тәртіпке келтіретін органдар.

Келтірілген зиянға материалдық жауапкершілік. Қылмыстардың белгілері және түсінігі. Басқа да заң бұзушылықтан қылмыстың ерекшелігі. Қылмыс құрамы. Жазалардың мақсаты және түсінігі. Әкімшілік жазадан қылмыстық жауапкершіліктің ерекшеліктері. Автокөліктік қылмыстың сипаты. Автокөліктік қылмыстың жасалуының қылмыстық-құқықтық салдары.

Зиян келтіргенге азаматтық құқығы. Азаматтық құқық туралы түсінік. Азаматтық құқық үшін жол-көлікте болған жағдайда кінәнің түсінігі. Жол апаты уақытында зиян келтірілген шығынды төлеу.

№9 Тақырып. Алғашқы медициналық көмек көрсетілу.

Қажетті практикалық әдістердің және манипуляцияның тізімі:

1. Ауыз қуысын тазарту техникасы және жоғарғы демалу жолдарын келтіру.

2. Өкпеге қолдан ауа беру:

- ауыздан ауызға, ауыздан мұрынға.

3. Жүрекке екі қолмен, бір қолмен жабық массаж жасау.

4. Бір құтқарушымен реанимациялық шара қолдану.

5. Екі құтқарушымен реанимациялық шара қолдану.

6. Тамырдың соғуын анықтау:

- сәуле артериясының;

- сан артериясының;

- ұйқы артериясының.

7. Тамыр соғуының дұрыстығын және демалуын анықтау.

8. Көз қарашығының әрекетін анықтау.

9. Қан айналымын уақытша тоқтата тұру техникасы:

- жамбас, ұйқы, иықтың артерияның қысылуы;

- қолдық құралды пайдалануымен бұрап ширатуды келтіру;

- резиналық ширақты келтіру;

- мұрынның алдыңғы тампонадасы;

- "Статин" ұнтағы мен "Колетекс ГЕМ" салфеткасын қолдану.

10. Жараны қалыпқа келтіру.

11. Бинттік орауды жасау

- о р а м а л д ы ;

- с т е р а л ь д і ;

- " ч е п е ц " ;
- т а с б а қ а ш а ;
- ү ш к і л о р а м а л д ы ;
- о к к л ю з о н д ы ;
- қ а й т а л а м а л ы ;
- к о н т у р л ы .

12. Торлы бинтті пайдалану.

13. Соңғысын икемді бинттеу.

14. Жабыстырғышты, бактерицидті жабыстырғышты қолдану.

15. Дөңгелек бұзылған кезде қолда бар құралды пайдалану арқылы көліктік
иммобилизациясы :

- б ұ ғ а н а ;
- и ы қ ;
- б і л е к ;
- с ү й е к ;
- б е л ;
- т і з е ;
- м о й ы н .

16. Бұзылған кезде транспорттық иммобилизацияның техникасы:

- т а з а ;
- і ш қ у ы с ы ;
- ми тамырларының зақымдануы;
- көптеген қабырғалардың сынуы.

17. Зақымданған зақымданушыны зембілге жатқызу техникасы:

- көкірек нүктелері;
- т а з а ;
- о м ы р т қ а ж о т а с ы ;
- б а с т а р ы

18. Зақымданушыны тасу техникасы:

- з е м б і л м е н ;
- к ө р п е м е н ;
- қ о л м е н ;
- а р қ а м е н ;
- и ы қ п е н ;
- о р ы н д ы қ п е н ;
- с а у ы т п е н .

19. Зақымданушыны мына жағдайларда тиеу қажет:

- жолай транспорт (жеңіл, ауыр);
- санитарлы транспорт.

20. Көзді жуу, көзге тамызу техникасы.
21. Зақымданушыдан киімді шешу.
22. Зақымданушыдан мотоцикл баскиімін шешу.
23. Хлорэталонмен ауыртпайтын техникасы.
24. Аэрозолды пайдалану.
25. Жеке жараны таңу пакетінің болуы.
26. Гипотермикалық пакет-контейнерді пайдалану.
27. Ауа шығару жолының техникасы.
28. Естен тану кезінде мұсатырлы спиртті қолдану.
29. Іш қуысын жуу техникасы.

"АВТОБУС ЖҮРГІЗУДІҢ"

үлгілік тақырыптық жоспары және бағдарламасы.

Тақырыптық жоспар

	Тақырыптар мен тапсырмалар	Сағат саны	
		Тәжірибесіз	Тәжірибемен
№ N 1 Тақырып. Тренажерде оқыту			
	Басқару органдарымен танысу, өлшемді-бақылау құралымен және автобус құралымен танысу. Педальмен және басқарудың тетіктерімен жұмыс істеу тәсілін оқыту. Автобусты жұмысқа дайындау. Двигательдің жүруі және тоқтатылуы	1	1
№ N 2 Тақырып. Автодромда үйрету.	Тежеудің тәсілдері. Шығу және кіру тәртібінде қосылған туралығы бойынша қозғалысы	2	2
	Қозғалыста айналу және бұрылу	2	2
	Арт жағымен қозғалу	2	2
	Қақпадан өту	1	1
	Орынды жерде автобусты тоқтату	1	1
	Бірінші бақылау сабағы	0,5	0,5
N3 Тақырып. Қозғалыс жағдайында тұрақты кедергілермен көшелерде оқыту	Баяу қарқында қозғалыспен жолдарда автобусты жүргізу	6/2	2/1
	Қарқынды қозғалысты жолдарда автобусты жүргізу	10/4	4/2
	Сүйретудегі қозғалыс	1	

Әр түрлі қаладағы қозғалыс жағдайларында жүргізу	20/14	4/2
Қорытынды бақылау жұмысы	1	1
Емтихан	2	2
Барлығы	50/16	16/4

Ескерту: қорытынды да жүргізуді оқыту уақыты түнгі уақытта жүргізілетіні көрсетілген.

Бағдарлама

№1 Тақырып. Тренажерде оқыту.

Сабактың мақсаты: басқару органдарын пайдалануды және бақылау құралдарын пайдалануды оқыту, автобусты жұмысқа дайындау, жүру алдында оның техникалық жағдайын тексеру. Қауіпсіздік қозғалысына кедергі жасайтын ақауларды дұрыстау, қауіпсіздік әдісімен двигательді тоқтату және жіберуді үйрету.

№1 Тапсырма. Басқару мүшелерімен, өлшемді-бақылау құралдарымен және автобус құралымен танысу.

Педальдің қызметін және басқару рычагінің әдісін оқыту. Автобусты жұмысқа дайындау. Двигательді тоқтату және жүргізу.

Автобустың ішкі және сыртқы құралдарымен танысу. Жүргізушінің жұмыс орны. Бойы бойынша орындықтар. Рульде дұрыс отыру тәртібі. Арт жағын көрсететін айналарды пайдалану тәсілі.

Басқару мүшелерінің (негізгі және көмекші) орналасуымен танысу. Айна сұртетінді және айна жуатынды пайдалану тәсілі.

Дәрігерлік дәрі-дәрмектермен, өрт сөндірумен және автобуста орналасқан құралдар жинағымен танысу.

Жолды бақылау кезінде басқару мүшелерінің қызметін оқыту:

- педальдің тұтасуын ұстау және жіберу;
- дроссель педалін ұстау және жіберу;
- екі педальмен келісілген қызмет;
- автобусты орнынан қозғауға сәйкес келетін тұрақталатын тормоз және рычагпен, дросселмен, педальдің тұтасуының қызметі;
- бұрылатын белгілерді қосу және ажырату;
- автобусты тоқтатумен сәйкес келетін тұрақталатын тормоз және тетікпен, дросселмен, педальдің тұтасуының қызметі;
- бұрылатын белгілерді қосу және ажырату;
- автобусты тоқтатумен сәйкес келетін тұрақталатын тежегіш және тетікпен, дросселмен, педальдың тұтасуының қызметі;
- гидромеханикалық тапсырыс кезінде автобусты басқару мүшелерімен қызмет жасау тәсілі.

Автобуска май құю. Автобустың техникалық жағдайын тексеру, ақаулардың

п а й д а б о л у ы н т е к с е р у .

Двигательді іске қосуды дайындау. Қорабты рычагтың орналасуын тексеру. Оталдыруды қосу. Тұтқада қолдың қауіпсіз орналасуы. Двигательді жылжыту. Бақылау құралдарының көрсеткіштерін қадағалау.

Двигательді тоқтату. Двигательді жүргізу. Жылыту құралдарын пайдалану тәсілі.

№2 Тақырып. Автодромда оқыту.

Сабақтың мақсаты: Барлық тәртіптің сақталуымен автобусты басқарудың бірінші дағдылы қатысушыларға дарыту.

№2 Тапсырма. Тежегіштер тәсілі. Ішкі және сыртқы тәртіпте қосылған тура тәртіпті қозғалыс .

Кең ара қашықтықта тура тәртіппен қозғалу, автобустың бір қалыптылығы.

Қауіпсіздік тәртіп негізінде автобусты тоқтату. Гидравликалық тапсырыс кезінде туралық бойынша қозғалыс әдісі.

Орнынан қозғау, қысқа аралықта қарқынды қуып жіберу, жоғары тапсырмаға шығу. Педаль дросселінің жылдамдығының жоғарлауымен және төмендеуімен тура келетін қозғалыс .

Шығусыз тәртіпте тапсырысқа қосылу:

- педаль дросселінің жылдамдығын төмендету, тежегіш беру (қажет кезде);
- бірігуді қосу, қораб рычагын бейтарап жағдайында айналдыру, автобустың жүгі және жолдың жағдайы;
- бірігуді ажырату және төменгі тапсырысты іске қосу;
- автобусты тоқтату .

Абайсызда тежегіштің тоқтап қалу кезінде двигатель тежегішінің тәсілін үйрету .

Шұғыл тежегіш және шығусыз тәртіпте тапсырманы қосудың дағдысын дамыту үшін жаттығуды қайталау.

№3 Тапсырма. Қозғалыста айналу және бұрылу.

Орнынан қозғау. Солға белгісін іске қосу. Солға бұрылу, тура қозғалысы. Бұрылу белгісін ажырату. Жоғары тапсырысқа өту, оңға бұрылу белгісін іске қосу. Аралық тапсырмаға көшу. Оңға бұрылу, тура жүру. Бұрылыс белгісін ажырату. Жоғары тапсырысқа өту.

Солға бұрылу белгісін іске қосу. Айналып оң жаққа қозғалу.

Аялдама. Бұрылыс белгісін қосу, аралық тапсырмаға өту, 90⁰ бұрылыспен оңға бұрылу. Аялдама. Бұрылыс белгісін ажырату.

Сигнализацияны қолданумен 90⁰ бұрылыста оңға және солға айналмалы қозғалыс .

Кедергілер арасында оңға және солға айналмалы бұрылу. Автобусты

айналдыруды үйрету дағдысын дамыту үшін жаттығуды қайталау, сигнализацияны қолдану және қозғалысты есептеу.

Орнынан қозғау. Ішкі және сыртқы тапсырыстарын тура қосу қозғалысы. Айналу үшін ыңғайлы орын таңдау.

Артқы жақты қолданумен және қолданудың шектелмеген мөлшерде бұрылу. Гидромеханикалық тапсырыс кезінде бұрылу тәсілдері.

№4 Тапсырма. Артқы жағымен қозғалыс.

Алдыңғы жаққа орнынан қозғау. Автобусты тоқтату, тоқталынатын тежегішпен тежегіш беріп тоқтату. Автобустың артындағы жолды тексеру. Артқы жағындағы белгіні іске қосу. Қауіпсіздік талаптарды қадағалап артқы жақтың қозғалысын жалғастыру.

Артқы терезе жағындағы ашық есік арқылы жолдарды қараумен тура артқы жағымен қозғалу.

Кедергілер арасында артқы жағымен оңға және солға қозғалысы. "Сегізділік" бойынша артқы жағымен айналып қозғалыс. Жағалай шалғай жатқан қабырға бойымен тура арт жағымен қозғалу. Аялдама, артқы жағымен қабырғадан айналып өту.

Гидромеханикалық тапсырыс кезінде артқы жағымен қозғалу тәсілі. Барлық қауіпсіздік тәртібін сақтаумен артқы жақтың қозғалысының дағдысын дамыту үшін жаттығуларды қайталау.

№5 Тапсырма. Қақпадан өту.

Орнынан қозғау. Қақпаға тура қарсы жағдайлар алдыңғы және артқы жақпен қақпадан өту. Қабырғаға бекітіліп тұрған қақпадан артқы және алдыңғы жақпен айналып өту. Оңға және солға айналумен алдыңғы жақпен қақпадан айналып өту, қақпадан шығар алдында тоқтау қажет.

Қауіпсіздік талабын және сақтау өлшемдерін қараумен артқы жақпен қақпадан шығу.

№6 Тапсырма. Тапсырылған орынға автобусты тоқтату.

Тротуарда автобусты тоқтату. Автобус аялдамасы:

- "Тоқта" сызығы;
- екі тақталық дөңгелектен алдыңғы дөңгелекпен;
- екі тақталық дөңгелекпен артқы дөңгелекпен;
- екі тақталық дөңгелектен барлық дөңгелекпен.

Артқы жақпен автобусты тоқтату:

- тротуарда;
- жолдың жағасына;
- маневр жасау арқылы автобусты тоқтату.

Гаражда алдыңғы және артқы жағымен кіру, тұраққа автобусты орнына қою. Алдыңғы жағымен гараждан шығу.

Гидромеханикалық беріліс кезінде орынды жерге автобусты тоқтату әдісі. Сигнализацияны қабылдай отырып және қауіпсіздікті сақтай отырып, әртүрлі жағдайларда нақты орынға автобусты тоқтату дағдысын үйрету үшін жаттығуларды қайталау. Автобусты тоқтатқан кезде авариялық ситуациядан с а қ т а н у .

2 - ш і б а қ ы л а у с а б а ғ ы .

Сабақтың мақсаты: әртүрлі қозғалыс жағдайында тәртіпті қадағалау, сызықта автобустың техникалық жағдайын оқыту.

N7 Тапсырма. Аз қарқынды қозғалыспен жолдарда автобусты жүргізу.

Қаладағы жолдарға аз қарқынды қозғалыспен шығу. Қауіпсіздік дистанциялардағы транспорттық құралдарды жүргізу. Жүретін жолға шығар алдында тәртіптілікті және сақтылықты ұстау керек. Бағытталу қозғалысының өзгеруі. Қуысқа кіру, бұрылыстан өту, қуыстан шығу. Артқы жақты пайдаланумен және пайдаланусыз бұрылыстар. Қақпаға алдыңғы және артқы жақпен кіру, қақпадан шығу. Қысқа жолдарда қауіптілік шараларды сақтай отырып, қарсы келе жатқаннан айналып өту. Қауіпсіз аралықтарды және арақашықтықты қадағалаумен басып озу.

Реттелінген және реттелінбеген қиылыстардан өту.

Қиылысқа жету кезінде қауіпсіздікті сақтау шаралары. Негізгі көшені көзбен тез қарап анықтау. 20 метр қашықтықта көру кезінде реттелінбеген қиылыстың озу тәртібін практикалық үйрету. Реттелінген қиылыстың алдында тоқтау. Трамвай қозғалысы және сол көшеде трамвай жол болған кезде қиылыстан өту.

КӨЛІК ҚҰРАЛЫНЫҢ "Д" САНАТЫНАН "В" САНАТЫНА ЖҮРГІЗУШІЛЕРДІ ҚАЙТА ДАЙЫНДАУДЫҢ ҮЛГІЛІК БАҒДАРЛАМАСЫ.

Көлік құралдарының "В" санатынан "Д" санатына жүргізушілерді қайта дайындаудың үлгілік оқу жоспары.

№	Тақырыптары	Сағат саны		
		барлығы	Соның ішінде	
			теориялық	Практикалық (зертханалық-практикалық)
	Техникалық қызмет көрсету және ұйымдастыру.	50	44	6
	БАРЛЫҒЫ:	50	44	6
	Кеңес беру:	3	3	
	Емтихандар:			
	"Техникалық қызмет көрсету және ұйымдастыру"	12	12	
	Автокөлікті жүргізу*			
	БАРЛЫҒЫ:	65	59	6

Автокөлікті жүргізу**	10		
-----------------------	----	--	--

* Автокөлікті жүргізу бойынша емтихан автокөлікті жүргізуге бөлінген сағат есебінен жүргізіледі.

** Жүргізу оқу уақытынан тыс 10 сағат көлемінде жүргізіледі.

**"КӨЛІК ҚҰРАЛДАРЫН БАСҚАРУДЫҢ НЕГІЗІ ЖӘНЕ
ЖОЛ ҚАУІПСІЗДІГІ" пәні бойынша
тақырыбының үлгілік жоспары және бағдарламасы.**

Тақырыптық жоспар

№	Тақырыптар	Сағат саны
	Автокөлік қозғалысының негізгі теориясы.	4
	Нашар ауа райы жағдайында автокөлікті басқару.	4
	Таулы жолдарда автокөлікті басқару.	4
	Жоғары қарқынды жолдарда автокөлікті басқару.	4
	Автокөлікті жүргізудегі экономикалық және техникалық қауіпсіздік тәсілдері.	6
	Жоғары жылдамдықта әр түрлі жол-көлік оқиғаларында тиімді басқарудың тәсілдері.	8
	Жол қозғалысы ережесінің негізгі жағдайы.	10
	Жүргізушінің құқықтық жауапкершілігі.	4
	Алғашқы медициналық көмек көрсетілуі*	6
	БАРЛЫҒЫ:	50

* Бұл тақырып практикалық сабақтарда тапсырылады.

Бағдарлама

N1 Тақырып. Автокөлік қозғалысының негізгі теориясы.

Автокөлікке әсер ететін күштер. Автокөліктің ауырлығы орналасқан ортасы. Дөңгелектің жолмен тіркесуі. Жүру жылдамдығы. Автокөліктің тоқтауы. Аялдамалық және тоқтау жолы. Автокөліктің бір қалыптылығы және басқарылуы. Сырғанау түсінігі. Автокөліктің бір жақ бетіне сырғанауынан тұрақтылығы. Автокөліктің өткізілуі.

N2 Тақырып. Нашар ауа райы жағдайында автокөлікті басқару.

Қар көшкіні, мұздық, балшық болған кезде автокөлікті басқарудың ерекшеліктері. Тайғақ жолдарда автокөлікті басқару әдісі.

Қалада және қаладан тыс жердегі қарлы жағдайдағы жолдарда автокөлікті басқару. Автокөлікті тұманды, шаңды кезде жүргізу тәсілі. Жаңбырлы және м ұ з д ы к е з д е ж ү р г і з у .

Автокөлікті түнгі уақытта және нашар ауа райы жағдайында басқару ерекшеліктері. Таулы жолдың бұрылыстары кезінде тежегіш және қозғалыс уақытында сырғанаудың мүмкіндігі.

№3 Тақырып. Таулы жолдарда автокөлікті басқару.

Таулы автокөлік жолдарының ерекшеліктері. Таулы жолдардың бұрылыстары кезінде автокөліктің ерекшеліктері. Таулы жолдың бұрылыстары кезінде автокөліктің габаритке әсер етуі .

Бұрылысты орындау кезінде тежеу және қозғалыс уақытында сырғанау мүмкіндігі.

№4 Тақырып. Жоғары қарқынды жолдарда автокөлікті басқару.

Бұрылыстар мен айналыстарды орындау ерекшеліктері. Маневр жасау кезінде тұраққа аялдама жасау кезіндегі габариттер есебі. Кездейсоқтық кезінде қозғалыстан шығу үшін жол-көлік жағдайының дамуын жоспарлаудың маңызы. Жолдағы жағдайларды бағалаудың және бақылаудың қажеттілігі.

№5 Тақырып. Автокөлікті жүргізудегі экономикалық және техникалық қауіпсіздік тәсілдері.

Жылу материалдардың экономикалық себебінің белсенділігі. Экономикалық жылулыққа электр қуатының және двигательдің жөндеусіз жүйесінің әсері. Жылдамдық алу негізінде қауіпсіздік және экономикалық басқару құқығы. Автокөліктің тежегіш жүйесін реттеу және оның жағдайын бағалау қажет.

№6 Тақырып. Жоғары жылдамдықта әр түрлі жол-көлік оқиғаларында тиімді басқарудың тәсілдері.

Жүргізушінің дұрыс жүргізе білуі транспорттық жол жағдайларын дамуын болжай біледі, қиын жағдайларды дұрыс әрекет жасап, дұрыс шешім қабылдай алады .

Мүмкін болатын жол-көлік оқиғасы әр түрлі жүргізушілердің, велосипед айдаушының, жаяу жүргіншілердің, соның ішінде балалардың тәртіптерінен ситуациялық талдау жасауға болады.

Тунелде, көпірде, темір жолдарда, ірі бұрылыстарда және басқа да қауіпті жерлерде қауіпсіздік қозғалысын қамтамасыз ететін автокөлікті басқарудың тәсілі .

Шұғыл тежеу әдісі. Қиын сырғанау кезінде жүргізушінің әрекеті. Арт жағымен қозғалу.

№7 Тақырып. Жол қозғалысы ережесінің негізгі жағдайы.

Сабақтың тақырыбы білім орындарында құрылады және өзгертілген жағдайларды оқылуға дейін қажет екеніне тәуелді. Сонымен қатар, оқу тобының құрамы, кәсіби дайындығы, оқып жатқандардың өтініші және тілегі есептелінеді.

№8 Тақырып. Жүргізушінің құқықтық жауапкершілігі.

Құқықтық жауапкершіліктің және заң бұзушылықтың түрлері және түсінігі.

Әкімшілік тәртіптің орындалуын тәртіпке келтіретін органдар.

Келтірілген зиянға материалдық жауапкершілік. Қылмыстардың белгілері және түсінігі. Басқа да заң бұзушылықтан қылмыстың ерекшелігі. Қылмыс

құрамы. Жазалардың мақсаты және түсінігі. Әкімшілік жазадан қылмыстық жауапкершіліктің ерекшеліктері. Автокөліктік қылмыстың сипаты. Автокөліктік қылмыстың жасалуының қылмыстық-құқықтық салдары.

Зиян келтіргенге азаматтық құқығы. Азаматтық құқық туралы түсінік. Азаматтық құқық үшін жол-көлікте болған жағдайда кінәнің түсінігі. Жол апаты уақытында зиян келтірілген шығынды төлеу.

№9 Тақырып. Алғашқы медициналық көмек көрсетілу.

Қажетті практикалық әдістердің және манипуляцияның тізімі:

1. Ауыз қуысын тазарту техникасы және жоғарғы демалу жолдарын келтіру.
 2. Өкпеге қолдан ауа беру:
ауыздан ауызға, ауыздан мұрынға.
3. Жүрекке екі қолмен, бір қолмен жабық массаж жасау.
4. Бір құтқарушымен реанимациялық шара қолдану.
5. Екі құтқарушымен реанимациялық шара қолдану.
 6. Тамырдың соғуын анықтау:
 - сәуле артериясының;
 - сан артериясының;
 - ұйқы артериясының.
7. Тамыр соғуының дұрыстығын және демалуын анықтау.
8. Көз қарашығының әрекетін анықтау.
9. Қан айналымын уақытша тоқтата тұру техникасы:
жамбас, ұйқы, иықтың артерияның қысылуы;
қолдық құралды пайдалануымен бұрап ширатуды келтіру;
резиналық ширақты келтіру;
мұрынның алдыңғы тампонадасы;
"Статин" ұнтағы мен "Колетекс ГЕМ" салфеткасын қолдану.
10. Жараны қалыпқа келтіру.
11. Бинттік орауды жасау
 - орамалды;
 - стеральді;
 - "чепец";
 - тасбақаша;
 - үшкіл орамалды;
 - окклюзонды;
 - қайталамалы;
 - контурлы.
12. Торлы бинтті пайдалану.
13. Соңғысын икемді бинттеу.
14. Жабыстырғышты, бактерицидті жабыстырғышты қолдану.

15. Дөңгелек бұзылған кезде қолда бар құралды пайдалану арқылы көліктік
иммобилизациясы :

- б ұ ғ а н а ;
- и ы қ ;
- б і л е к ;
- с ү й е к ;
- б е л ;
- т і з е ;
- м о й ы н .

16. Бұзылған кезде транспорттық иммобилизацияның техникасы:

- т а з а ;
- і ш қ у ы с ы ;
- ми тамырларының зақымдануы;
- көптеген қабырғалардың сынуы.

17. Зақымданған зақымданушыны зембілге жатқызу техникасы:

- көкірек нүктелері;
- т а з а ;
- омыртқа жотасы;
- б а с т а р ы

18. Зақымданушыны тасу техникасы:

- з е м б і л м е н ;
- к ө р п е м е н ;
- қ о л м е н ;
- а р қ а м е н ;
- и ы қ п е н ;
- о р ы н д ы қ п е н ;
- с а у ы т п е н .

19. Зақымданушыны мына жағдайларда тиеу қажет:

- жолай транспорт (жеңіл, ауыр);
- санитарлы транспорт.

20. Көзді жуу, көзге тамызу техникасы.

21. Зақымданушыдан киімді шешу.

22. Зақымданушыдан мотоцикл баскиімін шешу.

23. Хлорэталонмен ауыртпайтын техникасы.

24. Аэрозолды пайдалану.

25. Жеке жараны таңу пакетінің болуы.

26. Гипотермикалық пакет-контейнерді пайдалану.

27. Ауа шығару жолының техникасы.

28. Естен тану кезінде мұсатырлы спиртті қолдану.
 29. Іш қуысын жуу техникасы.

"АВТОКӨЛІКТІ ЖҮРГІЗУДІҢ"

үлгілік тақырыптық жоспары және бағдарламасы.

Тақырыптық жоспар

№N	Тақырыптар	Сағат саны
1	Жүруге дайындық. Шектелген жолдарда маневр жасау.	3
2	Жолдармен жүргізу.	3
3	Қиын жолдарда жүргізу.	1
	Бақылау саны	1
	Ішкі емтихан	2
	Барлығы	10

* N1 Тақырып алаңда тапсырылады.

** N3 Тақырып толығымен жолдық және климатикалық жағдайлармен анықталады.

Бағдарлама

N1 Тақырып. Шығуға дайындық. Шектеулі жолдардағы жүру әрекеті.

Автокөліктің техникалық жағдайын тексеру. Отыратын жердің сиымдылығын қарау. Орындықты, артқы жақты көретін айнаны жағдайға келтіру.

Жылдамдық түзу жүру және "Тоқта" деген сызықтың алдына келіп тұру. Тоқтатудың әр түрлері. Кедергілердің арасымен оңға және солға бұрылу. Айнымалы жолмен кедергілер бойынша жылдамдықты бірте-бірте көбейту арқылы жүру. Айдау бойынша техникалық жұмыс істеу, дөңгелектердің бағыныштылығын тексеру.

Артқы жақты көретін айнаны пайдаланып, артқа тіке жүру. Кедергілер арқылы оңға және солға жүру. Түнелде артқы алдыңғы жүріспен жүру. Автотұраққа автокөлікті алдыңғы және артқы жүріспен қою. Платформаға артқы жақпен кіру.

Артқы жүрісті пайдаланып және пайдаланбай жүру. Қақпадан алдыңғы және артқы жүрісті пайдаланып кіру. Қақпадан алдыңғы және артқы жүрісті пайдаланып шығу.

N2 Тақырып. Жол үстінде жүру.

Жолдарға шығу. Автокөліктер арасында қауіпсіз ара қашықтықты сақтай отырып жүру. Көлік құралдарын озып өту. Жолаушылардың өтетін жерлері, халықтық транспорттарының аялдамалары. Бұрылыстар мен айналымдар. Көпірлерде, туннелдерде және жолдардан жүру. Қиылыстық бұрылыстарына орналасу. Бағдарлам мен реттеушілермен реттелетін, қиылыстармен жүру.

Актокөлік жолдарында тұру және тұрақтану. Екінші деңгейлі жолға өту. Екінші деңгейлі жолдан бас жолға шығу. Тар жолда қарсы келе жатқан көліктен өту.

Жүргізудің экономикалық әрекеттерін қайталау.

№3 Тақырып. Қиын жол жағдайларында жүргізу.

Темір жол бекеттерінен өту. Күшті қиылыстардан жүру. Күшті көтерілетін және түсетін жолдармен жүру. Құммен жүру. Тұрып қалған немесе бұзылып қалған көлікті қолда бар материалдармен алып жүру немесе шығару.

Тайғанақ жерлерден қозғалу. Тайғанақ жолдарда автокөлікті басқару. Тайғанда көлікті бірқалыпты ұстау.

Бақылау жұмысы.

Жұмыс төмендегідей тапсырмаларды қамтиды.

1. шығудың алдында көліктің техникалық жағдайын бақылау.
2. орнынан қозғалу, жылдамдық алу, жылдамдықты ең төменге дейін түсіру, жылдамдықты өзгерту арқылы жүру, тоқтау.
3. шектелген жолдардан жүру.
4. көтеріліп бара жатып тоқтау, жүруді бастау.
5. автокөліктер арасында қауіпсіз ара қашықтықты сақтай отырып жүру.
6. автокөлікті тиеу-түсіруге, қызмет көрсететін жерге және автотұраққа беру.

КӨЛІК ҚҰРАЛДАРЫНЫҢ "Д" САНАТЫНАН "С" САНАТЫНА ЖҮРГІЗУШІЛЕРДІ ҚАЙТА ДАЙЫНДАУДЫҢ ҮЛГІЛІК БАҒДАРЛАМАСЫ.

Көлік құралдарының "В" санатынан "Д" санатына жүргізушілерді қайта дайындаудың үлгілік оқу жоспары

	Тақырыптары	Сағат саны		
		барлығы	Соның ішінде	
			теориялық	Практикалық (зертханалық практикалық)
1	2	3	4	5
	Техникалық қызмет көрсету және ұйымдастыру	50	44	6
	Барлығы:	50	44	6
	Кеңес беру	3	3	
	Емтихандар :			
	"Техникалық қызмет көрсету және ұйымдастыру"	12	12	
	Автобусты жүргізу*			
	Барлығы :	65	59	6
	Автобусты жүргізу*	10		

* Автобусты жүргізу бойынша емтихан жүргізуге кеткен сағат есебінен жүргізіледі.

** Жүргізу оқу сағатынан тыс 10 сағат көлемінде жүргізіледі.

**"КӨЛІК ҚҰРАЛДАРЫН БАСҚАРУДЫҢ НЕГІЗІ ЖӘНЕ
ЖОЛ ҚАУІПСІЗДІГІ" пәні бойынша
тақырыбының үлгілік жоспары және бағдарламасы.**

Тақырыптық жоспар

№	Тақырыптар	Сағат саны
	Автокөлік қозғалысының негізгі теориясы.	4
	Нашар ауа райы жағдайында автокөлікті басқару.	4
	Таулы жолдарда автокөлікті басқару.	4
	Жоғары қарқынды жолдарда автокөлікті басқару.	4
	Автокөлікті жүргізудегі экономикалық және техникалық қауіпсіздік тәсілдері.	6
	Жоғары жылдамдықта әр түрлі жол-көлік оқиғаларында тиімді басқарудың тәсілдері.	8
	Жол қозғалысы ережесінің негізгі жағдайы.	10
	Жүргізушінің құқықтық жауапкершілігі.	4
	Алғашқы медициналық көмек көрсетілу*	6
	БАРЛЫҒЫ:	50

* Бұл тақырып практикалық сабақтарда тапсырылады.

Бағдарлама

№1 Тақырып. Автокөлік қозғалысының негізгі теориясы.

Автокөлікке әсер ететін күштер. Автокөліктің ауырлығы орналасқан ортасы. Дөңгелектің жолмен тіркесуі. Жүру жылдамдығы. Автокөліктің тоқтауы. Аялдамалық және тоқтау жолы. Автокөліктің бір қалыптылығы және басқарылуы. Сырғанау түсінігі. Автокөліктің бір жақ бетіне сырғанауынан тұрақтылығы. Автокөліктің өткізілуі .

№2 Тақырып. Нашар ауа райы жағдайында автокөлікті басқару.

Қар көшкіні, мұздық, балшық болған кезде автокөлікті басқарудың ерекшеліктері. Тайғақ жолдарда автокөлікті басқару әдісі.

Қалада және қаладан тыс жердегі қарлы жағдайдағы жолдарда автокөлікті басқару. Автокөлікті тұманды, шаңды кезде жүргізу тәсілі. Жаңбырлы және мұзды кезде жүргізу.

Автокөлікті түнгі уақытта және нашар ауа райы жағдайында басқару ерекшеліктері. Таулы жолдың бұрылыстары кезінде тежегіш және қозғалыс уақытында сырғанаудың мүмкіндігі.

№3 Тақырып. Таулы жолдарда автокөлікті басқару.

Таулы автокөлік жолдарының ерекшеліктері. Таулы жолдардың бұрылыстары кезінде автокөліктің ерекшеліктері. Таулы жолдың бұрылыстары кезінде

автокөліктің габаритке әсер етуі.

Бұрылысты орындау кезінде тежеу және қозғалыс уақытында сырғанау мүмкіндігі.

№4 Тақырып. Жоғары қарқынды жолдарда автокөлікті басқару.

Бұрылыстар мен айналыстарды орындау ерекшеліктері. Маневр жасау кезінде тұраққа аялдама жасау кезіндегі габариттер есебі. Кездейсоқтық кезінде қозғалыстан шығу үшін жол-көлік жағдайының дамуын жоспарлаудың маңызы. Жолдағы жағдайларды бағалаудың және бақылаудың қажеттілігі.

№5 Тақырып. Автокөлікті жүргізудегі экономикалық және техникалық қауіпсіздік тәсілдері.

Жылу материалдардың экономикалық себебінің белсенділігі. Экономикалық жылулыққа электр қуатының және двигательдің жөндеусіз жүйесінің әсері. Жылдамдық алу негізінде қауіпсіздік және экономикалық басқару құқығы. Автокөліктің тежегіш жүйесін реттеу және оның жағдайын бағалау қажет.

№6 Тақырып. Жоғары жылдамдықта әр түрлі жол-көлік оқиғаларында тиімді басқарудың тәсілдері.

Жүргізушінің дұрыс жүргізе білуі транспорттық жол жағдайларын дамуын болжай біледі, қиын жағдайларды дұрыс әрекет жасап, дұрыс шешім қабылдай алады.

Мүмкін болатын жол-көлік оқиғасы әр түрлі жүргізушілердің, велосипед айдаушының, жаяу жүргіншілердің, соның ішінде балалардың тәртіптерінен ситуациялақ талдау жасауға болады.

Тунелде, көпірде, темір жолдарда, ірі бұрылыстарда және басқа да қауіпті жерлерде қауіпсіздік қозғалысын қамтамасыз ететін автокөлікті басқарудың тәсілі.

Шұғыл тежеу әдісі. Қиын сырғанау кезінде жүргізушінің әрекеті. Арт жағымен қозғалу.

№7 Тақырып. Жол қозғалысы ережесінің негізгі жағдайы.

Сабақтың тақырыбы білім орындарында құрылады және өзгертілген жағдайларды оқылуға дейін қажет екеніне тәуелді. Сонымен қатар, оқу тобының құрамы, кәсіби дайындығы, оқып жатқандардың өтініші және тілегі есептелінеді.

№8 Тақырып. Жүргізушінің құқықтық жауапкершілігі.

Құқықтық жауапкершіліктің және заң бұзушылықтың түрлері және түсінігі.

Әкімшілік тәртіптің орындалуын тәртіпке келтіретін органдар.

Келтірілген зиянға материалдық жауапкершілік. Қылмыстардың белгілері және түсінігі. Басқа да заң бұзушылықтан қылмыстың ерекшелігі. Қылмыс құрамы. Жазалардың мақсаты және түсінігі. Әкімшілік жазадан қылмыстық жауапкершіліктің ерекшеліктері. Автокөліктік қылмыстың сипаты. Автокөліктік қылмыстың жасалуының қылмыстық-құқықтық салдары.

Зиян келтіргенге азаматтық құқығы. Азаматтық құқық туралы түсінік. Азаматтық құқық үшін жол-көлікте болған жағдайда кінәнің түсінігі. Жол апаты уақытында зиян келтірілген шығынды төлеу.

№9 Тақырып. Алғашқы медициналық көмек көрсетілу.

Қажетті практикалық әдістердің және манипуляцияның тізімі:

1. Ауыз қуысын тазарту техникасы және жоғарғы демалу жолдарын келтіру.
 2. Өкпеге қолдан ауа беру:
ауыздан ауызға, ауыздан мұрынға.
3. Жүрекке екі қолмен, бір қолмен жабық массаж жасау.
4. Бір құтқарушымен реанимациялық шара қолдану.
5. Екі құтқарушымен реанимациялық шара қолдану.
 6. Тамырдың соғуын анықтау:
 - сәуле артериясының;
 - сан артериясының;
 - ұйқы артериясының.
7. Тамыр соғуының дұрыстығын және демалуын анықтау.
 8. Көз қарашығының әрекетін анықтау.
 9. Қан айналымын уақытша тоқтата тұру техникасы:
жамбас, ұйқы, иықтың артерияның қысылуы;
қолдық құралды пайдалануымен бұрап ширатуды келтіру;
резиналық ширақты келтіру;
мұрынның алдыңғы тампонадасы;
"Статин" ұнтағы мен "Колетекс ГЕМ" салфеткасын қолдану.
10. Жараны қалыпқа келтіру.
11. Бинттік орауды жасау
 - о р а м а л д ы ;
 - с т е р а л ь д і ;
 - " ч е п е ц " ;
 - т а с б а қ а ш а ;
 - ү ш к і л о р а м а л д ы ;
 - о к к л ю з о н д ы ;
 - қ а й т а л а м а л ы ;
 - к о н т у р л ы .
12. Торлы бинтті пайдалану.
13. Соңғысын икемді бинттеу.
14. Жабыстырғышты, бактерицидті жабыстырғышты қолдану.
15. Дөңгелек бұзылған кезде қолда бар құралды пайдалану арқылы көліктік им моб и л и з а ц и я с ы :
 - б ұ ғ а н а ;

- и ы қ ;
- б і л е к ;
- с ү й е к ;
- б е л ;
- т і з е ;
- м о й ы н .

16. Бұзылған кезде транспорттық иммобилизацияның техникасы:

- т а з а ;
- і ш қ у ы с ы ;
- ми тамырларының зақымдануы;
- көптеген қабырғалардың сынуы.

17. Зақымданған зақымданушыны зембілге жатқызу техникасы:

- көкірек нүктелері;
- т а з а ;
- омыртқа жотасы;
- б а с т а р ы .

18. Зақымданушыны тасу техникасы:

- з е м б і л м е н ;
- к ө р п е м е н ;
- қ о л м е н ;
- а р қ а м е н ;
- и ы қ п е н ;
- о р ы н д ы қ п е н ;
- с а у ы т п е н .

19. Зақымданушыны мына жағдайларда тиеу қажет:

- жолай транспорт (жеңіл, ауыр);
- санитарлы транспорт.

20. Көзді жуу, көзге тамызу техникасы.

21. Зақымданушыдан киімді шешу.

22. Зақымданушыдан мотоцикл баскиімін шешу.

23. Хлорэталонмен ауыртпайтын техникасы.

24. Аэрозолды пайдалану.

25. Жеке жараны таңу пакетінің болуы.

26. Гипотермикалық пакет-контейнерді пайдалану.

27. Ауа шығару жолының техникасы.

28. Естен тану кезінде мұсатырлы спиртті қолдану.

29. Іш қуысын жуу техникасы.

" АВТОКӨЛІКТІ ЖҮРГІЗУДІҢ "

үлгілік тақырыптық жоспары және бағдарламасы.

Тақырыптық жоспар

№N	Тақырыптар	Сағат саны
1	Жүруге дайындық. Шектелген жолдарда маневр жасау.	3
2	Жолдармен жүргізу.	3
3	Қиын жолдарда жүргізу.	1
	Бақылау саны	1
	Ішкі емтихан	2
	Барлығы	10

* N1 Тақырып алаңда тапсырылады.

** N3 Тақырып толығымен жолдық және климатикалық жағдайлармен анықталады.

Бағдарлама

N1 Тақырып. Шығуға дайындық. Шектеулі жолдардағы жүру әрекеті.

Автокөліктің техникалық жағдайын тексеру. Отыратын жердің сиымдылығын қарау. Орындықты, артқы жақты көретін айнаны жағдайға келтіру.

Жылдамдық түзу жүру және "Тоқта" деген сызықтың алдына келіп тұру. Тоқтатудың әр түрлері. Кедергілердің арасымен оңға және солға бұрылу. Айнымалы жолмен кедергілер бойынша жылдамдықты бірте-бірте көбейту арқылы жүру. Айдау бойынша техникалық жұмыс істеу, дөңгелектердің бағыныштылығын тексеру.

Артқы жақты көретін айнаны пайдаланып, артқа тіке жүру. Кедергілер арқылы оңға және солға жүру. Тунелде артқы алдыңғы жүріспен жүру. Автотұраққа автокөлікті алдыңғы және артқы жүріспен қою. Платформаға артқы жақпен кіру.

Артқы жүрісті пайдаланып және пайдаланбай жүру. Қақпадан алдыңғы және артқы жүрісті пайдаланып кіру. Қақпадан алдыңғы және артқы жүрісті пайдаланып шығу.

N2 Тақырып. Жол үстінде жүру.

Жолдарға шығу. Автокөліктер арасында қауіпсіз ара қашықтықты сақтай отырып жүру. Көлік құралдарын озып өту. Жолаушылардың өтетін жерлері, халықтық транспорттарының аялдамалары. Бұрылыстар мен айналымдар. Көпірлерде, туннелдерде және жолдардан жүру. Қиылыстық бұрылыстарына орналасу. Бағдаршам мен реттеушілермен реттелетін, қиылыстармен жүру. Актөлік жолдарында тұру және тұрақтану. Екінші деңгейлі жолға өту. Екінші деңгейлі жолдан бас жолға шығу. Тар жолда қарсы келе жатқан көліктен өту.

Жүргізудің экономикалық әрекеттерін қайталау.

N3 Тақырып. Қиын жол жағдайларында жүргізу.

Темір жол бекеттерінен өту. Күшті қиылыстардан жүру. Күшті көтерілетін және түсетін жолдармен жүру. Құммен жүру. Тұрып қалған немесе бұзылып

қалған көлікті қолда бар материалдармен алып жүру немесе шығару.

Тайғанақ жерлерден қозғалу. Тайғанақ жолдарда автокөлікті басқару.
Тайғанда көлікті бірқалыпты ұстау.

Бақылау жұмысы.

Жұмыс төмендегідей тапсырмаларды қамтиды.

1. шығудың алдында көліктің техникалық жағдайын бақылау.
2. орнынан қозғалу, жылдамдық алу, жылдамдықты ең төменге дейін түсіру, жылдамдықты өзгерту арқылы жүру, тоқтау.
3. шектелген жолдардан жүру.
4. көтеріліп бара жатып тоқтау, жүруді бастау.
5. автокөліктер арасында қауіпсіз ара қашықтықты сақтай отырып жүру.
6. автокөлікті тиеу-түсіруге, қызмет көрсететін жерге және автотұраққа беру.

Көлік құралдарын жүргізушілерді
даярлау ережелеріне

2-қосымша

Беткі жағы

Оқыту курстарын бітіргені туралы куәлік

Сыртқы жағы

(оқыту ұйымының атауы) (наименование учебной организации)

Куәлік Свидетельство

Сериясы BN 000000 Серия BN 0000000

Азамат(ша) _____ Выдано гр. _____

(тегі, аты, әкесінің аты,) (фамилия, имя, отчество)

_____ ж."__" _____ в том, что он(а) обучался(обучалась)

_____ ж."__" _____ с"__" _____ г.

аралығында _____ по"__" _____ г

_____ по Программе _____

бағдарламасы бойынша оқығаны _____

және бітіру емтихандарында и на выпускных экзаменах согласно

_____ ж."__" _____ протоколуN _____

_____ хаттамаға сәйкес от"__" _____ г.

мынадай бағалар ("қанағаттанар- получил следующие оценки
лық", "жақсы", "өте жақсы") ("удовлетворительно", "хорошо",
алғаны жөнінде берілді. "отлично")

Құрылғы және техникалық Устройство и техническое
қызмет көрсету _____ обслуживание _____

Жолда жүру қауіпсіздік негізі мен ережелерінен _____ Правила и основы безопасности движения _____
 Практикалық жүргізу _____ Практическое вождение _____
 Емтихан комиссиясының төрағасы _____ Председатель экзаменационной комиссии _____
 Оқыту ұйымының басшысы _____ Руководитель учебной организации _____
 М . О . _____ М . П . _____
 _____ Выдано водительское удостоверение серии _____ N _____
 _____ жол полициясы _____ Дорожной полицией сериясы _____ N№ _____
 жүргізуші куәлігін берді. _____ " _____ г. _____ ж." " _____ М.П. _____
 М.О. _____ (подпись)
 (қолы)

Оқу курсы бітіргені туралы куәлік қатаң есептегі құжат болып, тіркеу үшін кезекті номері және А, В, С, Д, Е, Т әріптен тұратын сериясы типографиялық әдіспен енгізіледі. Куәліктің артқы беті қызғылт түсті сақтандыру торымен жабылған, мәтіннің сол жағы мемлекеттік тілде, мәтіннің оң жағы орыс тілінде. Куәліктің өлшемдері: 160x110 см - ашылған көрінісінде, 80-110 см бүгілген сызығы бойынша.

Көлік құралдарын жүргізушілерді даярлау ережелеріне 3-қосымша

Оқыту ұйымы _____ Оқу автомобиліне арналған Көлік техникалық _____ N _____ жол парағы жарамды, шығуға _____ ж." " _____ рұқсат етемін
 Мекен-жайы _____ Механик _____
 Телефоны _____ (қолы)
 Жоспарланған уақыт: Маркасы _____ Көлікті жарамды
 Парктен шығу Мемлекеттік N _____ жағдайда
 _____ с. _____ мин. қабылдап алдым
 Паркке оралу Шебер _____ Шебер _____
 _____ с. _____ мин. (қолы)
 Медициналық Спидометрдің көрсетуі: Нақты уақыт:
 байқаудан өтті парктен шығар кезде парктен шыққанда

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Оқыту ұйымы басшысының орынбасары _____

(қ о л ы)

Бас бухгалтер _____
(қолы)

Көлік құралдарын жүргізушілерді
даярлау ережелеріне 4-қосымша

(оқыту ұйымының атауы)

Бұйрық

____ ж. " ____ " _____ N _____

Оқуға қабылдау туралы

_____ оқу жылында Көлік құралдарын жүргізушілерді даярлау жоспарына сәйкес бұйырамын:

1. " ____ " санатындағы көлік құралдары жүргізушілерін даярлау (қайта даярлау) бойынша N _____ оқу тобы құрылсын:

2.

N р/с	Тегі, аты, әкесінің аты	Туған күні, айы және жылы	Мекен-жайы, телефоны
1	Айбаров Мұрат Аманжолұлы	12.05.1980	Алматы қ., Правда көшесі, 13-үй, 23 - п ә т е р тел. 948-37-22
2			
-			
30			

3. Оқудың басталуы _____ ж. " ____ " _____

4. Оқудың аяқталуы _____ ж. " ____ " _____

5. Сабақ режимі _____
(сабақ өткізілетін күндері мен уақыты)

6. Теориялық сабақтар - _____ N кабинеті

7. Көлікке ТҚК жөніндегі зертханалық-практикалық сабақтар - техникалық қызмет көрсету зертханасы - _____ №N кабинет

Көлік құралдарын жүргізушілерді
даярлау ережелеріне 5-қосымша

_____ (оқыту ұйымының атауы)

бастығына (директорына)
азамат (ша)_____

(тегі мен аты-жөні)

Өтініш

Мені"___" санатындағы көлік құралына жүргізушілерді даярлау (қайта даярлау) оқу тобына қабылдауыңызды өтінемін. Оқыту режимімен келісемін.

Өзім туралы:_____ (тегі, аты, әкесінің аты)

Туған уақыты:_____ (күні, айы, жылы)

Туған жері _____

Паспорт сериясы _____ N№ _____ берілген уақыты _____

(кім және қашан берген)

Медициналық анықтама _____

(кім және қашан берген)

Тұрақты тұратын жері (тіркеу) _____

(толық мекен-жайы)

Жүргізу куәлігі (болғанда):
сериясы _____, N _____, санаты _____.

Телефондары: үй _____, жұмыс _____.

Білімі _____

(қандай білім беру мекемесі, қашан бітірген және аттестаттың
(д и п л о м н ы ң) N)

Жұмыс орны _____ атқаратын лауазымы _____

_____ санатындағы көлік құралының жүргізушісі ретіндегі жұмыс өтілін растайтын құжат.

Мен, _____ азаматымын.
(азаматтығы)

Бұған дейін жүргізуші куәлігім болған жоқ (бастапқы дайындық кезінде) ;

Көлік құралын жүргізу құқығынан айырылған жоқпын;
Мені жол полициясы жүргізуші куәлігінсіз көлік құралдарын жүргізгенім үшін ұстаған жоқ.

_____)
(қ о л ы)

_____ ж. " _____ "

Ескерту. Еңбек кітапшасынан жүргізуші болып жұмысы істегені туралы көшірме жазба немесе нақты көлік құралын бекітіп беру туралы бұйрықтан көшірме жазба, өзіне тиесілі көлік құралын тіркеу құжаттары (сенімхат) және т.б. көлік құралдарын жүргізу өтілін растайтын құжаттар бола алады.

Көлік құралдарын жүргізушілерді
даярлау ережелеріне 6-қосымша

(оқыту ұйымының атауы)

Бұйрық

_____ ж. " ____ " _____

N _____

N _____ оқу тобын шығару туралы
_____ оқу жылында Көлік құралдарын жүргізушілерді даярлау жоспарына сәйкес бұйырамын:

1. _____ ж. " ____ " _____ ж. " ____ " _____ аралығында оқыған, мынадай құрамдағы N _____ оқу тобы " ____ " санатындағы көлік құралдарын жүргізушілерді даярлау (қайта даярлау) бағдарламасы бойынша оқытуды бітіріп шықты деп есептелсін:

N р/с	Тегі, аты, әкесінің аты	Қорытынды аттестация нәтижелері			Куәліктің сериясы мен N
		ОжТК	ЖЖЕ	Жүргізу	
1.	Айбаров Мұрат Маратұлы	4	4	4	АБ N 0000000
2.					
-					
-					
30.					

2. Ішкі емтихандар нәтижелері бекітілсін.

3. Ішкі емтихандар қорытындылары бойынша жақсы баға алған адамдарға оқуды бітіргені туралы куәліктер берілсін.

4. Аталған топ біліктілік емтиханын тапсыру үшін ЖП-ның ТЕБ-не ұсынылсын.

Көлік құралдарын жүргізушілерді
даярлау ережелеріне 7-қосымша

ТЕБ бастығына

Мені _____

(оқыту ұйымының атауы)

"___" санатындағы көлік құралдарын жүргізушілерді үйрету жөніндегі
N_____ оқу тобына тіркеуіңізді өтінемін.

Мекен-жайы _____ телефоны _____

Сабақтың басталуы _____, сабақтың аяқталуы _____

1. Автокөлік құралдарының құрылғылары мен оларға техникалық қызмет
көрсету бойынша _____

(тегі, аты, әкесінің аты)

білімі _____

мамандығы _____

2. Жол қозғалысы қауіпсіздігі ережелері мен негіздері бойынша

_____ (тегі, аты, әкесінің аты)

білімі _____

мамандығы _____

жүргізуші куәлігінің болуы _____

3. Медициналық көмек көрсету бойынша _____

_____ (тегі, аты, әкесінің аты)

білімі _____

мамандығы _____

Өндірістік көлік жүргізіп үйрету шебері:

1. _____, білімі _____

(тегі, аты, әкесінің аты)

_____ санатындағы автокөлік құралдарын жүргізушісі ретіндегі жұмыс
өтілі - _____ жылды құрайды, оқытып-үйрету құқығын беретін
куәлігінің сериясы _____ N _____, _____ ж. "_____"
_____ берілген.

Оқушылар тізімі

N p/c	Тегі, Аты, Әкесінің аты	Туған күні, айы және жылы	Білімі (жүргізуші куәлігі, сериясы, N, кім берген, берілген күні, автокөлік құралының санаты)	Жұмыс орны	Тұрғылықты жері
1					
2					
3					
4					
5					
6					

Оқыту ұйымының басшысы

_____ (қ о л ы)

М . О .
_____ ж . " _____ " _____

Автокөлік құралын жүргізушіге даярланып жатқан адамдарға арналған 4-бағанда білімі, ал автокөлік құралдарының басқа санаттарына қайта даярланып жатқан жүргізушілер үшін - жүргізуші куәлігі көрсетіледі.

Көлік құралдарын жүргізушілерді даярлау ережелеріне 8-қосымша

Автокөлік құралдарын жүргізуді үйретуді есепке алудың жеке кітапшасы
Сақтау және жүргізу ережелері

1. Кітапша оқушыға оқыту ұйымына қабылданған кезде беріледі және ол осы кітапшаны оқу аяқталғанға дейін сақтайды.
2. Оқушы бұл кітапшасыз сабаққа жіберілмейді.
3. Кітапша әр сабақта көлік жүргізуді өндірістік үйрету шеберіне ұсынылып отырады, ол тиісті бағандарда оқушының нақты оқыған уақыты мен алған бағасын жазып, қолын қояды.
4. Оқушы кітапшаны сақтап, оны мұқият ұстауға тиіс.
5. Оқу аяқталғаннан кейін кітапша оқыту ұйымының оқу бөліміне т а п с ы р ы л а д ы .

_____ (оқыту ұйымының атауы)

_____ (оқушының тегі, аты, әкесінің аты)

N _____ о қ у т о б ы
Оқу 20____ ж. "____" _____ басталды.
Оқу 20____ ж. "____" _____ аяқталды.

Көлік жүргізуді өндірістік үйретуші шебер _____
(тегі, аты-жөні)

Автотренажер: маркасы _____, үлгісі _____
Оқытуға арналған автокөлік құралдары:
маркасы _____, мемлекеттік N _____
маркасы _____, мемлекеттік N _____

Фотосурет Оқыту ұйымы (мекемесі) басшысының жапсырылатын орын орынбасары _____

_____ (қ о л ы)

20__ ж. "____" _____

М.О.

I. Автотренажермен және автокөлік құралын жүргізуді оқыту сабағын тіркеу

Датасы	Басқарманың N	Бағдарлама бойынша жаттығудың атауы	Сағат саны		Бағасы	Қолдары	
			Бағдарлама бойынша	орындалғаны		Шебердің	Оқушының
Тиісті бағдарлама бойынша жаттығулар саны бойынша қатар саны							

II. Техникалық қызмет көрсету бойынша жұмыстардың орындалуын есепке алу

Датасы	Бақылау тексерулер, Күнделікті ТБ	Орындалғаны	Бағасы	Қолдары	
				Шебердің	Оқушының

III. Бақылау тексерулер

Датасы	Жазбалардың қысқаша мазмұны	Бағасы	Тексерушінің қолы

IV. Көлік жүргізу бойынша ішкі емтихан Практикалық емтиханның 1-сатысы

Датасы	Жаттығулардың нөмірлері	Қорытындыбаға	Емтихан қабылдаушының қолы, тегі
Айып баллдары			
Датасы	Жаттығулардың нөмірлері	Қорытынды баға	Емтихан қабылдаушының қолы, тегі
Айып баллдары			
Датасы	Жаттығулардың нөмірлері	Қорытынды баға	Емтихан қабылдаушының қолы, тегі
Айып баллдары			

Практикалық емтиханның 2-сатысы

Датасы	Маршруттың нөмірі	Айып баллдары	Қорытынды баға	Емтихан қабылдаушының қолы, тегі

Датасы	Маршруттың нөмірі	А й ы п баллдары	Қорытынды баға	Емтихан қабылдаушының қолы, тегі
Датасы	Маршруттың нөмірі	А й ы п баллдары	Қорытынды баға	Емтихан қабылдаушының қолы, тегі
Датасы	Маршруттың нөмірі	А й ы п баллдары	Қорытынды баға	Емтихан қабылдаушының қолы, тегі

V. Оқуға барлығы _____ сағат жұмсалды.

Соның ішінде автотренажерларда _____ сағат және автокөлік құралдарын жүргізіп үйренуге _____ сағат, оның ішінде: жүк көліктерін жүргізуге _____ сағат, автобус жүргізуге _____ сағат, автопоезд жүргізуге _____ сағат.

Көлік жүргізу жөніндегі ішкі емтиханды тапсырды.

Көлік жүргізуге қосымша _____ сағат берілді.

Оқыту ұйымы басшысының орынбасары _____
(қолы)

М.О. 20__ ж. " __ " _____

Қосымша жүргізулерден кейін ішкі емтиханды тапсырды.

Оқыту ұйымы басшысының орынбасары _____
(қ о л ы)

М.О. 20__ ж. " __ " _____

Көлік құралдарын жүргізушілерді
даярлау ережелеріне 9-қосымша

Автомобильді практикалық жүргізу жөніндегі біліктілік емтиханын өткізу әдістемесі 1. Жалпы ережелер

1. Автомобильді практикалық жүргізу жөніндегі біліктілік емтиханы (бұдан әрі - емтихан) үміткер-жүргізушілерге жүргізуші куәліктерін беру мүмкіндігін анықтау мақсатында жүргізіледі.

2. Емтихан жалпы түрде практикалық емтиханның екі сатысынан тұрады (бірінші сатысы - жол қозғалысынан шектелген алаңда немесе автодромда; екінші сатысы - нақты жол қозғалысы жағдайында сынақты жол бағытымен жүргізу).

3. Емтиханның әр бөлігі бір-біріне тәуелсіз мынадай жүйемен бағаланады: оң баға - "ТАПСЫРДЫ", теріс баға - "ТАПСЫРМАДЫ". Практикалық емтиханның бірінші сатысындағы оң баға теориялық емтиханнан алынатын оң бағаның жарамдылық мерзіміне дейін өз күшінде болады. Егер де үміткер-жүргізуші емтиханның қайсыбір бөлігі бойынша теріс баға алса, онда бұрынғы тапсырған

емтиханның бөлігі бойынша қайта тапсырмайды.

4. Үміткер-жүргізуші алған баға емтихан хаттамасына (1 қосымша) жазылады.

5. Практикалық емтихан жүргізуші куәлігі берілетін санат бойынша жүргізуге рұқсат етілген көлікпен:

1) "А" - бүйір жағындағы тіркемесі жоқ екі дөңгелекті мотоциклмен;

2) "В" - рұқсат етілген салмағы ең көп дегенде 3500 кг болатын және жүргізушінің орындығынан басқа 8 орындығы бар, өзінің техникалық сипаты бойынша шамамен 100 км/сағ. жылдамдықпен жүретін автомобильдермен;

3) "С" - рұқсат етілген салмағы кемінде 7000 кг. болатын жүк автомобильдермен;

4) "Д" - сыйымдылығы кемінде 28 орындықтан тұратын, ұзындығы 7 метрден асатын автобустармен;

5) "Е" - тартқыштары төмендегідей санаттағы КҚ болып табылатын КҚ құрамында:

"В" - рұқсат етілген салмағы кемінде 1000 кг., ал көлік құралы құрамының рұқсат етілген салмағы 3500 кг.-нан асатын тіркемелермен;

"С" - ара қашықтығы 1 м.-ден асатын екі осі бар тіркеме немесе жартылай тіркемелермен;

"Д" - бір-біріне жалғанған автобуспен қабылданады.

2. Жол қозғалысынан тыс жердегі алаңда немесе автодромда практикалық емтиханды өткізу

6. Емтихан үміткер-жүргізушілердің нақты санат бойынша КҚ жүргізе алу машықтарын тексеру және нақты жол қозғалысы жағдайымен емтиханның екінші сатысына жіберу мүмкіндігін анықтап жүргізуші куәлігін беру шешімін шығару мақсатында өткізіледі.

7. Практикалық емтиханның бірінші сатысын өткізген кезде үміткер-жүргізушінің тиісті іс әрекеттері мен жүргізе алу машықтары тексеріледі:

а) КҚ басқару кезінде механизмдерін қолдану;

б) артқы айнасына қарау;

в) орнынан қозғалу;

г) шектелген кеңістікте алдыңғы және артқы жүрісін оңтайландыру;

д) маневрдің оңтайлы траекториясын тұрғызу;

е) КҚ дистанциясын, интервалын, көлемді параметрін бағалау;

ж) берілісін ауыстырып қосу;

з) белгіленген орында аялдама жасау;

- и) КҚ жүргін бөлігіне қарама қарсы тұраққа қою;
- к) боксқа артқы жүріспен кіру;
- л) шектелген кеңістікте артқы және алдыңғы жүріспен 180 градусқа бұрылу;
- м) мотоциклді бір ғана қолмен жүргізу;
- н) мотоциклді арнайы қағылған тақтаның үстімен жүргізу;
- о) мотоциклді шағын жылдамдықпен жүргізу;
- п) КҚ тікелей артқы жүріспен жүргізу;
- р) КҚ артқы ернеуімен платформаға қою.

8. Практикалық емтиханның бірінші сатысы нақты санаттың сынақ жаттығулары жиынтығы бойынша жол қозғалысынан шектелген алаңда немесе автодромда (әрі қарай алаңда) өткізіледі.

9. Сынақ жаттығулар жиынтығы мынандай болып келеді:

- 1) КҚ "А" санатындағы үміткер-жүргізушілер үшін 3 жаттығу:
№ N 1 жаттығу үлкен дәліз, "көлемді жарты шеңбер", "жүрдек тежеуіл";
№ N 2 жаттығу "жыланшық", "қағылған тақта", "шағын жылдамдықпен жүргізу";
№ N 3 жаттығу үлкен "сегіздік".

Бүйірінде тіркемесі бар мотоциклмен емтихан қабылдаған кезде мынандай қарапайым бөлшектерден тұратын сынақ жаттығуы қолданылады: "жыланшық" (5м. қадам, дәліздің көлемі 5м.), "үлкен сегіздік" (шығыршықтың сыртқы диаметрі 8м., шығыршық ортасы арасының қашықтығы 6,5м.); "жүрдек тежеуіл";

2) КҚ "В", "С" және "Д" санатының жүргізуші кандидаттары үшін үш жаттығудан тұратын үш тәсіл қарастырылған:

N1 тәсіл N 4 жаттығу көтермелеудегі аялдама мен қозғалыс; N5 жаттығу "артқы жүріспен қарама қарсы тұраққа қою"; N6 жаттығу "жыланшық";

№N2 тәсіл N4 жаттығу "көтермелеудегі аялдама мен қозғалыс"; N5 жаттығу "артқы жүріспен қарама қарсы тұраққа қою"; N7 жаттығу "бұрылыс";

№ N3 тәсіл N4 жаттығу "көтермелеудегі аялдама мен қозғалыс"; N5 жаттығу "жыланшық", N8 жаттығу "боксқа кіру";

Емтиханды өткізу тәсілін емтихан қабылдаушы таңдайды және үміткер-жүргізушіге практикалық емтиханды тапсыру алдында жариялайды.

3) КҚ "Е" ("ВЕ", "СЕ", "ДЕ") санатындағы үміткер-жүргізушіге арналған екі ж а т т ы ғ у :

№ N9 жаттығу "платформаға артқы ернеумен қою";

№ N10 жаттығу "артқа қарай түзу жүру".

10. Көлікпен емтихан тапсыруда жүргізуді үйрету үшін (егер де дайындық басқа КҚ жүргізілсе) үміткер-жүргізушіге шектелген алаңнан тыс жерлерде ұзақтылығы ең көп дегенде екі минут болатын сынау түрінде жүргізуге құқық

беріледі. Сонымен қатар, КҚ емтиханында өз меншігіндегі көлігі ("А" санаттағы КҚ басқа) болуы керек. Сынау түрінде жүргізуге үйрену кезінде жіберілген қателікке хаттама толтырылмайды және ол емтиханның қорытындысына әсер етпейді.

Сынақ түрінде жүргізуді орындағаннан кейін үміткер-жүргізуші өзінің дайын еместігі туралы жариялап, емтихан тапсырудан бас тарта алады. Мұндай жағдайда орындау ісі практикалық емтиханды тапсыру негізінде есептелмейді.

3. Емтиханның өткізілуін ұйымдастыру

11. Емтихан жеке өткізіледі. Емтихан бір сондай-ақ, бірнеше үміткер-жүргізушілерден қабылданады.

12. Практикалық емтиханның бірінші сатысы екі әдістің біреуімен өткізіледі:

1) үміткер-жүргізуші жеке түрде жиынтықта қарастырылған барлық жаттығуларды орындайды. Мұндай жағдайда жүргізуші кандидат қозғалтқышты өшірмей емтихан қабылдаушыға бірінші жаттығуды орындап келесі жаттығуға дайын екенін хабарлайды;

2) бірнеше жүргізуші кандидаттар кезекпен жиынтықта қарастырылған жаттығуды орындағаннан соң келесі жаттығуды орындауға кіріседі.

Емтиханның өткізілу әдісі емтихандық бөлімшенің материалдық техникалық жабдықталғанына, алаңның орналасуы мен көлеміне, емтихан қабылдаушының және емтихан тапсырушылар мен емтиханға арналған КҚ сан мөлшеріне қарай қарастырылады.

13. КҚ нақты санатына арналған жинақтық жаттығулардың жүйелі түрде орындалуы емтихан қабылдаушымен анықталады.

14. NN1-14 жаттығулар механикалық трансмиссиясы бар КҚ ғана орындалады.

15. КҚ Жолда жүру ережесінің талаптарына және КҚ пайдалануға жіберу жөніндегі негізгі ережеге сәйкес болуы керек.

Жаттығуды орындаудан бұрын КҚ жүруге дайын зонасына қосылып, қозғалтқышты қыздырылып өшірілуі керек, беріліс қорабының иін тірегі бейтарап жағдайда болып, тоқтату тежегіші қосылып тұруы керек.

16. Емтихан мынандай талаптарды қанағаттандыратын алаңда өткізілуі керек:

- 1) алаң жаттығудың сызбасына сәйкес орналасуы керек (N қосымша);
- 2) "Көтермелеудегі аялдама мен қозғалыс" атты N жаттығу үшін қағылған эстакада жіберілмейді;
- 3) көлбеу учаскесінің шамамен 8-16% мөлшеріндей еңіс жолы болуы керек;
- 4) алаңның жабындысы (с.қ. көлбеу учаскесі) мезгіліне қарай тегіс және беті

кедір бұдыр болуы керек;

5) дөңгелектің тұтасу коэффициенті алаңның жабындысынан 0,4 тен төмен болмауы керек.

17. Емтиханды:

1) егер де КҚ қолданыстағы Әдістеменің 15 тармағындағы талаптарға сәйкес келмеген;

2) егерде алаң қолданыстағы Әдістеменің 16 тармағындағы талаптарға сәйкес келмеген жағдайда өткізуге болмайды.

18. Жаттығудың орындалуын бақылау емтихан қабылдаушының қатысуымен немесе техникалық құралдың көмгімен жүзеге асырылады.

Емтиханның өткізілуі барысында білім беру, автокөлік ұйымдарының өкілдері, әскери комиссариат және өзге де ұйымдардың өкілдері (әрі қарай көмекші) көмектесе алады.

4. Емтиханның өткізілуі

19. Емтихан қабылдаушы жүргізуші кандидатты емтиханның өткізілу үлгісі, әдісі, тәртібімен, бағалау жүйесімен таныстырып анықталған сабақтас түрде КҚ нақты санатына арналған жинақтық жаттығуларды орындауды ұсынады.

20. Емтихан қабылдаушының бұйрығымен жүргізуші кандидаты КҚ емтиханында орнына отырып, қозғалыс бағытына дайындалып жаттығуларды орындайды.

21. Емтиханды өткізу барысында емтихан қабылдаушы тапсырманы орындау үдерісін бақылап, уақыт мөлшерін белгілеп, жүргізуші кандидатына бұйрық беріп, бақылау кестесінің көмегімен емтихан парағындағы қателерді жіктеп тіркейді де, жүргізуші кандидатымен жиналған айып баллын қорытындылап әр жаттығу және емтихан бойынша баға қояды.

5. Бағалау жүйесі

22. Қорытынды баға КҚ нақты санатына бойынша жинақталған жаттығуларды орындағаны үшін қойылатын бағаның негізінде шығарылады.

23. Әр жаттығуды орындау дұрыстығы: "ОРЫНДАДЫ" оң бағалау, "ОРЫНДАМАДЫ" теріс бағалау жүйесі бойынша бағаланады.

Әр жаттығу үшін қатаң, орта және кіші болып бөлінетін қате түрінің тізбесі анықталған. Осы жіктелуге сәйкес жіберген әр қателігі үшін жүргізуші кандидатына айып баллы аударылады: қатаң қате үшін 5 балл, орта қате үшін 3 балл, кіші қате үшін 1 балл.

Қате түрлері тізбесінен тұратын бақылау кестесі және жіберілген қателер

бойынша айып балл шкаласы бірінші сатыдағы практикалық емтихан Әдістемесінің 2 Қосымшасында көрсетілген.

"ОРЫНДАДЫ" деген баға егер де үміткер-жүргізуші жаттығуларды орындаған кезінде қате жібермеген немесе жіберілген қате саны ең кем дегенде 5 балл болғанда шығарылады.

"ОРЫНДАМАДЫ" деген баға жіберілген қате саны 5 және одан көп болғанда шығарылады.

24. "ТАПСЫРДЫ" деген қорытынды баға практикалық емтиханның бірінші сатысында үміткер-жүргізуші КҚ нақты санаты бойынша қарастырылған барлық жаттығулары үшін "ОРЫНДАДЫ" деген баға алғанда шығарылады.

"ТАПСЫРМАДЫ" қорытынды бағасы практикалық емтиханның бірінші сатысында үміткер-жүргізуші КҚ нақты санаты бойынша қарастырылған екі жаттығуы үшін "ОРЫНДАМАДЫ" деген баға алғанда, немесе жаттығудың біреуін орындаудан бас тартқан кезде шығарылады.

25. Егер де жүргізуші кандидат жинақтық жаттығулардың біреуіне "ОРЫНДАМАДЫ" деген баға алғанда оған осы жаттығуды қайтадан орындау ұсынады. Қайта орындалатын жаттығудың нөмірі емтихандық парақта көрсетіледі.

26. Практикалық емтиханның бірінші сатысы бойынша жаттығуды қайтадан орындаған кезде оң қорытынды шықса жүргізуші кандидатына "ТАПСЫРДЫ" деген қорытынды баға, ал теріс қорытынды шыққан жағдайда "ТАПСЫРМАДЫ" деген қорытынды бағасы шығарылады.

6. Ақиқатты жол қозғалысы жағдайында практикалық емтиханның өткізілуі (екінші саты)

27. Емтихан үміткер-жүргізушілердің ақиқатты жол қозғалысы жағдайында нақты санат бойынша КҚ өз бетімен жүргізу машықтарын тексеру және оған жүргізуші куәлігін беру мүмкіндігі туралы шешім шығару мақсатында жүргізіледі.

28. Практикалық емтиханның екінші сатысын жүргізу барысында жүргізуші кандидаттардың мынандай бөлімдер бойынша ЖЖЕ талаптарын орындау және оны қолдану мүмкіндігі тексеріледі:

- 1) жүргізушілердің жалпы міндеті;
- 2) арнайы дабылдарды қолдануы;
- 3) бағдаршам және қолмен реттеушінің белгісі;
- 4) апаттық дабылдар мен апаттық аялдама белгісін қолдануы;
- 5) қозғалыстың басталуы, маневрлеу;
- 6) көлік құралының жүрген бөлігінде орналасуы;

- 7) қозғалыс жылдамдығы;
 - 8) басып озу, қарама қарсы жолға шығу;
 - 9) тоқтау және тұраққа қою;
 - 10) жол қиылысын кесіп өту;
 - 11) жаяу жүргінші және белгілі бағыттағы көліктердің аялдамасы;
 - 12) теміржол арқылы қозғалыс;
 - 13) белгілі бағыттағы көліктердің басымдылығы;
 - 14) сыртқы жарық беру жабдықтары мен дыбыс дабылдарын қолдану.
29. Практикалық емтиханның екінші сатысы белгілі сынау бағытымен жүргізіледі (әрі қарай бағыт).

Белгілі бағыттың қажетті мөлшері жергілікті жағдайға байланысты болып келеді. Әрбір белгілі бағыт бойынша А4 форматындағы бағыт картасы ресімделіп реттік нөмір беріледі. Барлық бағыттар Алматы, Астана және облыстық ІІД ЖПБ бастықтарымен бекітіледі.

30. Белгілі бағыт көше жол торабы, жол белгілері мен жолтаңба элементтерінің анықталған жиынтығынан тұрып, сондай ақ, үміткер-жүргізушімен ЖЖЕ сақтау арқылы емтихан қабылдаушының тапсырмасы бойынша міндетті іс әрекетті орындау мүмкіндігін қарастыру керек.

7. Емтиханның өткізілуін ұйымдастыру

31. Емтихан жеке түрде өткізіледі.

Емтихандық КҚ емтиханды өткізу барысында үміткер-жүргізуші және емтихан қабылдаушы болуы керек. Сонымен бірге, КҚ иесі (әрі қарай - КҚ иесі) немесе өкілінің қатысуына болады.

Емтиханға КҚ иесінің қатысуы мақсатты түрде қарастырылуы керек және КҚ басқаратын органдарымен рұқсат беру мақсатында белгілі бағыт бойынша қозғалыс кезінде ол алдыңғы орында отыруы керек.

32. Практикалық емтиханның екінші сатысы мынандай екі әдістің біреуімен өткізіледі:

1) бірнеше жүргізуші кандидат белгілі бір бағыт бойынша кезектесіп жол жүреді;

2) бірнеше жүргізуші кандидат бірнеше бағыт бойынша жол жүреді; Емтиханның өткізілу әдісі бағыт мөлшеріне, емтихан қабылдаушы, емтихан тапсырушы және пайдаланылатын емтихандық КҚ санына қарай таңдалады.

Емтиханның өткізілуіне жұмсалатын уақытша шығынды оңтайландыру үшін әр жол бағытының бір орыннан шығып, бір орынға келуі мақсатты түрде қарастырылуы керек.

33. Жол бағыты бойынша қозғалу үдерісіндегі бағыт және тапсырма емтихан

қабылдаушымен белгіленеді.

34. Көлік құралы ЖЖЕ және КҚ пайдаланудың негізгі Ережесінің талаптарына сәйкес болуы керек.

Емтихан тапсырудың алдында КҚ жол бағытымен жүрер кезде емтихан қабылдаушымен немесе КҚ иесімен бекітілуі керек, қозғалтқышы қыздырылып өшірілуі керек, беріліс қорабының иін тірегі бейтарап жағдайда болып, тоқтату тежегіші қосылып тұруы керек.

35. Белгілі жол бағыты жүргізуші кандидатпен емтихан қабылдаушының мынандай тапсырмасын орындау мүмкіндігімен қамтамасыз етілуі керек:

- 1) қолмен реттелетін жол қиылысын кесіп өту;
- 2) біркелкі жол бойымен қолмен реттелмейтін жол қиылысын кесіп өту;
- 3) бірдей емес жол бойымен қолмен реттелмейтін жол қиылысын кесіп өту;
- 4) сол жаққа, оң жаққа бұрылу және бұрылыс;
- 5) бір бағыттағы жол қозғалысына арналған екі не одан да көп жолағы қарастырылған жол учаскесінде қатармен тұру;
- 6) б а с ы п о з у ;
- 7) рұқсат етілген аса жоғары жылдамдықпен жүру;
- 8) жаяу жүргінші жолы және бағыт бойынша КҚ аялдамасы;
- 9) шұғыл аялдаманы қоса түрлі жылдамдықпен қозғалыс жасағанда тоқтату ж ә н е а я л д а у ;

Белгіленген жол бағыты КҚ түрлі санатына әсерін тигізетін жоғарыда көрсетілген әрекеттердің орындалу ерекшелігін ескеруі керек.

36. Бағыт бойынша емтиханның өткізілу ұзақтылығы кем дегенде 20 минут болуы керек, дегенмен, жүргізуші кандидаты "ТАПСЫРМАДЫ" деген баға алғаннан соң емтихан мерзімінен бұрын аяқталуы мүмкін.

Үміткер-жүргізуші емтихан қабылдаушының қолданыстағы Әдістеменің 35 тармағында қарастырылған барлық тапсырмасын орындаған жағдайда емтиханның өткізілу уақытының қысқартылуына рұқсат етіледі.

37. Емтихан мынандай жағдайларда өткізілмейді:

- 1) КҚ қолданыстағы Әдістеменің 34 тармағындағы талаптарға сәйкес к е л м е г е н д е ;
- 2) жол бағыты қолданыстағы Әдістеменің 29, 30 тармағындағы талаптарға с ә й к е с к е л м е г е н д е ;
- 3) жол бағыты учаскелерінің жол қауіпсіздігіне қауіп төндіргенде.

8. Емтиханды өткізу

38. Емтихан қабылдаушы жүргізуші кандидатты емтиханның өткізілу үлгісі, әдісі, тәртібімен, бағалау жүйесімен таныстырып анықталған сабақтас түрде КҚ

нақты санатына арналған жинақтық жаттығуларды орындауды ұсынады.

Емтихан қабылдаушы емтихан парағына жол бағытының нөмірін белгілейді.

39. Емтихан қабылдаушының бұйрығы бойынша үміткер-жүргізуші емтихандық КҚ жүргізуші орнына отырып емтихан қабылдаушының нұсқауын тыңдап жол бағыты бойынша қозғалыс жасап жүргізуге дайындалуы керек.

40. Жол бағыты бойынша қозғалған кезде емтихан қабылдаушы үміткер-жүргізушіге бұйрық айтып, тапсырманың дұрыс орындалуын бақылап, емтихан парағына жіберілген қателерді жіктеп белгілейді, үміткер-жүргізушімен жиналған айып баллын есептеп емтиханның қорытынды бағасын шығарады.

Жүргізуші кандидатына емтихан қабылдаушыдан нақты және өз уақытында бұйрық беріліп тұруы керек. Бұрылу немесе тоқтау бұйрығы: "Тоқтауға орын таңдап тоқтаңыз" немесе "Бұрылу орнын таңдаңыз" үлгісі ретінде айтылуы керек.

Жүргізуші кандидаты емтихан қабылдаушының ұсынысы бойынша өз бетінше оңтайлы іс әрекет тәртібін анықтайды.

Жүргізуші кандидатын ЖЖЕ талаптарын қайсыбір жолмен бұзуға итермелеуге тыйым салынады.

Жол қозғалысы қауіпсіздігіне қатер туындаған жағдайда жол көлік оқиғасының орын алуын болдырмау мақсатында емтихан қабылдаушы немесе КҚ иесі (егер де ол болған жағдайда) тез арада емтихандық КҚ жүргізу үдерісіне кедергі жасауы керек.

41. Емтиханның қорытынды бағасы жазылған емтихан парағына емтихан қабылдаушының қолы қойылады.

9. Бағалау жүйесі

42. Практикалық емтиханның екінші сатысы нәтиже бойынша: "ТАПСЫРДЫ" оң, "ТАПСЫРМАДЫ" теріс баға жүйесімен бағаланады.

43. Емтиханды бағасын анықтау үшін қатаң, орта және кіші болып бөлінетін қате түрінің тізбесі анықталған. Осы жіктелуге сәйкес жіберген әр қателігі үшін үміткер жүргізушіге айып баллдары қойылады: өрескел қате үшін - 5 балл, өрескел емес қате үшін - 3 балл, жеңіл қате үшін - 1 балл.

44. "ТАПСЫРДЫ" деген қорытынды баға емтихан барысында үміткер-жүргізуші бірде бір қате жіберілмесе немесе жіберілген қате бойынша айып баллы кем дегенде 5 болғанда "ОРЫНДАДЫ" деген баға шығарылады. Өзге жағдайда жүргізуші кандидаты "ТАПСЫРМАДЫ" деген баға алады.

Көлік құралдарын жүргізушілерді даярлау ережелеріне 10-қосымша

Емтихан хаттамасы

(алдыңғы жағы)

ПРАКТИКАЛЫҚ ЕМТИХАННЫҢ БІРІНШІ САТЫСЫ

Датасы _____	Жаттығу нөмірі	Қорытынды баға	Емтихан қабылдаушының тегі, қолы
Айып баллы			
Датасы _____	Жаттығу нөмірі	Қорытынды баға	Емтихан қабылдаушының тегі, қолы
Айып баллы			
Датасы _____	Жаттығу нөмірі	Қорытынды баға	Емтихан қабылдаушының тегі, қолы
Айып баллы			

Емтихан хаттамасы (артқы жағы)

ПРАКТИКАЛЫҚ ЕМТИХАННЫҢ ЕКІНШІ САТЫСЫ

Әдеттегі қате	Қателер үшін айып баллының шкаласы			
		Датасы __ Жол бағыты	Датасы ____ Жол бағыты	Датасы ____ Жол бағыты
А. Өрескел				
1.1. Осындай құқығы бар КҚ жүргізушілеріне қозғалысы кезінде басымдылық көрсетпеді (кедергі жасады.)	5			
1.2. Осындай құқығы бар жаяу жүргіншілер мен (немесе) велосипедшілерге қозғалыс кезінде басымдылық көрсетпеді	5			
1.3. Қарсы қозғалыс жолағына немесе трамвайдың жолына қарсы шықты	5			
1.4. Бағдаршамның немесе қолмен реттеушімен тыйым салынған белгісінен өтіп кетті	5			
1.5. Жазылып берілетін және тыйым салынатын белгі басымдылығының талаптарын орындамады	5			
1.6. 2.5. белгісі тұрғанда тоқтау жолағын немесе				

бағдаршамның тыйым салынатын белгісін кесіп өтті	5			
1.7. Басып озу ережесін бұзды	5			
1.8. Бұрылу ережесін бұзды	5			
1.9. Оңға, солға бұрылу кезінде немесе кері бұрылған кезде жүргін бөлігінде тиісті орынға тұрмады	5			
1.10. Теміржол өтпесін кесіп өту ережесін бұзды	5			
1.11. Бекітілген қозғалыс жылдамдығын асырды	5			
1.12. Жол қозғалысына қауіп төнген кезде тоқтамай жылдамдығын төмендетпеді	5			
1.13. ЖКО-ны болдырмау мақсатында емтихандық КҚ жүргізу үдерісіне кедергі жасау қажеттілігін тудырған үміткер-жүргізушінің әрекеті мен әрекетсіздігі	5			
Б. Өрескел емес				
2.1. Тоқтау ережесін бұзды	3			
2.2. Жүру алдында, басқа орынға орналасу, бұрылу кезінде (кері бұрылу) жарық белгісін қоспады	3			
2.3. ақпараттық көрсеткіш белгілерінің, жолтаңбаның талаптарын орындамады (ЖЖЕ 2 Қосымшадағы 1.3., 1.12. белгілерінен басқа)	3			
2.4. Бекітілген жағдайда апаттық дабылдарды немесе апаттық аялдама белгісін қолданбады	3			

2.5. КҚ қозғалысына көлденең бағытта кедергі жасап туындаған кептелім кезінде жол қиылысын кесіп өтті	3			
В. Жеңіл				
3.1. Қауіпсіздік белбеуін тақпаған	1			
3.2. Бұрылу белгісін өз уақытында қоспаған және өшірмеген	1			
3.3. КҚ жүргін бөлігінде орналасу тәртібін бұзды	1			
3.4. Жол және метеорологиялық жағдайды ескермей жылдамдық таңдады	1			
3.5. Қажеттіліксіз шағын жылдамдықпен жүрді	1			
3.6. ЖКО-ны болдырмау қажеттілігісіз аяқ асты тежеді	1			
3.7. Сыртқы жарық құралдарын және дыбыс дабылын қолдану тәртібін бұзды	1			
3.8. Өзге КҚ мұқиятсыз болды	1			
3.9. Басқару органдары КҚ сенімсіз қолданады, қозғалыс байсалдылығын қамтамасыз етпеген	1			
3.10. Артқы айнаны қолданбайды	1			
3.11. Шұғыл түрде тежеуішті басқанда көлік құралын дөңгелегін толығымен немесе жарым жарты қоршады	1			
3.12. ЖЖЕ өзге де бұзушылықтары	1			
Барлығы айып баллы				
Барлығы бағасы				
Е м т и х а н қабылдаушының тегі, қолы				

**Практикалық емтиханның бірінші сатысын
өткізуге арналған сынақ жаттығуларының жинағы 1. N1 Жаттығу. "Үлкен
дәліз", "көлемді жарты шеңбер",
"жүрдек тежеуіл" (1-сызба)**

1 . М а з м ұ н ы :

"Үлкен дәліздегі" қозғалыс, сол жақ бұрылыстың (кері бұрылыс) белгісін қолмен беру, "көлемді жарты шеңбер" траекториясы бойынша қозғалу, қозғалыс кезінде берілісті төменнен жоғары және жоғарыдан төмен қарай тікелей ауыстыру, тежеуіл белгісін қолмен қосу, "ТОҚТА" жолағында аялдау.

2. Жүргізуші кандидатына тапсырма:

- 1) емтихан қабылдаушының бұйрығы бойынша үміткер-жүргізуші:
жүруге дайындық кезінде мотоциклге отыруы керек;
қозғалыс жасауға дайындалуы керек;
қозғалтқышты жіберу керек;
"БАСТАУ СӘТІ" жолағында дайын тұруы керек;
шамның қашық жарығын жағуы керек;
- 2) емтихан қабылдаушының бұйрығы бойынша үміткер-жүргізуші:
бастау сәтінде орнынан қозғалуы керек;
"үлкен дәлізде" қозғалыс жасап, алдын ала (дәліздің ортасына жеткенге дейін
) сол жақ бұрылыс белгісін қолымен қосуы керек;
"көлемді жарты шеңбер" траекториясы бойынша қозғалуы керек;
түзу жүріп, берілісті төменнен жоғары және жоғарыдан төмен ауыстырып
қ о с у ы к е р е к ;

қолмен тежеуілді қосып, байсалды тежеуілді, "ТОҚТА" жолағынан кем дегенде 0,4м. қашықтықта тоқтауы керек;

- 3) мотоциклді тоқтатқаннан кейін үміткер-жүргізуші:
бейтарап берілісті қосуы керек;
шамның жарығын сөндіруі керек;
қозғалтқышты өшіруі керек;
мотоциклден түсуі керек;
мотоциклді жүргізуге дайындау керек;

3. Емтихан қабылдаушының қызметі:

Емтихан қабылдаушы N1 бақылау кестесін қолдану арқылы тапсырманың дұрыс орындалуына бақылау жүргізеді және жаттығу бағасын белгілейді.

Әдеттегі қателер	Қателер үшін айып баллының шкаласы
А. Өрескел	
Берілген қозғалыс траекториясынан бас тартты	5
Таңбалау жабдығының бөлшегін қағып кетті немесе алаңның көлденең таңбасын кесіп өтті	5
Жаттығуды орындау барысында алаңның үстін басып кетті	5
Сол жаққа бұрылған кезде қолымен белгі бермеді	5
"ТОҚТА" жолағынан кем дегенде 0,4м. қашықтықта тоқтады немесе оны басып өтті	5
Б. Өрескел емес	
Жүруге дайындалып орнынан қозғалған кезде қозғалтқышы өшіп қалды	3
"үлкен дәліздің" ортасына жүргеннен кейін қолымен сол жаққа бұрылу белгісін берді	3
берілісті төменнен жоғары және жоғарыдан төмен ауыстырып қоспады	3
тоқтағаннан соң қосулы тұрған қозғалтқыш кезінде бейтарап берілісті жақпаған	3
В. Жеңіл	
тежеу белгісін қолымен көрсетпеді	1
"ТОҚТА" жолағына жетпей шұғыл түрде тежеуілін басты (дөңгелектің қоршалуы)	1
шамның қашық жарығын қоспады	1

2. N2 Жаттығу. "жыланшық", "қағылған тақта", "шағын жылдамдық қозғалысы" (2-сызба)

4 . М а з м ұ н ы :

"Жыланшық" траекториясы бойынша қозғалыс, "қағылған тақта" бойынша қозғалыс, шағын жылдамдық қозғалысы.

5. Жүргізуші кандидатына берілетін тапсырма:

- 1) емтихан қабылдаушының бұйрығы бойынша үміткер-жүргізуші:
 - жүруге дайындық кезінде мотоциклге отыруы керек;
 - қозғалыс жасауға дайындалуы керек;
 - қозғалтқышты жіберу керек;
 - "БАСТАУ СӘТІ" жолағында дайын тұруы керек;
 - шамның қашық жарығын жағуы керек;
- 2) емтихан қабылдаушының бұйрығы бойынша үміткер-жүргізуші:
 - бастапқы ауладан қозғалуы керек;
 - оң жақ конусты айналып өтіп "жыланшық" траекториясы бойынша қозғалуы керек ;
 - "қағылған тақта" бойынша қозғалуы керек;
 - "үлкен дәлізбен" шағын жылдамдықта кем дегенде 5м. уақытта қозғалуы

к е р е к ;

- "ТОҚТА" жолағына аялдауы керек;
- 3) мотоциклді тоқтатқаннан кейін үміткер-жүргізуші:
бейтарап берілісті қосуға;
шам жарығын сөндіруге;
қозғалтқышты өшіруге;
мотоциклден түсуге;
мотоциклді жүргізуге дайындауға тиіс;

Емтихан қабылдаушы N2 бақылау кестесін қолдану арқылы тапсырманың дұрыс орындалуына бақылау жүргізеді және жаттығу бағасын белгілейді.

Жаттығуды орындау барысында емтихан қабылдаушы бастапқы аумағын, шағын жылдамдық қозғалысы, аялдама үшін "үлкен дәліз" аумағын бақылап, жылдамдық уақытын "үлкен дәлізде" өлшейді, ал оның көмекшісі - "көлемді жыланшық", "қағылған тақта" аумағын бақылайды, уақыт өлшемін белгілейді.

N2 бақылау кестесі

Әдеттегі қателер	Қателер үшін айып баллының шкаласы
А. Өрескел	
Берілген қозғалыс траекториясынан бас тартты	5
Таңбалау жабдығының бөлшегін қағып кетті немесе алаңның көлденең таңбасын кесіп өтті	5
Жаттығуды орындау барысында алаңның үстін басып кетті	5
"ТОҚТА" жолағынан кесіп өтті	5
Б. Өрескел емес	
Жүруге дайындалып орнынан қозғалған кезде қозғалтқышы өшіп қалды	3
"үлкен дәлізде" шағын жылдамдықпен қозғалған кезде уақытша нормативті орындамаған	3
тоқтағаннан соң қосулы тұрған қозғалтқыш кезінде бейтарап берілісті жақпаған	3
В. Жеңіл	
шамның қашық жарығын қоспады	1

3. N3 Жаттығу. "үлкен сегіздік" (3-сызба)

7 . М а з м ұ н ы :

Үлкен "сегіздік" траекториясы бойынша қозғалыс.

Жүргізуші кандидатына берілетін тапсырма:

- 1) емтихан қабылдаушының бұйрығы бойынша үміткер-жүргізуші:
жүруге дайындық кезінде мотоциклге отыруы керек;
қозғалыс жасауға дайындалуы керек;
қозғалтқышты жіберу керек;
"БАСТАУ СӘТІ" жолағында дайын тұруы керек;
шамның қашық жарығын жағуы керек;

- 2) емтихан қабылдаушының бұйрығы бойынша үміткер-жүргізуші:
 бастапқы ауладан қозғалуы керек;
 "үлкен сегіздік" траекториясы бойынша қозғалуы керек;
 "ТОҚТА" жолағына аялдауы керек;
- 3) мотоциклді тоқтатқаннан кейін үміткер үміткер-жүргізуші:
 бейтарап берілісті қосуға;
 шамның жарығын сөндіруге;
 қозғалтқышты өшіруге;
 мотоциклден түсуге;
 мотоциклді жүргізуге дайындауға тиіс.

Емтихан қабылдаушы N 3 бақылау кестесін қолдану арқылы тапсырманың дұрыс орындалуына бақылау жүргізеді және жаттығу бағасын белгілейді.

Жаттығуды орындау барысында емтихан қабылдаушы аялдау аумағын, "үлкен сегіздік" аумағын бақылап, ал оның көмекшісі - бастапқы аумақты бақылайды.

N 3 бақылау кестесі

Әдеттегі қателер	Қателер үшін айып баллының шкаласы
А. Өрескел	
Берілген қозғалыс траекториясынан бас тартты	5
Таңбалау жабдығының бөлшегін қағып кетті немесе алаңның көлденең таңбасын кесіп өтті	5
Жаттығуды орындау барысында алаңның үстін басып кетті	5
"ТОҚТА" жолағынан кесіп өтті	5
Б. Өрескел емес	
Жүруге дайындалып орнынан қозғалған кезде қозғалтқышы өшіп қалды	3
тоқтағаннан соң қосулы тұрған қозғалтқыш кезінде бейтарап берілісті жақпаған	3
В. Жеңіл	
шамның қашық жарығын қоспады	1

4. N4 Жаттығу. "Көтермелеудегі аялдама мен қозғалыс" (4-сызба)

9. М а з м ұ н ы .

Көлбеу учаске бойынша, "ТОҚТА" жолағының алдында көлбеу учаскесіндегі қозғалыс, тұрған орнынан көлбеу учаскесіне қозғалу, "ТОҚТА" жолағының алдында аялдау.

10. Үміткер-жүргізушіге берілетін тапсырма:

- 1) емтихан қабылдаушының бұйрығы бойынша үміткер-жүргізуші:
 көлік құралынан орын алуы керек;
 жүруге дайындалуы керек;
 қозғалтқышты жіберу керек;

- 2) емтихан қабылдаушының бұйрығы бойынша үміткер-жүргізуші:
 бастапқы ауладан қозғалуы керек;
 көлбеу учаске бойынша қозғалуы керек;
 автомобильдің барлық дөңгелегі көлбеу учаскесінде болу арқылы "ТОҚТА"
 жолағының алдында аялдауы керек;
 орнынан қозғалмаған КҚ белгілеуі керек;
 КҚ артқа 0,3м. жүруіне рұқсат етумен көлбеу учаскесінен қозғалуы керек;
 "ТОҚТА" жолағында аялдауы керек;
- 3) көлікті тоқтатқаннан кейін үміткер-жүргізуші:
 бейтарап берілісті қосуға;
 тоқтату тежеуілін басуға;
 қозғалтқышты өшіруге;
 көліктен түсуге;

 * - Шегініс көлемі мынадай түрде белгіленеді: КҚ "ТОҚТА-1" жолағында тоқтатқаннан соң артқы ернеуден 0,3м. қашықтықта бақылама тіреу орнатылады. Егер КҚ көлбеу учаскесінде жүргізген жағдайда шегініс көлемі 0,3 м-ден асса тіреу соғылады.

11. Емтихан қабылдаушының қызметі:

Емтихан қабылдаушы N4 бақылау кестесін қолдану арқылы тапсырманың дұрыс орындалуына бақылау жүргізеді және жаттығу бағасын белгілейді.

Жаттығуды орындау барысында емтихан қабылдаушы бастапқы аумағын, "ТОҚТА-1" жолағында аялдауына бақылау жүргізіп, көмекшісі - "ТОҚТА" жолағында аялдауын бақылайды.

N4 бақылау кестесі

Әдеттегі қателер	Қателер үшін айып баллының шкаласы
А. Өрескел	
Таңбалау жабдығының бөлшегін қағып кетті немесе алаңның көлденең таңбасын кесіп өтті	5
Көлік құралын көлбеу учаскесінде тоқтауы кезінде белгілеген жоқ	5
Көлік көлбеу учаскесінен кем дегенде 0,3м. қозғалғанында шегініс жасауына жол берді	5
"ТОҚТА" жолағынан кесіп өтті (КҚ алдыңғы көлемін жобалау бойынша)	5
Б. Өрескел емес	
Көлбеу учаскесінде тоқтаған кезде "ТОҚТА" жолағынан кесіп өтті (КҚ алдыңғы көлемін жобалау бойынша)	3
Жаттығу барысында қозғалтқышы өшіп қалды	3
тоқтағаннан соң қосулы тұрған қозғалтқыш кезінде бейтарап берілісті жақпаған	3
"ТОҚТА" жолағында аялдаған кезде тоқтату тежеуілін баспаған	3

5. N5 Жаттығу. "Артқа қарай жүріп, қарама-қарсы тұраққа қою" (5-сызба)

1 2 . М а з м ұ н ы :

Көлік құралын артқа қарай жүріп, болжамды қозғалыс бөлігіндегі қарама-қарсы тұраққа қою.

13. Үміткер-жүргізушіге берілетін тапсырма:

1) емтихан қабылдаушының бұйрығы бойынша үміткер-жүргізуші:

көлік құралынан орын алуға;

жүруге дайындалуға;

қозғалтқышты қосуға тиіс;

2) емтихан қабылдаушының бұйрығы бойынша үміткер-жүргізуші:

бастапқы ауладан қозғалуға;

көлікті берілген траектория бойынша тұрақ аумағына кіргізуге;

"ТОҚТА" жолағында тұраққа қоюға;

көлік тоқтағаннан кейін жолтаңба және тіреуден шектелген орынға тұраққа қоюға тиіс;

3) көлікті тоқтатқаннан кейін үміткер-жүргізуші:

бейтарап берілісті қосуға;

тоқтату тежеуілін басуға;

қозғалтқышты өшіруге;

көліктен түсуге тиіс.

14. Емтихан қабылдаушының қызметі:

Емтихан қабылдаушы N 5 бақылау кестесін қолдану арқылы тапсырманың дұрыс орындалуына бақылау жүргізеді және жаттығу бағасын белгілейді.

Жаттығуды орындау барысында емтихан қабылдаушы көлік құралын тоқтату аумағындағы орнын, көмекшісі - бастапқы аумағын бақылайды.

N5 Бақылау кестесі

Әдеттегі қателер	Қателер үшін айып баллының шкаласы
А. Өрескел	
Таңбалау жабдығының бөлшегін қағып кетті немесе алаңның көлденең таңбасын кесіп өтті	5
Үзілмелі жолақты кесіп өтпеген (КҚ бүйір жағын жобалау бойынша)	5
Б. Өрескел емес	
Жаттығу барысында қозғалтқышы өшіп қалды	3
тоқтағаннан соң қосулы тұрған қозғалтқыш кезінде бейтарап берілісті жақпаған	3
"ТОҚТА" жолағында аялдаған кезде тоқтату тежеуілін баспаған	3
Тұрақ орнында тоқтағаннан кейін тоқтау тежеуілін қоспаған	3

6. N6 Жаттығу. "Жыланшық" (6-сызба)

15. М а з м ұ н ы :

"Жыланшық" траекториясы бойынша жүру.

16. Үміткер-жүргізушіге берілетін тапсырма:

- 1) емтихан қабылдаушының бұйрығы бойынша үміткер-жүргізуші:
 - көлік құралынан орын алуға;
 - жүруге дайындалуға;
 - қозғалтқышты қосуға тиіс;
- 2) емтихан қабылдаушының бұйрығы бойынша үміткер-жүргізуші:
 - бастапқы ауладан қозғалуға;
 - көлікті берілген траектория бойынша тұрақ аумағына кіргізуге;
 - "ТОҚТА" жолағында тұраққа қоюға тиіс;
- 3) көлікті тоқтатқаннан кейін үміткер-жүргізуші:
 - бейтарап берілісті қосуға;
 - тоқтату тежеуілін басуға;
 - қозғалтқышты өшіруге;
 - көліктен түсуге тиіс;

17. Емтихан қабылдаушының қызметі:

Емтихан қабылдаушы №6 бақылау кестесін қолдану арқылы тапсырманың дұрыс орындалуына бақылау жүргізеді және жаттығу бағасын белгілейді.

Жаттығуды орындау барысында емтихан қабылдаушы көлік құралын тоқтату аумағындағы орнын, көмекшісі - бастапқы аумағын бақылайды.

№6 бақылау кестесі

Әдеттегі қателер	Қателер үшін айып баллының шкаласы
А. Өрескел	
Таңбалау жабдығының бөлшегін қағып кетті немесе алаңның көлденең таңбасын кесіп өтті	5
"ТОҚТА" жолақты кесіп өткен (КҚ бүйір жағын жобалау бойынша)	5
Б. Өрескел емес	
Жаттығу барысында қозғалтқышы өшіп қалды	3
тоқтағаннан соң қосулы тұрған қозғалтқыш кезінде бейтарап берілісті жақпаған	3
"ТОҚТА" жолағында аялдаған кезде тоқтату тежеуілін баспаған	3

7. №7 жаттығу. "Бұрылыс" (7-сызба)

18. М а з м ұ н ы :

Көлік құралын кеңістіктің шектелген кеңдігінен 180 градусқа бұрылуы, "ТОҚТА" жолағында аялдауы.

19. Үміткер-жүргізушіге берілетін тапсырма:

- 1) емтихан қабылдаушының бұйрығы бойынша үміткер-жүргізуші:
 - көлік құралынан орын алуға;
 - жүруге дайындалуға;

- қозғалтқышты қосуға тиіс;
- 2) емтихан қабылдаушының бұйрығы бойынша үміткер-жүргізуші:
бастапқы ауладан қозғалуға;
көлікті берілген траектория бойынша бір қолданыста берілісті артқы жүріске қосып,
тұрақ аумағына кіргізуге;
"ТОҚТА" жолағында тұраққа қоюға тиіс;
- 3) көлікті тоқтатқаннан кейін үміткер-жүргізуші:
бейтарап берілісті қосуға;
тоқтату тежеуілін басуға;
қозғалтқышты өшіруге;
көліктен түсуге тиіс.

20. Емтихан қабылдаушының қызметі:
Емтихан қабылдаушы №6 бақылау кестесін қолдану арқылы тапсырманың дұрыс орындалуына бақылау жүргізеді және жаттығу бағасын белгілейді.

№7 бақылау кестесі

Әдеттегі қателер	Қателер үшін айып баллының шкаласы
А. Өрескел	
Таңбалау жабдығының бөлшегін қағып кетті немесе алаңның көлденең таңбасын кесіп өтті	5
"ТОҚТА" жолақты кесіп өткен (КҚ бүйір жағын жобалау бойынша)	5
Б. Өрескел емес	
Жаттығу барысында қозғалтқышы өшіп қалды	3
Артқы жүріс берілісін бір қолданыста қосқан кезде кері бұрыла алмады	3
тоқтағаннан соң қосулы тұрған қозғалтқыш кезінде бейтарап берілісті жақпаған	3
"ТОҚТА" жолағында аялдаған кезде тоқтату тежеуілін баспаған	3

**8. №8 жаттығу. "Боксқа кіру"
(жеңіл автомобиль үшін 8-сызба, жүк автомобилі үшін 8-1-сызба)**

21. М а з м ұ н ы :

Боксқа артқы жүріспен кіру.

22. Үміткер-жүргізушіге берілетін тапсырма:

- 1) емтихан қабылдаушының бұйрығы бойынша үміткер-жүргізуші:
көлік құралынан орын алуға;
жүруге дайындалуға;
қозғалтқышты қосуға тиіс;
- 2) емтихан қабылдаушының бұйрығы бойынша үміткер-жүргізуші:
бастапқы ауладан қозғалуға;
берілген траектория бойынша боксқа кіруге;
"ТОҚТА" жолағында тұраққа қоюға тиіс;

3) көлікті тоқтатқаннан кейін үміткер-жүргізуші:
 бейтарап берілісті қосуға;
 тоқтату тежеуілін басуы керек;
 қозғалтқышты өшіруге;
 көліктен түсуге тиіс.

Боксқа үміткер-жүргізушінің өз қалауы бойынша бокстың сол жағынан да, оң жағынан да кіруге болады.

23. Емтихан қабылдаушының қызметі:

Емтихан қабылдаушы N8 бақылау кестесін қолдану арқылы тапсырманың дұрыс орындалуына бақылау жүргізеді және жаттығу бағасын белгілейді.

Жаттығуды орындау барысында емтихан қабылдаушы "ТОҚТА" жолағының бойында аялдау аумағына, көлік құралының бокстағы орнына, ал көмекшісі - бастапқы аумағына бақылау жүргізеді.

N8 бақылау кестесі

Әдеттегі қателер	Қателер үшін айып баллының шкаласы
А. Өрескел	
Таңбалау жабдығының бөлшегін қағып кетті немесе алаңның көлденең таңбасын кесіп өтті	5
"ТОҚТА" жолақты кесіп өтпеген (КҚ бүйір жағын жобалау бойынша)	5
Б. Өрескел емес	
Жаттығу барысында қозғалтқышы өшіп қалды	3
Артқы жүріс берілісін бір қолданыста қосқан кезде боксқа кіре алмады	3
тоқтағаннан соң қосуды тұрған қозғалтқыш кезінде бейтарап берілісті жақпаған	3
"ТОҚТА" жолағында аялдаған кезде тоқтату тежеуілін баспаған	3

9. N9 жаттығу. "Артқы ернеумен платформаға қою" (9-сызба)

2 4 . М а з м ұ н ы :

Жүк тиеу платформасының имитаторына артқы ернеумен тіркемені қою.

25. Үміткер-жүргізушіге берілетін тапсырма:

1) емтихан қабылдаушының бұйрығы бойынша үміткер-жүргізуші:

көлік құралынан орын алуға;

жүруге дайындалуға;

қозғалтқышты қосуға тиіс;

2) емтихан қабылдаушының бұйрығы бойынша үміткер-жүргізуші:

бастапқы ауладан қозғалуға;

"үлкен дәлізге" артқы жүріспен кіруге;

артқы ернеумен жүк тиеу платформасының имитаторына жақындауға (тіреу қ а т а р ы) ;

жүк тиеу платформасы имитаторының алдында автопоезд ұзындығы кемінде

3% қашықтықта тоқтауға тиіс;

3) көлікті тоқтатқаннан кейін үміткер-жүргізуші:
бейтарап берілісті қосуға;
тоқтату тежеуілін басуға;
қозғалтқышты өшіруге;
көліктен түсуге тиіс.

26. Емтихан қабылдаушының қызметі:

Емтихан қабылдаушы №9 бақылау кестесін қолдану арқылы тапсырманың дұрыс орындалуына бақылау жүргізеді және жаттығу бағасын белгілейді.

Жаттығуды орындау барысында емтихан қабылдаушы "үлкен дәліз" аумағына, жүк тиеу платформасы имитаторының алдына тоқтауына, ал көмекшісі - бастапқы аумағына бақылау жүргізеді.

№9 Бақылау кестесі

Әдеттегі қателер	Қателер үшін айып баллының шкаласы
А. Өрескел	
Таңбалау жабдығының бөлшегін қағып кетті немесе алаңның көлденең таңбасын кесіп өтті	5
Жүк тиеу платформасының имитаторы алдында кем дегенде 1м. қашықтықта тоқтады	5
Б. Өрескел емес	
Жаттығу барысында қозғалтқышы өшіп қалды	3
Артқы жүріс берілісін бір қолданыста қосқан кезде дәлізге кіре алмады	3
Жүк тиеу платформасы имитаторы алдында кем дегенде 1м қашықтықта емес, автопоездың ұзындығы 3% қашықтықта тоқтады	3
тоқтағаннан соң қосулы тұрған қозғалтқыш кезінде бейтарап берілісті жақпаған	3
"ТОҚТА" жолағында аялдаған кезде тоқтату тежеуілін баспаған	3

10. №10 жаттығу. "Артқа қарай түзу жүру" (10-сызба)

27. М а з м ұ н ы :

"Үлкен дәлізбен" артқа қарай жүру, "ТОҚТА" жолағына жетпей аялдау.

28. Үміткер-жүргізушіге берілетін тапсырма:

- 1) емтихан қабылдаушының бұйрығы бойынша үміткер-жүргізуші:
көлік құралынан орын алуға;
жүруге дайындалуға;
қозғалтқышты қосуға тиіс;
- 2) емтихан қабылдаушының бұйрығы бойынша үміткер-жүргізуші:
бастапқы ауладан артқа қарай қозғалуға;
"үлкен дәлізбен" артқа қарай түзу кіруге;
"ТОҚТА" жолағының алдына аялдауға тиіс;
- 3) көлікті тоқтатқаннан кейін үміткер-жүргізуші:

бейтарап берілісті қосуға;
тоқтату тежеуілін басуға;
қозғалтқышты өшіруге;
көліктен түсуге.

29. Емтихан қабылдаушының қызметі:

Емтихан қабылдаушы N10 бақылау кестесін қолдану арқылы тапсырманың дұрыс орындалуына бақылау жүргізеді және жаттығу бағасын белгілейді.

Жаттығуды орындау барысында емтихан қабылдаушы "үлкен дәліз" аумағына, "ТОҚТА" жолағында аялдау аумағына, ал көмекшісі - бастапқы аумаққа бақылау жүргізеді.

N10 Бақылау кестесі

Әдеттегі қателер	Қателер үшін айып баллының шкаласы
А. Өрескел	
Таңбалау жабдығының бөлшегін қағып кетті немесе алаңның көлденең таңбасын кесіп өтті	5
Артқы жүріс берілісін бір қолданыста қосқан кезде дәлізге өтіп шыға алмады	5
"ТОҚТА" жолақты кесіп өтпеген (КҚ бүйір жағын жобалау бойынша)	5
Б. Өрескел	
Жаттығу барысында қозғалтқышы өшіп қалды	3
тоқтағаннан соң қосулы тұрған қозғалтқыш кезінде бейтарап берілісті жақпаған	3
"ТОҚТА" жолағында аялдаған кезде тоқтату тежеуілін баспаған	3

Көлік құралдарын жүргізушілерді даярлау ережелеріне 12-қосымша

Емтихандық комиссияның

№___ хаттамасы

Емтихан комиссиясы мынадай құрамда:

Т ө р а ғ а с ы

_____ (лауазымы, тегі, аты-жөні)
ж ә н е м ү ш е л е р і

_____ (лауазымы, тегі, аты-жөні)
___ ж. "___" _____ N_____ оқу тобынан

оқу бағдарламасы бойынша емтихан қабылдады.

_____ (оқыту ұйымының атауы)
О қ у т о б ы н ы ң м ұ ғ а л і м і

Көлік жүргізуге өндірістік үйрету шеберлері _____

N р/с	Тегі, аты-жөні	Сабақтар бойынша емтихандық комиссияның бағасы					Куәлік сериясы мен N	Куәлікті алғаны жөнінде қолхат
2								
3								
4								
30								

Комиссияның ескертулері мен ұсыныстары _____

Емтихандық комиссияның төрағасы _____
(қолы)

Емтихандық комиссияның мүшелері _____

(қ о л ы)

(қ о л ы)

Оқыту ұйымының басшысы _____

(қ о л ы)

Оқыту ұйымының мөрі _____

Оқыту ұйымында көлік құралын жүргізушілерді даярлау мен қайта даярлауды жүзеге асыратын жетекші және оқытушы құрамға: басшылық, емтихандық комиссияның төрағасы мен мүшелері, мұғалімдер және көлік жүргізуге өндірістік үйрету шеберлері кіреді.